

JARMO RINNE

Henkilökohtaistuva politiikka

Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston
yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan 14.12.2010 antamalla suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi Tampereen yliopiston
Linnan luentosalissa K103, Kalevantie 5, Tampere,
18. päivänä helmikuuta 2011 klo 12.

English abstract

TAMPEREEN YLIOPISTO

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

Myynti
Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto

Puh. 040 190 9800
Fax (03) 3551 7685
taju@uta.fi
www.uta.fi/taju
<http://granum.uta.fi>

Kannen suunnittelu
Mikko Reinikka

Acta Universitatis Tamperensis 1587
ISBN 978-951-44-8340-0 (nid.)
ISSN-L 1455-1616
ISSN 1455-1616

Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1042
ISBN 978-951-44-8341-7 (pdf)
ISSN 1456-954X
<http://acta.uta.fi>

Aluksi

Väitöskirjan tekeminen on ollut varsin haasteellinen joskin samalla hyvin antoisa projekti. Omalla kohdallani se on muistuttanut tutkimusmatkaa, josta syystä myös halusin nimetä väitöskirjani *Henkilökohtaistuva politiikka: Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan* nimenomaan tutkimusmatkaksi.

Tutkimusmatkan kuluessa törmää useasti mielenkiintoisiin ihmisiin. Näin on käynyt myös omalla matkallani. Olen kiitollinen lukuisille kollegoilleni ja ystävilleni mahdollisuuksista pohtia yhdessä asioita ja väitellä kiinnostavista politiikan ilmiöistä, teorioista, tutkimusmenetelmistä ja tutkimuksenteon tarpeellisuudesta sekä sen painopistealueista. Erityisesti eräiden henkilöiden kanssa keskustelu on poikkeuksetta ollut hedelmällistä ja antoisaa. Väitöstyöni ohjaajat professori Heikki Paloheimo ja dosentti Pertti Lappalainen ovat kriittiseen sävyyn kommentoineet käsikirjoitukseni eri versioita. Kiitän heitä tarvittavan ankaruuden osoittamisesta ja työtä jäntevöittävien ehdotusten tekemisestä. Lisäksi professori Paloheimon johtaman Suomen Akatemian tutkimushankkeen tutkijana olen voinut viimeistellä väitöskirjani sekä saanut mahdollisuuden käydä kansainvälisissä konferensseissa esittelemässä tutkimusideoitani. Dosentti Lappalaisen johdolla olen aloittanut tutkijanpolkuani ja lisäksi olen hänen johdollaan valmistellut useita tutkimushankkeita, joiden ansiosta olen onnistunut verkostoitumaan kansainvälisiin tutkijapiireihin.

Väitöskirjani esitarkastajia professoreita Kyösti Pekosta ja Esa Konttista kiitän suojelemaan analyttisistä esitarkastuslausunnoista. Esitarkastajien viisaan näkemykselliset lausunnot siivittivät käsikirjoituksen hiomista viimeistelyyn asuunsa.

Läheisin toverini tutkimusmatkalla on ollut Tapio Häyhtiö, jonka kanssa on ollut ilo ja nautinto tehdä tutkimusta. Yhteistyön hedelminä on syntynyt osa myös tämän väitöstutkimuksen teksteistä. Tapion kanssa työskentely on ollut vaivatonta ja kitkatonta ja tuotteliaan antoisaa. Asioiden yhdessä pohtiminen on avannut uusia, oivaltavia ja kiintoisia näkökulmia politiikan ilmiöihin. Tiina Rättilä puolestaan on osoittanut syvällisyyden merkityksen asioihin paneutumisessa. Lisäksi myös Tiinan kanssa keskustelu on ollut inspiroivaa ja antanut mahdollisuuden kehittää omaa ajatuksenjuoksuaan.

Mainittujen lisäksi merkittäviä henkilöitä, jotka ovat tutkimustyöni laatuun ja suuntautumiseen vaikuttaneet ovat olleet: emeritusprofessorit Olavi Borg ja Jukka Paastela, akatemiaprofessori Kari Palonen, professorit Michele Micheletti, Sigrid Baringhorst, Hwa Yol Jung, Stephen Coleman ja Henrik Bang. Heidän lisäksi haluan kiittää tutkijoita Petri Koikkalainen, Merja Kylmäkoski, Suvi Soininen, Ari Rasimus, Lorenzo Mosca, Davide Calenda, Johanna Niesyto, Hanna Wass, Tuija Lattunen, Alexandra Segerberg, Atte Oksanen, Shanyang Zhao, Kari Laitinen, Petteri Suominen ja Pia Lundbom, Kari A. Hintikka, Tero Mustonen sekä dosentteja Tapani Turkka ja Auli Keskinen. Kaikkien lueteltujen viisaus, asioihin perehtyneisyys ja imponoiva persoonallisuus ovat auttaneet

tutkimusmatkan myrskyissä ja karikoissa luovimisessa. Käytännöllisissä asioissa erityisesti osastosihteeri Riitta Lehtimäen osaaminen ja avuliaisuus on kerta toisensa jälkeen osoittautunut korvaamattoman arvokkaaksi.

Tutkimusmatkailu ei olisi mahdollista, ellei joku sitä myös rahallisesti tukisi. Olen saamastani rahoituksesta kiitollinen Suomen Kulttuurirahastolle ja Tampereen yliopiston tukisäätiölle. Lisäksi olen hoitanut erinäisiä määräaikaisia tutkijan tms. virkoja/toimia Tampereen yliopiston Poliitiikan tutkimuksen laitoksella, Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella sekä Maanpuolustuskorkeakoulussa. Suomen Akatemian rahoittamat projektit, joissa olen ollut mukana, ovat: *Muuttuva suomalainen kansalaisaktivismi, Online-discussions as political action, Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective.*

Viimeisin, joskaan ei vähäisin, kiitollisuudenosoitus menee perheelleni. Vaimoni ja lapseni ovat tukeneet, kannustaneet ja rohkaisseet erityisesti vaikeina aikoina. Heidän rakkautensa merkitystä on aivan mahdoton aliarvioida. Myös äitini on jaksanut uskoa ja luottaa siihen, että projektini saa kunniallisen lopun. Heille haluan omistaa tämän tutkimuksen.

Tampereella 11.1.2011

Jarmo Rinne

English abstract: *Personalized Politics: Exploring the reflexive civic activity*

Political action and participation are in a state of change. According to various studies, citizen-initiated spontaneous activities are a strengthening virile tendency in the recent development of political participation and action. Due to this development, individualized motivation to participate in political action has become more and more salient. This has changed the nature of political activities as well. As a consequence of the individualized motivation, the spaces, motivational drive, styles and forms and even means and ends of political action are increasingly determined by the acting individual.

In this study I have adopted a new fashion to study fragmented and marginalized political activism. The traditional modes of explanation, seems not to be adequate in order to answer or encapsulate the core of the changing political action and participation. This study seeks to contribute to an understanding of such political activities that are different from then institution-centered political activities and electoral participation. This study has outgrown from the controversy between self-determined citizen-initiated politics and formal institutionalized politics which struggles with a problem of the lack of (electoral) participation.

The spontaneous citizen-initiated politics is not referring to a political alienation. Quite contrary, it means only that people are devoting to act through new channels and seeking new ways and styles to act politically. This phenomenon I have named as reflexive politics. By this notion, I refer to such an understanding of political activities in which political conflicts are arising from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. The notion refers to the merging of political judgment into private concerns and to the outcomes of action taken on the basis of reflective judgments. As the cases Animal rights activism as postmodern political movement and individualized civic-watch through Internet described and analyzed in my study show the reflexive political action is not consistently organized. It resembles more closely action networking rather than institutionally structured collective activity. Activities are not built around any specific political ideas, rather they politicize personal concerns. This is clearly contradicting the traditional paradigm of how to understand the political action and participation. In most cases, the issue-specific individually orientated political interventions differ from the traditional institution- and state-oriented political activities in respect of their agenda, aims, temporal duration, and lines of chosen.

Particularly, the Internet has recently changed the forms and styles of political activities. The contemporary milieu of political action and participation has fractured into a diverse, complex multi-spatial network in which several controversial motivational drives; re-scaled political priorities; manners and styles of making an impact are emerging. On the non-hierarchical, unstructured and constantly reshaping Internet-environment the action and its effects are derived from the motives of actor(s) having necessarily nothing to do with the traditional institutionalized politics. This evolution towards the citizen-initiated politics is altering the political action patterns in new order compared with the traditional politics. In this emerging view the value of individualism and post-materialism are hailed, and the significance and sensibility of political participation springs not only from the impact and consequences of the action but also from the participative action itself.

Focusing on the citizen-initiated or individuated issue-specific political intervention emphasizes the fragmented nature of the political activity. Such politics does not seek to solve “big political problems or wrongs”, rather it demands the improvement to a self-governance in an individual’s own personal life by defending the people’s right to self-determine what kind of life they want to live and in which sort of world they want to live that life.

Keywords: reflexive politics, individuated political interventions, Internet-politics, political civic activities, Animal Rights activism, individualized civic-watch, Phenomenology of the Life-World, postmodern political theory

Sisällys

OSA 1

1. Johdanto	9
1.1. <i>Do-It-Yourself</i> : Refleksiivisesti verkostomaiseen ja Yksilöllistyvään toimintakulttuuriin	10
1.2. Tutkimuksen teemat ja kysymyksenasettelu	17
1.3. Tutkimuksen rakenne ja kuvaus artikkeleista	27
1.4. Tutkimuksen ongelmakohtia: Fragmentaarisuus ja aikalaisuus	39
2. Fenomenologinen politiikan tutkimus	48
2.1. Fenomenologia maailmaan orientoitumisena	49
2.2. Poliitiikan fenomenologia	53
2.3. Poliittikka ja elämismaailman fenomenologia	58
2.4. Politisoitumisen fenomenologia	63
3. Refleksiivisyys, poliittinen arvio ja totuudessa eläminen	69
3.1. Refleksiivinen poliittisesti toimiminen	70
3.2. Refleksiivinen poliittisesti toimiminen ja poliittinen arvio	77
3.3. ”Totuudessa eläminen” poliittisesti toimimisen motiivina	81
4. Poliittisen toiminnan aika ja paikka	88
4.1. Aika politiikan teoriassa	89
4.2. Internetin toiminnallista aikaa muuttava efekti – Eriytyneet Nyt-hetket	94
4.3. Refleksiivinen verkkopolitikointi	100
5. Postmodernit poliittiset liikkeet ja yksilölähtöinen politikointi	104
5.1. ”Henkilökohtainen on poliittista”	105
5.2. ”Poliittinen on henkilökohtaista”	110
5.3. Eri aikakausien poliittisen kansalaistoiminnan vertailusta	114
5.4. Kansalaistoimintaa rakenteissa ja fragmenteissa	121
5.5. Refleksiivinen postmoderni poliittisesti toimiminen	127
5.5.1. Eläinoikeusliike postmodernina refleksiivisenä Poliittisesti toimimisena	130
5.5.2. Yksilöllistynyt kansalaisvalvonta refleksiivisenä Poliittisesti toimimisena	135
5.6. Refleksiivinen kansalaistoiminta antisysteemisenä politiikkana	137
6. Väitöstutkimuksen toisen osan pääkohtien tiivistelmä sekä Yhteenvedo ensimmäisestä osasta	142
Lähdeluettelo	151

OSA 2

ARTIKKELIT:

1. Jarmo Rinne (2009). *La politica postmoderna e la fenomenologia del mondo della vita*. Julkaistu *KRISIS - Numero monografico*. Biblioteca husserliana - rivista di fenomenologia ISSN:1826-1604.
2. Jarmo Rinne (1999). Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. Julkaistu teoksessa Pertti Lappalainen (toim.) *Tyylikästä kansalaisaktivismia*.
3. Tapio, Häyhtiö & Jarmo, Rinne (2007). Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina. Julkaistu *FUTURA* 2/2007.
4. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007). Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi – poliittisen osallistumisen muutoksesta. Julkaistu *Politiikka* 49:2 (2/2007).
5. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2008). Temporal Dimensions of Reflexive Netpolitics: Politicking on the Internet with Monsters. Julkaistu teoksessa Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne (toim.) *Net working/Networking: Citizen initiated Internet Politics*.
6. Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2009). Little Brothers and Sisters Are Watching – Reflexive Civic Watch through Computer-Mediated Communication. Julkaistu *Information, Communication and Society* 15:6, 840 – 859. Lehden kotisivu: <http://www.tandf.co.uk/journals/rics>
7. Jarmo Rinne (2008). Poliittisen toiminnan yksilöistyminen ja henkilökohtaistuminen. Julkaistu *Politiikka* 50:1.

Liitteet

1. Postmodern Politics and Phenomenology of the LifeWorld: The transformation of political activity in present day world. (Liite 1, toisen osan 1. artikkelin käännöksen pohjana ollut työversio)

1. Johdanto

Tämä väitöstutkimus käsittelee poliittista kansalaistoimintaa. Tarkastelun kohteena on erityisesti poliittisen toiminnan muutos vuosituhannen vaihteesta näihin päiviin. Karkeasti ottaen tarkasteltava ajanjakso kattaa reilut kymmenen vuotta. Tutkimuskohteena on uudentyyppinen vaihtoehtoisia poliittisen toiminnan muotoja hakeva kansalaistoiminta postmoderneissa poliittisissa liikkeissä sekä internetissä tapahtuva poliittinen toiminta. Tutkimuksessa väitetään, että poliittinen toiminta on monimuotoistunut ja muuttunut entistäkin pirstaloituneemmaksi ja samalla poliittisesti toimimisen tavat ja muodot ovat yksilöllistyneet ja motiivit poliittisesti toimimiselle ovat henkilökohtaistuneet. Puolueiden asemesta uusien ja *aidosti* poliittisten teemojen esiin nostajiksi ovat nousseet poliittiset liikkeet tai vähemmän muodollisesti ja institutionaalisesti organisoitunut poliittinen liikehdintä.

Tutkimuksessa tarkasteltavat ilmiöt eivät ole perinteisessä mielessä ymmärrettynä politiikan valtavirtaa. Pikemminkin niitä voisi luonnehtia vaihtoehtoiseksi tavaksi toimia poliittisesti. Poliittisesti toimiminen paikantuu politiikan fragmentteihin. Postmodernit uudet yhteiskunnalliset liikkeet sekä sosiaalisen median alustoilla (kuten Youtube, Facebook, Twitter jne.) esiin tuleva politikointi haastavat ja esittelevät toisenlaisen tavan vaikuttaa ja tehdä politiikkaa. Väitöstutkimuksessa tarkasteltavaa tapaa toimia poliittisesti kutsutaan refleksiiviseksi politiikaksi. Refleksiivisen politiikan tapa toimia poliittisesti korostaa toimijoiden omien poliittisten arvioiden merkitystä ja arvoa osallistumisen ja toiminnan pontimina. Yksilöllisyyden eetosta on korostanut myös postmoderni politiikan teoretisointi ja sen vaikutuksen voi helposti havaita esimerkiksi vuosituhannen vaihteen ympäristöradikalismien tutkimisessa ja ilmiötä koskevissa tulkinnoissa.

Postmodernia politiikan teoriaa luonnostelleiden Hellerin ja Fehérin mukaan perinteisesti ymmärretty politiikka on yhä enemmän muuttumassa markkinavetoiseksi ja politiikasta on tullut taloudellisen kehityksen takaaja. Tämä myös määrittää sitä, mitä politiikassa on mahdollista tehdä (Heller & Fehér 1988, 8-9.) Resurssien niukkuuden jakamiseen

keskittyvän formaalin politiikan asemesta postmodernissa ja refleksiivisessä politiikassa korostuvat *ei-materiaaliset* arvot, henkilökohtaisuus, aktiivinen kansalaisuus, osallistuminen ja itsensä toteuttaminen (mt. Inglehart 1997; von Beyme 1995; Martikainen & Wass 2002, Micheletti 2003; della Porta 2005; Barney 2007; Mannermaa 2009). Tietokonevälitteisen viestintäteknologian poliittisen käytön kasvu on myös nopeuttanut muutosta poliittisesti toimimisessa. Internet-kampanjoinnin räjähdysmäinen lisääntyminen on vauhdittanut poliittisen toiminnan yksilöitymistä, lisännyt politiikan tekemisen paikkoja ja kanavia, luonut uusia julkisuustiloja ja jopa vaikuttanut itse toiminnan ja interaktion muotoihin, kuten väitöskirjan toisen osan artikkeleissa osoitetaan (ks. myös Oostveen 2010, 794; Hintikka 2009; Jackson & Lilleker 2009, 234 – 235; Nielsen 2009, 269 – 270; Chadwick 2009, 196).

1.1. *Do-It-Yourself*: Refleksiivisesti verkostomaiseen ja yksilöllistyvämpään toimintakulttuuriin

Lukuisten tutkimusten mukaan poliittisen toiminnan ja osallistuminen omaehtoistuminen on voimistuva tendenssi. Sosiaalisen median eli web 2.0:n mukanaan tuomat helppokäyttöiset ja laajalle levinneet *vertaismediasovellukset* ovat avanneet uusia politiikan pelitiloja ja –tapoja hyödynnettäväksi. Tämän kehityksen seurauksena poliittisen, kuten ylipäätään sosiaalisen, aktiivisuuden motiivit, toimintaympäristöt ja keinovalikoimat juontuvat yhä enemmän toimijasta itsestään (Häyhtiö 2010; Hintikka 2009, 176; Pasek et al. 2009; Vromen 2008; Paakkunainen & Hoikkala 2007; Chadwick 2007; McDonald 2006; della Porta & Mosca 2005; Bennett 2005; Siisiäinen 2004; Lappalainen 2002; Martikainen & Wass 2002; Rättilä 2000; Rubin 1994; Byrne 1997). Osallistuminen järjestöjen toimintaan, poliittinen kuluttaminen sekä *refleksiivisesti* esiin nousevat politiikan keinot kasvattavat suosiotaan erityisesti. Käsitteellä refleksiivinen viitataan sellaiseen tapaan ymmärtää poliittisesti toimiminen, jossa kuvataan yhtäältä refleksiinomaista tapaa reagoida poliittisiin epäkohtiin ja asiakysymyksiin sekä toisaalta pohditaan niiden politisoimista refleksiivisen poliittisen arvion seurauksena.

Poliittisesti toimimisen tilanteessa toimija reflektoi tekemäänsä arvioita, puntaroi tapansa toimia ja siitä seuraavia toimenpiteitä ja johtopäätöksiä. Refleksiivinen politiikka tarkoittaa täten intuitiivisesti ja vaistonomaisesti esiin nousevia politiikan muotoja ja keinoja, jotka poliittisesta arvioista seuraavassa toiminnassa saavat jäsentyneemmän toiminnallisen ilmenemismuodon. Se huomioi toimivan yksilön poliittisen arvion ja siitä seuraavan reflektion ympäröivään todellisuuteen. Refleksiivisen politiikan avulla voidaan selittää uudenlaista poliittisesti toimimista. Samalla se on myös tulkinnallinen väline ilmiön analyttiseen ymmärtämiseen. Näin siksi, että kaikki ymmärtämään tähtäävä tulkinta edellyttää tulkitsijan reflektiota sekä tulkittavaan kohteeseen että siitä tehtyyn tulkintaan. Väitöstutkimuksessa esille nouseva refleksiivinen politiikka viittaa sekä subjektiivisesti koettujen arjen epäkohtien ja asiakysymysten *refleksiiviseen* politisoitumiseen, että tietoisesti työstettyyn *reflektiiviseen* poliittiseen arvioon, joka määrittää politisoitumisesta seuraavia toimia ja päätöksiä. Kollektiivisessa kansalaistoiminnassa sille on ominaista, että mobilisoituminen ei tapahdu organisoidusti tai hierarkkisesti, vaan verkostomaisena liikehdintänä yksilöiden tullessa toimintaan mukaan omaehtoisesti.

Poliittisesti toimimisen, osallistumisen ja kansalaisaktiivisuuden refleksiiviset muodot poikkeavat perinteisestä vaaliosallistumisesta. Yhteiskunnallinen kehitys on kiihtyvällä tempolla kulkenut yhtenäiskulttuurista kohti individualistisempaa toiminta- ja osallistumiskulttuuria. Polttavien akuuttien poliittisten teemojen esille nostajina toimivat yhteiskunnalliset liikkeet sekä yksittäiset kansalaiset puolueiden asemesta. Uusien poliittisten liikkeiden ja toiminnallisten verkostojen mobilisaation ja organisoitumisen tapa ei muistuta aiemman osallistumis- ja toimintakulttuurin käytäntöjä. Tapa, jolla tässä väitöstutkimuksessa tarkasteltu poliittinen liikehdintä ammentaa käyttövoimaansa kannattajakunnastaan muistuttaa enemmän lumipalloefektiä kuin järjestelmällistä intressien kokoamista ja vaatimusten esittämistä ryhmässä sovittujen kompromissien pohjalta.

Niin postmodernin politiikan teorian kuin refleksiivisen politiikan kontekstissa uudet poliittiset liikehdinnät mobilisoituvat tiettyjen yhteiskunnallisten ja poliittisten teemojen tai jopa yksittäisten asiakysymysten ympärille suurten poliittisten aatteiden sijaan.

Esimerkkeinä voisi mainita vaikkapa eläinoikeusliikkeen, jonka onnistui 1990-luvun puolivälissä politisoida eläinten oikeudet. Eläinoikeusaktivistit esittelivät uudenlaisen laillisiin ja laittomiin keinoihin pohjaavan performatiivisen tavan toimia poliittisesti. Toisena esimerkkinä voidaan pitää Prekariaatti.org:n toimintaa. Se on tullut tunnetuksi ajaessaan keskusteluagendalle kysymystä ”joustotyövoiman” oikeuksista ja asemasta sekä kritisoidessaan työelämän alati kovenevia vaatimuksia. Kolmantena ajankohtaisena ja oletettavasti vuoden 2011 eduskuntavaalienkin teemoihin ja kampanja-asetelmiin vaikuttava esimerkki tematisoidusta poliittisesti toimimisesta on homma-foorumin käynnistämä ja ylläpitämä *maahanmuuttokriittinen* keskustelu.

Refleksiivisen poliittisesti toimimisen uudet muodot voivat paikantua edustuksellisen demokratian instituutioiden ulkopuolella. Tätä ilmiötä kutsuttiin vuosituhannen vaihteessa *uudeksi politiikaksi* (esim. Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Wass 2002, 19). Ruotsalainen politiikantutkija Michele Micheletti viittaa samaan ilmiöön puhuessaan yksilöityneestä kollektiivisesta toiminnasta (*individualized collective action*, ks. Micheletti 2003). Muuttuva ja yksilöllistyvä poliittinen toiminta tuo politiikkaan *subjektiivista ontologiaa* eli henkilökohtaisuuden elementin. Se kohdistaa analyyttisen huomion poliittisesti toimivaan ja arvioivaan yksilöön. Poliittisesti toimiminen fragmentoituu ja samalla sijoittuu tutkimuskohteena perinteisesti ymmärretyn politiikan marginaaliin. Poliittisesti toimimisen painopiste vaikuttaisi refleksiivisessä kansalaistoiminnassa kulkevan kohti löyhästi organisoituvaa tai organisoitunutta toimijaverkostoa, joka esittää asiansa ja viestii sanomaansa mitä mielikuvituksellisimmilla tavoilla (Oostveen 2010, 796; Helliker 2010; Stranius 2009; Siisiäinen & Kankainen 2009; St Graham 2008). Vastuun tekojen seurauksista kantaa yksittäiset toimintaan osallistuneet tekijät kollektiivitoimijan asemasta. Tämä tendenssi myös hämärtää omalla tavallaan rajankäyntiä perinteisen kollektiivisen poliittisen toiminnan ja yksilöityneen poliittisesti toimimisen välillä.

Parhaimmillaan tällainen fragmentoituva poliittisesti toimiminen tuo esiin vaihtoehtoisen tavan nähdä maailma. Samalla se voi avata aivan uusia näkökulmia vanhoihin poliittisiin

teemoihin. Tässä tutkimuksessa tarkasteltava poliittisesti toimimisen tapa määrittelee itse oman toimintansa keinot, tavoitteet ja agendan. Näin toimiessaan se pyrkii haastamaan formaalin institutionaalisen politiikan ja tuomaan uusia teemoja poliittiselle agendalle. Se voi hyödyntää helpokäyttöisen digitaalisen viestinnän avaamia mahdollisuuksia tai karnevalistisia ekspressiivisiä performansseja, kuten esimerkiksi kadunvaltausbileet tai vuosituhaten vaihteessa kovin suosittu kakuttaminen ks. kuva alla.

Kuva 1. Maailmanpankin pääjohtaja James D. Wolfensohn "kakutettiin" Helsingissä silloisen valtiovarainministerin, Sauli Niinistön, kanssa pidetyssä lehdistötilaisuudessa 29.3.2001. Kakuttamisen toiminnallinen idea on tehdä kakutettavasta naurunalainen hyödyntäen ikivanhaa slapstick-humoristien suosikkitemppua. Kakuttajien (entartisti) mielestä tempun kohteelta samalla riisutaan institutionaalinen arvovalta ja hänet inhimillistetään. Kuva Daniel Vera, lähde Vaikuttava tietotoimisto.¹

Fragmentoituvaa poliittista toimintaa ei kuitenkaan voi tarkastella erillään poliittisten instituutioiden toimintaa puitteistavista ulottuvuuksista, jotka tavallaan muodostavat sekä paradigman että antiteesin politiikalle toimintana. Esimerkiksi Douglass C. North luonnehtii instituutioita (taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia) inhimillistä vuorovaikusta säänteleviksi käytänteiksi, joiden tarkoituksena on tuottaa järjestystä (*order*) sekä vähentää

¹ . Teon tekijöiksi ilmoittautuneet alikomentajat Nonparelli, Pomada ja Marsipaani Suomen entartistiliitosta saivat tempauksestaan kukin 40 päiväsakkoa Helsingin käräjäoikeudessa 30.8.2001. Päätöksessä ”*Raskauttavana asianhaarana mainittiin, että syytetyt pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon*”. James D. Wolfensohnilla itsellään ei ollut minkäänlaisia vaateita tekijöille. (40 päiväsakkoa kakutuksesta, Vaikuttava tietotoimisto.) Tekijäryhmän käyttämät nimet viittaavat maailmankuuluun subcomandante Marcosiin Ejército Zapatista de Liberación Nacional (EZLN) eli *Zapatistien kansallisen vapautuksen armeijan* resistanssin politiikan ikoniseen hahmoon (Wikipedia/subcomandante Marcos).

epävarmuutta ihmisten keskinäisissä kanssakäymisissä (North 1991, 97). Northin käsitys instituutioista on analoginen pelisäännöille, jotka määrittävät miten, millä tavalla ja ketkä peliä kulloinkin pelaavat. Näin esimerkiksi voidaan ajatella, että valtiokeskeisessä institutionaalisessa poliittisesti toimimisessa keskeisinä pelaajina ja osallistumisen kanavina pidetään sen rakenteisiin kiinnittyneitä kollektiivitoimijoita kuten puolueita, etujärjestöjä, painostusryhmiä jne. Poliittisen järjestelmän muodostavat valtiollisten instituutioiden puitteissa toimivat etabloituneet poliittiset voimat, joita edellä lueteltujen lisäksi täydentää media.

Maaillankuulu filosofi John Searle käsittää instituutiot paljolti samalla tavalla kuin North. Searle määrittelee instituution kollektiivisesti hyväksytyksi sääntöjen järjestelmäksi, joka mahdollistaa institutionaalisten faktojen tuottamisen (Searle 2005, 21). Searlen erottelussa institutionaaliset faktat eroavat vaikkapa tieteellisistä faktoista siten, että ne ovat mahdollisia vain yhteisöissä sopimuksenvaraisesti. Esimerkiksi elopainoni ilmoittava kilometri on mitattavissa oleva fakta, mutta institutionaaliseksi faktaksi se muuttuu pohdittaessa missä painoluokassa saisin kilpailla nyrkkeilyssä. Pelisääntöajattelun mukainen politiikkakin rajautuu lähtökohtaisesti institutionaaliseksi ja sääntöjen rajaamaksi muotosidonnaiseksi asioiden valmisteluksi ja päätösten tekemiseksi. Kari Palosen (1993) tunnettu polit-sanaston *policy* viittaa erityisesti juuri tällä tavalla ymmärrettyyn jäykkään ja muotosidonnaiseen politiikantekemiseen.

Institutionaalisen mallin mukaisessa politiikassa on siten kyse sääntöjen määrittämästä toiminnasta. Sen voi käsittää kuvaukseksi eräänlaisesta *hallintakone-metaforasta*, jossa toimitaan sovittujen pelisääntöjen mukaan. Tällaisen hallintakoneisto kokonaisuutena on osiensa summa. Poliittinen toiminta tyypistyy institutionaalisten assosiaatioiden (virallisten tai kansalaisyhteiskunnallisten) tuottamiksi syötteiksi poliittiselle järjestelmälle tarkoituksenaan vaikuttaa päätöksentekoon ja noudattaa kanavoitumisvälineensä sisäistä dynamiikkaa, toimintatapoja ja muotosidonnaisuuksia. Ristiriidat hoidetaan poliittisen järjestelmän pelisääntöjen puitteissa ja ainoat auktorisoidut toimijat politiikan kentällä ovat

perinteisiä instituutioita, rekisteröityjä yhdistyksiä ja virallisia järjestöjä. (Lappalainen 2002; Helliker 2010, 120-121.) Institutionaalinen politiikkakin toki saa käyttövoimaansa poliittisesta ajattelusta ja ideologioista, mutta sääntömääräytyneisyydessään se edustaa ”jähmettynyttä poliittista ajattelua” (*solidified political thought*) (Müller, 2009, 214 – 215).

Muuttuvan ja toiminnallisesti refleksiivisen politiikan ilmiön paikantamiseksi on tarpeen kehittää myös kansalais-, toimija- ja yksilölähtöisiä teoreettisia selitysmalleja. Samalla rikastuu käsitys poliittisesti toimimisen monimuotoistumisesta. Refleksiivisen poliittisesti toimimisen keskeiseksi määrittäjäksi voidaan nähdä kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40). Ainutkertaisissa tilanteissa tässä-ja-nyt esiin nousevat aktiot, poliittiset performanssit sekä pyrkimykset vaikuttaa politiikan sisältöihin eivät mahdu institutionaalisen politiikan selitysmalliin. Fragmentoituvaa politiikkaa motivoi olemassa olevien ajatustapojen ja käytäntöjen kyseenalaistaminen (Ilmonen 1998, 25; Pugh 2009, 3.) Tähän kyseenalaistettavien luetteloon voi lisätä myös politiikan tekemisen paikat ja toiminnan mobilisoitumisen ja organisoitumisen muodot. Erilaistuvat toimintakulttuurit ja –tyylit, kuten väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa kuvataan, mahdollistavat osaltaan vallitsevien olojen haastamisen ja vaihtoehtojen esittämisen (ks. myös Konttinen & Peltokoski 2010, 8; Oostveen 2010, 794; Pugh 2009, 113; della Porta 2010, 11; St John 2008, 172 – 173; Charlton 2010; Drudy et al. 2005).

Vaihtoehtoista politiikkaa ajavien liikkeiden ja liikemuotoisten verkostojen toiminnan organisoitumista ja tapaa toimia on perinteisesti selitetty jäsenistön identiteettiprojekteina, yhteiskunnallisella fragmentoitumisella tai ylipäättään postmodernisoitumisella (Melucci 1996; Inglehart 1977; Carter 1999; della Porta 2000; Lappalainen 2000; 2010; Rinne 2004; ks. myös väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 1,2.) Toimijat pyrkivät nostamaan oman identiteettiprojektinsa kannalta merkittäviä piirteitä tai ominaisuuksia politiikan käyttövoimaksi. Oikeudesta määrittää oma elämisen tyyli, maailmankuva ja olla oma autenttinen itsensä on yksilöllistyneessä toimintaympäristössä tullut poliittisia tavoitteita.

Tämä eetos kiteytyy iskulauseeseen: *henkilökohtainen on poliittista*. Poliittiset liikkeet ja toiminnalliset verkostot eivät siten ole pelkästään organisatoris-poliittisia toimintavälineitä, vaan sen lisäksi myös persoonallisen samaistumisen kohteita (Johnston & Larāna & Gusfield 1994, 18-19; Melucci 1996, 69; Lundbom & Rinne 2003, 198; Siisiäinen 2004, 113; Bernstein 2005, 54). Liikkeet ja verkostot mahdollistavat erilaisten identiteettien kautta monimuotoisia poliittisesti toimimisen muotoja, kuten vaikkapa feministisen liikkeen, eläinoikeusliikkeen, entartistien ja rasististen viharyhmien ja niitä vastustavien viharyhmien esimerkit osoittavat.

Refleksiivisen ja yksilöllistyvän politiikan viitekehyksessä poliittisesti toimiminen saa kimmokkeen yksilöä lähellä olevista ja merkittäväksi koetuista asioista ja ilmiöistä. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa tarkasteltavat uudet postmodernit yhteiskunnalliset liikkeet ja yksilöt politisoivat toimijoiden itsensä kokemia yhteiskunnallisia vääryyksiä (ks. myös esim. Johnston, Laraña & Gusfield 1994, 3). Sekä yksilö- että liiketasolla tällaista asiakohtaisesti painottuvaa poliittista toimimista yhdistää, että se on noussut esiin *jälkiteollisella* ajalla. Se jatkaa tavoitteiden ja keinovalikoiman osalta 1960-luvulla syntyneiden vaihtoehtoliikkeiden jalanjäljissä, mikä osaltaan lisää myös toiminnan kiinnittymistä ei-materiaalisiin arvoihin ja tavoitteisiin. (Gusfield 1994, 65; Inglehart 1997; ks. myös Flacks 1994, 342; Ilmonen 1998; Siisiäinen 1998; Pekonen 1998, 167.)

Asiakohtaisuuden korostuminen voimistaa postmodernien yhteiskunnallisten liikkeiden ja refleksiivisen kansalaistoiminnan fragmentoituvaa luonnetta. Se ei etsi poliittisia kokonaisratkaisuja, vaan vaatii korjauksia yksittäisiin koettuihin ongelmiin. Leimallista refleksiivisen politiikan liikehdinnöille ja poliittisille toimintaverkostoille on, että ne asemoivat politiikkansa toisin kuin vanhat liikkeet. Ne eivät esitä kokonaisvaltaisia poliittisia ohjelmia, vaan esiintyvät paremman tulevaisuuden puolustajina. ”Arjen asiantuntemuksen” sekä hyvän elämän vaade asettaa ne perinteisen politiikan alapuolelle.

Samalla ne ”hyvää elämää” puolustaessaan asettautuvat perinteisen politiikan ”yläpuolelle”.

Hyvän elämän puolustaminen vaatimalla muutoksia länsimaiseen elämäntapaan ja sen ongelmiin (kuluttaminen, luonnon tuhoutuminen, saastuminen, patriarkaatti jne.) on ”metapoliittista” perinteisen politiikan yläpuolelle asettautuvaa toimintaa, sillä mainittuja ongelmia ei mikään poliittinen voima yksin pysty muuttamaan (Ilmonen 1998, 27; Lundbom & Rinne 2003, 182–183; Konttinen & Peltokoski 2010, 7). Samalla se on entistä yksilöllisempää vaatiessaan muutoksia näihin koettuihin ja vastustettaviin sosiaalisiin ja poliittisiin vinoutumiin ja epäkohtiin (Lundbom & Rinne 2003; Lindholm 2005; väitöstutkimuksen artikkeli 7). Omatoimisuus ja itse-tekeminen (*Do-It-Yourself*) korostuvat postmodernien poliittisten liikkeiden ja yksilöityneen refleksiivisen politiikan toimintakeinoissa, -tyyleissä ja –kanavissa. Se myös ankkuroi toimimisen taustalla tehtävän poliittisen arvioinnin subjektilähtöiseksi, henkilökohtaiseksi vastuunkantamiseksi (esim. Micheletti 2003, 22, 25; väitöskirjan toisen osan artikkeli 7).

1.2. Tutkimuksen teemat ja kysymyksenasettelu

Poliittisesti toimiminen asiakohtaisesti ei välttämättä edellytä pysyvää rakennetta tai organisaatiota, vaan se voi keskittyä pitkälti esitettyjen ajatusten ympärille. Poliittinen osallistumiskulttuuri on kokemassa murroksen organisaatioista verkostomaiseen ja joustavaan osallistumiseen. (Oostveen 2010; Lappalainen 2010; Chadwick 2006; Rinne 2004.) Tämänkaltainen uusi nouseva poliittinen osallistumis- ja toimintakulttuuri voi myös pahimmillaan heijastaa poliittista kyynisyyttä tai jopa ihmisvihaa, jos osallistuja kokee yhteiskunnallisen koheesion heikentyneen ja oman äänensä hukkuvan suurten muutosten pauhuun. Erityisesti tällainen tendenssi näkyy kasvavassa sosiaalisen median alustoilla tapahtuvassa nettipolitiikoinnissa, joissa IT-sovelluksia hyödynnetään toiminnallisten poliittisten ja sosiaalisten verkostojen luomisessa ja vahvistamisessa. Nettisisältöjen tuottamisen tekniikoita voidaan käyttää sekä hyvään että pahaan Internetin avoimessa

kommunikaatio- ja toimintaympäristössä (ks. esim. Oksanen 2008). Internetin monikerroksellisissa julkisuustiloissa hyväksyttävien poliittisten, kulttuuristen ja sosiaalisten mielipiteiden vastaiset ääriliikkeet voivat kukoistaa yksilöä suojaavan nimettömyyden turvin. Voimattomuuden tunne on omiaan lisäämään osallistumismuotojen radikalisoitumista, etenkin jos yksilö tuntee, ettei hänellä ole mitään menettävään tai että olemassa oleva järjestelmä ei hänelle tärkeää asiaa halua tai pysty ajamaan.

Usein refleksiivisen politiikan ja osallistumisen ytimessä on juuri yksilön oma herääminen huomaamaan ongelmat, joiden ainakin osaltaan katsotaan johtuvan poliittisesta järjestelmästä itsestään. Henkilökohtainen kannanottaminen, joissakin tapauksissa nimellä tapahtuva vastuunkanto sekä oman totuuden mukaan eläminen nousevat houkutteleviksi vaihtoehdoiksi. Monissa refleksiivisesti toimivissa postmoderneissa poliittisissa ympäristöliikkeissä oman pelastumisen tai edes hengissä selviämisen koetaan edellyttävän irrottautumista vakiintuneen politiikan tavoista vaikuttaa ja erossa pysyttelemistä 'politiikan koneesta', eli institutionalisoituneesta päätöksenteosta, koska se nähdään osaksi ratkaistavaa dilemmaa. Maahanmuuttokriitikot puolestaan arvostelevat virallisen politiikan lepsuutta ja siitä vastaavien "kukkahattutäiden" sallivuutta maahanmuuttokysymyksissä. Maahanmuuttokriittistä liikehdintää ei kuitenkaan tarkastella tässä väitöstutkimuksessa esimerkkinä refleksiivisestä politiikasta, vaikka se tunnusmerkillisesti sellaista onkin.

Väitöstutkimuksessa keskitytään ensimmäisen persoonan toiminnan tutkimukselliseen korostamiseen, mikä samalla painottaa poliittisen toiminnan luonteen muuttumista henkilökohtaiseksi projektiksi ja "totuudessa elämiseksi". Lähtökohtaisesti *minään* painottuva tutkimus ei tässä yhteydessä tarkoita solipsistisen (*solus ipse*) episteemisen kannan ottamista ja sen väittämistä, että yhteiskunta ja yksilö tai subjekti ja yhteisö olisivat jollakin tavoin toisensa ulossulkevia käsitteitä. Päinvastoin, *minän* ymmärtäminen subjektina ja toimijana on ainoa kestävä pohja yhteisöllisyyden, intersubjektiivisuuden sekä toiminnallisen kollektiivin synnyn ymmärtämiseksi. Mistä tahansa - poliittisesta, uskonnollisesta, aatteellisesta tms. - yhteisöstä tai toimijakollektiivista puhuminen ilman

alkeellistakaan käsitystä siitä, mikä tai mitä yksilö on, on järjetöntä. Yhteisö tai kollektiivi ei ole vain siinä olevien yksilöiden summa, vaan muotoutuu yhteisöön tai kollektiiviin kuuluvien yksilöiden erilaisena ja alati muuttavana suhdeverkkona. Yhden yksilön muodostamaa yhteisöä tai toimijakollektiivia on käsitteellisesti tavattoman vaikea ymmärtää ja kääntäen; yhteisö tai toimijakollektiivi ilman yksilöitä on ajatuksena mahdoton.

Yhteisön tai kollektiivitoimijan ja yksilön ymmärtäminen erottamattomasti toisiinsa kietoutuneina käsitteinä mahdollistaa myös subjektiivisen poliittisesti toimimisen. Omien ratkaisujen pohjalta lähtevä poliittisesti toimiminen on poliittiseen arviointiin sekä henkilökohtaisen maailmassa-olemisen (*In-der-Welt-sein*, ks. käsitteestä Heidegger 1986 [1927], 113 - 130) subjektiiviseen ontologiaan kiinnittynyttä *projektiivista* toimintaa. Tällaisessa toiminnassa politiikan totuus ilmenee tulevaan suuntaavana sisäisesti konsistenttina tekemisensä ja puhumisena. Toimiva subjekti pyrkii toteuttamaan asettamiaan tavoitteita ja pysymään samanaikaisesti uskollisena tavoitteilleen ja ihanteilleen. Poliittisesti toimiminen projektiivisessä merkityksessä on jatkuvaa subjektiivista reflektiota sellaisiin kysymyksiin kuin *mitä on ajateltava* ja *mitä on tehtävä*. Tämän länsimaisen filosofian peruskysymysparin esitti jo Platon aikoinaan.

Subjektiiviseen ontologiaan pohjautuva projektiivinen poliittisesti toimiminen sisältää kolme keskeistä rakentavaa elementtiä, jotka liittyvät tilanteeseen, arvion tekemiseen ja toimimiseen itseensä. Näitä elementtejä voidaan kutsua nimillä: 1. **Antaminen** 2. **Perustaminen** sekä 3. **Aloittaminen** (vrt. Dauenhauer, 1978, 42–44; vrt. väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2, s. 18 sekä Lundbom & Rinne 2003, 187 sekä Smith 2007, 92–93.) Mainitut elementit viittaavat poliittisesti toimimisen subjektin tilanteessa olemiseen sekä siinä tapahtuvaan poliittiseen arvioon tilanteesta sekä tästä seuraavaan toimimiseen. Näin ymmärrettynä projektiivinen poliittisesti toimiminen on siten paitsi mitä syvimmin ensimmäisen persoonan refleksiivistä toimintaa niin myös ajallisesti

ja paikallisesti kiinnittyvää tilannekohtaisesti ilmitulevia *ekspressiivisiä performansseja*, joilla toimijat osoittavat *Mitä tai miten on ajateltu* ja *Mitä tehdään!* tai *Mitä pitäisi tehdä!*

Käsillä olevan tutkimuksen yhtenä tavoitteena on hakea yhteisiä nimittäjiä erilaisissa toimintaympäristöissä esiin nousevasta poliittisesta toiminnasta. Keskeisin tällaisista nimittäjistä on poliittisesti toimimisen ja poliittisen arvioimisen subjektilähtöisyys. Yksilöllisten valintojen seurauksena syntyneitä päätöksiä alkaa toimia poliittisesti tarkastellaan sekä postmodernien poliittisten liikkeiden kontekstissa että erityisesti internetiä hyödyntävässä poliittisessa toiminnassa, joka voi olla jopa yhden yksilön pyrkimystä vaikuttaa asiantiloihin. Tällaisessa toiminnassa yksilö pyrkii asia- tai teemakohtaisen toimijaverkoston luomiseen. Väitöstutkimuksessa valittu tarkastelukulma ei pyri kollektiivisen toiminnan käsitteistämisen ohentamiseen, vaan ennen kaikkea pyrkii selittämään poliittisesti toimimista, niin yksilöllistä kuin kollektiivista, yksilön valintojen näkökulmasta ja seurauksena. Mielenkiinto kohdistuu ensisijaisesti siihen, miksi yksilö alkaa toimia poliittisesti ja vasta toissijaisesti siihen, minkälaisia muotoja toimiminen saa.

Kollektiivista poliittisesti toimimista ei tämän ymmärtämiseksi ole tarpeen käsitteistää yli tarpeen, sillä tutkimuksellinen mielenkiinto kohdentuu yksilöihin, jotka toimivat joko yksin tai ovat mukana jossakin toimijakollektiivissa. Yksilöllisten politisoimisten ja poliittisten arvioiden myötä voi syntyä kollektiivista tai yksilöllistä toimintaa. Toisinaan *Occamin partaveitsen* käyttö on tutkimusekonomisesti hyödyllinen aiheen rajaamiseksi ja analyysin viiltävyyden terävöittämiseksi. Väitöstutkimuksen toisen osan kahdessa ensimmäisessä artikkelissa kuvaillaan ja eritellään postmodernien poliittisten liikkeiden toimimisen tyylejä, muotoja ja erityispiirteitä. Silti näissäkin artikkeleissa tarkastelun alkupiste on politisoituvassa tai politisoituneessa yksilössä ja yksilölähtöisessä poliittisesti toimimiseen ryhtymisessä.

Subjektiivisesti koettujen asioiden ja ilmiöiden politisoituminen ja toimintaa edeltävä poliittinen arvio nostetaan tässä tutkimuksessa poliittisesti toimimisen ja vaikuttamisen

alkupisteeksi. Sekä kollektiivista että yksilöllistyvää toimintaa tarkastellaan fenomenologista tieteenkriittikää soveltaen ja postmodernia kulttuuriteoriaa hyödyntäen. Fenomenologinen tieteenkriittikki pohjaa tässä yhteydessä Husserlin (1970 [1936]) elinaikana viimeiseksi jääneeseen kirjoitukseen, jossa Husserl peräänkuuluttaa tieteilijöiden ja ajattelijoiden vastuuta puuttua ihmiskunnan kehityksen kulkuun. Erityisen surullisena Husserl katsoo, kuinka tiede lipuu etämmäksi perustastaan eli elämismaailmasta ja sen jokapäiväisestä kokemuksellisuudesta (Husserl 1970, 45). Juha Varto (1992a) näkee Husserlin kuvaaman kehityksen tuloksena olevan: ”*merkityksestä puhdistettu tiede, ... kokonaan formalisoitu tiede, jossa ei enää edes kysytä formalismien tulkintaa*” (mt. 33). Tällainen tiede ”elää omaa elämäänsä”, eikä se välttämättä viittaa enää elämismaailmaan tai sen ilmiöihin. Formalisoitu tiede tarkastelee elämää, todellisuutta ja ihmistä idealisoituina ja abstrahoituina suureina. Maailma, jota tutkitaan, nähdään hallittavana, mitattavana ja laskennallisina suureina haltuun otettavana (Husserl 1970; vrt. Varto 1992a, 33-34; Kaila 1943, 110 - 114). Esimerkiksi työttömyys voidaan nähdä tilastollisena prosenttilukuna ja työtön itsessään tilastolliseksi yksiköksi redusoitu yksilö. Kalkyloiva ajattelu on instrumentaalista ja uskoo omaan kykyynsä rationaalisesti ratkaista ongelmia ja lisätä tieteellisen tiedon akkumulaatiota.

Maailman käsitteellisessä tarkastelemisessa ei sinällään ole mitään ongelmallista, sillä se voidaan nähdä tapana saada asioita tolkkua (ks. esim. Varto 1992a, 39) ellei se samalla kadottaisi yhteyttään itse kokemuksellisuuteen. Kaikki tieto, niin uskomuksiin perustuva *doxa*-tieto kuin tieteellisesti perusteltavissa oleva *episteeminen* tieto, on viime kädessä kokevan subjektin tietoa ja vain kokeva tietoisuus itse tietää sen minkä tietää. Mikään tiedon tyyppi ei ole siten tiukassa mielessä ”objektiivista” tietoa, vaan ne ovat aina sidottuja kokevan subjektin kokemuksellisuuteen (Husserl 1970, 125-126; vrt. Varto 1992a, 41). Valistuksen hengessä ihmiskunnan valaistumiseen tähtäävä tieteellinen ajattelu ei ole ollut kovin kiinnostunut subjektiviteetin eli tutkijan henkilöllisen position vaikutuksesta tiedontuottamisen prosessissa.

Elämismaailman merkitysyhteydestä irronnut rationaliteettia tavoitteleva tiede on johtanut uskoon, että tieteellisesti tai tutkitusti tuotettu tai kehitetty hallinnoiminen ja johtaminen tuovat muassaan edistystä ja parempaa elämää kaikille. Husserlin tieteenkriitikistä, samoin kuin aikalaisen, loogisen positivismin² ja suomalaisen filosofian *Grand old Manin*, Eino Kailan (1943) syvähenkisen elämän vaatimuksesta, on luettavissa epäilyt tämänkaltaisen kehityskulun kestävyydelle. *Valistuksen dialektiikan* julistamaan kehitysoptimismiin puretuu skeptisesti myös postmoderni ajattelu (esim. Gare, 1995, 4-6; Pulkkinen 1996), joka korostaa uskon maailman muuttumisesta paremmaksi rationaalisen ajattelun avulla haihtuneen savuna ilmaan Auschwitzin savupiipuista. Järkiperäisesti järjestetty *holokausti* noudatti tehotuotannon periaatteita maksimoidessaan tuhokoneiston toimintaa.

Kulttuuripessimististä ”husserlilais-postmodernia” asennetta voi havaita tässäkin tutkimuksessa viitattujen postmodernien poliittisten liikkeiden toimissa. Mainitut liikkeet suhtautuvat hyvin kielteisesti ja varauksella taloudelliseen globalisaatioon, talouskasvun ihannoimiseen, globaaliin uusliberalistiseen eetokseen ja luonnon näkemiseen resurssiksi tehostetulle tuottavuudelle. Esimerkiksi vuosina 2007 ja 2009 eläinaktivistien julkaisemat kuvat eläinten kohtelusta suomalaisilla tiloilla saivat järkyttyneen vastaanoton (Lundbom 2009, väitöstutkimuksen artikkeli 7). En usko, että tehotuotantoa vastustavien eläinoikeusaktivistien julkaisemat kuvat elämistä (ks. s. 132) sattumalta muistuttavat keskitysleirien vangeista säilyneitä kuvia. Sattumaa tokko on sekään, että ylikansallisten yritysten masinoimaa globalisaatiota vastustavat 'maailmanparantajat' (Lindholm 2005) pitävät nykyistä maailmanjärjestystä ja sen edellyttämää kuluttavaa elämäntapaa itsessään ongelmana, joka pitää poistaa, koska se periaatteiltaan muistuttaa rationaalisen ja kalkyloivan ajattelun aiheuttamasta itsetuhon uhkasta (vrt. Varto 1992a; Gare, 1995, 1, 141).

². Kaila tosin itse käytti nimitystä looginen empirismi, joka sittemmin vakiintui ns. Wienin piirin ajaman filosofisen ajattelun nimeksi. Wienin piiriksi kutsuttiin 1920-luvulla joukkoa (tieteen)filosofoja ja tietentekijöitä, joita yhdisti näkemys kokemustietoon perustuvasta tieteestä sekä pyrkimys eräänlaisen metatieteen kehittämiseksi, jonka perusajatuksen on käsitys kaikkien tieteiden ykseydestä. Eino Kaila oli tietävästi ensimmäinen, joka käytti nimitystä looginen empirismi.

Väitöstutkimuksen toisen osan ensimmäisissä artikkeleissa tarkastellaan ilmiötä, jonka nimeän postmoderniksi poliittiseksi liikkeeksi. Tällaisessa kansalaistoiminnassa on vahva post-ideologinen ja subjektiivista arviota korostava pohjavire (Eder, 1993, 143; von Beyme 1995, 122; Inglehart 1997, 35, 43; Canel 1997). Kyseessä olevat järjestöt ajavat valtaviiran politiikan näkökulmasta tavoittamattomia asioita ja pitävät, postmodernin periaatteiden mukaisesti, oikeana itse määrittää, mitä *hyvä elämä*. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 1, 2 ja 7 kuvataan ja analysoidaan subjektiiviseen arvioon ja post-ideologiseen maailmanselittämiseen kiinnittyvän poliittisesti toimimisen tapoja ja keinoja. Yksilölliseen poliittisen arvioinnin tekemiseen pohjautuva refleksiivinen toimiminen niveltyy luontevasti postmodernien liikkeiden toimintaan. Refleksiivisyys on mahdollista myös yksilöllisessä poliittisesti toimimisessa erityisesti sen hyödyntäessä digitaalista viestintäteknologiaa kuten väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 4,5,6 ja 7 esimerkein osoitetaan (ks. myös Häyhtiö 2010; Hintikka 2009, 166).

Kansalaislähtöinen verkkopolitikointi vahvistaa poliittisesti toimimisen fragmentoitumista. Verkossa toimiessaan yksittäinen subjekti saattaa onnistua sysäämään alulle jotakin sellaista, joka eskaloituu ja ennustamattoman ja suunnittelemattoman verkkokuhinan eli *parveilun* myötä kasvaa kollektiiviseksi, joskin asiakohtaiseksi liikeverkostoksi. Esimerkkinä tämänlaatuisesta itseään ruokkivasta ja toimijoita voimistavasta (*empower*) kansalaistoiminnasta voidaan mainita Lordi-yhtyeen ympärillä kuohunut protestikampanja juorulehdistöä vastaan. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 5 kuvattu Lordi-jupakka on valaiseva esimerkki siitä, miten yksittäisen toimijan onnistuu nopeasti mobilisoida vaikuttava toimijakollektiivi, joka asiansa ajettuaan haipui muistojen unholaan. Toinen yksittäisen henkilön aikaansaama asiakohtainen poliittinen kampanja kuvataan väitöstutkimuksen toisen osan kuudennessa artikkelissa, jossa kuvataan ”kansalaisvalvoja” Pia Mikanderin toimintaa vuoden 2007 eduskuntavaalien alla. Tätä tapausta kuvataan myös väitöstutkimuksen ensimmäisessä osassa esimerkkinä yksilöityneestä refleksiivistä poliittisesti toimimisesta.

Sekä yksilöllistyvän kollektiivisen toiminnan kuin refleksiivisen politikoinnin selittämismallit eroavat *perinteisestä* kollektiivisiin identiteetteihin pohjaavista uusien yhteiskunnallisten liikkeiden selitysmalleista nimenomaan siinä, että niiden avulla voidaan tarkastella yksittäistä subjektia politiikan toimijana politiikantutkimuksellisesti mielenkiintoisella uusia uria aukovalla tavalla. Kumpikin selitysmalli mahdollistaa myös toiminnan kollektiivisen mobilisoitumisen ja organisoitumisen, mutta sellaisella tavalla jossa kollektiivitoimijat syntyvät asiakohtaisesti toiminnan seurauksena. Silti väitän, että henkilökohtaisella tasolla poliittisuuden esiin nouseminen edellyttää subjektiivista, omakohtaista arviointia tilanteesta ja siinä olemisen sekä vaikuttamisen tavoista. Poliittisesti toimimaan alkavasta yksilöstä lähtevä tarkastelu ei ohenna kollektiivisenkaan toiminnan käsitteistämistä, vaan ennen muuta tuo lisätasoja sen analyttiseen tarkasteluun huomioimalla kollektiivinkin perusyksikön eli yksilön.

Väitöskirjatutkimuksessa tarkastellaan poliittisen kansalaistoiminnan poliittisesti toimimisen muutosta ja väitetään sen muuttuneen entistä enemmän yksilölähtoisemmäksi. Tämän muutoksen teoreettisia taustoja analysoidaan tutkimuksen ensimmäisessä osassa ja toisen osan artikkeleissa esitellään poliittisen kansalaistoiminnan muuttuneita muotoja ja uusia toimintaympäristöjä. Erityisesti internetiä analysoivissa artikkeleissa (kirjoitettu Tapio Häyhtiön kanssa) on hyödynnetty esimerkinomaista aineistotriangulaatiota keräämällä tutkimusaineistoa erilaisista tapauksista. Tapaukset ovat esimerkkejä verkkopolitiikasta, jossa yksittäiset ihmiset toimivat oman harkintansa pohjalta julkistaen tai välittäen aineistoja, joiden toivotaan vaikuttavan julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin.

Väitöstutkimuksessa toisiaan täydentävien tapausten avulla kuvataan ja selitetään uutta vähän tutkittua ilmiötä ja tulkitaan tapauksia refleksiivisen politiikkakäsityksen näkökulmasta. Metodologinen strategia suuntautuu siten sekä tuottamaan ymmärtämystä kontingentista ilmiöstä että analysoimaan poliittiseen kokemuksellisuuteen perustuvaa toimintaa. Tällä tavoin voidaan tuoda esiin poliittisten ongelmien ja niiden seurauksien

taustalla vaikuttavia muutostekijöitä ja toimintatapoja sen sijaan, että keskityttäisiin kuvaamaan ongelmiin johtaneita syitä tai tietynlaisten ongelmien esiintymistiheyksiä. Eräässä mielessä valittu tutkimusstrategia muistuttaa laadullista poikittaisotantaa. Havaintoyksikköjen määrä ei ole sinällään ratkaiseva, vaan ennen kaikkea se, kuinka monta havaintoyksikköä riittää aineiston kylläntymiseen eli siihen että uusien yksiköiden mukaan ottaminen ei tuo tutkimusongelman kannalta mitään uutta esiin. Erityisesti kun tutkitaan internetiä hyödyntävän refleksiivisen kansalaistoiminnan kaltaista uutta ilmiötä, ei ole mielekästä pyrkiä yleiseen empirian määrälliseen edustavuuteen. On tarkoituksenmukaisempaa valita riittävä määrä tapauksia teoreettisen ymmärryksen ja päätelmien tueksi (Flyvbjerg 2006, 229; Laine ym. 2007, 24, 31-34.)

Väitöskirjan ensimmäisessä teoreettisemmassa osassa selvitän ja toisen osan artikkeleilla osoitan, kuinka poliittiset konfliktit ja jopa kollektiivinen postmoderni poliittisesti toimiminen nousevat esille yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyylyistä. **Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä onkin: Miten yksilöllistyvää poliittinen on henkilökohtaista-ilmiötä oikein voidaan tutkia?** Tähän kysymykseen pyrin vastaamaan ensimmäisessä osassa kehittämällä fenomenologiseen ensimmäisen persoonan filosofiaa, postmoderniin politiikan teoriaa ja poliittisen arvioinnin käsitettä hyödyntävän teoreettis-metodologisen viitekehyksen, jonka toimivuutta toisen osan tapaustutkimukset testaavat. Keskeinen työkalu *henkilökohtaistuneen poliittisuuden* ymmärtämiseksi on refleksiivisen politiikan käsite ja sen toiminnalliset muodot, joita artikkeleissa esitellään. Luonnostelemani refleksiivinen poliittisesti toimiminen pohjautuu yllä mainituille teoreettisille aineksille.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen luontevana jatkona onkin siten kysymys: **Mitä on henkilökohtaistunut poliittinen kansalaistoiminta refleksiivisen politiikan kontekstissa?** Refleksiivinen politiikka ei saa kimmokettaan puoluepoliittisista kiistoista, ideologioista tai perinteisistä luokka- ja ryhmäjäsennyksistä. Uudenlainen kansalaisvaikuttaja haluaa itse valikoida asiat, joiden puolesta politikoida. Asialistasta tulee

henkilökohtainen: sille nousee muun muassa kuluttamiseen, eläinoikeuksiin, ympäristöön, terveyteen, paikalliseen kaupunkisuunnitteluun sekä etniseen alkuperään, seksuaaliseen suuntautuneisuuteen tai kulttuuriseen identiteettiin liittyviä huolenaiheita.

Refleksiivisen politiikan toimintamuodot ja motiivit soveltuvat sekä “uusien yhteiskunnallisten liikkeiden” (tai kuten tässä tutkimuksessa postmodernien poliittisten liikkeiden) että yksilölähtöisen asia- ja tilannekohtaisen politikoinnin selittämiseen. Tämä tapa selittää toimintaa poikkeaa perinteisistä (sosiologisista) systeemi- tai rakenneorientoituneista tulkinnan tavoista. Yksilölähtöisissä ja henkilökohtaistuneissa poliittisissa interventioissa tuotetaan lyhytaikaisesti intensiivistä toimintaa, jossa luodaan toiminnallisia sosiaalisia verkostoja sekä pyritään kohdennetusti ja suppeasti vaikuttamaan joihinkin havaittuihin yksittäisiin epäkohtiin ja ongelmiin. Julkisuuden hyödyntäminen on refleksiiviselle politiikalle ratkaisevan tärkeä resurssi mahdollistaen mobilisaatiota ja erilaisia toimintamuotoja. Refleksiivinen politikointi pyrkii joko itse tuottamaan julkisuutta tai antamalla aihetta uutisointiin ja julkiseen keskusteluun.

Edellä sanotun perusteella kolmantena tutkimuskysymyksenä esiin nousee loogisesti kysymys poliittisesti toimimisen edellytyksistä ja mahdollistumisesta. Tutkimuskysymyksen voisi muotoilla näin: **Mitä edellytyksiä ja mahdollistavia tekijöitä henkilökohtaistuva poliittisesti toimiminen vaatii toteutuakseen?** Tähän kysymykseen vastatessani hyödynnän, jälleen kerran, fenomenologista filosofiaa ja postmodernia politiikan teoriaa. Analysoin myös tilannekohtaisen poliittisesti toimimisen puitteistavia reunaehdoja eli kansalaistoiminnan asemoitumista valtio- ja instituutiokeskeisen formaalin politiikan näkökulmasta ulkoparlamentaarisiin marginaaleihin ja fragmentteihin, kaduille, internetiin jne. Lisäksi analysoin poliittisesti toimimisen vaikutusta tilanteisiin, joissa toimitaan poliittisesti. Tilannekohtaisessa toiminnassa toimija konstituoii toimijuutensa sekä toimii odotushorisonttinsa ja kokemushistoriansa vedenjakajalla. Se, miten tilanteeseen on päädytty, vaikuttaa sinä tehtävään arvioon ja niin muodoin myös toiminnan suuntaan, mikä puolestaan vaikuttaa tilanteen konstituutioon.

Tilanne ja toiminta ovat käsitykseni mukaan resonoivassa ja muutostavassa vuorovaikutuksessa toisiinsa nähden. Poliittisesti toimiminen edellyttää tilannekohtaista poliittista arviota. Ilman tätä ei toimijuutta synny. Toimija puolestaan on kiinni aika- ja paikkakohtaisessa tilanteessa, mikä puolestaan johtaa väitöstutkimukseni neljänteen ja viimeiseen tutkimuskysymykseen: **Mitä aika merkitsee poliittisesti toimimiselle?** Vastauksessani tarkastelen poliittisen toiminnan aikateorioita sekä ajan kulumisen subjektiivista merkitystä toimijalle. Aika voidaan nähdä toiminnan pelitilana siinä missä fyysinen, spatiaalinen ulottuvuuskin. Paloslaisesti ajatellen aika eräässä mielessä rajaa toiminnan mahdollisuuksia ja sillä voidaan pelata. (Palonen 2003.) Kuitenkin mennyt ja tuleva on kaiken aikaa läsnä vaikuttavana todellisuutena poliittisia arviointeja tekevän subjektin mielessä. Poliittisesti toimimisen aikamuoto on preesens, mutta eteen- ja taaksepäin menevä aika määrittävät sitä, mikä on mahdollista arvion tekemisen, tavoitteiden ja toiminnan tyylin sekä keinojen suhteen.

Tärkeää on huomata myös, että poliittisesti toimimisen aikateoretisointikin fragmentoituu ja monimuotoistuu. Tämä kehitys selittyy internetin ajan nyt-hetkeä muuttavalla efektillä, joka mahdollistaa eriaikaisen ja eripaikkaisen kollektiivisen toiminnallisen verkoston kehittymisen. Se ammentaa käyttövoimaa verkon kautta mahdollistuvista uudenlaisista *me*-suhteista ja merkityskonteksteista sekä eriytyneissä *nyt*-hetkissä toimimisesta. Verkkoajan epäsymmetrisyys vaikuttaa näin ollen myös osaksi siihen, että poliittinen verkkotoiminta on muuttuvaisempaa ja yllätyksellisempää kuin reaalisen maailman perinteinen politiikka. Väitöstutkimuksen mukaan verkko näyttäytyy fragmentoituneena ja kompleksisena multi-spatiaalina toimintaympäristönä, mikä entistään muuttaa kansalaislähtöisen politiikan keinoja ja muotoja enenevästi yksilöllisemmiksi ja henkilökohtaistuvimmiksi.

1.3. Tutkimuksen rakenne ja kuvaus artikkeleista

Väitöstutkimus jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa esitellään väitöskirjatutkimuksen tavoitteet, menetelmät, teoreettinen viitekehys ja tulokset. Tarkoitus

on perehdyttää lukija niihin ajatusprosesseihin ja teoreettis-filosofisiin orientaatioihin, joista tämä työ ponnistaa. Väitöskirjatutkimuksen toinen osa koostuu yhteensä seitsemästä artikkelista, joista neljä on kirjoitettu yhdessä Tapio Häyhtiön kanssa. Toisen osan avaava artikkeli on italiaksi, mutta sen työtekstinä ollut viimeisin versio on liitteenä (liite 1). Kaksi muuta kansainvälistä artikkelia on julkaistu englanniksi³ ja loput artikkelit ovat suomeksi. Väitöstutkimukseni kaksiosaisuus voidaan ymmärtää seuraavalla tavalla: ensimmäinen osa on teoreettinen johdatus tutkimusaiheeseen ja toinen osa on teoriaa valaisevia ekskursioita käytäntöön.

Väitöstutkimuksen toisen osan ensimmäinen artikkeli: Jarmo Rinne (2009), **La politica postmoderna e la fenomenologia del mondo della vita. La trasformazione dell'attività politica nel mondo contemporaneo** on julkaistu teoksessa *Biblioteca husserliana [Rivista di fenomenologia; ISSN 1826-1604 Monografie vol. I, a cura di Arcangelo Licinio, 1-40]*. Artikkelissa tarkastellaan yhtäältä perinteistä vaaliosallistumisesta poikkeavaa motivoitumista olla mukana poliittisesti toimimisessa sekä toisaalta perinteisestä poliittisesta toiminnasta poikkeavia tapoja vaikuttaa ja toimia. Teoreettisena viitekehikkona hyödynnetään Edmund Husserlin kehittelemää fenomenologista filosofiaa, joka mahdollistaa maailman ilmiöiden henkilökohtaiseen kokemiseen ja sen jaettavuuteen pohjautuvan tavan toimia poliittisesti. Artikkelissa painotetaan *subjektiivisen ontologian* eli omaehtoisen maailmassa-olemisen kokemuksellisuuteen perustuvan tekemisen merkitystä yksilöllisessä ja asiakohtaisessa politikoinnissa. Lisäksi tarkastellaan henkilökohtaisen arvioinnin merkitystä sille, että yksilö heittäytyy julkiseen vaikuttamiseen ja sitoutuu toimimaan tärkeiksi kokemiensa asioiden puolesta.

³ Väitöskirjatutkimuksen toisen osan 5. *Temporal Dimensions of Reflexive Netpolitics: Politicking on the Net with Monsters* artikkeli on Tampere University Pressin kustantama teoksessa Häyhtiö & Rinne (eds.) *Net working / Networking: Citizen initiated Internet Politics*. Kirjan kirjoittajakunnasta yli puolet on ulkomaalaisia (Britannia 2 kpl, Italia 3 kpl, Saksa 1 kpl, Hollanti 1 kpl, Australia 1 kpl Ja Suomi 7 kpl). Nähdäkseni kansainvälisen julkaisun kriteerit täyttyvät, varsinkin kun lisätään että teos on kurssilukemistona ranskalaisissa, brittiläisissä, liettualaisissa ja italialaisissa yliopistoissa. Ko. teos myös kansainvälisesti arvostetussa tieteellisessä aikakauslehdessä arvosteltu ja siihen on viitattu useassa ulkomaisessa artikkelissa.

Artikkelin alaluvussa *Dalla società civile al mondo della vita...* pohditaan globaalin kansalaisyhteiskunnan käsitettä kriittisen provokatorisesti. Tulkinnassa kyseenalaistetaan mainitun käsitteen tarpeellisuus ylikansallista kansalaisaktivismia tarkasteltaessa. Kyseenalaistava suhtautuminen pohjautuu artikkelissa johdonmukaisesti esitettyyn tapaan asettaa vastakkain formaali institutionaalinen (valtiokeskeinen) poliittinen osallistuminen ja postmoderni fenomenologiseen *elämismaailmassa-olemisen* tapaan kytkeytyvä poliittinen osallistuminen. Kyseessä on siten tietoinen tutkimuksellinen raja, jossa käsitehistoriallisesti perustellaan valtion ja kansalaisyhteiskunnan käsitteiden käyttöaloja. Globaalin kansalaisyhteiskunnan käsitettä käytetään varsin paljon sekä kansainvälisten toimintaryhmien/-verkostojen aktivistien että näitä niin kutsuttuja INGO:ja tutkivien tutkijoiden toimesta. Tällöin käsitteellä viitataan mitä erilaisimpien järjestöjen rajat ylittävään toimintaan ja verkostoitumiseen. Muun muassa tässä mielessä globaalin kansalaisyhteiskunnan ymmärtää Helmut Anheier & Marlies Glasius & Mary Kaldor, jotka ovat toimittaneet laajalti globaalin kansalaisyhteiskunnan ilmiötä ruotivaa teossarjaa *Global Civil Society* (ks. esim. GCS 2004/5;2005/6; 2006/7).

Yli kansallisten rajojen toimivia kansalaisjärjestöjä yhdistää se, että ne jakavat kutakuinkin samoja arvoja tai ainakin pyrkivät saavuttamaan samansuuntaisia tavoitteita. Mielestäni tämän asian selittämiseen ei ole tarpeen kehitellä hienon kuuloista yläkäsitettä. Sen sijaan voitaisiin yksinkertaisesti puhua globaaleista toimintaryhmistä tai – verkostoista, joilla on yhteneväisiä visioita siitä, millaisessa maailmassa he haluaisivat asua ja jotka pyrkivät tätä tavoitettaan edistämään niin paikallisella, kansallisella kuin planetaarisellakin tasolla. Tämän ilmiön selittämiseen artikkelissa käytetty elämismaailman fenomenologia riittää mainiosti. Ihmiset tekevät poliittisia arvioita ja politisoidessaan ajamia asioita pyrkivät muodostamaan poliittisesti toimivia kampanjaryhmiä. Se, että globalisaation aikakaudella tätä tapahtuu myös ylikansallisella tasolla, ei ole tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavaa, koska tutkimuksellinen mielenkiinto kohdistuu nimenomaan yksilölähtöiseen poliittisesti toimimiseen. Tunnettu kansalaisyhteiskuntateoreetikko, John Keane näkee globaalin kansalaisyhteiskunnan ei-integroituneena, jatkuvasti muotoaan muuttavana,

liittoumasuhteiltaan vaihtuvana sekavana soppana, jota käytetään ideaalityyppisenä politisoimisen ja politikoinnin mahdollistavana käsitteenä (Keane 2003, 7-8). Itse suhtaudun Keanen tavoin käsitteen käyttöarvoon jonkinmoisella varauksella. Tämän seikan tarkkaavainen lukija havainnee artikkelia lukiessaan.

Globaaliin kansalaisyhteiskunnan käsitteen lievähkön kritisoinnin lisäksi artikkelissa luonnostellaan myös postmodernia poliittista osallistumista perinteistä valtiokeskeistä poliittista osallistumista haastavana toimintana. Keskeinen argumentti, joka toistuu myöhemmissäkin artikkeleissa, on politiikan muuttuminen henkilökohtaisemmaksi ja kontekstikohtaisemmaksi. Ihmiset valikoivat asioita, joihin he haluavat vaikuttaa. Artikkelissa hahmotellaan uudentyyppistä tapaa jaotella poliittisesti toimimista. Toiminnallisten muotojen jaottelu perinteisen kaavan mukaisiin sovinnainen/konformistinen ja epäsovinnainen/protestiosallistuminen -kategorioihin ei tuntunut enää riittävän käsillä olevan globaalin resistanssin politiikan analysoimiseksi. Esimerkiksi uutiskielessä vaihtoehtoisen globalisaation kannattajat leimattiin globalisaation vastustajaksi ja ympäristöradikaali toiminta miellettiin helposti rikolliseksi toiminnaksi ja ilkeväkiseksi. Sen lisäksi mainitun kaltainen toiminta paikantui ulkoparlamentarismien pelikentille. Näistä syistä toiminnan uudelleenmäärittelylle oli tutkimuksellinen tilaus.

Väitöstutkimuksen toisen osan toinen artikkeli: Jarmo Rinne (1999), **Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa** on julkaistu teoksessa Pertti Lappalainen (toim.) *Tyylikästä kansalaisaktivismia*. Kyseinen artikkeli on kokoelman vanhin. Siinä tarkasteltiin 1990-luvulla esiin murtautunutta uudenlaista aktivismia, nimittäin eläinten oikeuksia puolustavaa ympäristöradikalismia. Artikkelin syntyi Pertti Lappalaisen johdolla varsin tiuhaan kokoontuneen aloittelevan tutkijaryhmän ideapalaverien tuotoksena. Kyseinen artikkeli eräässä mielessä viitoittaa siitä alkanutta tutkijanpolkuani. Siinä esiintyvät myös tämän väitöksen keskeiset teemat: postmoderni politiikka, subjektiivinen ontologia, tilannesidonnainen poliittinen toiminta, poliittisesti toimimisen tyyli ja tilanteen sekä kontekstin vaikutus toimijoiden poliittisiin arvioihin.

Yllä lueteltujen teemojen lisäksi artikkelissa hyödynnettiin italialaisen Alberto Meluccin kehittämää *New Social Movement*-teorian (NSM-teoria) jaottelua, jolla pyrittiin selittämään eläinoikeusliikkeen koheesio ja organisoituminen jaetun *me-henkisyyden* pohjalta leimallisesti identiteettiiliikkeenä. Ajatuksenahan ryhmän organisoituminen kollektiivisen me-henkisyyden ympärille ei toki ole millään muotoa uusi. Esimerkiksi Emile Durkheim (1995 [1912], 44) kuvaa uskontoa sosiaalisesti asiaksi, jonka avulla luodaan ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja tuotetaan kollektiivisia, jaettuja representaatioita todellisuudesta. Meluccin (1996) liiketutkimukseen vahvasti vaikuttanut identiteetti- jaottelu on kaksiosainen jakaantuen individuaaliseen ja kollektiiviseen identiteettiin. Jokaisella yksilöllä on omanlaisensa individuaalinen identiteetti, joka määrittää millaiseksi yksilö kokee itsensä. Individuaalinen identiteetti on kuvaus yksilön maailmankuvasta ja hänen arvoistaan sekä lisäksi yksilön oma *minä*-käsitys. Kollektiivinen identiteetti puolestaan on usean yksilön jakama samansuuntainen käsitys siitä, mikä on tärkeää.

Artikkeleissa kollektiivisen identiteetin yhteydessä viitattiin jaettuun arvoperustaan, joka yhdistää kollektiivia. Meluccin analyttinen distinktio ei kuitenkaan riittänyt, kun haluttiin ymmärtää eläinoikeusliikkeen toimintaa ja politiikan tyyliä. Pelkkä jaettu käsitys siitä, mikä on oikein ja mitä pitäisi tehdä, ei itsessään tuota poliittista ja vaikuttavaa toimintaa. Meluccin jaottelua täydennettiin julkisen identiteetin (*public identity*) käsitteellä (Johnston, Larãna & Gusfield 1994, 18-19). Tällä käsitteellä viitattiin siihen, millä tavalla, tai tyyllillä (Lappalainen 1999 (toim.) passim.) toimijat tulevat vaateineen julki. Eläinaktivistien motiivit osallistua julkiseen toimintaan sekä halu vaikuttaa, selitettiin postmodernin politiikan teoreettisin termein. Toimijoita motivoi halu nostaa politiikan asialistoille henkilökohtaisesti arvokkaiksi tai vääryyksiksi koettuja asioita. Kollektiiviseen identiteettiin oleellisesti kuuluva jaettu käsitys jalostuu haluksi toimia oman asiansa hyväksi. Arvojen jakaminen ja niiden puolesta toimiminen ja julkinen esittäminen ja esittäytyminen eli *ekspressiiviset performanssit* vahvistivat tulkintani mukaan toimijakollektiivin käsitystä itsestään toimijana sekä yksilötasolla tunnetta kuulumisesta

johonkin erityiseen ryhmään. Julkinen identiteetti määriteltiin jakona meihin ja heihin. Jako muistuttaa Schmittin poliittisuuden määritelmää eli jakoa ystäviin (me) ja vihollisiin (he).

Artikkelissa esitetty merkittävä huomio on ajan ja kulloisenkin vaihtuvan tilanteen merkitys ja mahdollisuudet toiminnalle. Samaan asiaan palataan myös väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 5, joskin toisessa toimintaympäristössä: virtuaalisessa online-aktivismissä. Kun pidetään silmällä sitä, millaisia tyylejä toimintaa saa, niin voidaan havaita tilanteen ja ennen kaikkea tilanteessa kuluvan ajan puiteistava vaikutus toiminnan muodoille ja tyyliille. Tällä tarkoitan sellaisia vuorovaikutuksellisia suhteita toimintaympäristöjen ja siinä toimivien toimijoiden kesken, jotka määrittävät sitä millainen toiminta ylipäätään on mahdollista. Lisäksi kullakin toimijalla on mielessään menneiden kokemuksia ja tulevan odotuksia, jotka myös vaikuttavat tapaan olla tilanteessa ja tapaan toimia siinä. Toiminnassa toimija on jatkuvassa poliittisen arvioinnin tilassa, sillä: ”...*tilanne määrittää arvioita, joka puolestaan määrittää tyyliä reagoida tilanteessa esiin tuleviin ilmiöihin ja lisäksi poliittinen arvio ja siihen liittyvä tyyli luovat tilanteen.*” (väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2).

Väitöstutkimuksen toisen osan kolmas artikkeli: Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne **Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan** paikkoina, *Futura 4/2007*) ulottaa tarkastelun uudentyypiseen toimintaympäristöön, nimittäin digitaalisen viestintä- ja kommunikaatioteknologian mahdollistamaan kelle tahansa aukeavaan julkisuuteen. Artikkelin pääasiallinen lähtökohta oli tarkastella tietokonevälitteisen julkisuuden vaikutusta ja merkitystä poliittiselle osallistumiselle sekä toiminnalle. Osallistumisaspektia lähestyttiin kahdelta suunnalta. Yhtäältä analysoitiin julkisen vallan avaamia kanavia kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi, toisaalta osallistumista tarkasteltiin omaehtoisen toiminnan näkökulmasta. Jälkimmäinen tapa selitti henkilökohtaistuvaa ja omaehtoista politikointia internetin interaktiivisilla julkisuustiloilla.

Verkossa julkisuustilat ovat lähes kenen tahansa nettitaitoisen ulottuvilla, koska digitaalisen julkaisemisen sovellukset eivät enää juurikaan vaadi teknistä osaamista. Jaottelussa *mikro-meso-* ja *makrotason* julkisuussfäreistä hyödynnettiin brittiläisen kansalaisyhteiskunta-/politiikantutkijan John Keanen (2000) kehittelyjä eritasoisista toisiaan läpäisevistä julkisuustiloista. Mikro-tason julkisuussfääri viittaa paikallisiin tiloihin, jopa aivan arkipäiväisten suhteiden tasolle, joilla kansalaiset vaihtavat mielipiteitä ja esittävät ajatuksiaan. Meso-tason julkisuussfäärit puolestaan tarkoittavat perinteisessä mielessä kansallista massamediaa, jonka julkisuustilan piiriin mahtuu jopa miljoonia kansalaisia. Tässäkään sfäärissä on mahdollista käydä julkista deliberaatiota, joskin se joutuu toteutuakseen ylittämään uutiskynnyksen. Artikkelissa esimerkiksi nostettiin prekariaatti.org, joka rikastutti mediajulkisuutta paitsi politisoimalla nykyajalle niin kovin tyypillisen pätkätyön, niin myös lanseeramalla julkisuuteen kovin herkästi väärässä merkitys-mielessä ymmärrettävän ja ymmärretyn käsitteen ”*paskaduuni*”. Makro-tason julkinen sfääri viittaa periaatteessa jopa globaaliin julkisuustilaan, jota yleensä ovat hallinneet ylikansalliset mediajätit. Internetin avaamien julkisuustilojen myötä julkisten sfäärien eri tasot ovat limittyneet ja mikro-tason aiheet saattavat nousta meso- ja jopa makrotasolle.

Artikkelissa julkisuustiloja läpäisevää ilmiötä kutsutaan lumipallo-efektiksi, jonka näin jälkiviisaasti olisi voinut vaihtaa kivenvyörymä analogiaksi. Periaate kaikessa yksinkertaisuudessaan on, että jokin yksittäisen ihmisen tuottama syöte/mediasisältö voi päätyä valtakunnan verkkoon tai mediaan. Esimerkiksi väitöstutkimuksen ensimmäisessä osassa ja toisen osan 6. artikkelissa tarkemmin analysoidut Petri Salon vaalipuheet nousivat paikallistasolta aina kansalliseen mediaan. Toisinaan ylletään jopa makrotason julkisuuden sfääreihin ja kampanja saattaa nousta maailmanlaajuiseen tietoisuuteen kuten esim. Jonah Perettin ja NIKE-yhtiön sähköpostien vaihto (ks. esim. Baringhorst 2008; Micheletti 2003), josta on tullut kuluttamisen politiikan ikoninen viittauskohde. Myös toisenlaisia netin vaihtoehtoisia julkisuustiloja hyödyntävää, mutta yhtä kaikki eri julkisuussfäärit läpäisevää julkisuutta ovat vaikkapa koulusurmien ihailijat ja matkijat. Internetin vaihtoehtoisen

julkisuuden varjopuolena on, että sitä voi hyödyntää kuka tahansa mitä tahansa viestiä esittääkseen.

Väitöskirjan toisen osan neljäs artikkeli: Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne (2007) **Satunnaisesta politiikosta refleksiiviseksi toimijaksi – poliittisen osallistumisen muutoksesta**, *Politiikka* 49:2 pureutuu osin samaan teemaan kuin kolmaskin artikkeli. Tarkastelun lähtötaso on silti eri. Artikkelin lähtee liikkeelle tarkastelemalla väitettyä politiikasta vieraantumisen tendenssiä. Kolmannessa artikkelissa osallistumisen tematiikka tarkasteltiin digitaalisen teknologian mahdollistamina julkisuussfäärien kompleksisena eri tasojen läpäisevänä mosaiikkimaisena toimintaympäristönä. *Politiikka*-lehden artikkelissa tutkimuksellinen fokus sen sijaan suunnataan yksilöön ja hänen mahdollisuuksiinsa saada äänensä kuuluville yhteisön asioista päätettäessä. Artikkelissa korostetaan esimerkein valaisten omaehtoisen toiminnan, sisällöntuottamisen ja julkisuuteen tulemisen refleksiivistä luonnetta. Tällaisessa toimimisessa toimijat luovat väliinsä poliittisen tilan omia intressejään artikuloimalla. Arendtilaisittain toimijat synnyttävät maailman välilleen, joka konstituoivat politiikan paikan. (Arendt 1958, 190)

Politiikan ristiriitatilanteet ja konfliktit nousevat yksilöllisistä arvioinneista, jotka perustuvat subjektiivisille arvoille ja asenteille. Artikkelissa refleksiivinen viittaa siten sekä ulkoisen ärsyksen aiheuttamaan reflektioon että sen tietoiseen kontemplaatioon ja siitä seuraavaan toimintaan. Refleksiivisessä toiminnassa erityisen tärkeän asemaan nousee *tee-se-itse*-mentaliteetti, mikä tosin on muodossa tai toisessa läsnä kaikissa edeltäneissäkin artikkeleissa. Arvioiva subjekti ei tyydy perinteiseen formaalin politiikkaan ja sen toimintatapoihin, vaan pyrkii yksilöllisesti toteuttamaan omaa politiikan tai vaikuttamisen agendaansa. Tässä pyynnössä digitaalinen kommunikaatioteknologia mahdollistaa viestinnän de-medialisaation, jolla tarkoitetaan itsetuotetun sisällön horisontaalista viestimistä interaktiivisessa Web-ympäristössä.

De-medialisaatiossa on parhaimmillaan kyse aidosti kaksisuuntaisesta viestinnästä ja tee-se-itse politikoinnista. De-medialisaation ilmentyminä artikkelissa mainitaan mm. vuoden 2006 Yhdysvalloissa yhdessä pidettyjen edustajainhuoneen ja senaatinvaalien aikaan tapahtunutta George Allenin surullisen kuuluisaa *Macaca*-jupakkaa. Virginian istuva senaattori käytti eräässä vaalitulaisuudessa nimitystä macaca (eräs apinalaji) paikalla olleesta intialaisperäisestä yhdysvaltalaisesta. Melkoisella varmuudella lausahdus maksoi Allenille senaattoripaikan, sillä samanaikaisesti suoritetuissa edustajainhuonevaaleissa Virginiassa edustajainhuoneeseen valittiin kahdeksan Allenin republikaanista puoluetoveria ja vain kolmea demokraattiedustajaa. Ennen julkisuuteen tullutta möläystä Allenilla oli haastajiinsa nähden ollut selvä johto mielipidemittauksissa. Allenin jälkikäteiset nolot selittely-yritykset eivät tilannetta korjanneet ja niin demokraattien haastaja Jim Webb kiilasi 0.39% marginaalilla senaattiin. Allenin häviö oli republikaaneille kohtalokas, sillä samaisissa vaaleissa republikaanit menettivät enemmistön senaatissa luvuin 51 - 49.

Refleksiivinen toiminta on artikkelissa kuvatus kaltaista. Poliittiset interventiot henkilökohtaistuvat ja yksilöllistyvät ja horisontaalisen viestinnän ansiosta yksittäiset ihmiset voivat jakaa itse tekemäänsä materiaalia netin välityksellä kenen tahansa katsottavaksi tai vaihtoehtoisesti viestittää suljetummalle yhteisölle. Halutessaan viestijällä on mahdollisuus laajaan tai suppeaan ja yksilöidympään informaation levittämiseen. Joka tapauksessa de-medialisaation myötä horisontaalisesta kommunikaatiosta on tullut sellaista poliittista aktiviteettia, jolla ilmaistaan omaa persoonaa, arvoja, kuulumista johonkin ryhmään, elämäntapaa, sitoutumista ja osallisuutta.

Viides artikkeli väitöstutkimuksen toisessa osassa: Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne (2008), **Temporal Dimensions of Reflexive Netpolitics: Politicking on the Internet with Monsters**, teoksessa *Net working / Networking: Citizen initiated Internet Politics*, Tampere University Press tarkastelee nimensä mukaisesti refleksiivistä poliittista toimintaa internetissä. Artikkelissa analysoidaan Lordi-yhtyeen Euroviisuvoiton jälkeen syntyneitä protestiliikettä, kun yhtyeen keulahahmon kuvia julkaistiin lehdistössä. Tarkastelun

lähtökohtana on poliittisen kuluttamisen tutkimuksessa syntynyt yksilöllistyvän kollektiivisen toiminnan (*individualized collective action*, ks. Micheletti 2003) teoria. Michelettin mukaan yksilöllistyvää kollektiivista toimintaa syntyy henkilökohtaisen vastuunottamisen myötä. Yksilö havaitsee jonkin asian olevan mielestään väärällä tolalla ja ratkaisee ongelman ryhtymällä itse toimimaan tilanteen korjaamiseksi. Mielenkiintoista Michelettin kehittämässä on, että siinä ihmiset rakentavat itse poliittisen kotinsa (*political home*) sen sijaan, että liittyisivät mihinkään järjestöön, jonka puitteissa toimia. Toimivat yksilöt panevat yksityishenkilöinä liikkeelle prosessin nostamalla jonkin tärkeäksi koetun asian tai teeman julkisuuteen. Mikäli teemalla on laajempaa kaikupohjaa, niin se saa kannatusta ja muodostuu itsestään sellaiseksi kollektiiviseksi toiminnaksi, jolla ei ole vakiintunutta rakennetta tai muotoa, vaan se on ennen kaikkea arkipäivän tasolla vaikuttava kampanja. (Mt. 28.)

Artikkelissa käsitelty protestointi juorulehtijournalismia vastaan on kuluttamisen politiikkaa *par excellence*, jossa kyseenalaistettiin keltaisen lehdistön toimituspolitiikan moraalisuus. Tapahtumat lähtivät liikkeelle yksittäisestä netti-adressista, jonka onnistui kanavoida yleinen moraalinen närkästyneisyys uuden kansallissankarin omien toiveiden vastaisesta julkisesta kohtelusta. Tarkasteltu protestiliikehdintä tapahtui lähes pelkästään internetissä, jossa vetoomuksia allekirjoitettiin Suomen väkilukuun suhteuttaen käsittämättömän nopeasti ja paljon. Noin 222 000 nimeä kerättiin muutamassa päivässä. Kampanja oli menestys ja kuvia julkaisseet lehdet taipuivat julkiseen anteeksipyyntöön sekä menettivät joitakin merkittäviä mainostajiaan.

Lordi-kohun analyysissä osoitetaan käytännössä, miten refleksiivinen yksilölähtöinen politiikka toimii. Verkon keskustelupalstat muuttuivat kampanjasivustoiksi, joilla ihmiset refleksinomaisesti reagoivat ongelmaksi kokemaansa ilmiöön, refleктоivat sitä ja kommunikoiivat horisontaalisesti. Verkkoa toimintaympäristönä tutkittiin avoimena julkisuustilana, joka samanaikaisesti oli sekä kampanja julkisuustila, toimintakanava, mobilisoitumisen resurssi että toimintamuotoja ohjaava instrumentaalinen resurssi. Lisäksi

kampanja käytännössä vahvisti keanelaisen julkisuuden sfäärien rajapintojen huokoisuuden, sillä protestin saama julkisuus eskaloitui myös valtamediaan, mikä osaltaan voimisti käydyin kamppailun vaikuttavuutta ja tehoa.

Yksillöllistyvän refleksiivisen toiminnan käsitteen myötä oli myös mahdollista analysoida uudentyyppistä mobilisoitumista ja kiinnittymistä vaikuttavaan toimintaan. Mainittu ilmiö nimettiin “parveiluksi” (*swarming*). Tällä tarkoitetaan sellaista osallistumista, jossa ihmiset yksilöinä, omalla ajallaan ja omasta tahdostaan, vierailevat kiinnostavilla ajankohtaisilla sivustoilla ja kokiessaan asian läheiseksi tai tärkeäksi päättävät ottaa osaa käynnissä olevaan kamppailuun. Parveilu ja siitä seuraava osallisuus ei vaadi kovinkaan kummoista sitoutuneisuutta itse kampanjaan, mutta kävijämäärien kasvu houkuttaa myös muita vierailemaan sivustoilla. Näin tietoisuus itse kamppailusta lisääntyy ja muuttuu yleisemmin kiinnostavaksi ajankohtaisilmiöksi. Yksilölähtöisen refleksiivisen politiikan prosessikuvauksena Lordi-kohua voidaan tarkastella kouluesimerkinomaisena mallina siitä, miten kansalaislähtöinen asiakohmainen politikointi saa kannatusta ja vaikuttavuutta. Itse asia, josta kohistiin eli maskiton kuva rokkarista, ei sinällään ole poliittisesti kovinkaan merkittävä. Asian vähäpätöisyydestä huolimatta artikkeli kuvaa, miten henkilökohtaisesti koetut epäkohdat voidaan nostaa vaikututtavaksi politikoinniksi.

Artikkelin lopussa luonnostellaan nettipolitiikoinnin aika-käsitystä. Ajan merkitys poliittisesti toimimiselle on keskeinen. Aika luo nimittäin puitteet ja keston (*enduré*) kaikelle toiminnalle. Toiminta tapahtuu aina ajassa ja paikassa. Artikkelissa analysoidaan virtuaalisen toimintaympäristön, verkon, mahdollistamaa ajan ja paikan erottamista (*dislocation*) suhteessa ihmisten kokemuksellisesti jakamaan läsnäolon (*co-presence*). Jaettu samanaikaisuus ei enää nettipolitiikassa ole välttämätön edellytys kollektiivisen toiminnan mobilisoitumiselle tai kollektiivina poliittisesti toimimiselle, sillä verkko eräässä mielessä laajentaa toiminnallista Nyt-hetkeä. Ihmiset voivat osallistua samaan kampanjaan, vaikka he eivät reaalisessa ajassa olisikaan samanaikaisesti läsnä jossakin tietyssä tilassa.

Väitöstutkimuksen toisen osan kuudes artikkeli: Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne (2009), **Little Brothers and Sisters are Watching – Reflexive Civic Watch Through ICTs**, *Information, Communication and Society* 15:6, 840 – 859 ulottaa edellisessä artikkelissa kehiteltyä yksilöllistyvän refleksiivisen toiminnan konseptia kuluttamisen politiikasta normaalimman politiikan suuntaan. Artikkelin lähtöajatuksena on tutkia, millaisia mahdollisuuksia kehittyvä digitaalinen Web 2.0- tekniikka antaa kansalaisille tarkkailla poliittisten päättäjien, viranomaisten ja yritysten toimintaa. Otsikon muotoilu viittaa ylösalaisin käännettyyn *iso veli valvoo* ajatuskuvioon tavalla, jossa kansalaisvalvonta fokuoituu alhaalta ylös. Orwellilainen dystopia nurinpäin käännettynä näyttäytyykin kansalaisia voimistavana poliittisena resurssina. Kimmoke artikkeliin syntyi, kun Suomessakin tapahtui suuren maailman tyylinen poliitikon, kansanedustajaehdokas Petri Salon (Vaasan vaalipiiri), harkitsemattomien vaalitulaisuuspuheiden tuonti julkisuuteen. Salon toimet tallentuivat kännykkäkameralle, josta ne päätyivät YLE:n ruotsinkielisen radion kautta televisiouutisiin, lehdistöön sekä internetin suosituille sisällönjakelukanavalle YouTube:en.

Artikkelissa tarkastellaan erityisesti sitä, kuinka digitaalinen teknologia mahdollistaa kenen tahansa poliittisen toiminnan. Refleksiivisen kansalaisvalvonnan ideaa tarkastellaan paitsi Salo-tapauksen valottaman, niin myös arvioimalla vaikutusvaltaisia web-blogeja ja niiden merkitystä henkilökohtaisten asioiden nostaminen julkisuuteen ja niillä politikointiin. Artikkelissa tähdennetään kehittyvän teknologian lisäävän kansalaisten mahdollisuutta valvoa ja kontrolloida paremmin viranomaisia, yrityksiä ja poliitikkoja. Verkon potentiaali helppopääsyisine ja helposti käytettävine julkisuustiloineen lisännee *asiakohtaiseksi politikoinniksi* nimettyä poliittisen toiminnan sekä kansalaistoimijoiden masinoimia vastakampanjoiden määriä. Kyseisellä ilmiöllä viitataan kehityskulkuun, jossa yksilöityneet poliittiset toimijat valitsevat henkilökohtaisten mieltymysten mukaisesti ne asiat, joita lähtee ajamaan. Yksilö pidättää itsellään oikeuden määrittää ne tärkeät tai koskettavat asiat, joiden puolesta hän on valmis uhraamaan aikaansa, tarmoansa, osaamistaan ja mahdollisesti jopa höllentämään kukkaronnyörejään. Omatoiminen agendan määrittely antaa aloitteen

kansalaislähtöiselle poliittiselle toimijalle ja voimistaa (*empower*) asiakohtaista politikointia. Lähtökohtana toiminnalle, niin poliittiselle, sosiaaliselle kuin taloudelliselle, on yksilö, joka kykenee arviointiin. Arvioinnin seurauksena yksilöiden yksittäisten tekojen summana muodostuu kollektiivinen liikehdintä, joka avaa toimijalle vaikuttamisen kanavan, tavan ja jopa ryhmäkuulumisen tunteen (ks. esim. Kaldor 2003, 14; Micheletti 2003, 16,23,29;)⁴.

Väitöstutkimuksen päättävä artikkeli: Jarmo Rinne (2008) **Poliittisen toiminnan yksilöistyminen ja henkilökohtaistuminen** on julkaistu *Politiikka 50:1*. Artikkelin käsittelee henkilökohtaiseen vastuunkantamiseen ja omakohtaiseen poliittiseen arviointiin pohjautuvaa poliittisesti toimimista. Sen vire on vahvasti fenomenologinen ensimmäisen persoonan filosofiaan painottuva. Artikkelin on kokoelman viimeinen, koska se vetää yhteen väitöstutkimuksessa käsiteltyjä teemoja sekä sananmukaisesti esittelee fenomenologiaan pohjautuvaa tapaa ymmärtää politiikkaa sekä avaa tutkimuksen kannalta keskeisen näköalan tarkasteltavaksi. Vastuunkannon ja omakohtaisen poliittisen arvioinnin seurauksena mahdollistuu politiikan käsittäminen ”oman totuuden mukaan elämisenä”.

1.4. Tutkimuksen ongelmakohtia: fragmentaarisuus ja aikalaisuus

Poliittisesti toimimisen fragmentoituminen on sekä tutkimuksellisesti että toiminnan muotoina tai keinoina mielenkiintoisia ja verraten haastavia. Fragmentoituvalla poliittisesti toimimisella tarkoitan omaehtoisesti nousevaa spontaania toimintaa, joka ei mahdu institutionaalisiin tai rakenteellisiin puitteisiin. Niiden asemesta toiminnallisia

⁴. Yksilön vallan, erityisesti aloitevallan, kasvun on huomannut myös liike-elämä, joka on yleensä ketterämpi haistamaan vaihtuvia trendejä kuin akateeminen perustutkimus. Vuoden 2006 heinäkuun numerossaan yhdysvaltalainen verkkolehti *Business 2.0* kokosi listan 50 talouselämän vaikutusvaltaisimmasta henkilöstä. Listan henkilögalleria luonnollisesti oli kovin amerikkalaispainotteinen. Silti ns. tavanomaisten epäiltyjen eli Bill Gatesin, Steve Jobsin, Rupert Murdochin tai jonkun muun tietokone-, bisnes- tai mediamogulien sekä jopa ”öljydespoottien” edelle listan ykköseksi kiilasi ’you’ eli *sinä*. Samainen *sinä* voitti *Time*-lehden vuoden henkilön tittelin joulukuussa 2006. (Wylid, 2007.) Huomionarvoista näissä kunniamaininnoissa on, että kummassakin *sinä* tarkoittaa *ketä tahansa* ja kaikkia meistä, yksilöllistyneenä toimijana, joka kykenee toisten sinien kanssa kollektiiviseen sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan verkkoympäristössä

solidaarisuussiteitä ja koalitioita syntyy verkostomaisina ja asiakohtaisina liikehdintöinä. Lojaliteetti fragmentoituneessa toimimisessa ei synny luokkaperustaisesti tai puoluesamastumisesta ja voi informaatioteknologian avulla myös ylittää kansallisvaltion rajat. (Lappalainen 2002, 47 – 48.)

Fragmentoituvaa poliittisesti toimimista analysoidessa joutuu perustelemaan tekemisensä poliittista sekä politiikantutkimuksellista relevanssia vaikkapa perinteiseen vaali- tai puolueosallistumiseen verrattuna. Samoin on laita myös fragmentoituvan politiikan toimijoiden kohdalla, myös heiltä herkästi perätään heidän toimintansa poliittisuuden perään. Varsin helposti ollaan valmiita leimaamaan fragmentoituva ja epätavallisia keinoja käyttävä toiminta joksikin muuksi, kuten vaikkapa ekoterrorismiksi, rikolliseksi toiminnaksi, lapselliseksi kiukutteluksi, pienen piirin toiminnaksi tai jotenkin muuten ei-poliittiseksi aktiviteetiksi. Poliittisen osallistumisen ja toiminnan tutkimuksen näkökulmasta fragmentoituvan politiikan epätavallisiakin keinoja käyttävä ei-konventionaalinen tapa toimia nähdäkseni kuitenkin vain rikastaa ja laventaa ymmärrystä politiikan vaikuttamisen keinoista ja toimintakentistä.

Politiikan marginaaleihin tai fragmentteihin kohdistuvan tutkimuksen kritiikkiin on eittämättä ajoittain aihetta. Tavallisesta poikkeavaa politiikkaa tutkivilla, samoin kuin sitä tekevilla marginaaliin sysätyillä toimivilla yksilöillä ja järjestöillä on taipumus jossakin määrin romantisoida ja ylitulkita omaa tutkimuskohdettaan tai toimintaansa (Guidry et al. 2000, 6; ks. tästä tendenssistä esimerkiksi Juppi, Peltokoski & Pyykkönen (toim.) 2003; Lähteenmaa 2005; aktivistien osalta esim. *Muutoksen Kevään* kirjoitukset sekä Heima-Tirkkonen et al., toim., 1996). Arvostelu ei silti poista uusien ilmiöiden tutkimisen arvoa, vaan lähinnä kertoo tieteenalan sisäisistä koulukunta- ja ajattelueroista ja vaikeudesta kohottaa katsettaan kapeasta ja spesifisistä professionaaliseen horisontista. Fragmentoituvan poliittisesti toimimisen tutkiminen tuottaa politiikan ilmiöistä esiin sellaisia piirteitä ja toimimisen muotoja, jotka muutoin jäisivät vaille tutkimuksellista huomiota.

Toinen ongelmallinen kohta väitöstutkimuksessani on, että siinä käsitellään ajankohtaisia poliittisia ilmiöitä. Ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen on haastava tehtävä. Haastavaksi sen tekee, että niin tutkimuskohde kuin tutkijakin ovat samanaikaisesti liikkeessä. Tästä syystä tutkimuksessa on omaksuttu aiemmin mainittu laadulliseen poikittaisotantaan perustuva tutkimusstrategia. Sen avulla pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan uudenlaisen ilmiön ominaispiirteet tarkastelemalla riittävää määrää tutkittavaa ilmiötä kuvaavia havaintoyksiköitä. Empiirisiin yleistyksiin tähtäävien havaintojen kerääminen, kriittinen analysointi ja tulkinta sekä teoreettisten argumenttien ja kattavien selitysmallien kehittäminen vaativat aikaa. Kaikesta huolimatta aikalaistapahtumien kommentointi voi pahimmillaan olla huolimattomia yleistyksiä, moralisoivaa poliittista puhetta tai empiirisesti kestäättömiä väitteitä. Tässä väitöskirjassa liikutaan riskialttiissa maastossa. Tutkimuksessa tarkasteltavat ilmiöt ja kuvaillut tapaukset ovat ennen kaikkea aikalaisdiagnooseja omakohtaisesti koettuja epäkohtia vastustavasta poliittisesta toiminnasta. Toisen osan artikkelit kuvaavat ja analysoivat poliittisesti toimimisen tapauksia varsin tuoreeltaan. Ne ovat kirjoitettu hyvin nopeasti tapahtumien jälkeen tai jopa niiden vielä ollessa aktuelleja.

Ajankohtaisilmiöiden analysointi ja varsinkin johtopäätelmien teko tutkituista tapauksista on joidenkin aate- ja käsitehistorian nimiin vannoville politiikantutkijalle käsittämätön ajatuksenakin. Jopa eräät politiikan teoretikot näkevät nykyhetken ilmiöiden ja aikalaistoiminnan tutkimisen ongelmalliseksi. Esimerkiksi vaikutusvaltainen ja merkittävä teoretikko, Hannah Arendt, sanoo kirjassaan *Human Condition*: ”*Action reveals itself fully only to the story-teller, that is, to the backward glance of the historian...*” (1958, 192.) Sitaatista on luettavissa toteamus, jonka mukaan vain menneet tapahtumat voidaan rekonstruoida täydessä merkityksessään. Arendtin käsityksen mukaan toiminta itsessään on avoin siinä mielessä, että kerran alettuaan kukaan, ei edes toimija itse, kykene sen kestoja tai sen saamaa sisältöä täysin määrittelemään. Näin toiminnan merkitys paljastuu vain retrospektiivisessä tarkastelussa (Ball 1977, 8). Väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 2 mainitaan tutkimukselliseksi puutteeksi ironiseen sävyyn siitä puuttuva paatoksellinen

distanssi. Tällä tarkoitan, että artikkelissa tarkastellaan ajankohtaista ilmiötä ilman, että sen tapahtumista olisi kulunut *riittävän pitkä aika*, jotta siinä ilmenevä poliittisesti toimimisen tai ajattelun figuuri piirtyisi selvästi ja riittävän kaukaa katsottuna esiin.

Samainen puuttuva päätöksen distanssi voidaan nähdä myös käsillä olevan tutkimuksen heikkoudeksi. Kuitenkaan en allekirjoita sellaista vaatimusta, että toiminta (sen luonne, suunta ja kaikki muu siihen liittyvä) paljastuu tai selviää vain tarinankertojalle eli henkilölle, joka retrospektiivisesti ja reflektoiden käy läpi tapahtumia, tapahtumainkulkuja, sen syitä ja muita siihen liittyviä seikkoja. Tällainen arendtilainen tarinankertoja olisi siis sellaisessa roolissa, että hänen tehtävänänsä olisi katsoa menneeseen ja selittää ihmisten toimia, muistuttaa, merkityksellistää tai jollakin muulla tavalla tulkita heidän pyrintöjään. Tästä syystä nykyilmiöt ja niihin liittyvä toiminta jäisivät merkitykseltään hämäräksi, koska sitä ei kerrota reflektoiden. Itse olen aina lähtenyt siitä, että myös aikalaisilmiöitä voisi tarkastella ja analysoida ja jotakin ihan kohdallista onnistua niistä sanomaan. Päätöksellisen distanssin ongelmallisuus on, että siinä se mitä kokonaisuuden hahmottamisella saavutetaan, helposti hukataan toimijalle toiminnan hetkellä merkitsevien yksityiskohtien havaitsemattomuudella.

Muuttuvat tavat toimia, uudet toimintaympäristöt ja erilaiset tyylit saada viestiään perille ovat omiaan antamaan kimmokkeen myös uudennaisille tulkinnoille kansalaistoiminnasta. Tämän muutoksen ja siitä noussut uudelleen ja toisinajattelun mahdollisuus ovat osaltaan motivoineet tämän tutkimuksen tekoa. Poliittisesti toimimisen kiihtyvä fragmentoituminen ja asiakohtaistuminen sekä näistä seurannut poliittisen toiminnan kirjon monimuotoisuus voidaan nähdä katsojasta riippuen joko politiikan heikkoutena tai vahvuutena. *Heikkous*-argumenttia voidaan perustella siten, että toiminta on pienen joukon puuhastelua asioilla, joilla ei ole laajaa yleistä kannatusta. *Vahvuus*-argumentti puolestaan tukeutuu käsitykseen, jonka mukaan erilaistuvat toimintakulttuurit ja –tyylit mahdollistavat vallitsevien olojen haastamisen ja vaihtoehdon esittämisen (Pugh 2009, 3.) Tämän väitöstutkimuksen kannalta kysymys politiikan heikkoudesta tai vahvuudesta ei ole kovin kiinnostava. Kiinnostavaa

sen sijaan on poliittisen kansalaistoiminnan toimintatyylien yksilöityminen ja poliittisen asialistan henkilökohtaistuminen (esim. Scwhartzmantel 2008, 113), jotka tendensseinä näyttäisivät sisältyvän kumpaankin argumenttiin.

Ajankohtaisistakin tapahtumista pitää tehdä tutkimusta ja yrittää analysoida ilmiöiden merkitystä ja taustoja. Tämä on tärkeää kahdestakin syystä. Ensinnäkin ajankohtaisilmiöiden analysointi tuottaa tuoretta ja ensi käden tietoa tutkittavasta, jota vasten myöhemmät tutkimukset peilaavat omia näkemyksiään ja tulkintojaan. Tutkijan on oltava hyvin tietoinen tietojensa rajallisuudesta sekä siitä, ettei kaikkia vaikuttavia seikkoja ehkä ole osattu huomioida kohteen läheisyyden ja samanaikaisuuden vuoksi. Jälkikäteistarkastelussa tutkittava ilmiö ikään kuin asettuu omalle paikalleen ja jäsentyy osana suurempaa kokonaisuutta. Ajallinen perspektiivi ja *distanssin paatos* eivät siten välttämättä takaa sen ”todempaa” tietämystä tutkimuskohteesta kuin aikalaisanalyysikaan. Vaarana nimittäin on, että vakiintuneet tavat tulkita asioita kontekstoivat tarkasteltavan luonnollisesti jonkinlaiseksi tai joksikin jonkin osana. Tällainen tendenssi näkyy esimerkiksi aikakauden vaihteen selityksissä, jotka perustuvat käsitykseen, jonka mukaan jokin aikakausi on päättymässä ja uusi alkamassa (Kerkelä 2004, 204). Puhe siirtymävaiheiden merkityksestä ja vaikutuksesta on jo itsessään politisoiva tapa tulkita yhteiskunnallista kehitystä. Kehityksen käsitteellistäminen siirtymävaiheesta toiseen rakentaa kertomusta, jossa epätäydellisemmästä muodosta tai kehitysvaiheesta siirrytään kohti täydellisempää, kuten vaikkapa kertomus ihmiskunnan kehityskulusta kivikaudesta informaatioyhteiskuntaan osoittaa.

Vaikka politiikan teoria joiltakin osiltaan suhtautuu nuivasti ajankohtaisten ilmiöiden analysointiyrityksiin, niin onneksi lähitieteet tulevat apuun. Yhteiskuntatieteistä erityisesti sosiologia on kiinnostunut yhteiskunnallisten muutosprosessien kuvailemisesta ja tutkimisesta. Hans Joas toteaa, että ”*aikalaisdiagnoosin tarve syntyy julkisuudessa erityisesti silloin, kun yhteiskunnassa esiintyy kriisejä ja nopeita muutosprosesseja.* (Joas 2008, 203). Ritva Engström puolestaan toteaa refleksiivisestä sosiologisesta

(etnometodologiaan pohjaavasta) toimintatutkimuksesta, että siinä toimijat ovat omine tulkintoineen, valintoineen ja johtopäätelmineen toiminnan keskiössä. Haluan uskoa Engströmin tarkoittaneen huomautuksensa koskevan niin tutkittavia toimijoita kuin heidän toimimistaan analysoivia tutkijoitakin. Tällaisella otteella, Engströmin mukaan, ”*toiminnasta tulee tällöin merkitysten paikallisen tuottamisen ominaisuus, joka luonnehtii tässä-ja-nyt tapahtuvaa merkityksenantoa sekä toimijan toimijuuden konstituutiota*”. (Engström 2002, 33.)

Kuvaillun kaltainen lähestymistapa sekä ajankohtaisiin ilmiöihin ja tapahtumiin että toiminnan refleksiivisyyteen tuntuu itsestäni luontevammalta otteelta kuin *odotellaan – katsellaan – tulkitaan sitten joskus* tyylinen retrospektio. Nähdäkseni sosiologian puolelta lainaamani asenne avaa nykyilmiöt vakavasti otettavina tutkimuskohteina ja sopii erinomaisesti yhteiskunnallisten ja poliittisten muutostendenssien tutkimiseen (vrt. Kerkelä 2004). Se uusi tieto, mitä aikalaisdiagnooseilla saavutetaan, on käsitykseni mukaan tärkeää ilmiön merkittävyyden hahmottamiselle *tässä-ja-nyt*. Tämän lisäksi se on tärkeää myös jälkikäteiselle paatoksellisen distanssin näkökulmasta ilmiön merkityksen ymmärtämiselle. Uusia ja ennen kokemattomia aikalaisilmiöitä selitettäessä ja tulkitessa niitä koskeva tutkinta ja tulkinta luovat kannanottoja, jotka voivat olla normatiivisia tai jopa poliittisia. Kuitenkin ne tavoittavat ilmiön luonteesta jotakin tuoretta ja ajassa liikkuvaa, joka antaa jonkinlaista hahmoa, muotoa ja sisältöä analysoitaville ilmiöille, jotka ennen kaikkea ovat merkityksellisiä toimijoille itselleen. Arto Noro, joka voimakkaasti puolustaa aikalaisdiagnoosien tarpeellisuutta toteaa niiden olevan riskituotteita, mutta että ”*aikalaisdiagnoosin antama uusi näkemys on aina vanhaa sokeutta parempi*.” (Noro 2000, 325).

Ajankohtaista poliittisesti toimimista ja toimijuutta ei kuitenkaan voida konstruoida pelkästään nojaamalla sosiologisiin rakenne-orientoituneisiin selitysmalleihin. Sekä Joas (2008), Kerkelä (2004) Engström (2002) että Noro (2000) pohjaavat teoreettiset mallinsa nimenomaan yhteiskunnallisiin rakenteellisiin muutoksiin. Esimerkiksi Joasilla (2008, 204)

ja Kerkelällä (2004, 83) aikalaisdiagnostinen ja yhteiskunnallisilla muutoksilla teoretisointi liittyvät eri yhteiskunnallisten aikakausien nimien muutoksiin (teollisesta jälkiteolliseen; jälkiteollisesta tietoyhteiskuntaan jne.). Eli heidän kohdallaan tavallaan kyse on eräänlaisesta yhteiskunnallisen kehityksen selittämisen siirtymämallista tai – ajattelusta. Engströmin refleksiivinen tässä-ja-nyt merkityksellistävä toiminta tarkoittaa keskusteluanalyysin puitteissa konstruointia vuorovaikutuksen rakenteellista instituutiota (Engström 2002, 35). Poliittinen (ja sosiaalinen) toiminta on paitsi avointa eli merkitykseltään lukkoon lyömätöntä ja muuntuvaa, niin sen lisäksi se suuntautuu aina julkiseen tilaan, maailmaan, jossa toimija ilmaisee itsensä toimijana muille toimijoille.

Poliittisesti toimimista aikalaisilmionä tarkasteltaessa on kuitenkin syytä pitää mielessä, että se ei välttämättä kiinnity mihinkään olemassa oleviin rakenteisiin. Kyseessä voi olla aivan aidosti käsitteellisestä katkoksesta toimimisen tavoissa ja tyyliissä (vrt. Palonen 1983). Jokin toimija voi aloittaa ennennäkemättömän poliittisen tapahtumaketjun, jota ei olemassa olevilla teoreettisilla työkaluilla voida selittää. Eräässä mielessä 1990-luvun puolivälissä eläinoikeusliike aloitti juuri tässä merkityksessä jotakin uutta, kun eräät EVR:n (eläinten vapautusrintama) aktivistit astuivat laittomien toimintakeinojen tielle ja irrottautuivat perinteisestä rauhanomaisesta yhdistystoiminnasta suunnaten toiminnalliset iskunsa yksityisiä ihmisiä ja heidän omaisuuttaan vastaan. Tapauksen jälkeiset viranomaisten ja nuorisotutkijoiden yritykset hahmottaa *mistä tässä oikein on kyse* olivat lähinnä hapuilua. Vanhat koetellut tutkinta- ja selitysmallit osoittautuivat riittämättömiksi tapahtuneen selittämiseksi.

Ajankohtaisilmiöiden tutkiminen on tärkeää siksi, että vain siten päästään käsiksi toimijoiden kokemuksiin välittömässä muodossa. Poliittisen kansalaistoiminnan osalta autenttisten ja yksilöllisten kokemusten kartoittaminen ja tulkitseminen rikastuttavat kuvaa tapahtumien kulusta ja toimijoiden motiiveista. Tämä antaa vankan pohjan punnituille selitysmalleille ja jatkokehittelyille. Jäsentymättömän kokemuksellisuuden arvo ei välttämättä ole sellaisessa yleispätevässä tulkinnassa, jossa ymmärtäisimme paremmin tai

enemmän. Pikemminkin sen arvon voi todentaa pyrkimys hallita jotakin sellaista, mikä ei ole inhimillistä kokemusta, vaan inhimillisen kokemuksen objektiivinen yleistys. (Varto 1992, 38.) Näin se luo pohjaa inhimillisen toiminnan selittämiselle ja ottaa huomioon yksilöllisten toimintamahdollisuuksien lisääntymisen tilannekohtaisissa poliittisissa arvioissa sekä huomioi kontingenssin sen perinteisessä kaksoismerkityksessään – sattuma ja vapaa tahto. Tilanne ja toimijan arvio toimia niin kuin toimii avaavat tarkasteluun sekä toimijoiden välittömät refleksiot tilannekohtaisiin kokemustositasiioihin että reflektiot niihin ja syventää käsitystä poliittisesti toimimisesta tavalla, jota jälkikäteen kokonaisvaltainen tarinankerronta ei tavoita.

Toimintaan liittyvien aikalaisdiagnoosien ymmärtämiseksi on olennaisen tärkeää pitää mielessä, että kyse voi olla Arendtin (1958, 9-14) tarkoittamassa mielessä jonkin aivan uuden aloittaminen (*initium*)⁵. Tällöin voidaan palata jo aiemmin todettuun käsitykseen siitä, että toiminta itsessään on sisäisesti määrätymätön ainakin kahdessa mielessä. Sen ajallista kaarta tai sen saamaa muotoa ei edes toimija pysty täydellisesti kontrolloimaan ja lisäksi toiminta, aidosti uuden aloittamisena, voi johtaa joko hyviin tai pahoihin seuraamuksiin. Richard J. Bernstein on nimennyt tämän Arendtin toimintaa koskevan näkemyksen toiminnan systemaattiseksi monimerkityksellisyudeksi (*systematic ambiguity of action*) (Bernstein 1977, 151).

Tämä lähestymismalli sopii myös fenomenologiseen orientaatioon, joka sekään ei ollut Arendtille vieras, sillä hän oli itsensä Heideggerin oppilas 1920-luvulla, ja kirjoitti tämän läheisessä ohjauksessa väitöskirjansa Augustinuksen rakkauden käsitteestä (McKenna 1997). Uuden aloittamisen mahdollisuus on sisäänrakennettuna elämismaailman (*Lebenswelt*) ja ihmisenä olemisen konstituutioon. Fenomenologisessa mielessä eräs elämismaailman tunnusmerkillisiä piirteitä on sen jatkuva käsien-edessä-oleminen (*der Vorhandheit*, Husserl 1970, 151), eli elämismaailma on sellainen universumi, joka on

⁵. Tämän ajatuksen Arendt on teoretisoinnissaan velkaa kirkkoisä Augustinukselle, (Augustinus 2003; ks. myös McKenna 1997).

kaikille avoin ja jatkuvasti läsnä oleva sinällään. Tällaisen alati läsnä olevan maailman tapahtumia tarkasteltaessa ei ole mahdollista päästä itse asioiden ytimeen perinteisen tieteellisen objektivismin periaatteen mukaisesti, koska itse tarkastelijakin on vain yksi objekti läsnä olevaisessa maailmassa. Fenomenologiassa puolestaan asioiden ytimeen päästään juuri tästä syystä. Siinä maailman korrelaatiksi osoitetaan transsendentaalinen *puhdas minä*, joka tarkastelee omaa maailman kokemustaan. Tässä refleksiivisessä reflektiossa maailman maailma ymmärretään subjektiivisen ontologian horisontista jonakin ja subjektille jotakin merkitsevänä.

2. Fenomenologinen politiikan tutkimus

Väitöstutkimuksessani varsinaisen metodin asemesta hyödynnetään fenomenologista metodista asennetta. Tällä tarkoitan sellaista tapaa lähestyä tutkittavaa ilmiötä, jossa sitä pyritään tarkastelemaan ja analysoimaan *sinä-itsenään-sellaisena-kuin-se-on*. Fenomenologisessa asenteessa kohdetta lähestytään maailmaan kuuluvana ilmiönä, jossa myös maailmaan kuuluva tarkastelija pyrkii sitä ymmärtämään eli siinä huomio kiinnitetään yksikön ensimmäiseen persoonaan. Tutkimuksen analyyttinen fokusointi ponnistaa näin yksittäisen ihmisen subjektiivisesta kokemuksellisuudesta. Tästä kokemuksesta, eli sen pohtimisesta mitkä seikat tai ympäröivät ulkoiset ilmiöt aiheuttavat yksilön toiminnan ja laajemminkin ottaen elämän politisoitumisen, juontuu tutkimuksen orientaatio: fenomenologinen politiikan tutkimus.

Fenomenologinen ajattelu ei ole sanan normaalissa merkityksessä metodi, vaan ennen kaikkea asenne lähestyä tutkittavaa ilmiötä ja älyllinen ponnistelu sen ymmärtämiseksi. Näin ollen fenomenologisessa tarkastelussa maailman ymmärtämistä ei voida seurata jonkin metodologian sääntöjen ja proseduurien kautta, vaan ilmiön ymmärtäminen edellyttää myös sen tulkintayhteyden huomioon ottamista (Varto 1992a, 16). Kyse on siitä, että tarkasteltava ilmiö koetaan jonakin, toisin sanoen se saa joitakin merkityksellisiä ja mielellisiä attribuutioita, jotka tarkoittavat kokevalle *minälle* jotakin, joka määrittää kokemuksen (*erfahrung*) tai elämyksen (*erlebnis*) luonteen (Husserl 1976, 200–202; ks. myös Cromwell 2000, 21). Kyseessä on ’ulkoisen havainnon’ ja ’sisäisen havainnon’ keskinäisen suhteen tarkastelu ja siitä avautuvien tulkinnallisten horisonttien vaarinottamisesta. Näin ymmärrettynä yksilö perustaa arvostelmiin pohjautuvat tietonsa läpieletteyihin kokemuksiin (Kotkavirta 2002, 17).

Teoreettisen orientaation valinta on tutkimuksen kannalta luonteva. Se selittyy paitsi henkilökohtaisilla makumieltymyksillä niin myös sillä, että fenomenologinen filosofia on leimallisesti *minän* filosofiaa. Ilmiöitä tutkitaan siten avoimessa kontekstissa niissä erityisissä tilanteissa, joissa se esiintyy. Tarkkaileva subjekti ei ole erillään tarkkailtavasta,

vaan jakaa saman kontekstuaalisen tilan ja ajan kuin tutkittava ilmiö. Valitsemallani lähestymistavalla on mahdollista pureutua tarkasteltavien ilmiöiden ja toiminnan luonteeseen. Fenomenologisen analyysin ontologian kannalta on välttämättömän tärkeää tiedostaa tutkijan oma positio ja se seikka, että tarkasteltavan ilmiön ymmärtämisessä on ennen kaikkea kyse tarkkailijan itsensä esittämästä subjektiivisesta tulkinnasta. Maailma ja elämä kietoutuvat yhteen subjektiivisessa kokemuksessa. (Husserl 1970; ks. myös Berndtsson et al. 2007, 259 – 260; Zahavi 2007, 78 – 79; Zahavi 2009.)

Minään keskittyvä orientaatio sopii hyvin selittämään poliittista toimintaa, joka ponnistaa henkilökohtaisen arvioinnin pohjalta pohtien erontekoa *hyvän ja pahan, toivottavan ja vastustettavan* välillä laajentuen kuitenkin oman yksityisen elämäpiirin ulkopuolelle (Barney 2007, 44). Analyysi ulkoisesta todellisuudesta ei synny tyhjästä, vaan subjektin tietoisissa reflektioissa sen kanssa. Fenomenologia⁶ pyrkii esittämään yksityisen tulkinnan tai kuvauksen maailmasta, jossa elämme, mutta joka samalla on jaettavissa ja yleinen. Se, miten tässä onnistutaan, riippuu paljolti tulkinnan tueksi esitettävästä argumentaatiosta, siitä miten hyvin tutkija saa *tolkun* tutkittavastaan.

2.1. Fenomenologia maailmaan orientoitumisena

Merkittävin fenomenologinen taustahahmo tutkimuksessani on Edmund Husserl (1859 – 1938), jota pidetään jopa fenomenologian perustajana. Husserlin filosofian lähtökohtana on oppi ilmiöistä eli hän tutkii, miten todellisuus ilmenee ihmiselle. Alkukauden filosofiassaan Husserl oli kiinnostunut mielen filosofiasta ja keskitti huomionsa mielen sisäisiin ajattelutapahtumiin jopa siinä määrin, että häntä joissakin yhteyksissä on syytetty

⁶. Fenomenologian vaatimus maailman ilmiöiden havaitsemisesta ja ymmärtämisestä näkyy myös itse filosofisen ajattelutavan nimeämisessä. Etymologisesti sana on johdettu termeistä ilmiö (kreikan sana *phainomenon* ja vebimuodossaan *phainesthai*, jonka tarkoittaa jotakuinkin itsensä esittävää tai saada ilmestymään) sekä logos, jolla viitataan tiedettyyn tietoon, mutta sen voi ymmärtää myös asemoimisen/positoinnin, arvioinnin (judgement) tai *selväksi tulemisen/jonkin paljastumisen* mielessä Yhdistettynä termit muodostavat sanan *fenomenologia*, englanniksi *phenomenology*, saksaksi *Phänomenologie*. Martin Heideggerin magnum opus, *Sein und Zeit* (1986, § 7 C), ilmaisee fenomenologian tarkoituksen olevan *apophainesthai ta phainomena* eli saattaa nähtäväksi itsestään lähtien se, mikä näyttäytyy niin kuin se itsessään näyttäytyy.

metodologisesta solipsismista eli kaiken ajateltavissa olevan redusoimisesta puhtaasti ajattelevaan subjektiin (Langsdord 1985, 306; Russel 2006, 156).

Varhaisemman vaiheen filosofoinnissaan Husserl ei nähtävästi ottanut solipsismin vaaraa vakavasti (esim. Hahn 2010), mutta sanoutui myöhemmin irti tällaisista syytöksistä (Husserl 1981 [1929]; Husserl 1960). Elämänsä ehtopuolella hänen filosofointinsa alkoi saada intersubjektiiivisiä ja jopa kulttuuripessimistisiä sävyjä, jotka heijastuvat hänen tieteenkriitikissään ja elämismaailman pohdinnoissaan. Jälkimmäinen projekti jäi keskeneräiseksi, mutta silti sen merkitystä ihmistieteille ei voi kiistää (Schutz 1968, 182; Juntunen & Mehtonen 1978, 124–25; Mohanty 1995; Russell 2006, 162; Gangle & Smick 2009, 346–347). Husserlin myöhäisfilosofian kenties merkittävin anti ihmistieteelliselle tutkimukselle on elämismaailman konstituutioon erottamattomasti kuuluva intersubjektiiivisuus. Muiden subjektien käsittäminen itsestä erillisinä subjektiviteetteina on mahdollista *maailmassa-olevan* subjektin itseensä kohdistaman objektivoivan reflektion myötä. Sen avulla yksittäinen *minä* ymmärtää itsensä *minänä* ja voi ymmärtää muut ihmiset toisaalla oleviksi itsestään erillisinä *mininä* (*alter Ego*). Husserlin mukaan kokeva tietoinen subjektiviteetti on mahdollinen vain yhteisössä muiden subjektien ympäröimänä (ks. esim. Husserl 1960, 90 -100, ks. myös väitöstutkimuksen ensimmäisen osan alaviite 9.)

Husserlin kulttuuripessimismistä muistuttavia sävyjä voidaan nähdä tässä tutkimuksessa käsiteltyjen postmodernien poliittisten liikkeiden toiminnassa, etenkin kun kiinnitetään huomio niiden diagnoosiin maailman tilasta ja pyrkimykseen *elää totuudessa*, jolla tarkoitan omien arvojen, ihanteiden ja tilannekohtaisten poliittisten arvioiden mukaista tapaa olla maailmassa ja pyrkiä muuttamaan sitä tarvittaessa. Oman sisäisen maailman ja ulkoisen maailman refleksiivinen suhde luo pohjan toimijan tilanteissa olemiselle ja niissä toimimiselle. Samalla tällaisen toiminnallisen projektiivisen maailmansuhteen tarkastelu mahdollistuu fenomenologisen tarkastelun avulla. Poliitiikka on fenomenologista, kun se pohjautuu maailmaa havainnoivan yksilön subjektiiivisille arvioinneille. Samalla

fenomenologia on poliittista, kun arviointeihin perustuva toimiminen muuttaa tai pyrkii muuttamaan (havaitun) todellisuuden rakennetta.

Eräässä mielessä tällaista tarkastelutapaa voidaan kutsua subjektivismiksi. Tieteenfilosofiassa subjektivismiin viitataan usein vähättelevässä mielessä, sitä pidetään tendenssinä tai kyvyttömyytenä nähdä asioita ”objektiivisesta” näkökulmasta ja pitäytymisenä omien mieltymysten tai emootioiden mukaisena tapana ymmärtää maailma ja ulkopuolinen todellisuus. Fenomenologinen filosofia puolestaan suhtautuu subjektivismiin myönteisesti, sillä sen näkökulmasta tieteellinen ja ”objektiivinen” tietokin on subjektien tuottamaa ja seurausta joistakin valituista subjektiivisista lähtöoletuksista. Näin subjektivismi ei tarkoittaisikaan tajunnalle esittäytyviä ilmiöitä eli mielteitä ainoastaan tajuntaan immanentisti kuuluviksi ja tajuntaa konstituoiviksi sisällöiksi (Krohn 1990, 164), vaan ennen kaikkea kontekstin ja tilanteessa olemisen ja siinä olevan subjektin (situaatio) vuorovaikutteisen suhteen omakohtaisesta ymmärtämisestä. Fenomenologisen tieteenfilosofian keskeinen väittämä on, ettei tiukassa mielessä ole mitään objektiivista tietoa, vaan maailma koetaan. Maailmallisten objektien ja ilmiöiden merkitys-mielen paljastuminen havainnoivalle tietoisuudelle annetaan havainnoissa ja sitä seuraavassa tajunnallisessa kontemplaatioissa, joita kutsutaan fenomenologisiksi reduktioiksi ja joissa todellisuus merkityksellistyy *sellaisena-kuin-se-on*. (Husserl 1970, 154; Husserl 1976, 65, 107; ks. myös Strasser 1974; 59–61; Juntunen 1986, 84; Thiele 1995, 6-7.)

Fenomenologisen asenteen mukaisessa maailman merkityksellistämässä pyritään sovittamaan ikiaikainen filosofinen kiistakysymys *internalismin* ja *eksternalismin* vaikutuksesta tietoisuuden filosofiaan. Tässä debatissa on, aivan lyhyesti, kyse siitä, miten subjektiivisen tietoisuuden ulkoisen todellisuuden ymmärtäminen ymmärretään. Internalismin mukaan todellisuuden ymmärtäminen tapahtuu puhtaasti tietoisuuden sisäisten rakenteiden ansiosta, kun eksternalismi puolestaan väittää yksilöllisten kokemusten juontuvan yksilön suhteesta ulkoiseen ympäristöönsä (ks. tästä keskustelusta enemmän Zahavi 2004). Fenomenologisessa analyysissä sekä tietoisuudelle että ulkoiselle

todellisuudelle on oma korvaamaton paikkansa. Maailmassa elävän subjektiivisen tietoisuuden ymmärrys maailmasta on refleksiivistä interaktiivisuutta oman olemisen ja maailmallisten ilmiöiden välillä⁷.

Poliittisesti toimiminen edellyttää kokemustilaa jostakin epäkohdaksi, arvokkaaksi tai ristiriitaiseksi miellytystä monitulkintaisesta asiantilasta. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleita yhdistävänä motiivina ja teoreettisena lähtökohtana on pyrkimys tarkastella subjektiivisen ontologian eli yksilön tavasta olla maailmassa (elämismaailman konstituutio ja subjektin maailmaan orientoituminen) ja sen implikoimien olemisen ja toimimisen muotojen pohjalta ponnistava poliittisesti toimimista. Tämä selitysmalli painottaa poliittisia arvioita tekevää subjektiviteettia. Kaikkia mukaan otettuja artikkeleita yhdistää niiden painottuminen yksikön ensimmäiseen persoonaan. Ympäristöradikaaleissa ja eläinten oikeuksia ajavista liikkeissä toiminta alkaa yksittäisen ihmisen subjektiivisesta kokemuksellisuudesta. Reflektiivinen refleksio ulkopuolisen maailman tapahtumiin ja ilmiöihin aiheuttavat yksilön toiminnan ja laajemminkin ottaen elämän politisoitumisen. Tieteellisten jornaalien hyvinkin tiukkojen merkkirajoitusten vuoksi artikkeleihin ei ollut mahdollisuutta kirjoittaa filosofisia pohdintoja. Silti niissä on sisään kirjoitettuna vahva fenomenologinen ensimmäisen persoonan filosofiaan kytkeytyvä pohjavire.

⁷. Itse asiassa jopa eräät fenomenologisesti orientoituneet politiikan tutkijat pitävät fenomenologiaa radikaalina empirisminä (Jung 1993, 7). Tämä käsitys perustuu sellaiselle ajatukselle, että radikaali ajattelu lähtökohtaisesti kyseenalaistaa omat lähtökohtansa (vrt. Husserlin kuuluisa toteamus, jonka mukaan kaikki filosofit ovat jatkuvasti vasta-alkajia, ks. myös Juntunen & Mehtonen 1977 124 - 125; Jung 1993, 7). Fenomenologia on Jungin mukaan empirismiä siten, että siinä käsitteellistämisen pohjaksi otetaan vain se, mitä koetaan tai eletään; ei enempää tai vähempää. Radikaali empirismi oivaltaa riippuvuutensa eletystä refleksiivisestä kokemuksesta ja hyväksyy sen, että reflektiiviset ajatukset tai välittyneet käsitteelliset teoriat perustuvat elettyyn kokemuksellisuuteen. Näin välittömät suorat kokemukset pohjustavat käsitteellisen ajattelun ja teoreettisen ajattelun (Jung 1993; ks. tämä tutkimus myöhemmin). Kuitenkin fenomenologia on poikkeuksellista empirismiä siinä mielessä, että se keskittyy mielen sisäisten objektien tarkasteluun eikä niinkään ympäröivän maailman ja sen ilmiöiden ulkoiseen observointiin ja mittaamiseen. Fenomenologisen ajattelun mukaisesti perinteisesti ymmärretty tieteellinen 'objektivismi' tarkoittaakin ennen muuta ulkokohtaisuutta ei niinkään yleispätevyyttä (Krohn 1990, 160; Gangle & Smick 2009, 343). Fenomenologia empirisminä merkitys-mielellistää objektin tarkastellen maailmaa sellaisena kuin se on merkitys-mielellistetty. Fenomenologien mukaan ei siis ole "objektiivisuutta sellaisenaan" vaan ainoastaan objektiivisuutta minulle tai meille, tai toisin ilmaistuna "*nothing is objective for us without us*" (Strasser 1963, 85).

Subjektiiivisen poliittisesti toimimisen ja sitä edeltävän arvioimisen ymmärtäminen vaativat sekä toimijan sisäisen maailman reflektion että tästä seuraavan refleksion eli toimijan maailmassa-olemisen ja maailman-suhteen analysoimista. Ihmisen paradoksihan fenomenologisesti ajatellen on, että ihminen on samanaikaisesti maailmaan suuntautuva subjekti ja maailmassa oleva objekti (Mensch 2005, 35). Käsitys ihmisestä arviovana, toimivana ja maailmaa muuttamaan pyrkivänä olentona luo perustan poliittisesti toimimiselle inhimillisenä projektina. Lisäksi mainitunkaltainen näkemys avaa mielenkiintoisella tavalla tarkasteluun tässä tutkimuksessa esiteltävän näkemyksen, jonka mukaan henkilökohtaistuvaa poliittisesti toimimista motivoisi *oman totuuden mukaisesti eläminen*. Osallistuminen poliittisiin kampanjoihin ja aktionistisiin tempauksiin motivoituu ja saa perustelunsa henkilökohtaisesti tärkeiksi koettujen asioiden puolesta toimimisesta.

2.2. Poliitiikan fenomenologia

Tutkimuksessa käytetyn ja teoreettisena orientaationa esitettävän paikoitellen varsin fenomenologis-immanenttisen tarkastelun perustelen tarpeella valottaa väitöstutkimuksen toisen osan artikkelien teoreettisia taustoja ja lähtökohtia. Toinen perusteluni liittyy argumentaationi sisäisen logiikan ymmärtämiseen. Käsitteiseni refleksiivisestä poliittisesti toimimisesta perustuu ajatukselle, jonka mukaan toiminta on arviointikyvyn mahdollistamaan arvioon pohjautuva inhimillinen projekti. Tällaisenaan se on lähtökohtaisesti subjektiiviseen kokemuksellisuuteen ja odotuksellisuuteen liittyvä aktiviteetti. Arvioon pohjaavana toimintana politiikkaan tulee näin ymmärrettynä vahva subjektiivisen ontologian painotus. Tämä korostaa jossakin erityisessä tilanteessa tai kontekstissa tapahtuvan poliittisen arvion merkitystä poliittisesti toimimisen ymmärtämiseksi. Lisäksi toiminnan reunaehtojen eli ajan ja paikan toimintaa puiteistava vaikutus tulee merkittäväksi poliittisesti toimimisessa. Toimijuuden sekä ajallis-paikallinen situationaalisuuden yhteisvaikutus vaikuttavat toimintaan tavalla, joka tekee ymmärrettäväksi reflektiivisen refleksion tilanne- ja asiakohtaisissa poliittisissa aktioissa ja

toimimisessa. Toimijoiden tai toimijan tilanteissa esiin tuottamat arvostelmat asiantiloista ja halutusta päämäärästä vaikuttavat toiminnan suuntaan ja keinoihin.

Tässä tutkimuksessa tarkastelun päähuomio on ihmisen kokemusmaailman välittömissä ja intuitiivisissa ilmiökokemuksissa ja siinä, millaisina ne tietoisuudessa koetaan eli merkitysmiellistetään (termi JR:n käännös saksan käsitteestä *Sinn*) (Husserl 1927; ks. myös Backman & Himanka [www-dokumentti]; Mensch 2005, 44). Huolimatta fenomenologien rakastamasta vaikeaselkoisesta tavasta ilmaista asioita kyse on yksinkertaisesti maailman näkemisestä jonakin eli toisin sanoen subjektiivisesta arvioimisesta. Tähän huomioon kiteytyy väitöstutkimukseni keskeisin väittäjä poliittisesti toimimisen yksilöitymisestä ja toiminnan motiivien henkilökohtaisuudesta. Väitöstutkimuksessa tarkastellaan subjektimotivoitunutta maailman suhdetta eli tapaa olla tilanteissa ajallisena ja paikallisena oliona sekä tämän situationaalisuuden vaikutusta poliittisten arvioiden tekemiselle ja siitä seuraavalle poliittisesti toimimiselle. Tarkastelussa on toisin sanoen toimijan refleksiivinen suhde ympäröivään todellisuuteen ja lisäksi itse-refleksio omaan arvioonsa tilanteesta. Tämä tendenssi ilmenee niin tutkimuksessa tarkasteltujen postmodernien poliittisten liikkeiden kuin yksilölähtöisen politikoinnin yhteydessä ja sen myötä nousevassa *henkilökohtaisen politiikan* tendensissä.

Maailmaa reflektoidessaan *minä* suuntautuu siihen ja merkityksellistää sen jonakin. Asioiden, tai fenomenologisen tarkastelun yhteydessä ilmiöiden, todellinen merkitys-mieli paljastuu mielensisäisessä tietoisuuden aktissa. Maailman ja sitä merkitys-mielellistävän subjektin kohtaamisessa paljastuu maailmallisten ilmiöiden luonne ja olemus. Tässä kohtaamisessa tajunnallisen subjektin kokemushistoria ja odotushorisontti ovat aina läsnä, mikä osaltaan vaikuttaa tilanearvioon. Tulkittava ilmiö ja sitä tulkitseva subjektiviteetti

ovat paitsi ymmärtämisen kannalta välttämättä vaikuttavassa suhteessa toisiinsa niin sen lisäksi myös samassa kontekstissa⁸.

Maailman ymmärtäminen on prosessi, jossa ulkoisen todellisuuden monet tasot kohtaavat sisäisen ymmärtämishorisonin, ja jossa maailma selittyy *sellaiseksi-kuin-subjekti-senkokee*. (Husserl 1960, 46; ks. myös Gurwitsch 1974, 227; Mohanty 1976, 36; Sajama 1989, 17; Spiegelberg 1960, 107 Zahavi 2004, 47; Russell 2006, 92; Zahavi 2011, 324) Yksilön itsensä siihen asti eletty elämä ja odotukset tulevasta vaikuttavat luonnollisesti siihen tapaan, miten maailmaa merkityksellistetään ja mihin seikkoihin subjektiivinen tulkinta kiinnittyy tai painottuu. Tajunnallinen tietoisuus kiinnittyy ja saa tulkinnallisen potentiaalinsa tilanne-/kontekstikohtaisesti (Zahavi 2004, 56). Tulkinnat ovat aina joko huonommin tai paremmin perusteltuja näkemyksiä jostakin asiasta/ilmiöstä.

Politiikan ja poliittisen ilmiöiden merkitsevyys yksilölle perustuvat niiden kokemukselliseen merkitys-mielellistämiseen. Näin se voidaan ymmärtää sellaiseksi puhtaassa muodossaan olevaksi kokemukseksi, joka meille kulloisessakin tilanteessa tai kontekstissa politiikasta tai poliittisesta muodostuu. Subjektiivinen kokemus objektista on perustana kaikelle määrittelylle eli objekti, jota havainnoidaan esittäytyy sellaisenaan *kuin-mitä-se-on-itsessään-havainnoijalle*. Objektin kuvaus on riippuvainen siitä, miten kohdallinen se on itse objektiinsa nähden.

Havainto konkretisoituu tilanne- ja kontekstikohtaisesti arvostelmaksi, joka antaa arvosteltavalle kohteelle, ilmiölle, objektille sisällön ja ilmaisee siitä määrättyjä ominaisuuksia (Husserl 1976, 216). Näin arvostelma on tietoisuudessa tiedetty, arvattu, kuviteltu tai muun vastaavan kokemuksellisen karakterisaation läpikäynyt subjektille merkitys-mielellistetty käsitys havainnoitavasta objektista (Husserl 1976, 219, 226; ks.

⁸. Kuvattu tilanne valottaa mielenkiintoisella tavalla käsitettä konteksti. Etymologisesti sana on johdettavissa latinan verbistä *contextere*, mikä sanamukaisesti tarkoittaa yhdessä kutomista (ks. esim. Berndtsson et al. 2007, 261, 262).

myös Zahavi 2011, 324). Siinä missä logiikka ilmaisee jonkin asiantilan tapaan "S on p", niin siinä Husserl ilmaisee: "Minä määrittelen (merkitys-mielellistän), että S on p. Nämä kaksi lausetta eivät ole ekvivalenteja keskenään. Logiikan lause ilmaisee asiantilan muodollisesti ja husserlilainen lause ilmaisee asiantilan sisällöllisesti, merkitys-mielellistettynä tai merkitys-mielellisenä ilmiönä. Juuri tästä syystä on mahdollista havaita jokin havaittu objekti vaikkapa kanin syömänä omenapuuna (Husserl) tai politiikan ilmiönä (Rinne).

Kaikki ja mitkä tahansa kuvaukset politiikasta ja poliittisesta kietoutuvat merkitys-mielellistävässä mielessä siihen aktiin, joka ne merkitys-mielellistää. Poliitiikkaa ja poliittista on vain silloin, jos jotakin sellaisena koetaan. Jokin objekti havaitaan ja se havaitaan jonakin jostakin syystä. Poliitiikkaan kohdistuva tietoinen fenomenologinen reflektio tuottaa esiin sen, mitä politiikasta ja poliittisesta tiedetään ja mitä politiikaksi ja poliittiseksi mielletään. Tällainen tapa tarkastella poliitiikkaa ja sen luonnetta ponnistaa arkipäivän maailmasta eli husserlilaista käsitteistöä käyttäen elämissä maailmasta ja pohjautuu tiukasti kokemuksellisuuteen.

Fenomenologinen tarkastelu tuo väistämättä mukanaan kontekstuaalisen ulottuvuuden; politiikaksi miellettyä syntyy vain jossakin tietyissä ajallisissa ja paikallisissa tilanteissa eli situaatioissa, jossa jotakin politiikaksi tai poliittiseksi koettua ilmenee. Ilmiön merkitys-mieli paljastuu siitä tilanteesta ilmenneestä toiminnasta, joka on käsillä. Ensinnäkin täytyy olla jokin tilanne, joka on politiikkaa tai poliittista toimintaa ja se tarjoaa puitteet niille tavoille, joilla se merkityksellistyy (esim. johdantoluvussa sekä väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 2 esitetty määrittely tilanteen ja toiminnan tyylin vuorovaikutuksesta). Saaduista merkitys-mielistä voidaan niin haluttaessa johtaa ilmiö sellaisenaan (sinä itsenään), sillä minkä tahansa ilmiön samaksi tunnistaminen on pohjustettu niiden

olemusidentiteettissä (*das Wesenidentität*), joka kuuluu osana jokaiseen havaittuun tai sellaisenaan miellettyyn⁹. (Husserl 1976 [1913], 189).

Politiikan fenomenologinen tarkastelu palautuu yksilön reflektioon itseään ympäröivään todellisuuteen ja sen intuitiiviseen käsittämiseen jollakin tavalla. Kyseessä on yksilön itsensä merkityksellistämä kokemuksellisuus (Cromwell 2000, 11). Tässä kokemuksellisuudessa yksilö suuntautuu ympäröivään todellisuuteen, kokee ja mieltää sen jonakin, mihin hän ottaa kantaa, tulkitsee ja arvottaa. Kokemus on relevantti käsite politiikan kontekstissa, jossa poliittisuus tarkoittaa erilaisten mielipiteiden kirjoja eli pluralismia, erilaisia näkemyksiä hyvästä ja pahasta, vaihtoehtoisia toimintalinjoja jonkin asian suhteen jne. Tiivistäen fenomenologisen politiikan lähtökohdan sen voisi kiteyttää iskulauseen omaiseen muotoon: ”*Maailma minussa - Minä maailmassa*”, joka oli täydentävä otsikko Juha Varton toimittamassa pienessä viisaassa kirjassa *Fenomenologeja* (Varto toim. 1989). Siinä pohdittiin maailmaa kontemploivan minän maailman kontemplaatiota. Kirjan lähtökohta oli tarkastella sitä, mitä *minän* maailmassa oleminen on suhteessa *minän* sille antamiin merkityksiin. Sanalla sanoen Varton toimittamassa kirjassa etsittiin filosofisia vastauksia refleksiiviseen kysymykseen **Mitä?** ja reflektiiviseen kysymykseen **Kuinka?** Samanlainen kysymisen tapa on tarttunut tähän tutkimukseen. Ihmettelyn lähtökohtana on yksilön refleksiivinen maailmansuhde ja siitä seuraava reflektio, joka ilmenee poliittisen arvion tekemisenä ja poliittisesti toimimisena. Ajattelun ja toiminnan alkupisteenä on siten väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 1, 2 ja 7

⁹. Olemuksennäkeminen kuuluu Husserlin transsendentaaliseen filosofiaan ja on itse asiassa filosofinen menetelmä asioiden todellisen olemuksen paljastamiseksi. Husserlin menetelmää kutsutaan fenomenologiseksi reduktioksi (toisinaan yksikössä toisinaan monikossa, sillä fenomenologisia reduktioita on kaksi: nimittäin eideettinen reduktio eli ideaatio ja transsendentaalinen reduktio, jossa *puhdas minä* esiintyy). (Ks. reduktioista enemmän Rinne 2011.) Puhdas eli transsendentaalinen minä on minä, joka ajattelee maailmassa olevan ja maailmaan orientoituvan empiirisen minän maailman/havainnon/ilmiön ajattelemista. Filosofisessa mielessä se korvaa kartesiolaisen *ego cogito* (ajatteleva minä) käsitteellä *ego cogito cogitatum* (ajatteleva minä ajateltuna). Tällaisenaan tämä puhdas minä on tietoisuudessa maailman korrelaattina ja mahdollistaa maailman sulkeistetun ennakoasenteettoman tarkastelun (epoche). (Husserl 1960, 55; ks. myös Rinne 2011.) Husserlin (1970, 150) tarkoittamassa mielessä maailmaa tarkastelee intressitön (*uninteressierte*) tarkkailija ja tarkkailtavaa objektia lähestytään eri puolilta. Näin objektit tai ilmiöt esittäytyvät erilaisista tarkasteluasemista, mikä tässä tutkimuksessa tarkoittaa niitä tapoja, millä orientoidumme ympäristöömme ja miten sen ymmärrämme.

luonnosteltu ensimmäisen persoonan filosofia (ks. myös Crossely 1996, Zahavi 2007, 67–68).

Fenomenologinen politiikan analyysi muodostaa eräänlaisen matriisin tai verkostorakennelman (*nexus*), jossa toimiva yksilö ja hänen toimintaympäristönsä ovat analyttisesti toisistaan erotettavissa, mutta eivät redusoitavissa toisiinsa. Tämän verkostomaisen matriisin ansiosta voidaan samalla kertaa huomioida niin ympäröivä sosiaalinen ja poliittinen konteksti kuin siinä toimiva partikulaari yksilö sekä lisäksi analysoida tämän refleksiivisen tietoisuuden vaikutusta tilanteessa tapahtuvaan poliittiseen toimintaan, sen tyyleihin, osallistumiseen ja sitoutumiseen. (Jung 1979, 160 -161; Cromwell 2000, 26.) Esimerkiksi uusien postmodernien yhteiskunnallisten liikkeiden sekä yksilöllistyvä refleksiivinen politikointi suhteutuvat edellä mainitun perusteella vaikuttamiseen ja poliittiseen toimintaan toimimalla jonkin asian puolesta ja jotakin asiaa vastaan, mikä erottaa ne perinteisestä institutionaalisesta politiikasta. Motiivien ja politiikkaan osallistumisen käyttövoimana on poliittisten konfliktien henkilökohtaistuminen.

2.3. Poliitikka ja elämismaailman fenomenologia

Ylläsanottu resonoi Husserlin viimeiseksi jääneessä kirjassaan (1970 [1936] peräänkuuluttamaa kriittistä asennetta, jossa luonnollinen ja naiivi maailmansuhde korvataan kriittisellä ja refleksiivisellä fenomenologisella asenteella (mt. 181). Fenomenologisen asenteen avulla voidaan myös ymmärtää poliittisesti toimimisen muutos ja sen (mahdollisesti) vakiintuneita poliittisia käytäntöjä ja jopa institutionaalisia toimintamuotoja muuttava vaikutus. Fenomenologia suhtautuu kriittisesti kaikkiin ennalta-annettuihin ”objektiivisiin totuuksiin” ja pyrkii havainnoimaan ilmiöt monitulkintaisuudessaan ja moninaisine merkityspotentiaaleineen nöyrällä mutta tarkkailevan kriittisellä asenteella. Toinen politiikan tutkimuksellisesti merkittävä huomio

Husserlin filosofiassa liittyy hänen myöhäisfilosofiansa intersubjektiiviseen¹⁰ painottumiseen.

Viimeisimmän vaiheen ajattelussaan Husserl käsitti filosofisen projektinsa ontologisemmin kuin aiemmin. Keskeiseksi teemaksi Husserlilla nousi elämismaailma sekä nouseva kulttuuribarbarismi (natsismi) ja filosofian tehtävä tämän barbarismin pysäyttäjänä. Husserlin viimeisin filosofoinnin kausi alkoi olla iduillaan jo 1920-luvulla (esim. *Cartesianische Meditationen* -luennot Pariisissa 1929). Keskeisten teemojen eli intersubjektiivisuuden ja *toisen* kehittäely huipentui muutama vuosi natsien valtaannousun jälkeen pidetyissä kahdessa luentosarjassa: Wienin ja Prahan luennot 1935. Näiden pohjalta hän muokkasi keskeneräiseksi jääneen kirjansa *Die Krisis der Europäischen Wissenschaft und die transzendente Phänomenologie. Eine Einleitungen in die phänomenologische Philosophie*. Kuten useimmat aiemmatkin Husserlin kirjat tämäkin otsikoitiin johdatukseksi fenomenologiaan.

Elämismaailman (*Lebenswelt*) käsitteen perustavaa laatua olevana lähtökohtana voidaan pitää diltheyläisenä vaikutus-historiallisesta entiteetistä kehiteltyä maailmaa, jonka historiallista konstituoitumista ei voida kiistää. Tällainen maailma on historiallinen tuote tai tulema, sillä elämismaailman rakenteet muodostuvat historiallisissa tilanteissa ja ne ovat muodostuneet sellaisiksi kuin mitä ne ovat historiallisten faktojen ja tapahtumien seurauksena. Elämismaailman historialliset rakenteet syntyvät *läpi-elämisessä* ja ne

¹⁰. On syytä pitää mielessä, että Husserlin fenomenologiassa voi myös aikaisemmin nähdä idullaan olevia käsityksiä intersubjektiivisuudesta ja elämismaailman tematiikasta. Selvimpänä esimerkkinä tällaisesta eksplikoiuuttomasta, mutta ajattelua immanentisti hallitsevasta intersubjektiivisuuden ja jaetun maailman vaikutuksesta tietoisuuden merkityksellistämisen akteihin voidaan pitää IDEEN 1:ssä esitettyä jaottelua luonnolliseen asenteeseen ja fenomenologiseen asenteeseen (ks. Husserl 1976, alk. s. 65). Jo tällöin Husserl esittää luonnollisen asenteen mukaisen tavan hahmottaa maailmaa vastakohtana fenomenologiselle, **reflektiiviselle** tarkastelutavalle. Luonnollisen asenteen mukaisesti maailma otetaan annettuna, eikä maailman olioiden olemusta ja olevaisuutta kyseenalaisteta. Luonnollisen asenteen mukaisesti maailma on sellainen kuin se on ja muunlainen se ei voisi olla. Fenomenologinen asenne puolestaan sulkeistaa maailman olioiden olemassaolon ja tarkastelee niitä sellaisina kuin mitä ne tietoisuudelle esittäytyvät omana itsenään ja itsessään. IDEEN 1:ssä esitetty luonnollinen asenne on tematisoimaton ja kaikilla tavoilla samankaltainen kuin KRISIS-teoksessa esitetty elämismaailman vallitseva asenne. Husserl kuitenkin luo nähdäkseni jo IDEEN 1:ssä elämismaailman pohjan (*Boden*).

vaikuttavat ihmisten tapaan kokea maailma; niiden vaikutusta elämismaailmalliseen maailmansuhteeseen ja ennen kaikkea maailmaan orientoitumiseen ei voi vähätellä. John Drummodin sanoin:

“The life-world creates certain sort of ethical community that opposes and simultaneously exists within political community that can be local, national or global. The course of action follows the individual choices undertaken within and against the background of cultural, historical and material circumstances.” (Drummond 2000, 42).

Ihminen paikkana on olla osana häntä ympäröivässä maailmassa. Tämä maailmassa oleminen, *in-der-Welt-sein* on aina implisiittisesti tajunnassa oleva immanentti tietoisuuden ominaisuus. Husserlin mukaan ihmisellä on perinteistä ja kokemuksellisuudesta syntyviä tietoisuuden asiasisältöjä¹¹, jotka määrittävät ihmisen suhdetta ympäröivään elämismaailmaan (Husserl 1970, 108). Näin on siksi, että ihminen on tavallaan heitettyä maailmaan ja maailma, joka ihmistä ympäröi, on moniulotteinen. Lisäksi maailma on ollut ennen yksittäisen ihmisen sinne tuloa ja todennäköisesti edelleen on, ihmisen kuoltuakin. Ihmisen osa maailmassa on samanaikaisesti sekä historiallisesti määräytynyt että tulevaisuudeltaan avoin. Maailmallinen subjekti on aina tietystä ajassa ja paikassa (situaatiossa) jonkin erityisen historiallisen vaikuttavan tapahtumaketjun seurauksena.

¹¹. Näissä huomioissa on selvästi nähtävissä sekä eksistentiaalisen ontologian (Heidegger) että Diltheyn historismin vaikutus Husserlin elämismaailman käsitteeseen. *Lebenswelt*-teema muuttaa jonkin verran intentionaalisuuden konseptiota, sillä nyt siihen tulee intersubjektiivinen ulottuvuus ja intentionaalinen kokemus painottuu predikatiivisen tai predikoitavissa olevan kokemuksen suuntaan. Kokemuksellisuus sinällään ei enää välttämättä jää kokevan subjektin yksityiseksi kokemukseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että jonkinlainen kollektiivinen kokeminen olisi mahdollista, vaan ainoastaan sitä, että kokemukset ovat maailmassa elävien kesken jaettavissa kommunikaation välityksellä. Husserlin elämismaailma muistuttaa mielenkiintoisesti Gianbattista Vicon käsitettä *sensus communis*, joka sittemmin erityisesti Kantin ja osaltaan myöskin Hegelin välityksellä kulkeutui ainakin Hannah Arendtin politiikan filosofiaan. *Sensus communis* -käsitteen keskeinen sisältö perustuu ihmisten sosiaalisuuteen ja se luo edellytykset kielelle, kommunikativuudelle, arvostelmien esittämiselle sekä asioiden ja arvojen jakamiselle ylipäättään. *Sensus communis* on omalta osaltaan arvostelmia ja toimintaa ohjaavia arvoja yhdenmukaistava, sillä siitä ilmenee yhteisön moraalikoodit ja henkiset ajattelunvirrat, jotka vaikuttavat ihmisten tapaan ajatella, arvottaa ja toimia (Simona Forti, 1996). Yhtäläisyyksien tai samankaltaisuuksien etsiminen alun perin vicolaisen *sensus communis*-käsitteen ja husserlilaisen *Lebensweltin* kanssa jää, ikävä kyllä, tässä yhteydessä tekemättä.

Eräs elämismaailman tunnusmerkillisiä piirteitä on sen jatkuva *käsien-edessä-oleminen* (der Vorhandheit)¹² (mt. 150). Tämä tarkoittaa sitä, että elämismaailma on sellainen universumi, joka on kaikille avoin ja jatkuvasti läsnä oleva sinällään. Elämismaailman rakenne on avoin ja saavutettavissa (ja ymmärrettävissä) jokaiselle sen jäsenelle ja sen historiallinen rakenne ja traditio ovat sen jäsenille annettuja. Tietoisuus maailman ilmiöistä ja objekteista tapahtuu aina jaetun maailman horisontin puitteissa, mutta toisaalta tästä horisontista ollaan koko ajan tietoisia vain tiettyjen esineiden tai ilmiöiden tarkastelun horisontista käsin. Maailma tematisoituu sellaisena paikkana, jossa esineet tai ilmiöt esiintyvät partikulaareina¹³ ja tietoisuus ilman maailman partikulaareja ei ole mahdollista taikka aktuaalista (*aktuell*) johtuen tietoisuuden intentionaalisesta luonteesta.

Näin ollen elämismaailma on paitsi intersubjektiivisuuden universumi niin myös filosofinen abstraktio, jonka avulla on mahdollista tarkastella ihmisen olemista maailmassa. Tämän lisäksi elämismaailma myös on pohja tai perusta jolta erilaiset erityismaailmat tai erityishorisontit, kuten tiede, taide, politiikka jne. nousevat (esim. Waldenfelts, 126, 1979.) Siten myös politiikan ja poliittisen tutkiminen lähtee viime kädessä elämismaailmallista

¹². Husserlin oppilas Alfred Schütz, joka pyrki omassa fenomenologisessa projektissaan yhdistämään Husserlin fenomenologian ja Weberin verstehen-sosiologian tulkitsee elämismaailman merkitystä siinä olevalle tietoiselle toimijalle huomattavasti käytännönläheisemmin. Schütz mukaan elämismaailman merkityksellistetyt ilmiöt ovat käsillä olevia (Zu-handen-sein). (Schütz 1968, 182). Termi zu-handen viittaa sellaiseen tapaan käsittää oliot, jossa ne mielletään jotkin toimintaa varten tai sen välineiksi. Schütz tulkinta seuraa tältä osin Heideggerin tunnetuksi tekemää um-zu-rakennetta (Heidegger 1986, 67 - 72). Um-zu-rakenteen avulla esimerkiksi vasara saatetaan merkitys-mielellistää sellaisena esineenä, joka on tarkoitettu vasaroimista varten, ydinpommi ihmispopulaation hävittämistä varten, mielenosoitus toimintana epäkohtien paljastamiseksi, eläinten kohtelun julkistaminen tehotuotannossa ihmisten asenteiden muuttamiseksi. Husserlilla elämismaailman ilmiöt taasen olivat vor-handen (kts. esim. Husserl 1976, 65 ja 1970, 150), joka tarkoittaa sitä, että ne ovat edessämme merkitys-mieleltään määrittelemättöminä, välittöminä esipredikatiivisina kokemuksina ja ne saavat merkityksensä subjektiivisissa merkityksenannoissa.

¹³. Se, että maailman esineet tai ilmiöt esiintyvät partikulaareina, ei tarkoita sitä, että tässä oltaisiin kiistämässä yleiskäsitteen käsite, jonkin objektin tai ilmiön idea. Maailman tematisoituminen partikulaareina objekteina viittaa yksinkertaisesti tietoisuuden kiinnittymistä joihinkin tiettyihin yksittäisiin objekteihin tiettyssä spatiotemporaalisessa situaatiossa ja nämä partikulaarit puolestaan olemuksellisesti kuuluvat jonkin tai joidenkin yleiskäsitteiden ominaisuuksiin (Eidos eli ilmiön fenomenologisissa reduktioissa paljastettu olemus sellaisena-kun-se-tietoisuudelle-ilmenee-sinä-itsenään) Husserl 1976, ks. myös Varto 1992b, 32 - 41).

välittömistä kokemuksista politiikan ilmiöistä; ne ovat lähtökohtana fenomenologiselle politiikan analyysille. Jungin (1993, 7) mukaan elämismaailma on:

1. Perusta kaikille inhimillisille yrityksille/projekteille, koska kaikki käsitteellinen toiminta tai ajattelu perustuu esikäsitteelliselle ajattelulle. Husserlin mukaan elämismaailma on filosofian universaalein probleema.
2. Elämismaailma on historiallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen maailma, joka kauttaaltaan ympäröi kaikkia inhimillisiä projekteja.
3. Elämismaailma on filosofinen käsite tai käsitejärjestelmä, jonka avulla tällaisia asioita voidaan tutkia.

Näin elämismaailma on inhimillisen toiminnan näyttämö, joka on dynaaminen ja vaihtuva, aktiivinen ja historiallinen siinä mielessä että nykyisyyttä edeltää mennyt ja se vaikuttaa tämän hetken näyttämön asetteluun ja toimintaan siellä. Ihmisten elämismaailmassa tapahtuvat välittömät kokemukset nousevat keskeisiksi suhteessa välittyneisiin ja ekspressiivisiin kokemuksiin (mt. 6). Maailma ei siten ole sellainen kuin ajattelen, vaan sellainen jota elän ja jossa elän. Elämismaailma sellaisenaan on maailma, jossa kaikki kokemuksellisuuteen vaadittavat elämykset ovat annettuina ja se tarjoaa merkityksellisiä komplekseja (asia-/olio-kokonaisuuksia, JR) tarkasteltavaksi (Schutz, 1968 [1940], 182). Elämismaailmassa elävät tietävät sen historian ja jakavat sen, kukin omasta perspektiivistään käsin tosin. Siten myös politiikan ja poliittisen tutkiminen lähtee elämismaailman välittömistä kokemuksista politiikan ilmiöistä, ne ovat lähtökohtana fenomenologiselle analyysille.

Olioiden ja merkityksien maailmana elämismaailma myös auttaa ymmärtämään maailman merkitys-miellistymistä erilaisista intressilähtökohdista luoden siten lähtötilanteen erilaisille elämismaailmasta irrottautuville aktiviteeteille kuten tiede, kulttuuri, politiikka jne. Elämismaailman käsitteen ytimen muodostaa käsitys, jonka mukaan eläminen maailmassa (*eläminen* ja *maailma*) muodostavat kompleksisen ja keskinäisen riippuvuuden määrittäen tai muodostaen ontologisen pohjan subjektiivisille kokemuksille. Maailmassa eläminen on siten samanaikaisesti mitä syvimmin henkilökohtainen kokemus että jaettavissa oleva (Husserl 1970; ks. myös Russell 2006, 171; Berndtsson et al. 2007, 259; Zahavi 2007, 74). Elämismaailma on siten pohja tai perusta jolta erilaiset inhimilliset

projektit nousevat, koska käsitteellinen ajattelu perustuu elämismaailmalliselle esikäsitteelliselle ajattelulle ja olemiselle (esim. Boehm, 1979, 23; Waldenfels 1979, 126; Jung 1993).

2.4. Politisoitumisen fenomenologia

Poliittisiksi koetut asiat kietoutuvat henkilökohtaiseen maailmansuhteeseen ja *minän* toimijana rakentumiseen. Poliittisesti toimimalla ja nostamalla koettuja ja tärkeitä asioita tai aloitteita julkisuuteen sekä kampanjoimalla niiden puolesta *minä-lähtöinen* politiikka saattaa saada laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä. Oman elämän hallintaprojekti nousee silloin poliittiseksi projektiksi. Valtio- ja instituutiokeskeisen formaalin politiikan rinnalle ja täydentäjäksi nousevat refleksiiviset poliittiset interventiot henkilökohtaistuvat ja yksilöllistyvät. Yksilöllistyvä ja henkilökohtaistuva politikoiminen ei ole pelkästään erilaisten sattumanvaraisten vaatimusten esittämistä vaihtelevilla julkisilla foorumeilla. Ilmiössä on ennen muuta kyse henkilökohtaisista arvoalinnoista ja sitoutumisesta niiden mukaiseen toimintaan. Asioiden esittäminen julkisesti (väitöstutkimuksessa käytetään nimitystä *ekspressiiviset performanssit*) on politikoivan yksilön poliittisen arvioon perustuva kuvaus siitä, millainen maailma on ja millainen sen pitäisi olla.

Refleksiivisen politiikan ristiriitatilanteet ja konfliktit nousevat yksilöllisistä arvioinneista, jotka perustuvat subjektiivisille arvoille ja asenteille. Tämä luo myös pohjan poliittisen arvion tekemiselle (josta tarkemmin seuraavassa luvussa) sekä sitä edeltävälle politisoitumisen fenomenologialle. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun poliittisesti toimiva subjekti ei tyydy perinteiseen formaalin politiikkaan ja sen toimintatapoihin, vaan pyrkii yksilöllisesti toteuttamaan omaa politiikan tai vaikuttamisen agendaansa. Poliittisesti toimimisen merkittävyys kumpuaa sen merkityksestä toimijalle. Täten merkitys minulle tai minua varten (*for-me-ness/miness*, ks. Zahavi 2011, 324) on myös avain sen ymmärtämiseen miksi toiset asiat politisoituvat ja toiset asiat puolestaan eivät politisoidu. Politisoitumisen fenomenologian avulla on mahdollista tarkastella poliittisesti toimivaa

subjektia, joka on kykenevä poliittisten arvioiden tekemiseen ja on samanaikaisesti tässä politisoimisen prosessissa tietoinen itsestään sekä elämismaailmallisena konkreettisena *empiirisenä minänä* että omaa maailmansuhdettaan refleктоivana ajattelevana *minä-toimijana* (Husserl 1973, 17 – 18; Husserl 1991, 97).

Fenomenologisesti ajatellen ihminen on samaan aikaan maailmassa oleva *objekti-minä* että tätä olemistaan pohtiva elävä *subjekti-minä*. Yksi ja sama persoona pitää siis sisällään useamman *minän* ja tämä avaa kiintoisan näköalan poliittisesti toimimisen pyrkimykseen politisoida elämismaailmaan kuuluvia reaalisia ilmiöitä. Politisoitumisen fenomenologiassa kyse on toimijan minuuksien tai *minien* sulautumisesta tavalla, joka mahdollistaa niin poliittisen toimijan poliittisesti toimimisen kuin tietoisien toimijan tietoisien reflektion toimintansa syihin, motiiveihin, keinoihin ja tavoitteisiin. Elämismaailman empiiriselle *minälle*, joka on spatiaalisesti ja temporaalisesti situationalisoitunut kaikki halut, toiveet, suuntautumiset, kuvittelut, odotukset, toiveet ja niin edelleen ovat erilaisia tietoisuuden maailmaan suuntautumisen tiloja tai täsmällisemmin ilmaistuna *maailmassa-olemisen* kategorioita määrittäviä tajunnallisia moduksia (esim. Husserl 1976, 545; Husserl 1971, 39, 89–90; Husserl 1991, 97 - 103). Ne ovat silti, ja tämä on tärkeää, *minua-varten* olevia subjektiivisia ja refleksiivisiä kokemuksia (*Erfahrung*) tai elämyksiä (*Erlebnis*), jotka luovat perustan subjektin maailmassa toimimiselle (reflektiolle maailmaan).

Maailmassa-olevan subjektin kokemukset tai elämykset elämismaailmallista ilmiöistä ovat *minän* ulkopuolisia (ulkoapäin tulevia), ne eivät ole vain subjektiivista kuvitelmaa. Empiirisen minän kokemat tai läpielämät ilmiöt tai asiat sulautuvat kokevan tietoisuuden sisäiseen maailmaan suuntautumisen (halut, toiveet, uskomukset jne.) mielentiloihin (Husserl 1973, 27 – 28, ks. myös Husserl 1976, 147, 273). Moninaisen kokemuksellisuuden ja elämyksellisyyden järjestäminen yksilön kokemaksi edes jollakin tapaa tolkulliseksi kokemukseksi edellyttää tietoisuuden reflektiota näihin koettuihin ja läpielettyihin ilmiöihin ja asioihin: *Mitä tämä asia/ilmiö merkitsee minulle? Minän yhtenäisyyden sekä asioiden/ilmiöiden merkittävyyden ymmärtämisen kannalta on välttämätöntä, että*

empiirisen minän lisäksi minussa on sellainen *minä* joka ymmärtää itsensä juuri näitä kokemuksia kokevana tai juuri näitä elämyksiä läpielävänä *minänä*. Husserlin filosofiassa *miniä* ja tietoisuuden suuntautuneisuuksien tiloja *minua-varten* organisoi *transsendentaalinen minä* (Husserl 1960, 92 -100, Husserl 1970, 150; ks. myös Zahavi 2011, 314, 324; myös alaviite 9.).

Transsendentaalinen minä kuuluu käsitteenä tietämisen mahdollisuuksia pohtivaan mielen- tai tietoisuudenfilosofiaan¹⁴. Husserlin transsendentaalifilosofia pohjaa Immanuel Kantin kehittelemään filosofiaan. Kantin ja Husserlin transsendentaalifilosofiaa analysoimalla on mahdollista ymmärtää, kuinka toimijan omille toimilleen antamat merkitykset, erityisesti refleksiivisen politiikan kontekstissa, vaikuttavat toimimista edeltävään poliittisen arvion tekemiseen (josta tarkemmin luvussa 3.). Samalla se avaa teoreettisen näkökulman ja selitystavan siihen, miksi eräät yksilölähtöiset politisoinnit ovat mahdollisia. Sekä Kantin että Husserlin tieto-opillisissa pohdintoissa seikkailee transsendentaalinen minä. Se on erilainen olio kuin mitä empiirinen minä on, millä tarkoitetaan ihmistä maailmallisena objektina. Kantilla transsendentaalinen minä on olemisen ja tietämisen subjekti eli tietoisuutta siitä, että se olen *minä* joka ajattelee (Kant 1956, 139 -140). Kantilla transsendentaalinen minä on ajatteleva minä, joka on tietämisen edellytys. Husserlin transsendentaalinen minä (*puhdas minä, reine Ich*) menee Kantia pitemmälle, sillä hänelle transsendentaalinen minä on ajatteleva minä ajateltuna (ks. alaviite 9.).

Kantin transsendentaalifilosofiaan pohjaavassa tieto-opissa on mahdollista erottaa kolme inhimillistä tiedollista kykyä: ymmärryksen, arvostelukyvyn ja järjen fakultetit, joilla kaikilla on niiden oikeaa käyttöä ohjaavat *a priori* periaatteet. Näistä arvostelukyky kykenee havaittujen kokemuksellisten ilmiöiden yhdistämiseen, se on toisin sanoen kykyä yhdistää yksittäinen ja yleinen. Kant jakaa arvostelmat (*Urteil*) analyttisiin ja synteettisiin

¹⁴. Termi transsendentaalinen nimittäin saattaa viitata useisiin asioihin. Yleisimmin sitä käytetään mielessä yliaistillinen, ylliluonnollinen tai jopa tuonpuoleinen (Nykysuomen käyttötieto: sivistyssanat, oikeinkirjoitus, lyhenteet, paikannimet. 1996. Otava, Keuruu.). Filosofisessa kielenkäytössä sillä kuitenkin tarkoitetaan tiedon apriorisia edellytyksiä pohtivaa tietoteoreettista suuntausta.

arvostelmiin. Analyyttinen arvostelma on tosi sen sisältämien käsitteiden merkitysten nojalla ja synteettinen arvostelma edellyttää havaintoa (*Wahrnehmung*)¹⁵ ja kokemusta ja saatujen havaintosisältöjen yhdistämistä johonkin yleiskäsitteeseen. Synteesisistä seuraa Kantin mukaan jonkin uuden käsityksen rakentuminen (*wirklich neuen Aufbau*), kun yksilöjoukolla luodaan yleisiä sääntöjä *reflektioivassa* arvostelmassa. Näin joukosta yksilöolioita voidaan reflektiivisessä arvostelukyvyyssä muodostaa niitä koskevia yleisiä säännönmukaisuuksia tai teleologisia periaatteita. (Kant 1956, 45 – 48.)

Kantin synteettisten arvostelmien kategoriassa on sisäänrakennettuna pyrkimyksenä teleologisuus, tietoisuuden käsitys siitä, että luonto pyrkii ykseyteen (mt. 186 – 188). Lisäksi Kant ajattelee inhimillisen tajunnan olevan samanlainen kaikilla ja tästä syystä mitä tahansa oliota/ilmiötä koskeva mikä tahansa havaittu ominaisuus perustuu säännönmukaiselle ykseydelle. Kuitenkaan havaitut ominaisuudet (esimerkiksi eläinten oikeuksien poliittisuus) eivät sinällään ole olion/ilmiön itsensä ominaisuuksia. Oikeudet ominaisuutena eivät kuulu sen paremmin eläinten kuin ihmistenkään konstituutioon, vaan ne ovat ennemminkin ymmärrettävissä olevia sopimuksenvaraisia käsityksiä. Eräässä mielessä oikeudet muistuttavat johdantoluvussa mainittuja institutionaalisia faktoja, sillä ne perustuvat havainnoijan siihen tuottamiin determinoiiviin säännönmukaisuuksiin. Kantilainen arvostelma on siten samanaikaisesti sekä universaali (säännönmukaisuuden periaateiksi) että subjektiivinen (arvostelmaan tuotettu spesifi sisältö). Olioihin, ilmiöihin tai asioihin sisältyvä säännönmukaisuus antaa mahdollisuuden tarkastella niitä samaan kategoriaan kuuluvina entiteetteinä, mutta vasta subjektiivisen merkityksenannon myötä ilmiön, asian tai olion merkitys subjektille realisoituu. Esimerkiksi eläinten oikeuksiin, ihmisoikeuksiin tai maahanmuuttoon liittyvät asiat ovat eri mitassa merkityksellisiä eri ihmisille.

¹⁵. *Wahrnehmung* on saksan sana havainnolle ja verbimuodossaan se on *wahrnehmen*. Fenomenologeille luonteenomaista sanaleikkelyä harjoittaen sanan verbimuoto voidaan jakaa osiinsa muotoon *wahr* (tosi) *nehmen* (ottaa) jolloin koko käsitteen *Wahrnehmung* erääksi merkitykseksi voidaan ymmärtää myös totena ottaminen.

Omassa filosofiassaan Kant ei kuitenkaan paljonkaan pohdi, mitä merkityksien antamien havaituille olioille oikeastaan on. Hänellä asian pohdinta päättyy teleologisen ykseyden vaatimuksen tasolle. Maailman ja maailmallisten olioiden ja ilmiöiden merkityksen avautuminen toimijalle itselleen subjektiivisena maailmankokemuksensa edellyttää myös ensimmäisen persoonan huomioista tajunnallisissa merkitystä konstituovissa tilanteissa. Tätä Kantilta keskenjäänyttä teemaa kehitti Husserl omassa filosofoinnissaan kiinnittämällä ajattelevan ja tiedostavan subjektin ja hänen maailmansuhteensa refleksiiviseen merkityksenannon projektiin¹⁶. Husserlia kiinnosti transsendentaalifilosofiassaan ennen muuta miten kokemussisällöt konstituoituvat tietoisuudelle merkitys-miellellisiksi olioiksi (ks. esim. Husserl 1971, 89–90) motiiviksi tai syyksi alkaa vaikkapa toimia poliittisesti.

Empiirisen minän maailmankokemuksellisuuden ja maailmaan suuntautumisen tilojen sekä näitä jäsentävän transsendentaalisen minän käsitteiden avulla on mahdollista ymmärtää hyvää elämää tai oikeana pitämiänsä tavoitteita ajavan kansalaistoiminnan politisoituminen. Tällaisessa katsannossa politiikan ja poliittisen luonnetta koskevien arvostelmien ongelmaksi kuitenkin nousee se, että niistä voidaan sanoa melkein mitä tahansa ja mikä tahansa arvostelma voi olla merkityksellinen ja sisällöllinen jossakin (erillis)kulttuurissa, sosiaalisessa ryhmittymässä tai subjektiivisessa arvioinnissa. Joskus arvostelmiin, jotka äkkiseltään vaikuttavat absurdeilta, saattaa sisältyä (tai niihin voi ajatella sisältyvän)

¹⁶. Kant toki puhuu empiirisen ja transsendentaalisen havainnon keskinäisestä yhteydestä. Havainnon hetkellä havainnoitsija havaitsee jotakin, mutta ymmärtääkseen havaintonsa merkityksen havainnoijan on samanaikaisesti tultava tietoiseksi itsestään havainnoija ja ymmärrettävä tämän havainnon merkitys (Kant 156, 374 [A 346/B404]). Husserl puolestaan näkee merkitysten muodostuvan tietoisuuden ideaalisella tasolla, kun taas itse havainto on reaalilla tasolla havaintona sinällään. Tietoisuus siitä, mitä havainto merkitsee ja mitä se on, tapahtuu sekä Kantin että Husserlin näkemysten mukaan vain siten, että havainnoija tiedostaa itsensä merkityksellistävänä subjektina. Kantilla ajatuksen kehittäminen jää tähän. Husserl puolestaan kehittää havainnosta paljastuvan merkitys-mielen konstituoitumista transsendentaalisesti. David Carr kirjassaan *The Paradox of Subjectivity* kuvaa osuvasti, mitä tarkoittaa husserlilainen havainnon transsendentaalinen luonne. Carrin mukaan *tietävä minä (self)* on empiirisellä itseymmärryksen tasolla omaa havaintoaan refleksiivisesti tarkastellen tietoinen itsestään objektina, jolla on tiettyjä mentaalisia ominaisuuksia. Kun taas transsendentaalisessa itseymmärryksessä tietävä minä on tietoinen itsestään *ajattelevana minänä*. (Carr 1999, 43.) Itseään transsendentaalisella tasolla reflektioiva ja ajattelemaansa refleksiivisesti suhtautuva tietävä minä on kykenevä merkityksellistämään kokemansa.

sellaista viisautta, mikä tavallaan riisuu arvosteltavan päältä kaiken kosmeettisen ornamentoinnin paljastaen sen olemuksen kaikessa alastomuudessaan. Asioiden politisoitumisesta voidaankin näin teoreettisesti todeta lähinnä, että asioiden poliittisuus on ilmiöissä kokijasta tai havainnoijasta riippumatta, mutta politisointi on kokijan tai havainnoijan mielessä.

Tämän väitöstutkimuksen refleksiivisen politiikan esimerkkikuvaukset, erityisesti väitöstutkimuksen toisessa osassa, eivät sinällään riitä selittämään sitä, miksi joku asia politisoituu. Tämän asian selvittäminen edellyttäisi nähdäkseni varsin syvällisiä tapauskohtaisia haastatteluja, kuten Drudy et al. (2005), kun tutkijaryhmä haastatteli brittiläisiä radikaaliaktivisteja kysellen toiminta-aktioiden kokemuksellisuudesta ja tuntemuksista toimijoilta itseltään (ks. tarkemmin luku 5.2). Silti väitöstutkimuksessa esiteltävät esimerkit ovat kuvauksia tapauksista, joita politisoitumisen fenomenologian avulla voidaan ymmärtää. Kyse on yksilöiden omasta halusta nähdä eri ilmiöissä poliittisia ulottuvuuksia ja tarttumapintaa politikoinnin mahdollistamiseksi. Tämä maailman ja sen reaali-ilmiöiden merkityksellistäminen pohjustaa poliittisen arvion tekemisen ja tätä seuraavan poliittisesti toimimisen. Poliittisten interventioiden tekeminen ja sitoutuminen jonkin asian ajamiseen ovat rajankäyntiä yksityisen ja julkisen kosketuspinnalla. Poliittinen toiminta ei koskaan ole vain yksityisasia, vaikka syyt ja motiivit toimia olisivatkin. Poliitiikan tavoitteena on vaikuttaa jollakin halutulla tavalla ympäröivään maailmaan. Se on dialoginen suhde maailmaan ja keskustelua vaihtoehtoisten visioiden välillä. Muutoksia vaativassa tai asiantiloja säilyttämään pyrkivässä toiminnassa toimija ikään kuin asettaa oman sisäisen maailmansa näytteille ja pyrkii vakuuttamaan muut käsityksiensä oikeellisuudesta tai vaihtoehtoisesti *asettuu* osaksi samanmielisten yhteisöä (Martin 2009, 122–123). Elämissaailman fenomenologia ja siinä tapahtuva *politisoitumisen fenomenologia* voidaan ymmärtää kiihkeäksi refleksiiviseksi toimeliaisuudeksi, jossa pyritään maailmasta tietämisen ja totuuden alkulähteille ja pohtimaan tämän pyrinnön merkitystä poliittisen osallistumisen ja toiminnan muodoille. Näin voidaan huomioida samalla kertaa ympäröivä sosiaalinen ja poliittinen konteksti kuin siinä toimiva yksilö.

3. Refleksiivisyys, poliittinen arvio ja totuudessa eläminen

Politiikka ymmärrettynä toimintana tai toimimisena on tulevien tilanteiden ennakoimattomuuden ja arvaamattomuuden hyväksi käyttämistä, joka edellyttää hyvää poliittista lukutaitoa ja nopeaa reaktiokykyä. Näin tarkasteltuna politiikan käsite soveltuu myös viimeaikaisen kansalaispolitiikoinnin tarkasteluun, missä politiikka nähdään tulkittavissa olevana toimintana ja liikkeenä vaihtelevissa ja tulkinnallisissa tilanteissa. Poliitiikka on tunnusmerkillisesti epävarmuutta ja levottomuutta, koska jokainen tilanne on ainutkertainen. Toimijoiden täytyy jatkuvasti ja valppaasti reflektoida aiempiin ja muiden toimijoiden toimiin sekä suorittaa jatkuvasti poliittista arviointia tarkoituksenmukaisuudesta ja tekojen seurauksista.

Poliittisen toiminnan *momentumeissa*, toimija tai toimijat arvioivat omaa suhdettaan maailmaan ja siihen mitä pitäisi tehdä. Maailmaan orientoituminen on reflektiivinen seuraus maailman refleksiosta. Yksilö, subjekti, toimija havainnoi jotakin, jonka hän kokee jonakin ja toimii jotenkin. Toisin sanoen toimija käyttää arvioinnin kykyään ja muodostaa arvostelman. Nämä arvostelman muodostamisen hetket ovat satunnaisia ja ennakoimattomia, mutta niissä luodaan omasta kokemusperspektiivistä käsin odotuksia tulevaisuudenhorisontteihin. Subjektilähtöinen arviointi määrittelee toiminnan suuntaa suhteessa toisten toimijoiden odotuksiin ja (oletettuihin) kokemuksiin. Poliitiikan rationaalisuus ja ennustettavuus vähenee, kun se ei enää ohjaudu instituutioiden ja rakenteiden logiikan mukaisesti, vaan refleksiivisesti maailmaan suuntautuvan agentin toimesta. Poliittisesta toimimisesta tulee enenevässä määrin egoistista ja intressimotivoitunutta (Rubin 1994, 181- 182).

Subjektilähtöinen arvopluralismi tarjoaa moniaineksisen pohjan poliittiselle toiminnalle ja avaa keskusteluun uusia agendoja eli politisoii aiemmin mahdollisesti epäpoliittisina pidettyjä asioita kuten rokkarin oikeutta privaattiin, harkitsemattomien lausuntojen tms.

julkistamisen, eläinten oikeuksia ja ihmisten velvollisuuksia niille, joita esimerkkejä tutkimuksen artikkeleissa esitellään refleksiivisen politiikan ilmitulomuotoja kuvailtaessa.

3.1. Refleksiivinen poliittisesti toimiminen

Refleksiivisen politiikan ilmiö emergoituu ennen kaikkea tilanne- ja kontekstikohtaisesti avautuvina mahdollisuuksina toimia ja arvioida poliittisesti. Se ei perustu kiinteisiin ajattelumalleihin taikka pysyviin figureihin, kuten ideologiaan, muuttumattomaan identiteettiin tai etabloituneeseen agenttiuteen. Jokainen poliittinen tilanne on siinä toimivalle ainutkertainen ja siten samalla poikkeuksellinen. Joudutaan tilannekohtaisesti arvioimaan, miten toimia ja mitä siitä seuraa. Toimimisen tavat ja tyyli on merkittävä osa politiikan keinovalikoimaa ja erottautumista muista, mikä tekee toimimisesta lähtökohtaisesti ja seurauksineen ennakoimatonta ja yllättävää. Toimija voi milloin tahansa pyrkiä politisoimaan minkä ilmiön hyvänsä ja siten onnistua tietoisesti rikkomaan konsensuaalisen politiikan koodiston. Yllättävät pelinavaukset ja vaatimukset (tyyliin “olkaamme realisteja - vaatikaamme mahdottomia tai turkistarhaus on kertaheitolla lopetettava) paitsi määrittävät pelinavaajan oman position, niin myös asettavat hänet/he suhteessa muihin toimijoihin ja itse tilanteeseen sekä mittauttavat tavoitteet poliittisissa mahdollisuusrakenteisissa. Poliitiikan tyyli on tällöin pyrkimystä erottautua. Myös julkisuus, jonka merkitystä nykyiselle poliittiselle toimimiselle korostetaan väitöstutkimuksen toisen osan jokaisessa artikkelissa, on merkityksellinen toiminnan paikka.

Tilanteiden ainutkertaisuutta ja poikkeuksellista luonnetta korostaa myös postmodernin politiikan teoretisointi ja siihen pohjaava refleksiivinen poliittisesti toimiminen. Silti, toisin kuin usein näkee väitettävän, postmoderni teoretisointi ei ole antifoundationaalista eli tilanteet ja ilmiöt eivät tule ihmeenomaisesti *ei-mistään (aus einem Nichts)*. Postmoderni teoria ei kuitenkaan ota toimimisen perustaa annettuna, vaan kiinnittää huomiota perustan rakentumisen tapaan eli siihen, miten siitä on tullut sellainen kuin se kulloinkin on. Tästä seuraa myös käsitys, ettei oikeastaan voi olla mitään yleisiä totuuksia tai arvoja, vaan

kaikki totuudet ja arvot ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristöönsä sidottuja. (Pulkkinen 1996, 45, 59; Akinwumi 2006, 370). Kontekstikohtaisesta subjektiuden rakentumisesta ja yleisten universaalien arvojen kiellosta seuraa implisiittisesti tietynlainen käsitys sekä toimijan että arvon luonteesta. Molemmat käsitetään tuotettuina artefaktina, tässä ja nyt (post-historiallisesti) muotoutuvina entiteetteinä.

Asiakohtaisen politiikan redusoituminen ajalliseen ulottuvuuteen kieltää niin universaalien politiikkakäsityksen kuin myös universaalien poliittisuuden, mutta paradoksaalista kyllä, tilanteiden ja kontekstien ainutkertaisuus mahdollistavat minkä tahansa ilmiön politisoitumisen. Tätä on (postmodernin) politiikan viimekätinen kontingenttius. Tämä näkyy jokapäiväisessä elämässä ja vaikuttaa tapaan tulkita ja arvottaa ympäröivää ”todellisuutta”. Yksilö ei pelkästään reflektoi kokemuksellisuutta, vaan myös tulkitsee todellisuutta ja arvioidessaan luo merkityksiä itselleen. Subjektiudella ei ole siten pysyvää muotoa tahi olemusta (Akinwumi 2006, 369), vaan se konstituoituu joka tilanteessa aina uudelleen ollen riippuvainen mm. materiaalisista ympäristöistä, arvioinneista, historiallisista konteksteista ja muista toimijoista. Subjektin luonne siis vaihtelee tilanteesta ja kontekstista toiseen. Tämä tulkinta kiistää niin pysyvän subjektiuden kuin pysyvän identiteetin, mutta ei kiistä toimijuutta (*agency*) tilanteessa. Poliitiikan jakolinjat määrittyvät asiakohtaisten teemojen ympärille sekä mahdollisuudessa toimia yhdessä ja erityisesti mahdollisuudessa toimia jotakin vastaan sekä yhdistymisen ja vastustamisen intensiteetin asteessa. Vihollisuuden luonne ja laatu määrittyy ystävä-vihollinen suhteen intensiteetin mukaan (vrt. Schmitt 1976). Mitä vastakkaisempaa intressiä vihollis-ryhmittymä tietystä asiassa edustaa, sitä suurempi on vihollisuuden aste. Olennaista on se, että vihollinen edustaa vastakkaista intressiä. (Mt. 27.)

Jako ystäviin ja vihollisiin selittää väitöstutkimuksessa tarkasteltua poliittista toimintatyylä, joka on konfliktiorientoitunutta (Klang 2006; St John 2010; Charlton 2010) ja vetoaa johonkin universaaliin poliittiseen ideaan, oikeuden tai demokratian normiin (Heller ja Fehér 1988, 78). Ystävä-vihollinen-asetelma kuvaa myös refleksiivistä

kansalaispoliitikointia, missä toimiva subjekti arvioi omaa positiotaan suhteessa vallitsevaan tilanteeseen ja sen toimijoihin sekä haluttuun/mahdolliseen tulevaisuuteen. Päätös osallistua poliittisesti toimimiseen (samoin kuin päätös olla osallistumatta) on aina subjektiivisen harkinnan tulos. Motiivit osallistumiseen ovat henkilökohtaisia ja osallisuus on asiakohtaista ja ainutkertaista. Lisäksi tässä arvioinnin *momentumissa* joudutaan miettimään: ”kuka minä olen” (*individuaalinen identiteetti*); *mitä minä haluan* (tavoiteltava tulevaisuus/projektiivinen toiminta); ”keitä tai mitä minulla on vastassani” (vihollisuuden määrittäminen); ”kuulunko johonkin ryhmään” (*belong-ness*); ”ketkä kamppailevat puolellani” (*kollektiivinen identiteetti/ystävät*); *Miten minä/me asian esitämme* (*julkinen identiteetti*). Tärkeimpänä kysymyksenä refleksiiviselle toimijalle silti jää: ”kenen ystävä – kenen vihollinen?”. Pohtiva *minä* asettuu siten poliittisen konfliktin kontekstiin, jossa oman toimijaposition ja oman toiminnallisen identiteetin määrittely edellyttää vihollisuuden olemassaoloa.

Yksittäinen *minä* voi periaatteessa yksinkin kampanjoida poliittisesti, mutta tosiasiallisesti vaikuttavaa politiikointia harjoittaakseen kollektiivinen toiminta on tehokkaampaa. Esimerkiksi tutkimuksessa analysoitu Lordi-protesti lähti liikkeelle yhdestä nettivetoamuksesta, joka olisi todennäköisesti jäänyt julkisuudessa huomiotta ilman laajamittaista kollektiivista mobilisoitumista (väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 5 Lordi-protestin eskaloitumisesta ja politisoitumisesta). Huomionarvoista kampanjassa oli, että varsin spesifiin poliittiseen teemaan osallistui 222 000 ihmistä, jokainen erilaisista lähtökohdista, mutta yhteiseksi koettua vihollista vastaan.

Sama ilmiö on ollut havaittavissa myös vaihtoehtoisen globalisaation kampanjarintamissa, joissa eritaustaiset toimijat löytävät itsensä samalta puolen rintamaa, kunhan ensin on löydetty yhteinen vihollinen, jonka horjuttamiseen eivät yksittäisten ihmisten tai kansalaisjärjestöjen voimat yksinään riitä (aktivistien taustoista ks. Lindholm 2005, 55). Henkilökohtaisella tasolla tärkeää on, että poliittisuuden emergoituminen edellyttää subjektiivista, omakohtaista arviointia tilanteesta ja siinä olemisen sekä vaikuttamisen

tavoista. Samalla se heittää ideologispohjaisen mobilisaation ja osallistumisselitykset historian romukoppaan avaten tilan väitöstutkimuksessa kuvaillulle tavalle toimia, osallistua ja vaikuttaa poliittisesti.

Yksilölähtöisen kokemuksellisuuden pohjalta ponnistava käsitys refleksiivisyydestä poikkeaa siitä refleksiivisyyskäsitteestä, kuin miten se yleensä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa ymmärretään. Tavanomaisesti käsitteen refleksiivisyys yhteydessä viitataan sosiologien Ulrich Beckin, Scott Lashin ja Anthony Giddensin (1995) esittämiin ajatuksiin modernin refleksiivisyydestä. Heidän ajattelunsa lähtöpisteenä on myöhäismodernin riskiyhteiskunta, jonka tunnusmerkillinen piirre on teknologisen kehityksen myötä mahdollistunut uhka yhteiskunnan itsetuhoon (mt. Kim 2000). Tuhon dynamiikan myötä yhteiskunta murentaa oman perinteisen organisoitumisensa pohjaa ja tuhon mahdollisuuden ymmärtäminen luo uudenlaisia ongelmia ja näiden myötä uudenlaisia konfliktitilanteita. Beck (1995, 31) kuvaa näitä uusia poliittisia konfliktitilanteita *alapolitiikan (subpolitics)* käsitteellään. Tällaisen toiminnan mukainen politiikka:

työntyy kuitenkin esiin muodollisten velvoitteiden ja hierarkioiden tuolle puolen. ... Tarvitaan ... ekspressionistista politiikkakäsitystä ... joka mahdollistaa yhtäältä yhteiskunnallisen muodon ja toisaalta poliittisen asettamisen keskinäisesti muuttuvina.
(Beck 1995, 33).

Väitöstutkimuksen toisen osan ensimmäisissä artikkeleissa tarkasteltavien postmodernien liikkeiden poliittisesti toimimista voisi luontevasti analysoida beckiläisen refleksiivyyden pohjalta. Tarkasteltujen liikkeiden aktiivit ovat kadottaneet uskonsa valistuksen dialektiikkaan eli siihen että kehitys olisi se *primus motor*, joka johdattaa ihmiskunnan kohti valoisaa tulevaisuutta. Pikemminkin asian voisi ilmaista siten, että kyseissä liikkeissä nähdään länsimaisen, kulutuksen kasvuun perustuvan ajattelun, olevan erottamaton osa ratkaistavaa ongelmaa. Tämä on liikkeessä mukana olevien mukaan merkittävä syy, sille että vaikuttamisen kentät näillä liikkeillä on niin korostetusti virallisen poliittisen koneiston ulkopuolelle asettuva (Lundbom & Rinne 2003; Lindholm 2005; Drudy et al. 2005; Rasimus 2006). Järjestelmän itsessään koetaan olevan sairaan ja nykyisen kaltaisen

kehityksen johtavan perikatoon. Liikkeiden aktiiveille asioiden tilan ajattelemisen ja arvioiminen edeltää *tietämistä*, josta seuraa toimiminen ja pyrkimys tulevaisuuden valloittamiseen (vrt. Arendt 1958, 143; ks. myös Lappalainen 1995, 234).

Refleksiivisen poliittisesti toimimisen monimuotoisuus ja runsas keinovalikoima johtuu juuri tästä seikasta, sillä subjektiiviset käsitykset siitä, mikä on poliittista tai politiikka vaihtelevat yksilöllisesti. Sama ilmiö voi toiselle näyttäytyä terrorismina tai ilkivaltana, kun taas toinen oikeuttaa toimintansa vetoamalla ”oman totuutensa mukaisesti elämiseen” (vrt. Charlton 2010, 56.) Refleksiivinen poliittisesti toimiminen on erilaista kuin Beckin alapoliittinen toiminta, joka on poliittisten instituutioiden ulkopuolista toimintaa ja tässä suhteessa soveltuisi varsin mainiosti myös tämän tutkimuksen refleksiivisyys-käsitykseksi. Tämän tutkimuksen kannalta sosiologisen refleksiivisyys-käsityksen ongelmallisuus on kahtalainen. Ensinnäkin sosiologinen refleksiivinen on systeemitason ongelma. Se liittyy yhteiskunnallisen kehittymisen tiettyyn vaiheeseen ja on syntynyt yhteiskunnallisen muutosprosessin seurauksena ja sen ytimessä on tiedostettu tuhon mahdollisuus. Kokemus elämän epävarmuudesta motivoi riskiteorioiden mukaista alapoliittikka tai Giddensiläistä elämänpolitiikkaa, joka on yksilöllisen elämäntavan politiikkaa koskien minuutta ja itseharkintaisten valintojen tekemistä (Giddens 1991, 215).

Beck sekä Giddens kuitenkin määrittelevät refleksiivisyyden suhteessa ilmiöön, jota voisi kutsua moderniuden dynamiikaksi eli siihen systeemitasoiseen prosessiin ja toimintalogiikkaan, jonka seurausta yhteiskunnallinen muutos ja riskitietoisuuteen herääminen ovat. Tämän prosessin ytimessä on (tekniseen) tietoon ja tiedonintressiin nojaava jatkuvasti erikoistuva asiantuntijuus monimutkaistuvan maailman hallitsemiseksi (mt. 17 – 21). Refleksiivisyys määrittyy suhteena modernin yhteiskunnan rakenteisiin ja sen tarkoituksena on uudelleen määrittää yhteiskunnallista kehitystä ohjaavia ja ylläpitäviä rakenteita ja niitä ylläpitäviä symbolisia legitimaatiojärjestelmiä. Kyse on viime kädessä tietovalta-auktoriteettiin perustuvasta sosiaalisen todellisuuden määrittelemisestä. Sen tarkoituksena ei aidosti ole avata vaihtoehtoisia tai tavoiteltavia parempia tulevaisuuksia,

vaan keskittyä uudelleenmäärittelyjen avulla riskeihin liittyvän ontologisen turvattomuuden vähentämiseen.

Kamppailu tiedon auktoriteettisuhteista johtaa entistä eriytyneempään kognitiiviseen institutionalismiin, joka on refleksiivisen modernin taustalla oleva asiantuntijärjestelmiin perustuva hallinnan ja poliittisen vallankäytön mekanismi. Täten refleksiivinen modernius palvelee järjestelmän jatkuvuutta kamppaillessaan yhteiskunnallisten uhkien ja riskien määrittelyistä sekä pohtiessaan näiden vaikutusta nykyiseen elämänmuotoon ja yksilön elämäntapaan. Proaktiivinen poliittisesti toimiminen uuden aloittamisen mielessä ei selity sosiologisen refleksiivisyyden käsitteen avulla.

Sosiologisen refleksiivisyyden toinen ongelma liittyy yllä mainittuun poliittisesti toimimiseen ja toimijuuteen. Mikäli refleksiivisyys nähdään suhteessa yhteiskunnallisiin rakenteisiin sekä pyrkimyksenä kompleksisen ja kamppailun kohteena olevien asiantuntijuusjärjestelmien uudelleenmuotoiluun, niin tällöin kaikki toiminta olisi jäännöksettä reaktiivista sekä institutionaalisesti refleksiivistä, kuten väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 2 todetaan. Jotakin uutta aloittava tai uusia teemoja politisoiva omaehtoinen kansalaistoiminta jäisi käsitykseni mukaan institutionaalisen refleksiivisyyden tavoittamattomiin. Subjektiiivisesti koettuja arkielämän ongelmia, ilmauksia poliittisesta tai eettisestä sitoutuneisuudesta sekä uusia tapoja ja keinoja toimia vaihtuvissa politiikan toimintaympäristöissä ei voida selittää vain reaktioina johonkin. Ennen kaikkea niitä pitäisi tarkasteltava henkilökohtaistuneina proaktiivisina projekteina, joissa toimijat sekä konstruoivat toimijuutensa että ilmaisevat pyrkimyksensä tilannekohtaisissa politiikan hetkissä (ks. esim. Lundbom & Rinne 2003, 181 – 182, 184; Rinne 2004, 92-93).

Tässä tutkimuksessa tarkoitettu refleksiivisen politiikan ilmiö emergoituu ennen kaikkea tilanne- ja kontekstikohtaisesti avautuvina mahdollisuuksina toimia ja arvioida poliittisesti. Kysymys poliittisesti toimimisen paikoista ei siten ole merkitsevä, koska se politiikka voidaan ymmärtää aiemmin kuvatulla tavalla toimimiseksi, jossa agenttius konstruoituu

tilannekohtaisesti. Poliittisesti toimimista voi esiintyä niin politiikan instituutioissa kuin niiden ulkopuolellakin. Olennaista on, että jokainen poliittinen tilanne on siinä toimivalle ainutkertainen ja siten samalla poikkeuksellinen. Refleksiivinen politiikka on rakenteista irrallaan olevaa verkostomaista ja joustavasti organisoituvaa, jossa toimijuus syntyy asiakohtaisesti toiminnan seurauksena ja sen kuluessa. Se ei saa kimmokettaan puoluepoliittisista kiistoista, ideologioista tai perinteisistä luokka- ja ryhmäjäsenyyksistä, vaan asialistasta tulee henkilökohtainen. Sille nousee subjektiivisesti politisoituja huolenaiheita. Refleksiivisesti poliittisesti toimimisessa joudutaan tilannekohtaisesti arvioimaan, minkä puolesta tai mitä vastaan toimitaan, miten toimitaan ja mitä toiminnasta seuraa.

Tutkimuksen huomioita ei ole syytä ylikorostaa tai liiallisesti venyttää tulkita, sillä refleksiivinen poliittisesti toimiminen on pitkälti toimijaa itseään voimaannuttava ja formaalia politiikkaa täydentävää tai haastaavaa toimintaa. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa kuvaillaan, miten refleksiivisellä politiikalla on potentiaalia haastaa perinteistä politiikkaa ja samalla vahvistaa kansalaistoimijoiden, jopa yksittäisen ihmisen, poliittisia vaikutusmahdollisuuksia ja kykyä muokata julkista keskustelua. Yksittäinen kansalaisvalvoja voi onnistua nauhoittamaan poliitikon rasistisia kommentteja (väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 6) tai laukaista räjähdysnomaisesti leviävän protestiaallon. Tällaisen yksilölähtöisen refleksiivisen politiikan prosessikuvauksena voi pitää esimerkiksi Lordin maskittomien kuvien julkaisun aiheuttamaa protestikampanjaa (Väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 5; Häyhtiö 2010). Esimerkkitapauksen poliittisessa interventiossa tuotettiin lyhytaikaisesti intensiivistä toimintaa, jossa yksilöllisen pelinavauksen ympärille tihenyi kampanjamuotoinen toiminta verkkoympäristössä, Se muodostui eräänlaisen *solmukohdan* tai portaalin, josta kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi osallistua ongelmia julkituoviin ekspressiivisiin performansseihin tai nettiympäristössä klikata itsensä mukaan verkostomaiseen liikehdintään interaktiivisessa Web-ympäristössä. Näin horisontaalisesta kommunikaatiosta

tuli sellaista poliittista aktiviteettia, jolla ilmaistaan omaa persoonaa, arvoja, kuulumista johonkin ryhmään, elämäntapaa, sitoutumista ja osallisuutta.

3.2. Refleksiivinen poliittisesti toimiminen ja poliittinen arvio

Refleksiivisessä poliittisesti toimimisessa yksilöllisten poliittisten arvioiden merkitys politiikoinnille korostuu. Pertti Lappalaisen mukaan poliittisesti toimiminen on sellaista toimintaa, jonka laatukriteerinä on nimenomaan arviointi (Lappalainen 1998, 35). Poliittisen arvioinnin ajatuksen on tehnyt tunnetuksi Hannah Arendt, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on kyky, ellei peräti velvollisuus, sekä toimia että arvioida poliittisesti. Poliittinen arvioiminen on Arendtille erityinen tapa ajatella, jossa arviointi konstituoii toiminnan, joka on aloitteellista ja aloittavaa (*archein*) jollakin tavalla liikkeessä olevaa jonkin uuden synnyttämistä tai luomista (Bernstein 1977, 145).

Arendtin käsitys toiminnan proaktiivisesta ja uutta luovasta luonteesta on omaksuttu kirkkoisä Augustinuksen uusplatonilaisesti sävyttyneestä poliittisesta ajattelusta. Kirjassaan Jumalan valtio (*De civitate Dei*, kirja 20 §21) Augustinus lausuu: *Initium ergo ut esset, creatus est homo, ante quem nullus fuit*, jonka Arendt kääntää muotoon. ”*that there be a beginning, man was created before whom there was nobody* (Arendt 1958, 177). Augustinus sitaatissa toki puhutaan jonkin uuden aloittamisesta, nimittäin Jumalan suorittamasta ihmisen luomisesta. Arendtin joustavaa käsitteen hyödyntämistä kuvastaa se, että hän tulkitsee Augustinuksen lausahdusta irrallaan sen *Genesis*-kontekstista. Augustinus nimittäin viittaa ”*initium ut esset homo creatus est*” vain ja ainoastaan Jumalalan kykyyn aloittaa jotakin uutta. Augustinukselle luominen oli jumalainen kyky ei suinkaan ihmisen kyky. Tulkinnassaan Arendt *inhimillistää* Jumalaisen kyvyn uuden aloittamisesta ihmisen toimintaa mahdollistavaksi kapasiteetiksi. Jokainen ihminen saa tämän kyvyn syntymänsä kautta (mt. 178).

Toinen merkittävä elementti Arendtin poliittista arvioita koskevissa pohdintoissa on puheen ensisijaisuus toiminnalle. Arendtin poliittinen filosofia perustuu julkisen tilan eli maailman luomiseen toimijoiden väliin. Ensisijaisin tapa luoda maailma ihmisten välille on puhe. Vain puheen avulla ihminen voi tehdä ajatuksiaan ymmärrettäväksi muille ja tästä syystä puhe mahdollistaa sen, että ihmisestä voi tulla poliittinen olento (mt. 3-4). Hänen mukaansa puhe aktualisoi ihmisenä olemisen pluraliteetin, jolla hän tarkoittaa omana yksilöllisenä itsenään elämistä muiden samanvertaisten joukossa (mt. 178). Ihminen on siten sekä poliittinen että sosiaalinen olento. Itse asiassa toimintaa ei Arendtin mukaan ole ilman puhetta, sillä ilman puhetta toiminta menettää paitsi sen uutta paljastavan luonteensa niin myös toiminnan subjektin ja paikan eli maailman (mt. 178 – 179). Poliittisen toimijuuden syntyminen näyttäisi vertautuvan syntymässä saatuun ihmisen kykyyn arviointien tekemiseen.

Arendtin ihanne ja poliittisesti toimimisen ja niin muodoin myös arvioinnin lähtökohta ja esikuva oli ideaali käsitys antiikin Kreikan Poliksesta. Polis edustaa Arendtin ajattelussa vapautta, toisin kuin kodin (*oikos*) piiri, joka on syntynyt välttämättömydestä ja jossa inhimillinen toimeliaisuus saa joko työn tai *valmistamisen* muodon. Vapaus on myös välttämätön ehto hyvälle elämälle ja onnellisuudelle (*eudaimonia*, Arendt 1958, 30). Tosin Arendtin vapaus on vapautta epätasa-arvosta eli hallinnanalaisuudesta ja toteutuu vapaiden kansalaisten, *homoiot*, kesken (mt. 32–33). Polis itsessään oli toiminnan tila, jossa vapaat kansalaiset kokoontuivat puhumaan ja päättämään yhteisistä merkittävistä asioista, esittämään utopioitaan, tavoitteitaan ja näkemyksiään.

Poliksen ideaan sisältyy ajatus pluralismista ja se edustaa poliittisen luonnollista organisoitumista erilaisuuden mukaan (ks. Varto 1995, 101). Vapaiden kansalaisten kokoontuessa yhteistuumin tällaisen järjestelmän puitteissa pohtimaan poliittisen yhteisön tilaa ja suuntaa sekä tekemään sitä koskevia päätöksiä, he ymmärtävät julkisen poliittisen yhteisön (*res publica*) merkityksen (Arendt 1969, 78). Samalla myös eräässä mielessä poliittisen mahdollistuminen kumpuaa puheesta tapahtuvista yksilöiden arvioinneissa,

joissa toimijat luovat väliinsä poliittisen tilan omia intressejään artikuloimalla. Näin toimijoiden väliin syntyy eräänlainen välitila, *inter-esse*, jonka Arendt määrittää politiikan paikaksi eli *maailmaksi* [*Welt / World*] (Arendt 1958, 190). Kyseinen *inter-esse*-tila sekä erottaa subjektit toisistaan että samanaikaisesti mahdollistaa saman spatiaalisen tilan jakamisen (Arendt 1958; ks. myös Bernstein 1977, 147-148; Segerberg 2005). Maailman konstituoitumiselle on välttämätöntä, että se muodostuu samaan aikaan toimivien subjektien välille. Tässä maailmassa vallitsee pluralistinen mielipiteiden kirjo ja eri intressien törmätessä syntyy politiikka.

Poliittinen arviointi ja toimimista pohjustava arvostelma on kykyä nähdä tilanteen tarjoamia mahdollisuuksia uuden aloittamiseen eli proaktiiviseen politiikan tekemiseen. Poliittisessa arviossa ja sitä seuraavassa toiminnassa kyky uuden aloittamiseen on kytköksissä aktualisoituvissa tilanteissa tapahtuvaan erityiseen harkintaan (esim. Kotkavirta 1998, 118; Lappalainen 1998, 35). Arvio on toimijan itsensä kyky, *potentia*, muodostaa merkityksiä, jotka voidaan politisoida poliittisesti toimimisen mahdollistamiseksi. Kyseessä on siten machiavellilainen *virtú* hyödyntää kontingentisti avautuvia mahdollisuuksia (esim. Arendt 1961, 153; Lappalainen, 2002, 67; Segerberg 2005, 83). Poliittisen arvion käsite on sangen hyödyllinen tarkasteltaessa käsillä olevan tutkimuksen tapaa ymmärtää postmodernien poliittisten liikkeiden ja yksilölähtöisten poliittiset interventioiden refleksiivisyys. Refleksiivinen poliittinen toimija arvioi toimintaansa kokemushistoriansa ja tulevaan suuntautuvan odotushorisonttinsa puitteissa.

Poliittisesti toimimiseen liittyvä poliittisen arvion käsite ymmärretään tilannesidonnaiseksi (ks. Lappalainen 1998, 35; Kotkavirta, 118; Rinne 2004) ja sen avulla toimijat pyrkivät järjestämään kokemuksensa merkityksellisesti (Zerilli 2005, 161; Lappalainen 2008). Poliittisen arvion hetkellä ei ole tarpeen huomioida objektiivisen ajan tai sen deterministisen päämäärän asettamia rajoitteita, vaan ennen kaikkea on tarpeen varautua tilanteesta mahdollisesti esiin nouseviin moninaiisiin ja pohjimmiltaan kontingenteihin

ilmiöihin tai seurauksiin. Poliittisen arvion avulla voidaan joustavasti vastata eteen tuleviin moninaisiin haasteisiin ja sietää aidosti pluralismia (Zerilli 2005, 163).

Nykyisessä politiikan teoriassa poliittiseen arvioon perustuva poliittisesti toimiminen nähdään subjektilähtöisyyttä ja tilannekohtaisuutta korostaessaan enenevässä määrin asiakohteisesti motivoituneena aktiviteettina. Kuitenkin pidän tällaista näkemystä poliittisesta arviosta jossakin määrin alkuperäisen arendtilaisen käsitteen ymmärtämisen venyttämisenä. Arendtilla arviointi edeltää toimintaa ja toiminta on mahdollista vain vapauden vallitessa. Mikä on Arendtille tärkeää, on, että poliittisesti toimiminen tapahtuu poliiksessä ja Poliiksen edun ensisijaisuuden ymmärtäminen on vastuullisten kansalaisten korkein ohjenuora. Arendt itse ajatteli toimimisen tavoittelevan hyvää elämää ja onnellisuutta poliiksen puitteissa. Tilannekohtaista arvioimista painottava tulkinta jättää huomiotta Arendtin huomioon ottaman universaalien idean (*eudaimomia*) merkityksen toiminnan motivaattorina. Tämä kantilaisen velvollisuuseetiikan mukainen eetos puuttuu asiakohteisesta politikoinnista, sillä se ei aja yleispoliittisia tavoitteita. Tilannekohtaisessa arvioimisessa se, mitä hyvä elämä tarkoittaa, voi itse kullekin asiaa määritteleville merkitä tyystin erilaisia asioita. Silti olennaista arviointiin perustuvassa poliittisessä toiminnassa on ennen kaikkea, että asiasta puhuminen (Arendt) ja/tai julkinen esittäminen (JR) mahdollistaa poliittisen tilan, maailman, muodostumisen toimijoiden väliin. Luultavasti Arendt itse kuitenkin pitäisi postmodernien liikkeiden poliittisesti toimimista parhaimmillaankin vain sosiaalisena toimintana eli joukkona ihmisiä joilla on jokin erityinen päämäärä. Yksilöityneitä poliittisia interventioita hän tokko pitäisi missään mielessä poliittisina, koska niiden päämääränä ei ole yhteinen eli poliiksen hyvä. Sen sijaan hän saattaisi hyvinkin arvostaa refleksiivisen politikoinnin kykyä luoda jännitteinen maailma ihmisten väliin, mutta vierastaisi sen epäkohtia julkituovaa konfliktiorientoitunutta ja joskus kasvottomaksi jäävää toimimisen tyyliä. Arendtilla toiminta on toimijan julkisesti esittävää yhdessä toimimista, ei joidenkuiden puolesta tai joitakuuta vastaan toimimista (Arendt 1958, 179–180).

3.3. ”Totuudessa eläminen” poliittisesti toimimisen motiivina

Tässä tutkimuksessa poliittinen arvio ymmärretään tilannekohtaiseksi ja siinä syntyvä arvostelma on poliittisesti toimimisen liikkeelle paneva voima. Arviointi on siten eräänlainen toimijan kyky saada tolkkua asioihin ja ulkoisiin tapahtumiin sekä järjestää ne mielessään itselleen merkityksellisellä tavalla (Carr 1999, 43; Zerilli 2005, 160 -161). Refleksiivisen maailman kokemuksen tuottama reflektiivinen arvostelma on ikään kuin liike, jossa kokemus ilmenee itselleen. Näin ”*Kokemuksessa tietoisuudelle ilmaantuu uusi kohde, joka ei ole muuta kuin tietoisuus itse, sen uusi hahmo*” (Kotkavirta 2002, 28). Toimivalle subjektille tietoisuus tietoisuudestaan mahdollistaa paitsi itsensä konstituomisen toimijana niin myös tietoisuuden mukaisen toimimisen ja maailman muuttamisen. Tämän seikan ymmärtäminen on keskeinen ajateltaessa väitöstutkimuksen aiheena olevaa refleksiivistä poliittisesti toimimista. Arvio(kyky) on tajunnallinen prosessi, jossa ne tilanteet, joissa subjekti kulloinkin on, tulevat aktuaalisiksi ja saavat subjektin kannalta merkityksellistä sisältöä. Arvostelma merkitys-mielellistettynä arviona on poliittinen eettis-moraalinen, esteettinen tms. poliittinen kannanotto. Se voi pohjautua puhtaasti intuitiiviseen vaikutelmaan (*jotakin on pielessä*), konnotaatioon kuten esimerkiksi johdantoluvussa kuvailtu kakuttaminen tai *julma totuus suomalaisesta eläintuotannosta* salakuvattuine videoineen tai johonkin muuhun tapaa jäsentää ulkoista todellisuutta.

Refleksiivinen arvostelu ja siitä poliittiseen arvioon pohjaava arvostelma tulee lihaksi ja saa sen muodon ja sisällön, jonka toimija sille antaa joko tahtoen tai tarkoittamattaan. Tästä syystä arvostelu ja siinä syntyvät omakohtaiset arvostelmat ovat olennaisesti poliittisesti toimimisen keskiössä. Ne muodostavat toimijan tai toimijakollektiivin *oman totuuden*, jonka mukaan toimitaan ja eletään. Kuitenkin tällaisessa omassa totuudessa elämisen totuus ei tarkoita totuutta sen kaikkein vaativimmassa, universaalissa ja yleispätevässä, mielessä vaan ennen kaikkea itse merkityksellistetyssä mielessä. Minun totuuteni voi hyvinkin olla erilainen kuin sinun totuutesi. Ulkoista todellisuutta koskevia ”kokemustosiasiota” tajutaan ja sen mukaan voidaan alkaa toimia. Käytännöllistä poliittista toimijaa ei kiinnosta totuuden

käsitteen filosofinen pohdiskelu, vaan ennen muuta totuuteen tai johonkin muuhun universaaliin periaatteeseen nojaava pragmaattinen toiminnan perustelevinen (esim. Kim 2000; Juntunen & Mehtonen 1977, 99; Krohn 1990, 67 – 69; Gangle & Smick 2009, 349).

Toimijan päätökseen oman tietoisuutensa sekä tajutun totuutensa mukaiseen toimimiseen mahdollistaa poliittiseen arviointiin perustuvan poliittisesti toimimisen. Samalla se on aidosti projektiivista ja proaktiivista toimintaa, joka arendtilaisessa mielessä aloittaa jotakin uutta. Se pyrkii totuuden paljastamiseen, aivan kuten eläinoikeusliike ”*Julma totuus*”-kampanjassaan sekä aikaisimmassa vastatietoa tuottaneissa aktioissaan (ks. tästä esim. Lappalainen 1999; Lundbom & Rinne 2003; Juppi 2003; Lundbom 2009; Lappalainen 2010; väitöstutkimuksen toisen artikkelit 2,7 sekä ensimmäinen osa jäljempänä). Samaa paljastamisen tendenssiä on myös väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 4 ja 6 kuvaillussa yksilöiden suorittamassa kansalaisvalvonnassa (ks. myös. Rosanvallon 2008). Tsekkiläinen fenomenologi Jan Patočka (1996) viittaa totuuden paljastumisen hetkeen ”totuuden hetkenä” ja tarkoittaa sillä, että totuus ilmentää jotakin ”annettuna otetun” haastavaa tai *häiritsevää* (*disrupt*) tapaa käsittää ja järjestää maailma. Totuuden hetkellä vakiintuneet ja vanhat totuudet heitetään syrjään ja toimijat astuvat ulos vanhaa järjestystä ylläpitävistä traditioista ja käsityksistä. Samalla tämä ulosastuminen kyseenalaistamisellaan avaa uusia mahdollisuuksia organisoida maailma. (Patočka 1996, 5 -8.) Poliittisesti toimimisessa tämä pyrintö ilmenee toimintana, joka alkaa tehdä jotakin uutta hyläten vakiintuneen valmistavan tavan käyttäytyä. Totuudessa elämisen politiikka edellyttää poliittisen arvion tekemistä.

Henkilökohtaiseen eettiseen vastuunkantamiseen ja siitä kumpuavaa huoleen ja haluun taistella epäkohtia ja vääryyksiä vastaan liittyvät myös eläinoikeusliikkeen ja kansalaisvalvonnan tapaisen toiminnan perustelut. Samaa filosofista asennetta heijastavat myös monet refleksiivisen poliittisesti toimimisen ilmitulomuodot kuten esimerkiksi tiedostava kuluttaminen eli poliittinen konsumerismi johon kuuluu sekä kohdennetut boikotit että buycotit (Micheletti 2003; Baringhorst 2008), vaatimukset kansalaisten suorien

vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä (Häyhtiö 2010, 67) sekä symbolisen käsitejärjestelmän omaehtoinen uudelleenmuotoilu vaikkapa kadunvaltaus-tapahtumissa tai talonvaltauksissa (Stranius 2009, Yliselä 2010), pohjois-etelä-dikotomian ylittävä *no border*-liikehdintä (<http://noborders.org.uk/>), vastatiedon tuottaminen (Hamm 2003), *fuck for forest*-toiminta (<http://www.fuckforforest.com/side-meny.html>) tai kukaan ei ole laitton siirtolainen-toimintaverkosto (Cohen 2003).

Refleksiivisissä toimimisen tavoissa kyse on oman sisäisen maailman projektiosta ja sen suuntaamisesta ulospäin. Tämä näkyy pyrkimyksenä toimia omien arvojen ja asenteiden mukaisesti. Toimijalta tämä edellyttää oman toimintansa suhteuttamista aiempaan jo olemassa olevaan toimintaan tai vallitseviin asiantiloihin. Reflektio omaan maailmankokemiseen ja refleksiivinen projektiio yhdessä konstitutoivat poliittisen arvioinnin hetkessä toimijan itsensä *itse-transendenssin* (*self-transcendence*) suhteessa maailman moninaisuuteen ja arvottavat sitä koskevat sisällölliset arvostelmat. Maailmaan suuntautuminen ilmenee toimijan ”sielusta huolehtimisena” (*care for the soul*), koska ”totuuden” mukaan toimiva ei voi toimia muulla tavalla. Totuuden esiin tuominen ja vaihtoehtoisten totuuksien esittämisen vapaus ovat toimijalle näin päämääriä sinänsä. (Patočka 2002, 36 -37.) Refleksiivinen poliittisesti toimiminen on tietoisuutta avoimista ja avautuvista mahdollisuuksista sekä avoimuutta niille.

Toimijat ovat toisin sanoen tietoisia itsestään, mahdollisuuksistaan ja rajoituksistaan, tämä paljastuu heille ja tulee ikään kuin tiedetyksi. Toimijoita motivoi pyrintö avata uusia elämisen ja käsittämisen tavan mahdollisuuksia. Käsitteellisesti tämä ajatus muistuttaa Heideggerin ihmisen *varsinaistumista* (*eigentlichkeit*, ks. Heidegger 1986), joka on vaikuttanut myös Arendtin käsitykseen ihmisyyden luonteesta. Heideggerin ihmistä koskeva oivallus liittyy juuri oman olemisensa aitoon kokemiseen ja nöyrää rehellisyyttä oman *itsen* löytämisen edessä (Heidegger 1986, 263, 310). Omana itsenään elävä

varsinainen ihminen noudattaa toiminnassaan niin sanottua *koska-motiivia* (*weil*), koska ei voi toimia vastoin omaa konstituutiotaan ja toimia oman olemuksensa vastaisesti.¹⁷

Totuudessa eläminen on myös lähtökohta vapautteen, joka mahdollistaa toimimisen. Tämä käsitys vapaudesta viittaa ennen kaikkea yksilön sisäiseen vapauteen eli koettuun tunteeseen siitä, että on vapaa. Kuitenkin pelkkä koettu tunne vapaudesta jää epäpoliittiseksi sellaisenaan, koska se ei manifestoidu itsensä ulkopuolelle. Subjektillähtöisen refleksiivisen politiikan ilmiössä on ennen muuta kyse vapaan autonomisen yksilön henkilökohtaisista arvovalinnoista ja sitoutumisesta niiden mukaiseen toimintaan. Käsitteenä poliittinen vapaus tarkoittaa siten samaa kuin esimerkiksi Arendtilla (1968, 161) eli vapautta toimia siten kuin toimijan pitäisi haluta toimia (...*being able to do what one ought to will*). Toimiminen edellyttää subjektin autonomisuutta, jolla tarkoitetaan yksilön kykyä arvioida tekojensa tekemistä, sen seurauksia sekä valtaa toimia päätöstensä mukaisesti. Siihen kuuluu myös vastuullisuus teoistaan. Asioiden esittäminen julkisesti on politikoivan yksilön poliittisen arvioon perustuva kuvaus siitä, millainen maailma on ja millainen sen pitäisi olla. Tähän kuvaukseen liittyy siten aina eettinen tai moraalinen (tai tulkinnasta riippuen moralistinen tai moralisoiva) kannanilmaisu.

Yksilöityneessä refleksiivisessä politikoinnissa yksilön totuudessa eläminen näkyy hänen elämässään ja ilmenee hänen toiminnassaan. Postmodernien liikkeiden kohdalla vapaus ja autonomia toteutuvat julkisen identiteetin¹⁸ kautta. Tämä identiteetti heijastaa kollektiivitoimijan eli jonkun poliittisesti toimivan ryhmittymän jaettua käsitystä maailmasta ja heidän totuudestaan. Samalla toimija näyttäytyy ja näkyy julkisuudessa. Käsitteellisesti julkinen identiteetti kietoutuu sekä individualistiseen ja kollektiiviseen identiteettiin ja sen avulla toimija luo käsityksen itsestään jonakin maailmaa muuttavana liikehdintänä ja erottautuu muista samalla kentällä toimivista. Toiminnassa mukana olevien

¹⁷. Koska-motiivin vastakkainen toimimisen motiivi on puolestaan *um-zu*-rakenteen (jotta-rakenne) määrittämä tapa toimia, joka on *laskeva* (kalkyloiva/instrumentaalinen) tapa toimia ja etsii välineellistä hyötyä.

¹⁸. Julkisen identiteetin merkitystä liikemuotoiselle toiminnalle käsitellään enemmän luvussa 5.3.

ymmärrys itsestään toimijoina ja samanaikaisesti jonkin kollektiivien jäsenenä vastaa kysymykseen ”*kuka olen*”, ”*mitä me olemme*” ja mitä ”*pitää tehdä*” (ks. kuvio 4, s.121) . *Itsen* paljastuminen subjektille itselleen tulee näin ollen läsnä olevaksi ja vapauttaa toimivan ihmisen vapauteen ja *varsinaistaa* hänet (Heidegger 1986, 126 - 130; Thiele 1995, 80). Postmoderni teoretisointi on uskoakseni lainannut yhden keskeisistä avainkäsitteistään eli *subjektin autonomisuuden* Heideggerin varsinaistumis-ajattelusta.

Hyvä esimerkki julkisen identiteetin vaikutuksesta yksilön henkilökohtaisen identiteettiin on esimerkiksi luonnehdinta radikaaleista ympäristöaktivisteista, jotka habitukseltaan ja pukeutumiseltaan edustavat ”virallisen Suomen vastaista ulkonäköä” (kiitän luonnehdinnasta Heikki Heikkilää, jonka hän esitti Pertti Lappalaisen vetämässä tyyli-seminaarissa vuosituuhannen vaihteessa). Yleensäkin postmodernien liikkeissä toimiville vaikuttaisi tendenssinomaisesti syntyvän oma tunnistettava aktivisti-identiteetti, joka tekee sen näkyväksi ja tunnistettavaksi.

Politiikan perusta onkin julkinen - yksityinen dikotomian ylittämässä. Poliitikka on ilmiönä sellainen, että se mahdollistuu vain oman itsensä ulkopuolelta, sillä politiikka edellyttää julkista sfääriä, toimijuutta ja yhteisöllisyyttä. Sillä on myös oma sisäinen maailmansa, joka noudattaa politiikan omaa dynamiikkaa. Poliitikka on läpikotaisin intersubjektivistista ja monenkeskistä luonteeltaan ja tämä piirre heijastuu sekä politiikan suhteessa itsensä ulkopuoliseen että sisäiseen todellisuuteen. Poliitikka ja poliittinen penetroivat yksityiseen elämänpiiriin ja luonnollisesti myös päinvastoin; yksityinen tunkeutuu julkisen vallankäytön alueelle. Vapaus poliittisten interventioiden tekemiseen ja sitoutuminen jonkin asian ajamiseen ovat rajankäyntiä yksityisen ja julkisen kosketuspinnalla. Poliittinen toiminta ei koskaan ole vain yksityisasia, vaikka syyt ja motiivit toimia olisivatkin.

Mielenkiintoisesti refleksiiviseen performatiiviseen politikointiin kietoutuu myös toinen postmodernin politiikan teorian avainkäsite, nimittäin *autenttisuus*. Totuuden politiikka

edellyttää toimijoilta rehellisyyttä, uskollisuutta ja vastuullisuutta omaa olemisen tapaansa kohtaan (Patočka 1996, 101). Autenttisuus ei kuitenkaan ole sinällään annettu ihmisen ominaisuus vaan seurausta vapaudesta toimia. Autenttisuus on siis riippuvainen autonomiasta, sillä se toteutuu toimimisessa. Jonakin oleminen on jonakin olemisen tekemistä (*being is doing*). Poliitiikan tavoitteena on vaikuttaa jollakin halutulla tavalla ympäröivään maailmaan, se on yksilöstä tai toimijakollektiivista lähtevää projektiivista toimintaa, jossa toimijat heijastavat omaa sisäistä maailmaansa ulkoiseen todellisuuteen (Husserl 1970, 140, 181; Gangle & Smick 2009, 347). Se on dialoginen suhde maailmaan ja keskustelua vaihtoehtoisten visioiden välillä.

Muutoksia vaativassa tai asiantiloja säilyttämään pyrkivässä toiminnassa toimija ikään kuin asettaa oman sisäisen maailmansa näytteille ja pyrkii vakuuttamaan muut käsityksiensä oikeellisuudesta tai vaihtoehtoisesti *asettuu* osaksi samanmielisten yhteisöä (Martin 2009, 122-123). Yksilöityvien poliittisten kansalaistoimintojen ja henkilökohtaistuvien politiikan asialistojen aikanakin poliittisesti toimiminen edellyttää julkista tilaa tai ainakin tilaa, josta toiminnan kautta tehdään julkinen (Arendt 1968, 154; Arendt 1958, 30 – 31; Nichols 1977, 189; Thiele 1995, 85). Pohdinnat siitä, mikä on totuudessa elävä ja poliittisia arvioita tekevä toimija ja millainen on hänen maailmansuhteensa, voidaan tiivistää Immanuel Kantin kuuluisiin filosofiseen peruskysymykseen:

MITÄ VOIN TIETÄÄ?
 MITÄ VOIN TOIVOA?
 MITÄ MINUN PITÄÄ TEHDÄ?

Nämä kolme perustavaa kysymystä Kant esittää kirjansa *Kritik der reinen Vernunft* (1956 [1781/1787], 728) loppupuolella. Vastaaminen näihin kysymyksiin antaisi kantin mukaan myös vastauksen kaikkein perustavimpaan kysymykseen, joka kuuluu: **Mikä on Ihminen?**

Väitöstutkimukseni subjektiivisen ontologian painottaminen implisiittisesti merkitsee myös toimijan omien ratkaisujen pohjalta lähtevän poliittisesti toimimisen ja sen konstituoivan poliittiseen arvion tekemisen ja niihin kietoutuneen maailmasuhteen problematisointia. Kantin kysymyksistä viimeiseen *mikä on ihminen?* vastaaminen asemoi ihmisen suhteen

maailmaan sekä ihmisen suhteessa maailmaansuhteensa. Se edellyttää vastaamista kolmeen edeltäneeseen kysymykseen. Jos Kantin kysymyksiä tarkastellaan politiikan teorian kontekstissa, niin kolme ensimmäistä kysymystä sisältyvät implisiittisinä premisseinä arendtilaiseen (1958) poliittisen arvion käsitteeseen, samoin ne edellyttävät autonomista ja autenttista subjektiviteettia. Voisi jopa väittää, että Kantin esittämät kysymykset oikeastaan konstituivat poliittisen arvion. Niihin vastaamisen vastauksiin sisältyisi perimmäisen tarkoituksensa (*Endzweck*) täytyminen, jossa ihminen siirtyy teleologis-refleksiiviseen positioon, jossa vapaus ja moraalit määrittävät toimintaa (Mehtonen 2002, 183). Tällaisen position saavuttaneen subjektin tietoisuus muodostuu tietoisuudesta, johon sisältyvät niin arvio asioiden tilasta, käsitys halutusta/toivotusta asioiden tilasta kuin myös keinoista niiden saavuttamiseksi. Vastausten jälkeen jää jäljelle ihminen tietoisena omasta paikastaan maailmassa (*situaatio*), omista tavoitteistaan ja siitä, mitä pitäisi tehdä, jotta tavoitteet toteutuisivat. Yksilö omaksuu vaikuttavaksi todellisuudekseen *totuuden* (joko omakohtaisen tai kollektiivisesti jaetun) siitä tulee yksilöllistä identiteettiä määrittävä kognitiivinen horisontti ja elämismaailmallinen eettinen momentti selittäen hänen valintojaan ja käyttämiään keinoja päämääriensä ajamisessa.

4. Poliittisesti toimimisen aika ja paikka

Poliittiseen arviointiin perustuvassa refleksiivisessä poliittisesti toimimisessa toimijan kyky tehdä vaihtelevissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia arviointeja toimintansa suunnasta ja käytettävistä keinoista korostuu. Samoin korostuu julkisuuden, julkisuustilojen hyödyntäminen sekä politisoimisen, vaihtoehtojen esittämisen ja resistanssin poliitikantekemisen merkitys. Kari Palosen ja Kia Lindroosin mukaan nämä voidaan käsittää maailmaan orientoitumisen tapoina. He puhuvat tilan, toimijuuden, kielen ja ajan poliittisista aspekteista sanoen politiikka olevan myös niiden käsitteiden, joilla maailmaan orientoitumista muodostetaan. (Lindroos & Palonen 2000, 9.) Maailmaan orientoitumisen käsitteitä ja avautuvia politisoituja julkisuustiloja hyödyntävä poliittinen toimija on ikään kuin esiintyvä taiteilija, joka esiintyy yleisölle (Charlton 2010).

Tässä tutkimuksessa oleellista politiikan käsitteen määrittelyssä ei ole sen tekemisen paikka, vaan ennen kaikkea sen toiminnallinen luonne. Maailmankuvaa ohjaavien suurten poliittisten vapauskertomuksien eli ideologioiden sijaan subjektille annetaan vapaus itse määrittää paikkansa ja tehtävänsä maailmassa. Poliittisesta toiminnasta tulee siten enenevässä määrin itse määritellyistä lähtökohdista ponnistavaa sitoutumista jonkin asian puolesta tai jotakin vastaan vaikuttamista. Tästä syystä ei ole mitään yleisiä totuuksia tai arvoja. Kaikki totuudet ja arvot ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristöönsä sidottuja. (Pulkkinen 1996, 45, 59; Akinwumi 2006, 370). Tämä näkyy jokapäiväisessä elämässä ja vaikuttaa tapaan tulkita ja arvottaa ympäröivää ”todellisuutta”. Todellisuus on subjektiivisesti merkityksellistetty ja reflektoi yksilön kokemuksellisuutta ja odotushorisonttia.

Poliittisesti aktiivisesta kansalaisesta tulee vaihtuvia toiminnallisia konteksteja ja tilanteita hyödyntävä poliittinen kuluttaja (Meyer 2007, 57; Keränen 2007, 212-213; St John 2008; 174 – 175; 212–213; Charlton 2010, 52 – 55;). Tämä perustuu yksinkertaisesti siihen tosiasiaan, että niin sosiaalinen kuin poliittinenkin toiminta ovat luonteeltaan rekursiivisia.

Toiminta ilmenee ja muovautuu sellaisissa tilanteissa, joissa toimijat ilmaisevat itsensä toiminnan agentteina. Toiminta luo näin ollen puitteet, jotka toimija reprodusoi tuottamalla toimintaa. (Giddens, 2-3, 1984.) Tämän käsityksen mukaisesti toimiva ihminen on tarkoitettava agentti ja toimiminen tapahtuu aina joissakin annetuissa puitteissa (aika, paikka, tilanne, konteksti, vakiintuneet tavat toimia jne.) mutta toimiessaan agentit muuttavat näitä puitteita ja että toiminnalla on ajalliset puitteet. Puitteistettu poliittisesti toimiminen on aina välittynyt suhde ympäröivään maailmaan, joka toteutuu diskursiivisen *durée*-momentin kautta (mt. 3).

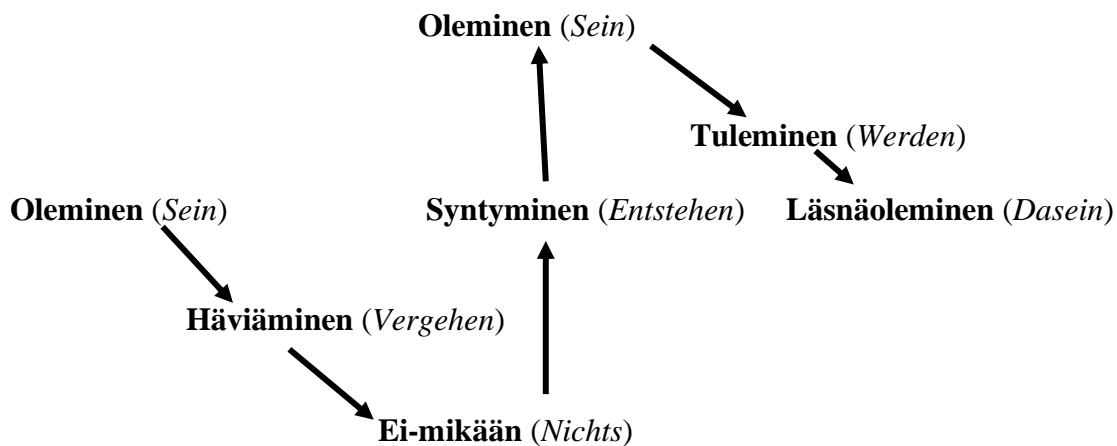
4.1. Aika politiikan teoriassa

Aika on väistämättä aina mukana kaikessa inhimillisessä toiminnassa, sillä se muodostaa temporaalisen avaruuden, jossa toiminta ilmenee. Poliitiikan toimintaa hahmotettaessa aikaa voidaan lähestyä pitämällä sitä mahdollisuutena taikka rajoittimena. Tällöin aika käsitetään resurssina, jota toiminnassa kuluu (Palonen 2003, 172). Kuluvaa aikaa nimitetään *kronos*-ajaksi, joka on täysin analoginen arkiymmärrykselle ajan kulusta. (esim. Lindroos & Palonen 2000, 11; Panelli 2007, 50.) Kronos-tyyppisen ajan paras kuvaus löytyy nähdäkseni Hegelin filosofiasta, johon myös todellisuuden dialektinen luonne ja käsitykset historiasta ovat läheisesti kytköksissä. *Enzyklopädie der Philosophischen Wissenschaften* teoksessaan (1817) eli *Ensyklopediassaan* Hegel esittää ajan dimensioiden olevan nykyisyys, tulevaisuus ja menneisyys, mikä jako ei näin nykyaikana kovinkaan omaperäiseltä tunnu. Hegel kuitenkin käsittelee näitä ulottuvuuksia varsin omaperäisesti todeten ajan olevan ulkoisen sellaisenaan tulemista ja sen purkautumista olemisen eroavaisuuksiin, kun aika muuttuu ei-miksikään ja ei-minkään muuttuessa olemiseksi:

Die Dimensionen der Zeit, die Gegenwart, Zukunft, und Vergangenheit, sind das Werden der Äußerlichkeit als solches und dessen Auflösung in die Unterschiede des Seins als des Übergehens in Nichts und des Nichts als des Übergehens in Sein
(Hegel 2000[1817], II, 51).

Yllä olevalla Hegel tarkoittaa, että menneisyys hävitessään itse asiassa syntyy nyt-hetkeksi ja nyt-hetki hävitessään syntyy tulevaisuuden nyt-hetkeksi eli muuttuu siksi, mikä oli

menneisyyden nyt-hetkessä ei-mitään eli siksi mitä ei ollut vielä silloin olemassa. Hegelin filosofialle tyypillinen olion ja sen negaation yhtäaikaisuus näkyy tässä Hegelin aikakäsityksessä. Nyt-hetki, joka on eräässä mielessä ikuinen¹⁹ pitää sisällään oman negaationsa eli ei-minkään. Seuraava kuvio havainnollistaa tätä, jossakin määrin, vaikeaselkoista asiaa. Nuolten liike kuvaa ajan kulun suuntaa:

Kuvio 1. Ajan ulottuvuudet, oleminen, ei-mikään ja läsnäoleminen (JR, vrt. Brauer, 137, 1982)

Kuvio kulkee seuraavanlaisesti: vasemmalla oleva oleminen häviää alareunan *ei-mihinkään*. Sen jälkeen lähdetään ylöspäin eli alareunan *ei-mistään* syntyy olemista. Tämän jälkeen ylhäällä olevasta syntyneestä olemisesta *tulee* (*Werden*) *läsnäolemista*. Kuviosta ilmenee hegelin käsityksen mukainen ajan logiikka, joka on nykyisyyden eli olemisen muuttumista negaatiokseen eli ei-miksikään ja tulevaisuudeksi, joka ei ole enää nykyisyyttä. Kuitenkin yllättävintä Hegelin aikateoretisoinnissa on, että ajan todellinen päämäärä on Hegelin mukaan menneisyys, koska vain siinä aika saavuttaa täydellisen ykseytensä eli nykyisyyden ja tulevaisuuden ykseys on totaliteettina mukana. Eli soveltaen

¹⁹. Hegelin aikakäsitys muistuttaa monessa suhteessa fenomenologista aikakäsitystä muodoltaan, joskaan ei sisällöltään. Molemmissa on kuitenkin yhteistä se, että aika on jatkuvaa nyt-hetkien esiintymistä sekä ajan dimensiot menneisyys-nykyisyys -tulevaisuus ilmenevät molemmissa käsityksissä. Aikakäsitykset eivät kuitenkaan ole identtisiä ulkoisista yhtäläisyyksistään huolimatta. Fenomenologinen aika on nyt-hetken kautta virtaavaa protensiivista aikaa, jota kokeva subjekti elää tulevaisuuteen suuntautuen. Tämä piirre mahdollistaa myös projektiivisen toimimisen. Tämä lie merkittävin ero hegeliläiseen absoluuttiseen aikaan, joka itsessään muodostaa loogisen systeimirakennelman ollen täydellinen vain menneisyydessä.

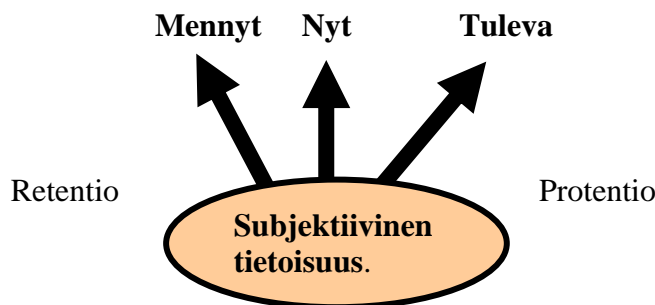
tämän voi ilmaista seuraavasti: nykyinen tulevaisuus voi osoittaa nykyhetken totuudellisuuden jättämällä sen menneisyyteen eli kaikki nykyiset teot, tilanteet, ajatukset jne. ovat luonteeltaan historiallisia. Menneisydessä voidaan nähdä totuus kokonaisuena (sikäli mikäli se on mahdollista ylimalkaankaan).

Hegelille ajan totaliteetti on menneisyys, jota hieman paradoksaalisesti edustaa ikuinen nykyisyys joka on menneisyyden resultaatti ollen samanaikaisesti tulevaisuuden menneisyyttä ja menneisyyden tulevaisuutta (Hegel 2000[1817], 55). Nyt-hetki on myös poliittisen arvion konstituoitumisen hetki, jossa avoimena (ei-sulkeutuneena) oleva menneisyys vaikuttaa avoimen tulevan horisontin toteutumisen mahdollisuuksiin.

Toinen tapa hahmottaa aikaa on nähdä se *kairos*-tyyppisenä (Lindroos & Palonen 2000, 11), jolloin se ymmärretään ajassa avautuvana mahdollisuutena muuttaa politiikan toiminnan suuntaa. *Kairos*-aika on poikkeusaikaa, jossa toimijan poliittiset arvioinnit implikoivat tilanteiden muutoksia ja aikaa on mahdollista käyttää pelivälineenä (mt. 12; vrt. Pekonen 2000, 30). Poliittinen toimija on sidottu tilannekohtaisiin nyt-hetkiin, joissa toimija tulkitsee mennyttä ja suuntaa tulevaan (Lindroos 2000, 70). Toimijan ontologisiin ehtoihin kuuluu, että ihminen on tiukassa mielessä yksipaikkainen olio ajassa ja avaruudessa ja että ihminen kokee ajan kulun mennyt-NYT- tuleva-jatkumolla. Tällä jatkumolla ihminen on sidottu Nyt-hetkeen ja kaikki, mitä hän tekee, tapahtuu NYT ja sen vaikutukset näkyvät nyt ja tulevaisuudessa.

Tilanteilla, joissa toimija on ja joissa toiminta tapahtuu, on oma vaikutushistoriallinen taustansa. Ne seuraavat toisiaan ajallisena ja avaruudellisena ketjuna, joka alkaa jostakin ja päättyy johonkin, tai täsmällisemmin sanoen tilanteet aloitetaan jostakin ja päätetään päättää johonkin tulevaisuuden tai nykyisyyden hetkeen. Tämän oivaltaminen on tärkeää, kun haluttuun tulevaisuuteen pyritään päämäärien saavuttamisella. Aiemmat arviot ja tyyli ovat kuitenkin olleet luomassa kulloistakin tilannetta, jossa agentti on poliittisen arvion äärellä. Näin ollen tilanne on useiden eri tekijöiden summa ja sitä voidaan analyttisesti

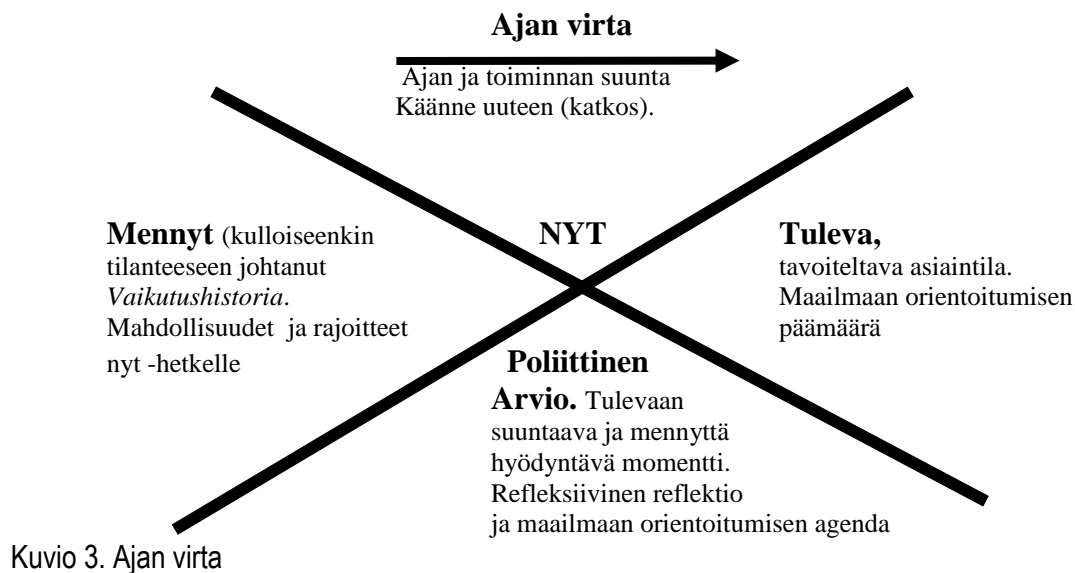
erotella, mutta kokonaisilmiön käsittämisessä mitään sen ulottuvuuksia ei voida redusoida pois. Arvioinnin hetkellä ajallinen tila ja tilanne eivät sulkeudu vaan ovat lähtökohtaisesti ja määritelmällisesti avoimia ja alttiita muutoksille. Tämä vastaa edellä kuvattua postmodernin tilannekohtaista subjektiviteetin ja toiminnan pohjana olevien arvojen post-historiallisuuden määrittelyä, joka ainutkertaisen luonteensa vuoksi redusoituu tässä ja nyt tapahtuvaksi haltuun otettavaksi pelitilaksi ja –varaksi. Mielenkiintoista ajallisessa politiikan situaatio-asetelmassa on, että se muistuttaa fenomenologista subjektiivisen aikakokemuksen mallia. Periaatteessa kuvatun kaltainen politiikan situationaalisuus palautuu poliittisen toimijan situaatioon paikassa ja toiminnan osalta etenkin ajassa. Aika virtaa subjektin tietoisuuden läpi nykyisyyden kautta menneeseen ja tulevaisuuteen.

Kuvio 2. Välitön kokemus ajasta. (Kuvio van Gelder, 1999, mukailu + lisäykset JR)

Toimivan subjektin tietoisuuden nyt -hetkessä ovat samanaikaisesti läsnä sekä mennyt että tulevaisuus. Aika koostuu nyt -hetkien virrasta, mutta ei siten, että ne olisivat peräkkäin toisiaan seuraavia aikamomentteja, vaan että jokaisessa nyt -hetkessä on mukana sekä menneeseen että tulevaan viittaavat ulottuvuudet. Mennyt otetaan haltuun nykyisyyden menneisyytenä ja tulevaisuuteen suhtaudutaan nykyisyyden tulevaisuutena. Poliittisen toiminnan ja arvioinnin osalta on kiintoisaa huomata, että retentiot eivät ole muistoja, vaan niihin voidaan sisällyttää pragmaattisesti haluttuja, nykyisyyden kannalta suotuisia elementtejä. Eräässä mielessä tämän voi nähdä sisällöllisesti muistuttavan Oakeshottin "praktisen menneisyyden" käsitettä, jossa menneisyys asetetaan palvelemaan nykyisiä poliittisia tavoitteita oikeuttamaan joitakin vallitsevia asiointiloja (Oakeshott 1983, 28 – 31; ks. myös Lappalainen 1995, 238; Pekonen 2000, 35).

Politikoinnin taktiikkana menneen tarkoituksellinen hyväksikäyttö ei liene huonoimpia. Mennyt ja nykyisyys vaikuttavat tulevaan, mutta eivät lyö sitä lukkoon. Tuleva on aina avoin mahdollisuuksille ja menneen ja nykyisen valinnat ohjaavat ja määrittelevät mahdollista tulevaa ja jossakin määrin ohjaavat sitä. Ajallisesti havainnot ja kokemukset maailmasta koostuvat primaareista kokemuksista, joita edeltävät kokemukset ovat nyt -hetkessä haltuun otettuja asiantiloja. Ne määrittävät aktuaalisessa nykyisyydessä tapahtuvaa arviota, oli se luonteeltaan poliittinen tai millainen hyvänsä. Nyt -hetkestä tulevaan suuntautuva protentio on samanaikaisesti sekä sisällöltään määrätty (tai ainakin rajoitettu) että avoin. Tulevaisuus nyt -hetkestä voi jatkua katkoksetta, siihen voi sisältyä katkos ja tämä katkos voi olla luonteeltaan poikkeus, käänne tai jotakin täysin uutta (vrt. Lindroos & Palonen 2000, 11-12). Aika virtaa nyt-hetkien kautta tulevaan ja poliittisia arvioita tekevä toimija havainnoi maailmaa refleksiivisesti nykyisyyden nyt-hetkessä. Arvioita seuraava reflektio eli orientoituminen maailmaan tapahtuu myös nyt-hetkessä, joskaan se ei välttämättä ole sama kuin maailman havainnoiva nyt-hetki. Mennyt aika sekä tuleva aika muodostavat sekä mahdollisuuden että rajoitteen poliittisesti toimimisen mahdollisuuksille.

Kuvio 3. Ajan virta

Kuviossa 3. ”Ajan virta” havainnollistetaan nyt-hetkien virtaa subjektin kokemana. Menneen tapahtumat muodostavat toimijan tietoisuudessa kokemuksen. Mitä lähemmäksi reaalista nyt-hetkeä menneisyydestä tullaan, sitä kapeammaksi käyvät mahdollisuudet

tulkita menneen tapahtumia. Aika eräässä mielessä kuristuu ja tihenee lähestyttäessä reaalista nyt-hetkeä. Samoin tulevan ajan mahdollisuudet ovat sitä kapeammat ja rajoitetummat mitä lähempänä nykyisyyttä ollaan. Kaukaisempaa tulevaisuutta maalailevat visiot voivat puolestaan olla hyvinkin korkealentoisia. Poliittisen arvion momentumin eli tilanteen ajan ja paikan läheisyys ja puitteistus rajoittavat sekä kokemusten että odotusten merkityksellistämistä.

Yhdessä ajan ja paikan puitteet muokkaavat tilanteen kontekstia, jossa toimija refleksiivisesti arvioi poliittisesti toimimisen mahdollisuuksia. Haluttu suunta tulevaan vaikuttaa reflektiiviseen arvostelmaan ja vaikuttaa toiminnan muotoihin, tyyliin ja keinoihin. Näin tilanne vaikuttaa toimijaan ja toimimiseen sekä lisäksi toimija vaikuttaa tilanteeseen, sen puitteisiin, kuten väitöstutkimuksen toisen osan toisessa artikkelissa määritellään. Tilannekohtainen poliittinen arviointi määrittelee oman toiminnan suuntaa ja mahdollisuuksia suhteessa toisten toimijoiden odotuksiin ja (oletettuihin) kokemuksiin. Subjektiiivisessa ajan kokemisessa poliittinen toimija on poliittisen arvioinnin ja maailman merkitys-miellistämisen äärellä. Ajan virratessa toimijan kokemukset menneestä sekoittuvat tulevaisuuden odotuksiin nykyhetken tilanteesta tarkasteltuna. Aikaa kokevan ja siinä arvioivan subjektiiivisessä tietoisuudessa toiminta ja sen linjaukset asettuvat *Mennyt-Nyt-Tulevaisuus*-akselille määrittäen sen mistä ollaan tultu, missä ollaan ja minne halutaan/minne on mahdollista mennä.

4.2. Internetin toiminnallista aikaa muuttava efekti – eriytyneet Nyt-hetket

Periaatteessa toiminta on ajan virrassa liikkumista Nyt-hetkestä käsin. Tilanteet ovat aikasidonnaisia sekä toimimista ja arviointia kontekstoivia. Eräs politiikan ja ajan toiminnallisiin suhteisiin vaikuttava tekijä on tullut akuutiksi digitaalisen kommunikaatiotekniikan myötä. Väitöstutkimuksen toisen osan neljässä artikkelissa (artikkelit 3,4,5 ja 6) tutkitaan toimintaa tietokonevälitteisessä toimintaympäristössä. Yleensä tietokonevälitteistä politiikka tutkittaessa toimintaympäristön ajan luonteeseen ei

kiinnitetä juurikaan huomiota. Lordia-artikkelin eräs tarkoitus oli teoretisoida netin aikaa, koska siinä kuvattu kampanja oli hyvin aika-intensiivinen.

Netin aika on luonteeltaan välittyntä aikaa. Jos ajatellaan poliittista toimintaa, ja aivan erityisesti mobilisoitumista kollektiiviseen toimintaan, niin tällä huomiolla on varsin syvä merkitys kollektiivin kokemiselle samoin kuin toiminnan synkronisoitumiselle. Internetvälitteisessä kokoontumisessa ei fyysisesti jaeta samaa tilaa, eikä välttämättä edes aikaa toisten toimijoiden kanssa. Perinteisessä toiminnassa joukkokokouksilla puolestaan on ollut ja on varsin keskeinen rooli. Massakokouksilla on masinoitu joukkoja liikkeelle, kohotettu yhteishenkeä, vahvistettu joukkoon kuulumista, osoitettu joukkovoimaa, voitettu äänestyksiä jne. Myös uusien yhteiskunnallisten liikkeiden ekspressiiviset performanssit lukeutuvat nimenomaan tähän samanaikaisuuden ja – paikkaisuuden synkronoimaan kollektiivisen toiminnan lajiin.

Virtuaalisen sosiaalisen tilan muodostuminen kyberavaruuteen mahdollistaa kumuloituvan, kollektiivisen toiminnan ja joukkojen mobilisoitumisen ennen kokemattomalla tavalla. Uusi toimintaympäristö sekä vahvistaa yksilöllistyvää kollektiivista toimintaa (vrt. Micheletti 2006) että lisää puhtaasti yksilöllistyvän refleksiivisen toiminnan mahdollisuutta. Tämä paradoksilta näyttävä väittämä ei kuitenkaan lähemmässä tarkastelussa sellainen ole, sillä virtuaalinen, tietokonevälitteinen toimintaympäristö laajentaa toiminnan ajan ja paikan rajoja. Verkkoon syntyneet, tai paremminkin synnytyt, virtuaaliset maailmat antavat tilaisuuden uudenlaisten me-suhteiden solmimiseen uudessa jaetussa merkitysympäristössä (Zhao 2004, 92). Virtuaalinen yhdessä läsnäolo voi periaatteessa toteutua miltä maailman kolkalta tahansa ja se voi olla jopa synkronisesti eriaikaista. Verkossa oleva yksilö voi kirjautua sisään verkkoon mistä tahansa, ainoa edellytys on jonkinmoiset nettitaidot sekä pääsy nettiin. Ajan ja paikan erottaminen (*dislocation*) mahdollistaa ihmisten kokemuksellisesti jakaman läsnäolon (*co-presence*), vaikka he eivät reaalisessa ajassa olisikaan samanaikaisesti läsnä jossakin tietyissä tilassa. Tällä tarkoitan, että ihmiset voivat

virtuaalisesti olla jossakin toisaalla samalla kun heidän Nyt-hetkensä ovat erilaisia (erityisesti tällainen tilanne on kumuloituvissa online-debateissa ja kampanjoissa). (Mt. 97.)

Perinteisen offline-muotoisen toimimisen edellytys on ollut toimijoiden samanaikainen tilallis-ajallinen läsnäolo. Se vaatii yhdessäoloa samaan aikaan samassa paikassa tai osallistumista samanaikaisesti eri paikoissa pidettäviin toiminnallisiin tempauksiin. Verkon virtuaalinen tila muuttaa asetelmaa radikaalilla tavalla. Se laajentaa käsitystä politiikan paikkojen luonteesta erottaessaan tilan paikasta (Zhao 2004, 96). Internet välineenä ja virtuaalisena tilana mahdollistaa yhteisen toiminnan eriaikaisuuden. Internet erottaa tilan (*space*) paikasta (*place*) (mt. 96). Kollektiivista toimintaa on tähän asti luonnehdittu toiminnaksi, joka tapahtuu samassa jaetussa tilassa ja jossa osallistujat ovat läsnä samanaikaisesti. Tällaisen yhteistoiminnan välttämätön ehto on ollut samanaikaisen *moneuden* (*multitude*) kokoaminen samaan spatio-temporaaliseen tilaan jakamaan ajallista läsnäoloa (mt, 95; Zhao 2006).

Samanaikaisuus on välttämätön ehto joukkovoiman näyttämiseksi eli yhteisille aktioille *ekspressiivisen performanssin* mielessä. Esimerkiksi mielenosoitus, johon osallistuu 10 000 ihmistä samalla hetkellä, on vaikuttavampi performanssi kuin mielenosoitus, johon osallistuu 10 000 ihmistä kuukauden jaksolla. Juuri massojen liikkeen samanaikaisuuteen perustuvat vaikkapa kadunvaltaus-tapahtumat. Yksittäinen ihminen liikenteen keskellä on itse vaarassa, mutta joukkovoimana 2000 ihmistä samanaikaisesti ajoradalla estää ajoneuvoliikenteen. Samanaikainen ja samanpaikkainen läsnäolo vaikuttaa sekä toiminnan tapaan että sen mahdollisiin paikkoihin. Tämä pätee niin mielenosoituksiin, kadunvaltauksiin kuin internetissä mobilisoiuihin palvelunestohyökkäyksiin. Toteutuakseen nämä vaativat niin ajallista kuin paikallista synkronisaatiota. Sen sijaan internet välineenä ja tilana mahdollistaa myös eriaikaisen, mutta silti toimijoille saman kollektiivisen toiminnan kokemisen mahdollisuuden. Toimijat voivat osallistua samaan kampanjaan eriaikaisesti, jolloin massojen voiman näyttäminen voi netissä tapahtua

epäsynkronisesti. Myös paikan suhteen netin kollektiivinen toiminta on joustavaa, jokainen toimintaan halukas voi osallistua nettikampanjaan vaikka mukavasti kotisohvalta.

Internetin ajassa ei ole objektiivisia Nyt-hetkiä konventionaalisessa mielessä. Aika netissä koetaan subjektiivisesti (ks. kuvio 2. *välitön kokemus ajasta*). Silti puhuttaessa poliittisesta toiminnasta, tai ylipäätään yhdessä tekemisestä, internetissä toimimisen logiikka noudattaa offline-maailman toiminnan logiikka. Koheesio yhdessä toimivien toimijoiden kesken syntyy nimenomaan arvojen jakamisesta, samanmielisyydestä, samanlaisista poliittisista arvioista niin tilanteen kuin keinojenkin suhteen tulevaisuuden valloittamiseksi (vrt. della Porta & Diani 1999, 13-14). Netin rakenteelliset puitteet vain eroavat offline-maailman puitteista. Hämärtyneet ajalliset rajat, tai oikeammin fragmentoituneet aikaa rajoittavat puitteet, tekevät netin toiminnasta joustavampaa/notkeampaa (*fluid*) perinteisiin poliittisiin toimintoihin verrattuna. Lisäksi ne vahvistaessaan refleksiivistä yksilöllistävää toimintaa samalla vahvistavat kyseisen toiminnan pohjalla olevia taustaolettamuksia. Ei ole mitään yksittäistä dominoivaa tai objektiivista ristiriitaa, mikä aiheuttaisi poliittista vastakkainasettelun, vaan ennemminkin konfliktin nousevat subjektiivisten arvojen, elämäntyylien, asenteiden, mielipiteiden törmäyksestä. Refleksiivinen politikointi, niin online- kuin offline-foorumeilla, heijastelee ja vastaa yksilöllistä elämäntyyliä ja on näin poliittisten *minän* ja identiteetin konstituiva elementti (Melucci & Avritzer 2000, 518-519).

Joukkovoimaa osoittavaa kollektiivista aktiivisuutta leimaa joukkojen samanaikaisuus ja intersubjektiivisen samanaikaisen läsnäolemisen vaatimus. Tällä tarkoitetaan *yhdessä jaettua samanaikalaisuutta* (*consociated contemporaries*). Samanaikaisuus ja -paikkaisuus pätevät myös eri puolilla maailmaa järjestettävien muistopäivien, hyväntekeväisyyssempausten tai vastaavien kohdalla. Eri paikkoihin kokoontuneet ihmiset yhdessä muodostavat kollektiivisen toimijaverkoston. Tällaisen kollektiivin muodostuminen kuitenkin edellyttää tapahtumapaikoille kerääntyviä joukkoja ja samanaikaisuutta. Verkko mahdollistaa kollektiivisen toiminnan eriaikaisuuden vahvistaen

atomististen yksilöiden yksittäisiä akteja kooten ne virtuaalisessa tilassa samansuuntaiseksi kumuloituvaksi koskeksi (Zhao 2004, 96). Samapaikkaisuus tilassa ja ajassa eivät netti aikana ole välttämättömiä hyödynnettäessä kollektiivista painostamista tai muutoinkaan joukkovoimaa osoitettaessa. Selvää on, että jonkinlainen ajallinen samanaikaisuus vahvistaa myös netitse tapahtuvia joukkotoimia, esimerkiksi palvelunestohyökkäykset vastustajan tietoliikenneyhteyksien tukkimiseksi toimivat, mikäli jokainen kampanjaan osallistuva on suurin piirtein samaan aikaan liikkeellä (tosin on olemassa omia ohjelmia yksityisten tietokoneiden kaappaamiseksi tällaiseen toimintaan, mutta sekin edellyttää toimien samanaikaisuutta).

Ajallinen joustavuus mahdollistaa uudenlaisia toimintoja netti-politiikassa, sillä yksittäisten toimijoiden Nyt-hetket eivät ole samanaikaisia, vaikka ne itse online-keskusteluissa koettaisiin ainakin riittävän samanaikaisiksi. Lordi-artikkelin yhteydessä analysoitu kampanjointi osoitti, että vaikka yksittäisten toimijoiden nyt-hetket olivat erilaiset samapaikkaisuudesta puhumattakaan, niin osallistujat kokivat toimivansa samassa kampanjassa. Kampanjaan ja keskusteluihin osallistuttiin lukuisista eri paikoista ja eriaikaisesti. Niistä rakentui silti varsin yhtenäiseksi koettu kollektiivinen tempaus. Toimijoiden eriaikaiset horisontit sulautuivat virtuaalisessa maailmassa, a-symmetrinen aika käsitettiin osallistujien mielessä symmetriseksi. Verkko loi toimijoiden väliin sosiaalisen tilan, *maailman*, ja konstruoi tunteen jaetusta intersubjektiivisuudesta huolimatta pienistä ajallisista ja suurista paikallisista eroista (vrt. esim. Zhao 2006, 462-463). Verkko mahdollistaa kollektiivisen toiminnan eripaikkaisuuden vahvistaen atomististen yksilöiden yksittäisiä akteja ja kokoaa ne virtuaalisessa tilassa samansuuntaiseksi kumuloituvaksi toiminnaksi (Zhao 2004, 96).

Netin intersubjektiivisuus ja yhdessäolo (*co-presence*) nähdään joissakin kommentteissa vajavaisemmaksi tai epätäydellisemmäksi kuin reaalisen maailman yhdessäolo. Esimerkiksi Zhao (2004, 102) kutsuu tällaista tele-läsnäoloa tyypistetyksi, (ks. myös Williams 2006). Kun verrataan kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta virtuaaliseen läsnäoloon, niin saman

tilan jakaminen on erilaista. Reaalisen maailman ja virtuaalisen tilan aikatazon asymmetrisyys mahdollistaa aikatasojen päällekkäisyyden: nyt tehdyt toimet voivat vaikuttaa pitkän viipeen kuluttua. Lisäksi yksittäinen toimija voi virtuaalisen tilan laajentuneessa nykyisyydessä muuttaa toimintansa suuntaa, samoin kuin yksittäisiä toimia. Eräässä mielessä virtuaalisessa tilassa on mahdollista palata ajassa taaksepäin vaikkapa tarkastamaan aiempia kommentteja online-keskustelussa. Myöskin lukuisat epäsymmetriset kollektiivisen toiminnan aktiot voivat tehdä poliittisesta kiistakysymyksestä eksponentiaalisesti kumuloituvan.

Laajentunut läsnäolo suhteessa intersubjektiivisuuteen vaikuttaa ja saattaa jopa ohjata internetissä esiin nousevaa poliittista toimintaa, samoin kuin sillä on vaikutuksena toiminnan tuloksiin. Aikatasojen a-symmetrisyys virtuaalisen online-ympäristön ja reaali maailmallisen offline-ympäristön saattavat limittyä netissä tavalla, joka kokemuksellisesti on samanaikaista subjektiivisessa ajan tiedostamisessa. Samoin se voi vaikuttaa latenttiuteen toimissa, sillä responsiivisuus voi toteuta vasta pitkän ajan kuluttua.

Lordi-protestin analysointi osoitti a-symmetristen Nyt-hetkien voivan kumuloitua eksponentiaalisesti parveilu-effektin (*swarming*) myötä. Yksilöllistyvä kollektiivinen toiminta koostui ajallisessa mielessä ei-synkronisoiduista kollektiivista toiminnasta, joka kumuloitui intensiivisen kampanjaprosessin aikana. Kasvaneen mediakohun ja eri viestinten reaktioiden yhteisvaikutuksena koko kampanja sai julkisuutta, joka kasvoi lumipallon tapaan. Asiasta kerrottiin laajalti mediassa, mikä sai aikaan sen, että ihmiset vierailivat uutisissa mainituilla sivustoilla. Toimintaan osallistuva subjekti saattoi osallistua kollektiiviseen toimintaan itse valitsemallaan hetkellä ja itse valitsemastaan paikasta. Toiminnallinen sosiaalinen verkosto kukoistaa lyhyen ja intensiivisen jakson. Se hyödyntää saamaansa julkisuutta provokatiivisesti ja luo uusia konfliktiasetelmia, jotka hetkellisesti vahvistavat kuvaa vaikuttavasta toimijasta. (Vrt. della Porta 2005, 199–201, ks. myös Crossley 2002, 4.) Toiminta on usein osin sattumanvaraista spontaania protestointia, joka taktisesti perustuu asiakohdaisiin vastakulttuurisiin interventioihin (della Porta 2000, 242).

4.3. Refleksiivinen verkkopolitiikka

Netin poliittista toimintaa muutostava vaikutus on ilmeinen ja näkyvä, enkä tällä tarkoita pelkästään nettikampanjoita, vaalikoneita tai muita vastaavia välineellisesti nettiä hyödyntäviä sovelluksia. Viittaan ennen kaikkea lisääntyvään mahdollisuuteen refleктоivaan ja refleksiiviseen kansalaispolitiikkaan. Netti itsessään on voimallinen väline, houkutteleva tila ja lupaava mahdollisuus koalitoiden keräämiselle (mobilisoituminen) minkä tahansa aiheen ympärille, sillä se muodostaa eräänlaisen kokoontumispaikan (*meet-up-place*) tyyliisen ympäristön, jossa samanmieliset löytävät kaltaisiaan (Chadwick 2006, 114-115 Dahlgren 2005; Meikle 2002; ks. myös Micheletti 2006; Chadwick 2007, 284). Netin potentiaali toiminnallisten tyylien omaksumiselle ja vaihdettavuudelle mahdollistaa erilaisten liikkeiden joustavan ja kameleonttimaisen vaihtamisen.

Eräät tarkkailijat näkevät internetin, tai yleisemmin digitaalisen viestintäteknologian, kautta tapahtuvan organisoitumisen ja mobilisaation muuttuvan löyhien verkostojen toiminnaksi, jossa toiminnan repertoarit ovat korostetun hybridimäisiä (Chadwick 2007). Web 2.0-ympäristössä järjestöjen ja puolueiden toiminta samankaltaistuu ja sedimentoituu perinteisten puolueiden hyödyntäessä netin potentiaalia poliittisen viestinsä levittämiseen ja tavoitteidensa puolesta vetoamiseen (mt. 284). Googlettaminen, bloggaaminen, verkkosivustojen ylläpitämien ja sisällöntuottaminen verkkoon, *peer-to-peer* ohjelmien yms. hyödykkeiden lataaminen nettiin ja niiden lataaminen kotikoneelle, verkkoadressit jne. muuttavat puhekieltämme uusia sanoja tuoden ja sen lisäksi ne ovat näkyvä ja vahvistuva trendi osallistumisessa (Micheletti 2006). Asiakohtaiset teemat voivat politisoitua kampanjoiksi, jotka eivät ole suunniteltuja tai perinteisessä mielessä organisoituja. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin.

Verkolla on voimaa poliittisen toiminnan ja osallistumisen muutosprosessissa kohti subjektiivisempaa politikointia ja individualistisempaa vaikuttamista. Verkko välineenä antaa sekä tilan että keinot politiikan mikroprosessien julkistamiselle, eli omien tärkeäksi koettujen asioiden ja arvojen esille tuomiseen, poliittiseksi toimijaksi konstituoitumiselle ja poliittisen agendan ajamiselle (Garrett 2006, 216). Internetin tehokkuus viestimänä perustuu sen kykyyn mahdollistaa *horisontaalista viestintää* kansalaisten ja kansalaisryhmittymien kesken nopeasti, vaivattomasti ja edullisesti. Lisäksi viestintä voi olla lähtökohtaisesti sellaista, ettei se pyri sulkemaan ketään kommunikaation ulkopuolelle (Dahlgren 2005, 155).

Verkkopolitikoinnin keinot voivat olla tyyliltään karnevalistisia, vaihtoehtoisia näkökantoja esiin nostavia ja moniäänisiä verkostoja, joissa tavoiteltu päämäärä yhdistää eritaustaiset toimijat. Väheksyä ei pidä myöskään sellaista näkökantaa, että horisontaalinen politiikan tekeminen asettuu anarkistisella tavalla vastustamaan vakiintunutta perinteistä käsitystä demokraattisesta hallinnasta (Osterweil 2004, 504; vrt. Byrne 1997). Periaatteessa jokaiselle avautuva viestintä ja verkon mahdollistama horisontaalisuus tekevät siitä poliittista osallistumista ja toiminnan tapoja muuttavan tilan ja paikan. Avoimena julkisuustilana siellä voidaan nostaa esiin uusia herätteitä, toimintatapoja ja politisoida asioita samalla muodostaen tapauskohtaisia liittoutumia jonkin teeman ympärille (Lappalainen 2008, 14). Itsetuotettu julkisuus muokkaa käsitystä uudesta, refleksiivisemmästä poliittisesta toimintakulttuurista, joka korostaa itse-tekemisen merkitystä sekä vastustaa ylhäältä määräytyvää keskusjohtoisuutta avoimessa, vapaassa ja antihierarkkisessa tilassa.

Väitöstutkimuksessa analysoidun tapaus -Petri Salon somalilausuntoja seurannut keskustelu on esimerkki vapaana, jopa anarkistisen assosiativisena vellovasta keskustelusta, jossa pääpaino on ennen kaikkea tuoda julki omat mielipiteet, tukea tai vastustaa mitä tahansa sattumalta politisoitunutta/aktualisoitunutta ilmiötä. Kiinnostavien sivustojen ja verkkoportaalien ympärille kerääntyy asiasta kiinnostuneita, mikä luo omanlaisensa

organisoitumisen tavan – parveilun. Monenkirjava parveileva joukkio puolestaan voi järjestäytyä verkostomaiseksi moniääniseksi toimijakollektiiviksi (*meshwork*). Siinä eri taustoja ja arvopohjia edustavat yksilöt voivat löytää jossakin asiassa yhteisen sävelen ja tavoitteen, jonka puolesta toimia. (Vrt. Osterweil 2004, 501, 504; della Porta & Mosca 2005, 168-169; Garrett 2006, 208.)

Verkon horisontaalinen osallistumis- ja toimintakulttuuri on radikaalisti demokraattisempaa kuin perinteinen vertikaalinen demokraattinen hallinnan muoto. Vapaassa mikrotason verkkotoiminnassa osallistujat ovat lähtökohtaisesti yhtä vallattomia tai vallakkaita ja joutuvat luottamaan argumentointinsa voimaan tai ajamansa agendan vetovoimaan. Olennainen muutos poliittisen toiminnan organisoinnissa kiteytyy juuri verkon politiikkaan, sillä verkkoa käytetään erityisesti mobilisaation koordinoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen (Lappalainen 2005, 80). Verkkoyhteisöt ”Web 2.0”-viestinnässä muodostavat itsessään kollektiivisen, verkostomaisen liikehdinnän, joka mahdollistaa sosiaalisen toiminnan. Kommunikatiivinen toimeliaisuus verkossa saa ihmiset kiinnostumaan ajankohtaisista poliittisista aiheista ja kiinnittää ihmisiä poliittiseen toimintaan, etenkin kun verkossa osallistuminen vaatii helpoimmillaan hiiren klikkauksen. Kansalaislähtöisen poliittisen osallistumisen ja toiminnan kontekstissa kantaaottavat blogit tai väitöstutkimuksessa analysoitu Petri Salon tapaus eivät jäänekään yksittäiseksi refleksiivisen politiikan episodeiksi, vaan ennemminkin ovat näyttämässä suuntaa siitä, mihin poliittinen kansalaisosallistuminen ainakin osaltaan on kulkemassa:

...videota oli vaalien aikana nähty netissä noin 38 000 kertaa. kai sillä pitää olla jonkinlainen vaikutus? Olen kuitenkin sitä mieltä, että perinteisen viestimet ovat vielä tärkeässä osassa. Luulenpa, että monet kävivät katsomassa tuota videota sen takia, että tv tai lehdet kertoivat siitä. Toisaalta, jos/kun tällainen toiminta yleistyy, niin äänestäjät löytävät ehkä tällaisen tyypiset videot ilman perinteisiä medioita. Ehkä!

...tähän asti tällainen toiminta (videoiden esillepano esim youtubessa) on ollut pääosin ehdokkaiden, puolueiden käsissä. Monet, pienet ja suuremmat ehdokkaat ovat tehneet jonkun videopätkän mainoksena. Se on siis mielestäni toiminut tähän asti vain toiseen suuntaan: ylhäältä alas. Jospa viestintäteknologia voisi edesauttaa oikeanlaista viestintää molempaan suuntaan tulevaisuudessa?

(Lähde: Pia Mikander, sähköpostiviesti Mikander-Rinne, 20.3.2007)

Verkon potentiaali helppopääsyisine ja helposti käytettävine julkisuustiloineen lisännee *asiakohtaista politikointia* kansalaistoimijoiden masinoimia vastakampanjoiden määriä. Poliittisen arvion merkitys toimimisessa korostuu ja politisoituneet asiakysymykset henkilökohtaistuvat. Yksilöityneet poliittiset toimijat valitsevat henkilökohtaisten mieltymysten mukaisesti ne asiat, joita lähtee ajamaan. Samainen omaehtoisen määrittelyn tendenssi oli mukana jo NSM-teoreettisissa analyyseissä eläinoikeusliikkeestä, jonka keinovalikoimaa ja poliittista tyyliä selitettiin identiteetin esittämisen ja vahvistamisen vaatimalla konfliktiherkällä resistanssin politiikalla. Politikoinnin paikkoina olivat kadut, kauppapaikat, rakennustyömaat normaalimpien kanavien asemesta. Jatkuvasti kehittyvän digitaalisen teknologian myötä houkuttelevaksi toimintaympäristöksi on noussut verkon virtuaaliset julkisuustilat, joita hyödyntävät niin vakiintuneet poliittiset toimijat kuin yksittäiset kansalaiset.

5. Postmodernit liikkeet ja yksilölähtöinen politiikointi

Tämän väitöstutkimuksen ensimmäisessä osassa olen nimennyt tarkastelemani kollektiivisen refleksiivisesti poliittisesti toimimisen postmoderniksi poliittisiksi liikkeiksi. Käsitteenä postmodernia on tavattoman vaikea yksiselitteisesti määrittää. Oikeastaan voitaisiin puhua eräänlaisesta kattokäsitteestä, jossa yhdistyvät modernismin kehitysoptimismiin, uskon järjen rationaliteettiin ja tieteellisen tiedon objektiivisuuteen sekä teknologian mahdollisuuksiin vastareaktionä esiin nousseet tendenssit (Gare 1995; Lyotard 1985, Pulkkinen 1996). Postmodernille tyypillistä on länsimaista ajattelua hallitsevien binaaristen parien (hyvä – paha, ruma – kaunis, viisas – tyhmä jne) kyseenalaistaminen ja se korostaakin moniarvoisuutta ja relativismia. Se hylkää toiminnassaan myös perinteisen joko-tai logiikan korostaessaan sekä-että-logiikan relevanssia. Tämä näkyy postmodernien poliittisten liikkeiden toiminnassa esimerkiksi niin, että eläinten oikeuksien ajamisen ei katsota olevan ristiriidassa työttömien asian ajamiselle²⁰. Tämä johtaa väistämättä siihen, että individualismi ja subjektiivinen arvioiminen lisääntyy. Maailma nähdään merkityksellisenä paikkana ja jonkinlaisena subjektiivisesti.

Postmodernissa yhteiskunnassa ei ole yhtenäistä jaettua arvoperustaa, vaan jokainen määrittelee sen itse. Väitöstutkimuksen toisen osan kahdessa ensimmäisessä artikkelissa todetaan poliittisen toimijan pyrkivän toimillaan itsensä-toteuttamiseen ja tavoitteen olevan yksilön autonomisuus ja autenttisuus (Heller & Féher 1989; von Beyme 1995). Saman asian on todennut Ronald Inglehart (1997) tekemissään laajoissa empiirisissä tutkimuksissa. Postmoderni tilanne on siten jatkuvan epävarmuuden tilaa ja selkeän kehityssuunnan puuttumista: sanalla sanoen se on määrätymätöntä. Tällaisessa tilanteessa satunnaisuus, arvopluralismi ja – relativismi, fragmentoituminen, elämyksellisyys ja

²⁰. Joissakin tv:n ajankohtaistoimituksen keskusteluohjelmissa eläinaktivisteja syytettiin yhteiskunnallisesti vähämerkityksellisen asian ajamisesta tärkeämpien asioiden kustannuksella. Esimerkkinä mainittiin juuri työttömyys. Eläinaktivistin vastaus oli, ettei hän nähnyt näiden asioiden olevan vastakkaisia, sillä hän itse oli työtön, joka koki eläinten oikeuksien puolustamisen siksi arvokkaaksi, että halusi kampanjoida myös niiden puolesta.

subjektiivinen ontologia korostuvat ja yhtenäisyyskulttuuri pirstaloituu samanhenkisten yhteisöllisyydeksi (mt. 195; von Beyme 1995, 122).

Postmoderni ajattelu kiinnittyy fenomenologiseen traditioon monella tapaa. Siinäkin korostuu subjektiivisen maailmankokemuksen merkitys yksilölle ja hänen tavalleen nähdä maailma jonkinlaisena. Fenomenologisesti ja postmodernisti orientoituneessa tarkastelussa poliittisesta subjektiudesta ja toimijuudesta tarkastellaan tapaa toimia, osallistua ja vaikuttaa poliittisesti. Epistemologisesti selitystapa ottaa haltuun niin *uusien yhteiskunnallisten liikkeiden* kuin indiividin toimijan yksilöllistyneen *henkilökohtaisen politisoinnin*. Postmodernin teorian ja fenomenologisen filosofian avulla voidaan tarkastella subjektiivista tilannearvioita eli sitä, millaisia käsityksiä ja näkemyksiä läpieletty hänen mielessään saa.

5.1. ”Henkilökohtainen on poliittista”

Toiminnan motiivit ja keinovalikoimat on oleellinen seikka, joka erottaa tässä tarkasteltavat ”*postmodernit*” uudet yhteiskunnalliset liikkeet niin sanotuista vanhoista yhteiskunnallisista liikkeistä, kuten myös 1960- ja 1970-luvulla ilmaantuneista uusista yhteiskunnallisista liikkeistä. *Uusista yhteiskunnallisista liikkeistä* alettiin puhua 1980-luvun puolivälin paikkeilla. Termin otti käyttöön Claus Offe kuvatessaan yllä kuvattua vapaamuotoisemmin organisoituvaa ja paikannettavaa kansalaisaktivismia, joka korostaa organisoitumista temaattisten asioiden tai arvojen ympärille rakenteellisen organisoitumisen ja paikantumisen asemesta (Offe 1985; Johnston, Larãna & Gusfield 1994; Ilmonen & Siisiäinen 1998; Crossley 2002, 6; Konttinen & Peltokoski 2010). Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden syntyä selitetään yhteiskunnallisten olojen, arvo- ja asenneilmaston sekä kulttuuristen toimintamallien muuttumisella (esim. Hyvärinen 1985; Carter 1999; Rasimus 2006). Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden poliittinen toiminta perustuu henkilökohtaisesti koettujen, yhteisölliseen elämään vaikuttavien epäkohtien nostamiseen julkiseksi ongelmaksi.

Alkutahdit post-strukturaaliselle politiikalle lyötiin 1960-luvun kansalaistoiminnassa, joka haki innoitustaan nuoren Marxin uusvasemmistolaisista tulkinnoista (ks. esim. Flaks 1994) sekä *henkilökohtaisen* (sukupuolen tai ihonvärin) politisoituessa (Wasserstrom 1997, 593-594; ks. myös aatehistoriallinen selvitys Pateman 1997; vrt. Offe 1985, 831; Pekonen 1998, 169). 1960-luvun feministinen liike ja kansalaisoikeusliike ovat usein mainittuja esimerkkejä henkilökohtaisen politisoitumisesta. Nämä liikkeet korostivat henkilökohtaisen poliittisuutta toiminnassaan. Asialistan ytimessä olivat sukupuoliin ja ihonväriin liittyvät sosiaaliset ja poliittiset epäkohdat, joita poliittisen järjestelmän ei uskottu kykenevän hoitamaan. Naisasia- sekä kansalaisoikeusliike pyrkivät nostamaan koettuja ongelmia julkisuuteen ja osoittamaan ne toiminnallaan, mikä puolestaan vaikutti näiden liikkeiden toimintarepertoariin.

Yhteiskunnalliset muutokset tuottavat uudenlaisia ongelmia ja avaavat mahdollisuuksia politisoida elämänpiiriään. Poliittisen toiminnan kärki voi suuntautua esimerkiksi elinympäristön saastumiseen tai *välineellisen ajattelun* logiikan mukaisesti toimivaan elinolosuhteita tarvelevään teollisuuteen. Tässä mielessä se resonoi sosiologisen refleksiivisyyden kanssa. Esimerkiksi 1960-luvulla ympäristöliike sai alkunsa yksittäisten ihmisten huolesta elinympäristön saastumisesta (Kim 2000). Uuden politiikan ympäristöliikettä voidaan siis hyvinkin pitää vastareaktionä teollistuneen yhteiskunnan tuottamiin seuraamuksiin ja ongelmiin (esim. Beck 1995; Ilmonen 1998, 21; Carter 1999, 326; ks. myös Melucci 1994, 117-118). Myös muu henkilökohtaiseen vastuunkantamiseen perustuva kollektiivinen kansalaistoiminta alkoi fokuoitetua sellaisille elämänalueille, joita institutionaaliset toimijat eivät kyenneet ottamaan haltuun. Uudenlainen kansalaistoiminta motivoitui pitkälti vastareaktionä sosiaalisten ja poliittisten muutosten aiheuttamille ja ylläpitämille epäkohdille. Vanhaa osallistumisen paradigmaa haastava näkemys korosti vakiintuneen poliittisen ja yhteiskunnallisen rakenteen olevan osa ratkaistavaa ongelmaa, tai ainakin osaltaan olleen aiheuttamassa niitä eikä näin pelkästään vakiintuneissa puitteissa toimiminen enää riittänyt (esim. Offe 1985, 844-845; vrt. Tuomivaara & Purmonen 1998, 32-33; Pekonen 1998, 172).

Perinteisempi kollektiivinen toiminta epätydyttävien asiantilojen korjaamiseksi oli suoraviivainen ja välitön prosessi, joka kanavoitui olemassa olevien, vakiintuneiden kollektiivitoimijoiden kautta. Tätä näkemystä haastava käsitys puolestaan korosti tilanteiden hahmottamisesta asian puolesta toimimiseen johtavan prosessin avointa ja satunnaista luonnetta. (von Beyme 1995; Canel 1997.) Jälkimmäisen käsityksen mukaisesti lähes mikä tahansa asia saattoi siten saada poliittisen ulottuvuuden ja purkautua protestinomaisena liikehdintänä. Osallistuva yksilö koki tärkeäksi koettaa vaikuttaa tärkeinä pitämiinsä asioihin. Henkilökohtainen maailmankuva luo pohjaa yksilön omalle identiteetille väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 1 ja 2 kuvatulla tavalla jalostuen samanmielisten seurassa kollektiiviseksi identiteetiksi (ks. myös Melucci 1989 ja 1996; Johnston, Larāna & Gusfield 1994, 18–19; Carter 1999, 320).

Merkittäväksi tavaksi tehdä politiikka tuli epäkohtien todistusvoimainen esittäminen, *ekspressiiviset performanssit* (Kulynych 1997, 333; väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2) ja politiikka tehtiin kaduilla, mediassa ja jokapäiväisessä arjessa. Poliittisen toiminnan tarkoituksena oli tehdä näkyväksi niitä yhteiskunnallisia mekanismeja ja käytäntöjä, joilla sekä naisliikkeen että kansalaisoikeusliikkeen kokemaa syrjivää *toiseutta* tuotettiin ja ylläpidettiin. Liikkeiden kannattajien ymmärrys itsestään *toisina* eli joksikin ja jonkinlaisiksi määriteltynä nousee merkittäväksi identiteetin ja toimintamallien ja -tyylien selittäjäksi (Wasserstrom 1997, 593–594; Pateman 1997; Koivunen 2003). Sama tendenssi eli toimijoiden ja toimijakollektiivien marginalisointi pätee edelleen refleksiivisten postmodernien liikkeiden ja yksilötoimijoiden kohdalla. Toisaalta kyseiset toimijat myös itse hanakasti määrittelevät itseään marginaaliin, koska systeemin ulkopuolisuus ja omaehtoisuus ovat keskeisiä osia heidän toimijana olemisen itseymmärrystään. (Esim. Pyykkönen 2003, 216; Termonen 2003, 243 – 244; Drudy et al. 2005.)

Vaihtoehtoja esittävän kansalaistoiminnan ja formaalin politiikan suhteita tarkastelevassa tutkimusperinteessä vastakkain asettuvat valtio ja kansalaisyhteiskunta. Valtio edustaa poliittista järjestelmää ja kansalaisyhteiskunta yksilöiden, järjestöjen ja ryhmien

verkostomaista organisoitumista omaehtoisine aktiviteetteineen. Uusia yhteiskunnallisten liikkeiden institutionaaliselle poliittiselle toimimiselle vaihtoehtoja tuoneen kansalaistoiminnan myötä on edetty nykypäivän verkostomaiseen sekä tilanne- ja asiakohlaiseen kansalaispolitikointiin. Sekä uusien yhteiskunnallisten liikkeiden että asiakohitaisen politikoinnin poliittisuus on perusasetelmaltaan jotakin muuta kuin perinteinen vaaliosallistumisen mallin mukaan mielletty politiikka. Poliitiikan tekeminen ja osallistuminen ovat muuttuneet entistä yksilölähtöisempään suuntaan. Paikallisen toiminnan merkitys korostuu, mikä vaikuttaa poliittisen arvion tekemiseen. Toiminnasta tulee tilannekohtaisempaa ja kontekstisidonnaisempaa kuin esimerkiksi formaalista institutionaalisesta politiikasta. Poliittisen arvioinnin merkitys kasvaa ja se määrittelee toiminnan suuntaa suhteessa toisten toimijoiden odotuksiin ja (oletettuihin) kokemuksiin. Poliittisesti toimiminen kanavoituu *Do It Yourself* -periaatteen (DIY) mukaisesti instituutioiden ulkopuolisena toimintana (ks. esim. Heima-Tirkkonen et al. 1996 toim.; Melucci 1996; Lundbom & Rinne 2003).

Kansalaisyhteiskuntaa analysoivassa keskustelussa (esim. Cohen & Arato 1992; Pulkkinen 1989; Pulkkinen 1996; Keane 1998) on ollut aivan relevanttia nostaa formaalin politiikan tekemisen vastavoimaksi kansalaisaktiivisuus, joka tuo uusia asioita politiikan asialistoille (Heller & Fehér 1988, 8-9; Canel 1997). Tämän tutkimuksen tapaukset (*cases*) edustavat joko vahvempaa tai hieman lievempää resistanssin politiikka, joka pyrkii haastamaan vakiintuneen formaalin politiikan. Yhteiskuntatieteellinen liike- ja järjestötutkimus korostaa tällaisten kansalaisten omaehtoisesti perustamien liikkeiden tutkimuksen tärkeyttä. Väitöstutkimuksen esimerkeissä piirtyy esiin reaktiivisen asemesta *proaktiivisia* ja projektiivisia poliittisesti toimimisen muotoja ja tapoja. Toiminnan projektiivinen proaktiivisuus korostaa toiminnallista aspektia politiikan ilmiöissä ja poliittisen ominaispiirteissä (ks. väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit; Ervamaa 2005) ja ne kiinnittyvät tilannekohtaiseen politikointiin saaden ekspressiivisen performanssin muodon, jonka avulla haluttu asia/epäkohta/vaatus tms. tehdään näkyväksi ja tuodaan julki (Kulynych 1997, 333; Lundbom & Rinne 2003; Rinne 2004, 160; Segerberg 2005, 163;

Zerilli 2005; Lattunen 2007, 290; Meyer 2007, 59, St John 2008; della Porta 2010; Fisher & Boekkooi 2010, 195). Poliittinen aktiivisuus ilmenee asiakohtaisessa kansalaislähtöisessä politiikassa monin tavoin.

Perusasetelmaltaan edustuksellisuuteen pohjautuva politiikka on kuvattavissa *'demokratian silmukkamallina'*, jossa lähtökohtana poliittisiin muutoksiin pidetään vaaleilla vaikuttamista ja edustajien valintaa. Valittujen ehdokkaiden oletetaan tai uskotaan edustavan ja ajavan valitsijoiden tahtoa. Osallistumisen merkittävin muoto on äänestäminen. Tällaista määrärajoitusta ja rajoitettua poliittista osallistumista ja asioihin vaikuttamista ovat vaihtoehtoiset poliittiset liikkeet ankarasti kritisoineet (Kaurapuuro # 15; ks. väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 2,4). Myös akateemisen osallistumistutkimuksen piirissä tavan takaa kannetaan huolta vaaliosallistumisen rapautumisesta. Väitöstutkimuksen toisen osan neljännessä artikkelissa esiin nostettu ongelma on todellinen ja aiheuttaa edustuksellisuuden vääristymistä ja sosiaalista syrjäytymistä. (Ks. myös Borg (toim.) 2004; Martikainen & Wass 2007; Wass & Wilhelmsson 2009.) Huoleen kansalaisten passivoitumisesta on herätty myös julkisen vallan taholla ja esimerkiksi Matti Vanhasen ensimmäinen hallitus perusti kansalaisten aktivoimiseksi jopa oman kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmansa. (ks. Keränen 2007). Vallitseva institutionaalinen politiikkakäsitys edellyttää selvästi pitkäaikaissuunnitelmia ja niitä täytäntöön panevia toimijoita. Edustuksellisuuteen olennaisesti, tai sitä täydentämään kehitetyt osallistamisimplementaatiot eivät nähdäkseni ole onnistunut tyydyttävästi ottamaan haltuun politiikan ilmiön muuntumista ja emergenttisyyttä (ks. myös Keränen 2007; Häyhtiö 2010; väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 3 ja 4).

Edustuksellisen järjestelmän puitteissa kansalaisosallistuminen voidaan nähdä syötteenä ja käyttövoiman legitimoijana politiikan koneelle, joka tuottaa vastineeksi hyvää ja tasapuolista hallintoa (Keränen 1997, 212). Tämä käsitys politiikasta sulkee politiikan ulkopuolelle ilmiöitä, jotka eivät täytä sen edellyttämiä institutionaalisia muotoja, koska

muutokset ja muutospaineet välittyvät vain virallisten kanavien kautta. Formaalin ja institutionaalisen politiikan tavoittamattomiin jäävät ainutkertaiset ja vain yhdessä ainoassa tilanteessa emergoituneet pyrinnot vaikuttaa politiikan sisältöihin sekä sellaiset poliittiset performanssit, jollaisia tässä tutkimuksessa tarkastellaan. Kansalaisten harjoittama refleksiivinen poliittisesti toimiminen on tietoisesti astunut formaalin politiikan ulkopuolelle. Yhdysvaltalainen liiketutkija Gregory M. Maney (2002, 38) kuvaakin osuvasti tämänkaltaista poliittisesti toimimista *antisysteemiseksi*. Se pyrkii vaikuttamaan ennen kaikkea henkilökohtaiseen vakaumukseen siitä mitä hyvä tai oikeudenmukainen elämä on ja mitä se edellyttää toimijalta. Lyhyesti sanoen tällaisen politiikan päämääränä on elää totuudessa yksilön itsensä määrittelemällä konsistentilla tavalla.

5.2. ”Poliittinen on henkilökohtaista”

1990-luvun puolivälin jälkeen alkoi uudentyyppisten postmoderneiksi nimeämieni poliittisten liikkeiden poliittinen kansalaistoiminta. Tähän poliittisesti toimimisen murroskohtaan ajoitan myös yksilöllistyvän politikoinnin tendenssin esiinnousun. 1990-lukulaisilla liikkeillä postmodernin politiikan teoriat vaatimukset subjektin autenttisuudesta ja autonomisuudesta (ks. esim. Pulkkinen 1997; Libretti 1997) toivat yksilötoimijan oikeuden omaehtoiseen arviointiin ja motiivin itse-hallinnointiin tarkastelun keskiöön. Postmodernien liikkeiden myötä poliittinen kansalaistoiminta alkoi muuttua entistä enemmän refleksiiviseen suuntaan ja poliittisesti toimiminen alkoi yhä selvemmin mobilisoidua asiakohtaisuuden pohjalta, kuten vuosituhannen vaihteen molemmille puolille osuneet lukuisat WTO:n ja Maailmanpankin vastaiset mielenosoitukset mellakoineen osoittivat. Samassa rintamassa yhteiseksi koettua vihollista vastaan marssi hyvinkin erilaisista järjestöistä ja taustoista tulevia ihmisiä. Toiminnan tavoitteena ei välttämättä ollut pyrkimys muodostaa kiinteitä ja pysyviä järjestöjä, vaan kampanjoida jotakin asiaa vastaan tai jonkin asian puolesta julkisuutta hyödyntäen.

Postmodernien poliittisten liikkeiden kohdalla subjektiivinen projekti elää totuudessa heijastuu liikkeen kollektiiviseen toimintaan ja itseymmärrykseen. Se linkittyy osaksi toimijakollektiivin aktiviteetteja samalla vahvistaen ja rekonstruoiden toimijan omaa individuaalia identiteettiä. Yksilölähtöisessä refleksiivisessä poliittisesti toimimisessa kyse on uskollisuudesta omille arvoilleen ja halu muuttaa maailmaa (esimerkiksi kansalaisvalvoja Mikanderin tapaus, ks. myöhemmin sekä väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 4,6). Tämän kaltaisessa poliittisesti toimimisessa pienetkin onnistuneet toimintatempaukset vahvistavat uskoa itsen ja toimijakollektiivin osalta lisää ryhmäkuulumisen ja toimijakollektiiviin kuulumisen tunnetta, sekä vahvistaa omaa ja kollektiivin toiminnallista julkista identiteettiä ja konstruoivat ja rekonstruoivat yksilöllistä ja jaettua käsitystä toimijuudesta. Drudy et al. (2005) tekemissä aktivistien haastatteluissa selvitettiin, mikä tekee fragmentoituneen ja marginaalissa toimivan resistanssin politiikasta palkitsevaa. Tutkimukseen haastatellut korostivat onnistumiskokemusten olevan toimimaan motivoivia ja palkitsevia. Jotakin aktivistien luonteenlaadusta kertonee, että he kokivat kokeneensa voimaannuttavia (*empowering*) kokemuksia (mt. 314), vaikka ulkopuolisen silmiin toiminnan tulokset olisivat jääneet varsin laihoiksi. Aktivistit kokivat voimaantumista, jos heidän onnistui esimerkiksi murtautua poliisiketjun läpi, kiivetä jollekin aidalle tai kähveltää lapio tietyömaalta. (Ks. myös *Muutoksen Kevään* kirjoitukset; Heller & Fehér 1989, 5; Crossley 2002, 6; della Porta 2005, 201; Earl 2010, 211.)

Drudy et al. (2005) on tärkeä tutkimus, sillä se peilaa aktivistin sielunmaisemaa. Haastatteluissa aktivisteilla korostui positiivisten, voimaannuttavien kokemusten merkitys, joita he väittivät kokeneensa huomattavasti enemmän kuin lannistavia kokemuksia. Tutkimuksen analyysi pohjautuu tekijän kokemuksille ja omalle toiminnalleen antamille merkityksille. Refleksiivisessä poliittisesti toimimisessa palkitsevaksi tavoitteiden saavuttamisen asemesta saatetaan sen sijaan kokea ryhmässä toimiminen ja sillä voi olla jopa itsetarkoituksellisen funktio. Tutkimusryhmän näkemyksen mukaan aktivistien yksilöllinen eli individuaalinen identiteetti kietoutui osaksi kollektiivista vastarinnan toimijaverkoston identiteettiä. Näitä molempia identiteetin osasia vahvistaa tai heikentää

toimimisesta saadut kokemukset. Väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa puhutaan samasta asiasta eläinoikeusliikkeen kohdalla, joskin toimijakollektiivinen julkisesta esittävästä toiminnasta käytetään nimitystä *julkinen identiteetti* (ks. Johnston, Laräna ja Gusfield 1994, 18–19).

Myös yksilölähtöisen politikoinnin tavoitteena saattaa olla asiakohdaisen toimijakollektiivin luominen, kuten esimerkiksi väitöstutkimuksen toisen osan artikkelissa 5 analysoidussa Lordi-protestissa. Toimijakollektiivien ja niiden yksittäisten jäsenten itseymmärrys ei, ensisijaisesti ainakaan, kumpua poliittisista ideologioista vaan ryhmän tai toimijaryypään sisäisestä *me*-hengestä ja ryhmän toiminnasta. Toimimisen merkitys korostuu ja olennaista on yhdessäolo sekä yhteisen toiminnan muodot ja tyylit. Toimimalla kollektiivina esitetään oma visio ”toisenlaisesta maailmasta”, joka on mahdollinen. Kollektiivin jäsenet osoittavat omilla elämänvalinnoillaan kuulumisen ja näin antavat ”totuuden mukaisen elämisen kanavoitua sekä henkilökohtaisessa elämässään että kollektiivisissa kampanjoissaan.

Totuudessa elämisen politiikka haastaa perinteisen näkemyksen politiikasta esittäen sellaisia vaihtoehtoja mahdolliseksi tulevaisuudeksi, jotka eivät nousisi harkittaviksi poliittisten instituutioiden toimesta. Vaihtuvalla asiakohdaisella politiikallaan ja tilannekohtaisella politikoinnillaan totuudessa elämisen politiikka eroaa *valmistavasta* (ks. Arendt 1958) politiikasta ollen mahdollisen (ja osittain myös mahdottoman) taitoa ja taidetta sekä kykyä (*virtü*) hyötyä sattumanvaraisesti vaihtuvista tilanteista (Heller & Fehér 1989; Lappalainen 1995; Micheletti 2003; Rinne 2004; Osterweil 2004; McDonald 2006). Poliittinen mobilisaatio ja toiminta kanavoituvat verkostomaisen kollektiivisen liikehdinnän kautta, jossa yksi ja sama toimija voi ottaa osaa moniin eri kampanja- tai protestiaktioihin. Ville Lähteen, edesmenneen ympäristöradikaalin julkaisun, *Muutoksen Kevään*²¹

²¹. Kattavan kuvan vuosituhaten lopun ja vaihteen vaihtoehtoisia tulevaisuudenpolkuja visioineesta suomalaisesta ja kansainvälisestä kansalaisjärjestö- ja kansalaistoiminnasta saa selaamalla 1996 – 2003 ilmestynyttä *Muutoksen Kevät* -lehteä. Kyseinen ”ympäristövallankumouksellinen aikakauslehti” ilmestyi kaikkiaan 30 kertaa ja sen aihepiiri peilasi aktivistien tunteja ja näkemyksiä. Lehden teemat ulottuivat globaalista solidaarisuudesta kasvisruokapropagandan kautta eläinten oikeuksiin unohtamatta sukupuolten

pitkäaikaisen päätoimittajan mukaan 1990-luvun lopun aktivismi vain kasaantui suunnittelemattomasti: ”*nousevalla radikaaliliikehdinnällä ei ollut yhteistä ohjelmaa tai ideologiaa, pikemmin oli kyse aktiivisista ihmisistä, jotka tunkivat nenänsä kaikkialle*” (Lähde 1996, 149).

Postmodernin poliittisesti toimimisen toimijaverkostot ovat löyhiä ja epämuodollisia ja tavat toimia vaihtelevia ja jopa karnevalistisia. (*Muutoksen Kevät*; 2005; Kavada 2005; McDonald 2006; St Graham 2008; Stranius 2009; Siisiäinen & Kankainen 2009; Fisher & Boekkooi 2010; väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa kuvatut esimerkit.) Tällaiset asiakohdaiset tilanneaktiot ovat kuitenkin onnistuneet luomaan omalaatuisen poliittisen liikkeen eli ”liikkeiden liikkeen” Maailman sosiaalifoorumin (ks. della Porta & Mosca 2005). Maailman sosiaalifoorumi vaihtuvine kokoomuksineen on amebamainen toimijakollektiivi, jolla on liikettä ajassa ja tilassa, ja sillä on selvästi poliittisia päämääriä. Liikkeen ajalliseen kaareen voidaan sijoittaa menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Toimintansa myötä se muotoutuu ohjelmalliseksi organisaatioksi, jolla on oma kollektiivinen identiteetti, poliittinen tyyli ja toimintaympäristö (ks. esim. Osterweil 2004; Kavada 2005). Poliittisesti se profiloituu yhteiskunnallisena koosteena, joka pyrkii tulevaisuuden valloittamiseen esittäen haasteellisia tulkintoja paremmasta maailmasta.

Postmodernien liikkeiden painetta erottua aiemmasta, *puolivaltiolliseksi* miellytystä järjestötoiminnasta lisäsi myös vaikuttamisen halun intensiteetti sekä tarve saada asiat ratkaistuksi nopeasti (ks. perustelut eläinoikeusliikkeen perustamiselle Tuomivaara & Purhonen 1998; Lundbom & Rinne 2003; väitöstutkimuksen artikkeli 2). Uudet liikkeet kokivat suomalaisen kansalaisyhteiskunnan järjestökentän liian maltilliseksi, mitä tulkintaa myös tutkimus tuntuisi tukevan. Järjestöt ovat Suomessa olleet lähellä valtiollisia instituutioita ja järjestökenttä on perinteisesti ollut varsin jäykkä ja hierarkkinen rakenteeltaan, mistä johtuen 1990-luvun ympäristöaktivismi kanavoitui muiden kuin vakiintuneiden järjestöjen kautta (Siisiäinen 1998, 220; Lindholm 2005, 196). Radikaali

tasa-arvoa. Vuosituhannen vaihteen kansalaistoiminnan monimuotoisuuden ja maailmankuvan jäsentäjänä sekä peilaajana lehti on mitä keskeisin lähde.

ympäristöaktivismi ja eläinoikeusliike rikkoivat totutun konsensuaalisen ja harmonisen valtion ja kansalaisyhteiskunnallisten organisaatioiden rinnakkaiselon (Luukka 1997; Siisiäinen 1998; Rasimus 2006). Kansalaisaktivistien keinovalikoimaan ilmestyi yhdessä yössä eettisin syin perusteltu laittomien aktioiden repertoaari.

Poliittisia liikkeitä pidetään yhteiskuntaa muuttavina voimina sekä näiden muutosten manifestaatioina (esim. Crossley 2002, 8-9) ja tämä luonnehdinta pätee erinomaisesti postmodernien liikkeiden kohdalla. Samalta pohjalta ponnistaa myös yksilöllistynyt kollektiivinen toiminta (ks. Micheletti 2003) sekä yksilön oma yksilöitynyt refleksiivinen politikointi. Yksilöllistyneestä poliittisesta kansalaistoiminnasta vastaavia näkemyksiä ei ole esitetty tutkimusaiheen uutukaisuudesta johtuen, vaikkakin aktiivisen poliittisen kansalaisuuden yhdeksi keskeiseksi määrittäjäksi on siten nousemassa kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40)²². Tutkimuksessa tarkasteltu postmodernien liikkeiden aktivismi on pohjimmiltaan kehityspessimististä, sillä liikkeiden kritiikin kärki kohdistuu kokonaisen elämänmuodon, länsimaisen kulutusyhteiskunnan, kriittiseen arvosteluun. Liikkeiden viesti kaikessa karuudessaan on, että rationaaliin tuottavuuslaskelmiin perustuva talousjärjestelmä sekä idealisoituun ja abstrahoituun kuvaan elävästä todellisuudesta pohjaava edistysusko johtaa ihmiskunnan tuhoon.

5.3. Eri aikakausien poliittisen kansalaistoiminnan vertailusta

Tarkasteltaessa käsillä olevan tutkimuksen tapaa hahmottaa poliittisen toiminnan transformaatiota on luontevaa peilata sitä aiempaan poliittiseen aktiivisuuteen. Usein 1990-

²². Aktiivinen kuka-tahansa (refleksiivinen kansalaistoimija) on itsestään tietoinen arviointeja tekevä peilikuva Heideggerin *das Man*:sta. Näin heideggerilaisittain pejoratiivinen *kuka tahansa - das Man* on poliittisesti toimimisen transformaatioissa saamassa uuden positiivisemmän tulkinnan. Heideggerin kuuluisa luomus *das Man* viittaa joukkosieluisuuteen ja itsestään pois hairahtumiseen (*Verfallen*). Ihminen ikään kuin luopuu itsestään ja omista autenttisista tuntemuksistaan ja pyrinöistään ja mukautuu ympäröivän maailman vaateisiin, toisin sanoen ihminen toimii kuten hän olettaa, että hänen oletetaan toimivan. Näin ihminen luovuttaa sisäisen vapautensa ja varsinaisuutensa (*eigentlichkeit*) sulautuen kasvottomaan kollektiiviseen massaan ja mukautuen epävapaaseen omasta itsestään vieraantuneeseen eksistenssiin (Heidegger 1986, §27; erinomainen tulkinta käsitteestä ks. Jalava 2000.)

luvulle ajoitettavaa toimintatyylien ja -tapojen muutosta peilataan 1960- ja 1970-luvun poliittiseen aktiivisuuteen ja järjestötoimintaan (esim. Ilmonen & Siisiäinen 1998; Lappalainen 2002; Ervamaa 2005). Lähestymisen näkökulma on luonteva useastakin syystä. Ensinnäkin, kuten aiemmin todettiin, omaehtoisen vaikuttamisen modernit juuret ajoittuvat 1960-lukulaiseen uusien yhteiskunnallisten liikkeiden syntyyn. Naisliike, ihmisoikeusliike, ympäristöasioita ajava liike ja monet muut vastaavat liikkeet osallistuivat politiikkaan uudentyyppisillä asioilla, joissa henkilökohtainen oli poliittista ja toiminta organisoitui ja mobilisoitui joidenkin muiden kuin poliittisten ideologioiden ympärille. Lisäksi kansalaistoiminnan muotoja eri aikakausilla vertaillaessa havaitaan että toiminnan muodot ovat pinnalta katsoen samanlaisia. Mielenosoitusten kaoottisuus ja ennakoimattomuus tulevat kummankin aikakauden ilmiöissä esille.

Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden ja niitä koskevan tutkimuksen keskeinen anti tälle tutkimukselle liittyy ennen muuta anarkistis-/punkhenkisen DIY-eetoksen ja kontekstikohtaisen toimijuuden esiin nostamiseen. Omaehtoisen toimijan subjektipositio on avoin mitä moninaisimmille konstruktioille, jolloin sama toimija voi olla aktiivinen useissa samanaikaisissa kampanjoissa. Tämä piirre tulee erityisen selväksi, kun tarkastellaan 1990-luvun järjestöissä toimineita aktivisteja, joiden osallisuus ja osallistuminen oli sananmukaisesti aktivismia monella rintamalla (ks. esim. *Muutoksen Kevät*; Lähde 1996; Lindholm 2005; Rasimus 2006). Aktivistien osallistuminen mobilisoitui jonkin asian tai teeman ympärille. Toimijoiden tai kollektiivien itseymmärrys ei kumpua poliittisiin ideologioihin ankkuroitumisesta. Kuitenkin niissä toimivilla on aktivistin kokonaisvaltainen maailmankuva, jolla he selittävät omia valintojaan sekä ammentavat *minä*-kuvaansa ja ymmärrystään toimijoina ja poliittisena kollektiivina. Toiminnan motiivit ja keinovalikoimat on oleellinen seikka, joka erottaa väitöstutkimuksen ensimmäisissä artikkeleissa tarkastellut postmodernit uudet yhteiskunnalliset liikkeet niin sanotuista vanhoista yhteiskunnallisista liikkeistä, kuten myös 1960- ja 1970-luvulla ilmaantuneista uusista yhteiskunnallisista liikkeistä.

Usko eri aikakausien aktivismin muotojen vertailun hedelmällisyyteen liittyy liiketutkijoiden ymmärrykseen liikkeiden ilmaantumisesta sosiaalisina ja poliittisesti vaikuttavina yksikköinä. Liiketutkijat mielellään selittävät liikkeiden syntyä kehääjattelun mallisella liikesyklin idealla, jonka mukaan uutta syntyy vanhojen liikkeiden raivaamalle pelitilalle (vrt. Ilmonen 1998, 36). Poliittiselle näyttämölle ilmaantuvilla liikkeillä nähdään historiallisia edeltäjiä, joiden menestystä tai menestymättömyyttä jälkeensä tulevat ”seuraajat” reflektoivat joko pyrkien jatkamaan aloitettua kamppailua tai haluamalla erottautua aikaisemmasta toiminnasta. Varsin usein akateemisessa tutkimuksessa painotetaan sitä, että uusien liikkeiden katsotaan jatkavan edeltäneiden vaihtoehtoliikkeiden jalanjäljissä (Ayerman & Jamison 1991, 64; Ilmonen & Siisiäinen (toim.); Guidry et. al. (toim.) 2005).

Myös itse aktivistit tapaavat toisinaan ”keksiä” maineikkaita edeltäjiä aatoksilleen ja toiminnalleen. Radikaalin eläinoikeusliikkeen alkuvaiheissa järjestön toiminnan ja eettisen oikeutuksen perusteita haettiin utilitaristi-filosofi Jeremy Benthamin lausahduksesta, jossa eläimet todettiin tunteviksi olennoiksi, eikä tästä syystä niille pitäisi ehdoin tahdoin aiheuttaa kipua tai kärsimystä. Huomionarvoista kuitenkin on, että itse liikkeessä toimivat aktivistit kuitenkin ymmärsivät postmodernin 1990-lukuisen eläinaktivismin syntyneen tarpeesta luoda vaihtoehto olemassa olleiden eläinsuojelujärjestöjen ‘realismille’ eli instituutioiden kautta vaikuttamiselle (Tuomivaara ja Purmonen 1998, 32-33). Postmodernia eläinten oikeuksilla poliittisesti toimimista 1990-luvun puolivälistä eteenpäin voidaan pitää proaktiivisena ja projektiivisena liikehdintänä, joka reflektoi aiempaan ja pyrkii erottautumaan siitä omaa linjaansa ja tyyliänsä etsien ja noudattaen.²³

Kansalaistoiminnan ja kansalaisliikkeiden kulloistenkin esiintymismuotojen tarkastelu eräänlaisena liikkeiden kehityshistoriana niveltyy luontevasti liiketutkijoiden suosimaan

²³. Itse asiassa jonkinlainen usko siihen, että lopulta kaikki uudet tai uusilta näyttävät yhteiskunnalliset liikkeet organisoituvat ja etabloituvat systeemiin tuntuu olevan monien liiketutkijoiden ajattelua hallitseva käsitys. Suomalaisessa kontekstissa kollektiiviselle toiminnalle on leimaa-antavaa ollut pyrkimys muodostaa instituutiota tai organisoitua yhdistysmuotoisesti (Siisiäinen 1998, 220). Uudet liikkeet saattavat myös organisoitua elinkaarensa myöhemmissä vaiheissa. Näin kävi mm. 1980-luvun ympäristöliikkeen joillekin osille, joista syntyi pitkällisen ja liikettä sisäisesti repineen prosessin jälkeen Vihreä Liitto.

poliittisten mahdollisuusrakenteiden selitysmalliin. Tämän mallin tunnetuimmat kehittäjät ovat olleet Sydney Tarrow (1984) ja Charles Tilly (1978). Esimerkiksi Tarrow näkee mahdollisuusrakenteen avaavan poliittisesti toimimisen pelitiloja poliittisen järjestelmän sisään. Avautuvan pelitilan hyödyntäminen ja haltuun ottaminen vaatii hyvää poliittista pelisilmää ja tilanteesta vaarinottamista (ks. esim. Maney 2002, 43 – 44). Tarrowin mukaan poliittisen mahdollisuusrakenteen puitteet koostuvat seuraavista osatekijöistä:

1. Lisääntyneet institutionaaliset mahdollisuudet vaikuttaa (*increased institutional access*)
 2. Poliittisten linjanvetojen, mielipiteiden ja yhteisymmärryksen epävakaus (*unstable political alignments*)
 3. Erimielisyydet poliittisen eliitin sisällä (*divisions among political elites*)
 4. Tukiryhmittymien ja vaikutusvaltaisten liittolaisten esiin nouseminen (*the emergence of support groups and influential allies*)
 5. Autoritaarisen valtion vähenevä alistaminen (diminishing repression by an authoritarian state).
- (Tarrow 1998, 76 – 80.)

Poliittinen mahdollisuusrakenne voidaan käsittää kokonaisuutena eli sekä mobilisaation edellytyksenä että sen toiminnan tuloksena. Ari Rasimus hyödynsi omassa eläinoikeusliikettä tarkastelevassa väitöskirjassaan tällaista mahdollisuusrakenteen mallia, joka muistuttaa giddensiläistä strukturaatiomallin mukaista rakenteen kaksinaisuutta (Rasmus 2006, 92). Rasimus kuitenkin toteaa, aivan oikein, poliittisten mahdollisuusrakenteen puutteet eli sitoutumisen perinteiseen valtio- ja instituutiokeskeiseen politiikkakäsitykseen (mt. 95–96; ks. myös edellä). Tarrow:n poliittisen mahdollisuusrakenteen hyötyä heuristisena työkaluna ei voi kiistää, mutta sitä voidaan kritisoida siitä, että sen ulottuvuudet liittyvät puhtaasti poliittisiin instituutioihin, niiden avoimuuden asteisiin, sekä niissä toimivien ryhmien vakauteen ja yhteistoiminnan määrään ja luonteeseen (ks. myös Ilmonen 1998, 18).

Tarrowin mallia siis voi kritikoida sen painottumisesta nimenomaan institutionaaliseen vaikuttamiseen ja liittolaisten hankintaan valtiokeskeisen formaalin politiikan toimijoista. Näin se jättää huomioimatta uusia asioita politisoivat postmodernit liikkeet, joiden toiminta ja toimintaympäristö paikantuvat perinteisten politiikan pelikenttien ulkopuolelle kaduille,

rakennustyömaille, metsiin ja internetiin. Rasimus tekeekin merkittävän täydennyksen mahdollisuusrakennemalliin ottamalla mukaan myös *kulttuuristen mahdollisuusrakenteiden* ajatuksen. Rasimuksen kehittämällä mallilla päästään pureutumaan paremmin uudentyyppisen toiminnan emergoitumisen syihin ja motiiveihin (mt. 99–101). Tällöin uusien liikkeiden toimintaa selittää ylipäätään muuttuvat olosuhteet sekä muutokset osallistumisen henkilökohtaistuvissa motiiveissa. Lisäksi erityisesti Rasimuksen tarkasteleman eläinoikeusliikkeen sisällä vallinnut vahva tee-se-itse-mentaliteetti hahmottuu paremmin toimijakollektiivia yhdistäneenä kulttuurisena ja jaettuna kokemuksena.

Uusien liikkeiden synnylle voidaan esittää myös makrososiologisia syitä, jotka nekin tavallaan ovat versioita jatkumoajattelusta. Uusien liikkeiden nähdään syntyneen vastareaktionä teollistuneen yhteiskunnan tuottamiin ei-aiottuihin seuraamuksiin ja ongelmiin kuten saastumiseen, *elämismaailman kolonialisoitumiseen* jne. (esim. Beck 1995; Ilmonen 1998; Ervamaa 2005). Tämä tarkoittaa, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset luovat uudenlaisia ongelmia, synnyttävät konflikteja ja avaavat mahdollisuusrakenteita poliittisille liikkeille (vrt. Ilmonen 1998, 21; ks. myös Melucci 1994, 117-118). 1990-lukulaisen aktivismia on myös selitetty materiaalistien arvojen korvautumisella post-materiaalisilla arvoilla (Inglehart 1997, 28), millä viitataan siihen, että yhteiskunnalliset ja poliittiset liikkeet eroavat toisistaan tavoitteidensa osalta. Varhaisemmat liikkeet tavoittelivat konkreettisempia hyötyjä ja etuja toiminnallaan kuin mitä uudet yhteiskunnalliset liikkeet (esim. von Beyme 1995, 122). Uudet liikkeet pitävät tärkeänä ilmaisun vapautta, elämisen laatua muussakin kuin materiaalistien yltäkylläisyyden mielessä (Offe 1985, 820). Samalla ihmiset, jotka määrittelevät tärkeinä pitämiään asioita uudelleenmuotoilevat yhteiskunnallisia ja poliittisia valtasuhteita ja asemoivat itseään poliittisina toimijoina. Esimerkiksi jättäytymällä omavalintaisesti normaalin työelämän ulkopuolelle, jättämällä äänestämättä, suosimalla tai boikotoimalla joitakin kauppoja tai tuotteita yksilö voi pieneltä osaltaan pyrkiä muuttamaan normalistuneita symbolisia legitimaatiojärjestelmiä.

Merkittävä innovaatio, joka liittyy uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimukseen ja samalla vaikuttaa myös käsillä olevan tutkimuksen tapaan hahmottaa eroja uusien ja vieläkin uudempien postmodernien liikkeiden eroja ja yhtäläisyyksiä, on tarkasteltavien liikkeiden näkemiseen leimallisesti identiteettiilikkeinä. Identiteetteihin perustuva tapa ymmärtää liikkeitä toimijoina erottaa ne (uudet yhteiskunnalliset liikkeet ja postmodernit liikkeet) vanhemmista ideologiaan pohjaavista yhteiskunnallisista liikkeistä. Uusia yhteiskunnallisia liikkeitä käsittelevässä kirjallisuudessa pohditaan paljon identiteetin ja toiminnan suhdetta. Yleensä puhutaan *individuaalisesta* ja *kollektiivisesta* identiteetistä (esim. Melucci 1989; 1996). Kuitenkin, jos halutaan ymmärtää miten toimijuus konstruoituu ja mitä toiminta merkitsee toimijakollektiiville ja yksittäiselle toimijalle on tarpeen pohtia myös *julkisen* identiteetin merkitystä poliittisissa liikkeissä. Individuaalinen identiteetti on yksilön oma käsitys itsestä subjektina ja toimijana, ja siihen liittyy jatkuvuuden ja samana pysymisen kokemus.

Jaettu arvoperusta ja usko toiminnan oikeutukseen, joka jo analyttisesti kuuluu kollektiiviseen identiteettiin, osaltaan vahvistaa toimijan minäkuvaa ja itseymmärrystä. Kollektiivisen identiteetin avulla yksilöistä muodostuu *me –henkinen* ryhmä, jolla on riittävän samankaltainen jaettu normatiivinen ja preskriptiivinen arvomaailma, jotta ryhmän koheesio on mahdollista ja että ymmärrys itsestä ja toisista ryhmäläisistä kollektiivisena toimijana syntyisi. (Ks. Melucci 1996, Lundbom & Rinne 2003, 198; väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 1,2,7)²⁴. Tämä tarkoittaa yhteistä näkemystä asiakysymyksistä, tavoitteista ja niihin pääsemisen keinoista.

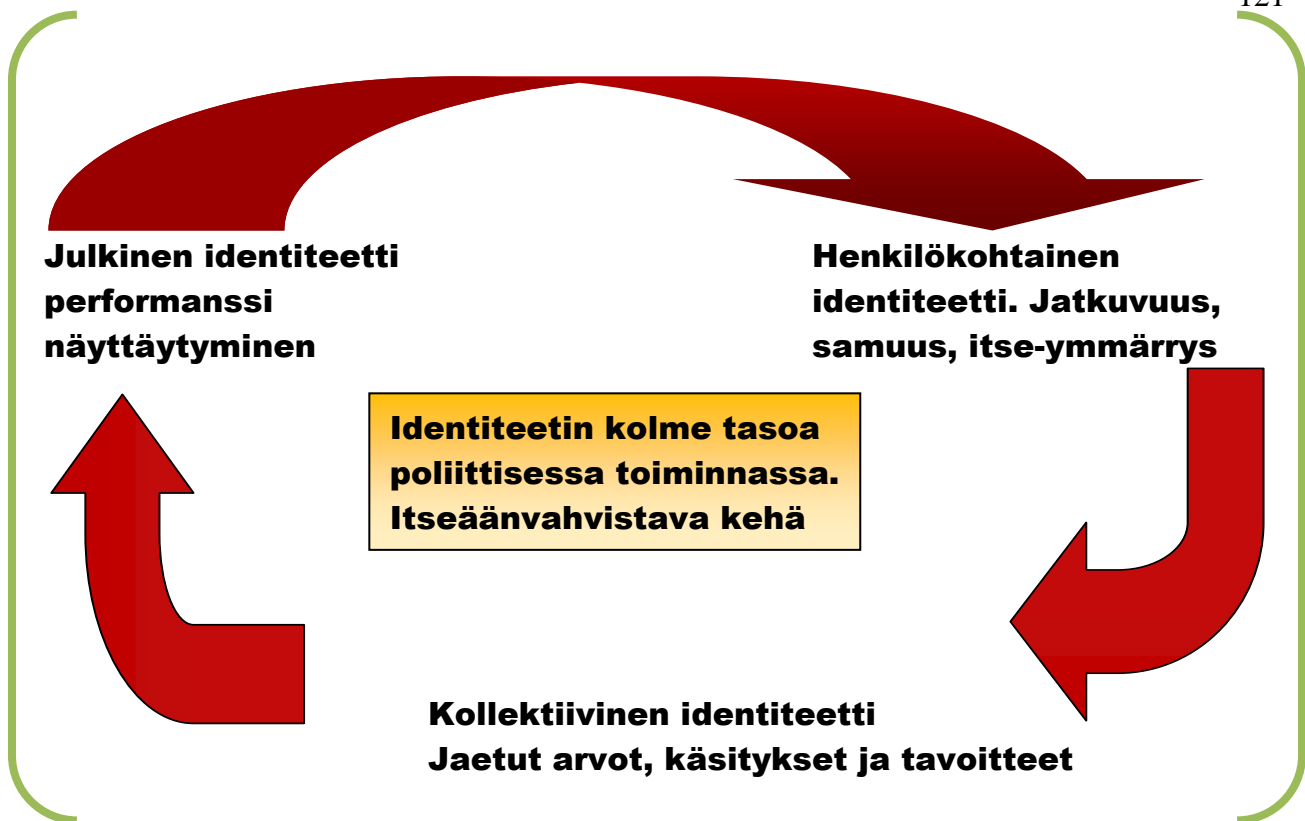
Esimerkiksi naisliikkeen tai eläinaktiivisuuden toimintamuotoja ovat erilaiset aktionistiset kampanjat joko Internetissä tai julkisissa tiloissa. Sekä uusien yhteiskunnallisten liikkeiden että postmodernien poliittisten liikkeiden julkinen identiteetti koostuu julkisuudessa

²⁴. Performatiivinen toiminta voi olla myös toimintatapa, joka korvaa järjestöllisen organisaation. Esimerkiksi globalisaatiokriittisissä massamielenosoituksissa osallistujaryhmänä olleet mustahuput eli niin sanottu *black bloc*, tai EVR (ks. esim. Termonen 2003, 252), väittävät itse olevansa toiminnallisia, ei-organisointuneita protestiryhmiä.

tapahtuvasta toiminnasta. Silti julkinen identiteetti on harvemmin ollut esillä uusista liikkeistä puhuttaessa. Kuitenkin se on poliittisen toiminnan kannalta mielenkiintoisin, sillä se luo väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa 1 ja 2 kuvatun *me-he* -erottelun. Implisiittisesti se tarkoittaa erottautumista, vaihtoehdon esittämistä tai vastustettavan *toisen* konstruointia.

Julkinen identiteetti merkitsee erontekoa muista kentän toimijoista sekä heille esittäytymistä ja esiintymistä, sen lisäksi siihen kuuluu tai ainakin vaikuttaa muiden (liikkeen ulkopuolisten) määritelmät liikkeestä (Johnston, Larãna ja Gusfield 1994, 18 -19, ks. myös Pyykkönen 2003). Julkiset performanssit ovat samalla sekä demonstraatioita sinällään eli heijastuksia liikkeen itseymmärryksestä että liikkeen päämäärien nostamista julkiseen keskusteluun eli politisoimista. Toiminnan ei tarvitse olla suunniteltua tai edes rationaalista, riittää kunhan se tuo esiin liikkeen tavoitteet. Performansseilla osoitetaan epäkohta, luodaan *me-henkeä* ja erottaudutaan muista.

Julkiseen identiteettiin kietoutuu kaksi ristiriitaista tendenssiä. Yhtäältä se on liikehännän ja sen toimintatyylin representaatio ja toisaalta se on niiden saama reseptio. Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden ja postmodernien poliittisten liikkeiden poliittisesti toimimisen ja toiminnallisen identiteetin keskinäistä vuorovaikutusta ja suhteita voisi kuvata seuraavanlaisella kuviolla:

Kuvio 4. Identiteetin kolmijaon vaikutus poliittisesti toimimiseen

Aktivistisen liikehdinnän itseymmärrys muodostuu toiminnan ja politikoinnin tyylin perusteella. Se näkyy julkisessa, kollektiivisessa ja aktivistien individuaalisissa identiteeteissä. Yksilön identiteetti ja liikehdinnän kollektiivinen identiteetti ovat toisiaan konstruoivassa ja rekonstruoivassa vuorovaikutuksessa. Käsitys itsestä liudentuu jaettuun käsitykseen *meistä* samoja tavoitteita ja arvoja ajavana toimijaverkostona. Ulospäin ryhmä esittäytyy esittämällä julkisen omanlaisensa identiteetin (esim. vaikkapa ”virallisen Suomen vastaisen ulkoasun”) ja toimimalla ajamiensa arvojen mukaisella tavalla. Identiteetin analyyttinen komijako auttaa ymmärtämään postmodernia poliittisesti toimimista.

5.4. Kansalaistoimintaa rakenteissa ja fragmenteissa

Eri aikakausien kansalaisaktiivisuuden muotojen ja tyylien vertailu on tutkimuksellisesti hyödyllistä. Niistä löytyy monia yhdistäviä piirteitä, jotka syventävät ymmärtämystämme

kansalaistoiminnan ilmiöstä. Tämä edellyttää vain ennakkoluulotonta ja avointa ilmiöiden tarkastelua. Eräänä tällaisena yhdistävänä piirteenä voi pitää kysymystä kansalaistoiminnan motivoitumisesta. Niin 1970-lukulaisessa kuin sen vastinparina tarkastellussa 1990-luvun postmodernissa poliittisessa aktivismissa toiminta ja mobilisoituminen motivoituvat *konfrontatiivisesta dialogista*. Tällä tarkoitetaan tietoisesta vastakkainasettelua poliittisen järjestelmän kanssa (Lappalainen 2000, 253; Ervamaa 2005, 27). Pohjimmiltaan konfrontaatiossa on kyse sosiaaliseen ja poliittiseen integraatioon liittyvästä legitimaatiokriisistä, joka ilmenee poliittisen järjestelmän pyrkimyksenä ulottaa kontrolliaan ja dominointiaan elämismaailmaan. Tämän *kolonialisaation* estämiseksi kansalaiset pyrkivät symbolisen vastarinnan avulla korostamaan omaehtoisten elämäntapojen ja toiminnan merkitystä (esim. Habermas 1981 kuvaa *elämismaailman kolonialisaation* aiheuttamaa legitimaatiokriisiä; ks. myös Offe 1985, 846; Canel 1997).

Sekä Lappalainen (2000) että Ervamaa (2005) ovat tahoillaan mielenkiintoisesti vertailleet kahta eri vuosikymmeninä vaihtoehtoista politiikka ajanutta liikettä erilaisista teoreettista lähtökohdista asioita tarkastellen. Kumpikin toteaa asioiden ainakin jossakin suhteessa muuttuneen, kun verrataan aiempia liikkeitä myöhempiin. Ervanmaan analysoimat liikkeet kiinnittyvät kapitalismin globaaliin kritiikkiin. Vertailujensa perusteella hän toteaa, että vielä 1970 elämismaailmaa (habermasilaisessa mielessä²⁵) pyrki kolonialisoimaan niin

²⁵. Habermas tekee omassa elämismaailman käsitteessään distinktion elämismaailman ja systeemin kesken. Tässä erottelussa systeemi nähdään elämismaailman vastapoolina. Systeemi on yhteiskunnallisen tyyppillinen karakterisaatio, mutta Habermas korostaa sellaista seikkaa, että systeemin toimijoina tai agentteina ovat subjektit, joiden oma elämä jäsentyy elämismaailman käsitteen kautta. Täten sekä elämismaailma että systeemi ovat keskinäisessä yhteydessä (Habermas, 4, 1976). Habermasin pääpaino kirjassaan *Legitimation Crisis* onkin systeemin rakenteellisessa erittelyssä. Habermas käsittelee legitimaation kysymystä varsin pitkälle systeemin sisältä lähtevänä, immanenttina ongelmana ja jättää elämismaailman olemassaolon suhteessa legitimaatioon viitteelliselle tasolle. Lisäksi Habermasin mallia voisi kritisoida siitä, että se todellakin on puhdas teoreettinen konstruktio, eikä siinä ole praktillisia ulottuvuuksia juurikaan huomioitu. Tämä Habermasiin kohdistunut huomio ei sinänsä vähennä Ervamaan tarkastelun arvoa. Huomionarvoista kuitenkin on Habermasin lähtökohta. Habermasin mallin mukaan systeemi muuntuu omien fundamentaalisten ja organisaationaalisten periaatteittensa mukaisesti. Muuntuminen noudattaa systeemin omaa sisäistä dynamiikkaa. Esimerkiksi Marxilla oli, Habermasin mukaan, yhteisöjä tai organisaatioita muovaavana organisaationaalisenä periaatteena tuotantosuhde, joiden vaikutuksesta yhteisöt muovautuvat (Habermas 1981, 16). Näin tuotantosuhdeista tuleekin koko organisaatiota kattava perimmäinen ja ohjaava periaate. Tämä systeemisten periaatteiden mukaan muuntumisen tendenssi näkyi nähdäkseni myös Ervamaan analyysissa.

kansainvälinen talousjärjestelmä kuin valtiollinen säätely. Lisäksi talousjärjestelmä pyrkii kontrolloimaan valtioita. (Mt. 35.)

1990-luvulle Ervamaan huomioiden mukaan poliittis-hallinnollinen systeemitason kolonialisaatio elämismailmaan on jäänyt pois, kun taas kansainvälinen kapitalismi edelleen pyrkii niin elämismailman kuin valtioiden kolonialisoimiseen (mt. 36). Eli, kun sosiaalinen ja poliittinen holhoaminen ja ohjaus vähenevät, niin samalla talousjärjestelmään sidoksissa oleva kontrollointi kasvaa. Tämä kontrolli tosin ei välttämättä ole näkyvää sanktioista koostuvaa ulkoista valvontaa, vaan voi toteutua ”normaalistuneena” itsekontrollina. Tuottavuuden ja taloudellisen kasvun takaamisesta on tullut uskonkappale, jota sekä poliittinen koneisto että tavalliset ihmiset pyrkivät toiminnallaan vahvistamaan ja uusintamaan. Tämä voi johtaa äärimmillään sisäistettyyn itsekontrolliin.

Michel Foucault sekä monet Foucault-orientoituneet uusliberalismin kriitikot ovat huolestuneina puhuneet niin sanotun biovallan lisääntymisestä. Tällä viitataan erilaisiin normaalistamisen tekniikoihin, joilla ihmiset sopeutetaan ulkoiseen kuriin ja kontrolliin ilman että he edes sitä huomaavat. ”Normaalista” ulkoisesta olemuksesta ja vaatetuksesta tulee sekä sosiaalisen että itsensä hyväksymisen ehto. Ulkoisen kontrollin sisäistämisen tekniikoita hyödyntää myös ylikansallinen talouselämä elämismailman kolonialismissaan. (Tästä keskustelusta enemmän esim. Foucault 2000; ks. myös Hänninen & Karjalainen (toim.) 1997). Samansuuntaisia havaintoja, joskin ilman Foucault-kuorrutusta, valtiollisen toimijan heikkenemisestä on luettavissa Lappalaisen (2000 ja 2002) analyyseista, joissa ruoditaan rauhanliikkeen (1970-luku) ja radikaalin ympäristöaktiivisuuden, erityisesti eläinoikeusliikkeen, toimintaa.

Ervamaa näkee liikkeen toiminnan rakenteiden puitteistamana (vrt. Habermas 1981 II, 192 – 199, 209) ja niiden kautta tapahtuvana. Lappalaisen analyysi poikkeaa Ervamaasta siinä, että hän pyrkii selittämään toiminnan tyyliä ilman rakenteiden painolastia keskittyen itse toimintaan. Rakenteellisen selittämistavan hylkääminen vaikuttaisi olevan politiikan tutkijoita sosiologisista liiketutkijoista erottava tekijä. Poliitiikan tutkijaa kiinnostaa

enemmän toiminta ja sen muodot kuin järjestöllinen organisoituminen ja rakentuminen toiminnan mahdollistajana²⁶. Lappalaisen analyysissa päädytään johtopäätökseen, että 1990-lukulainen aktivismi eroaa varhaisemmasta vertailukohdastaan tyyliinsä ja toimimisen paikkojensa suhteen. Tässä tutkimuksessa postmoderniksi nimetyn 1990-lukulaisen aktivismin tyyli on konflikti-orientoitunutta rationaalisen vuoropuheluun tähtäävän ja samalla myös rakenteellisten toimijoiden kanssa yhteisöuhakuisen poliittisen tyylin asemesta (Lappalainen 2000, 256-257).

Lappalaisen kritikoima aiempi systeemiorientoitunut poliittisesti toimiminen tyypistyy institutionaalisten assosiaatioiden (virallisten tai kansalaisyhteiskunnallisten) tuottamiksi syötteiksi poliittiselle järjestelmälle tarkoituksenaan vaikuttaa päätöksentekoon. Tällainen toiminta noudattelee instituution (systemin á la Habermas) sisäistä toimintalogiikkaa, jossa ristiriidat hoidetaan poliittisen järjestelmän pelisääntöjen puitteissa. Mallin perusajatuksena on vahvistaa yhteiskunnan legitimiyyttä hoitamalla erimielisyydet kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla. Poliittisten ristiriitojen olemassaoloa ei kiistetä, mutta pyrkimyksenä on estää yhteiskunnallinen hajaannus yhteiskunnan sisäistä solidaarisuutta lisäämällä ja saavuttaa sellainen poliittinen ja yhteiskunnallinen järjestelmä, jonka perussääntöihin yhteiskunnan jäsenet saattoivat voida luottaa (Lappalainen 2002, 32-33). Materiaalisten resurssien jakaminen kanavoituu politiikan institutionaalisten toimijoiden välittämänä ja näin noudattaa von Beymen moderniksi nimeämää politiikan tekemisen tapaa (ks. von Beyme 1995, 122; Siisiäinen 1998; väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 1,2).

²⁶. Sosiologisten liiketutkimusten kunniaksi on todettava, että yhteiskunnallisia resistanssin politiikan liikkeitä ei syntyisikään, jos ne eivät olisi (olleet) reaktioita joihinkin epäkohtiin ja vaatimuksia niiden korjaamiseksi. Mielestäni sosiologinen liiketutkimus kuitenkin kiinnittää huomionsa liiaksi liikkeen antamien "lupausten" täyttämiseen instrumentaalisesti, eikä niiden *ekspressiiviseen toimintaan*. Toimiminen on postmoderneissa identiteettiliikkeissä merkittävämmässä asemassa kuin perinteisemmissä liikkeissä. Onnistumiskokemukset antavat uskoa ja arvoa toimimiselle ja kannustavat jatkamaan (Drudy et al. 2005; ks. myös väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 2,4,7). Osalla uusista liikkeistä ei ole selkeää kiinnittymispohjaa, vaan liikkeen sisäinen kiinteys ja *me*-henki pohjautuu pitkälti ekspressiivisille performansseille. Kuuluminen johonkin, eli sosiaalinen ulottavuus, vahvistuu toimimisen myötä, samoin kuin käsitys poliittisesta agenttiudesta. Toimijan subjektipositio on avoin mitä moninaisimmille konstruktiolle, jolloin sama toimija voi olla aktiivinen useissa samanaikaisissa kampanjoissa, mikä on 1990-lukulaisen postmodernin aktivismin tunnusmerkillisimpiä piirteitä.

Yhteiskunnallisten jännitteiden pitäminen aisoissa takaa materiaalisen politiikan toimivuuden ja luo ennustettavuutta ja vakautta poliittiseen järjestelmään ja sen kontrolloimaan yhteiskunnalliseen elämään. Instituutio-orientoituneessa politiikassa toimivat osapuolet ovat toistensa tunnustamia neuvottelukumppaneita, jotka reagoivat politiikassa esiin nouseviin yhteiskunnallisiin teemoihin tai edustamiensa intressiryhmien esittämiin vaateisiin. Niiden toiminta perustuu ryhmäedustukseen, jäsenkunnan kollektiivisesti jaettuun käsitykseen, tai laavammin jaettuun ideologiseen maailmankuvaan, siitä mitä pitää tavoitella, miten mobilisoida omat joukot toimimaan tavoiteltavan asian puolesta ja miten toimimalla tavoitteet saavutetaan (von Beyme 1995, 122; Paloheimo & Wiberg 1997, 210, 213; McDonald 2006, 21; Siisiäinen 2007, 302; Meyer 2007, 10). Kollektiivinen toiminta pohjaa siis ideologian määrittämiin ja värittämiin arvoihin ja on luonteeltaan *reaktiivista*. Poliitiikan toimijat reagoivat yhteiskunnasta tuleviin ulkoisiin syötteisiin ja puolustavat 'saavutettuja etuja' tai pyrkivät annetuissa oloissa 'jäsenkunnan kannalta parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen'. Toimijoiden toiminta on tällöin defensiiivistä ja toimintapuitteiden sääntelemää (Ervamaa 2005, 33).

Kuitenkin 1960-luvulta alkoi tendenssi, missä yhteiskunnalliset liikkeet toimivat erityisen selkeästi jonkin yhden asian puolesta. Usein jo liikkeiden nimet antoivat osviittaa, minkä asian puolesta oltiin liikkeellä. Ympäristö-, rauhan-, antiydinvoima-, naisliikkeet kantavat jo nimessään poliittista agendaansa. (Gusfield 1994, 65, Flacks 1994, 342; Johnston, Laraña & Gusfield 1994, 3; Eder 1993, 143.) Myös orastava maapalloistuminen näkyi eräänä liikkeiden syntyyn vaikuttaneena tekijänä. Tietoisuus globaaleista ongelmista aktualisoitui 1960- ja 1970-lukujen aikana, erityisesti väestönkasvun ja energiakriisin tiedostamisen seurauksena (ks. Heima-Tirkkosen et al. 1996 toim.). Uudempi aktivismi resonoi niin kutsuttua postmodernia politiikan teoriaa, jossa politiikkaa ei ymmärretä enää pelkästään rakenteisiin kiinnittyvänä rationaalisena toimintana tai luokkakategorioiden (Heller & Fehér 1988, 5; vrt. von Beyme 1995, 122; Hellsten & Martikainen 2001, 87).

Perinteisestä näkövinkkelistä uudet liikkeet nähdäänkin leimallisesti yhden asian liikkeiksi, jotka ovat jonkin polttavan epäkohdan agentteja vailla yleispoliittisia tavoitteita ja vakiintunutta toimijarakennetta (vrt. Byrne 1997, 10). Lyotardin (1985) mainitsemat ”suuret vapautuskertomukset” tai valistuksen dialektiikan mukaiset kehitysoptimistiset visiot ovat aktivistien silmissä kuolleiksi julistettuja (ks. myös Pyykkönen 2003, 222; Termonen 2003, 252; Lundbom & Rinne 2003, 192). Tarkastellun 1990-lukulaisen aktivismin ponttimena ei ollut toive saavuttaa jotakin, kuten tasa-arvoa, ihmisoikeuksia, rauhaa maailmaan, vaan ennen kaikkea huoli, että ihminen toiminnallaan tuhoaa elämisen edellytykset maapallolla.

Subjektiiiviset arvovalinnat, uusien elämäntapojen ja – tyylien esiinmarssi, yksilöllisten ratkaisujen korostaminen, asioiden tekeminen lähipiirissä ja pienessä mittakaavassa oma-aloitteisesti ovat tunnusmerkillisesti postmodernien poliittisten liikkeiden kollektiivista poliittista toimintaa, samoin kuin yksilöistyneen poliittisesti toimimisen. Tämän pohjalta nouseva osallistumisen motiivien ja poliittisen agendan henkilökohtaistumista koetun ja eletyn elämän alueilta ei silti tarkoita vieraantumista politiikasta, kuten joskus näkee virheellisesti oletettavan²⁷. Ennen muuta se voidaan nähdä antiteesinä formaalille keskitetylle järjestelmälle, joka on luonteeltaan hierarkkinen ja vertikaalinen (Termonen 2003, 252).

Konfliktien ja intressien yksilöistyminen ei merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista horisontaalisesti, toiminnan tavoite on subjektiivisen hyvinvoinnin parantaminen, itse määrittelyn hyvän edistäminen ja elämän laadun nostaminen (Rinne 2004). Toisinaan vaikuttavuutta keskeisemmäksi nousee uusien ajatusten esiin nosto, arvojen tuominen julkisuuteen, innovatiivisten toimintamuotojen kehittäminen, sosiaalinen yhdessäolo ja keskustelut maailmankatsomuksista (Lindholm 2005 152-153, 182; St John 2008; Bennett 2008). Keskeisenä motiivina poliittiselle osallistumiselle postmodernien

²⁷. Esim. professori Tuomas Martikainen, joka oli lanseeraamassa ns. *uuden politiikan* käsitettä (ks. väitöskirjansa toisen osan artikkelit 3,4), piti globalisaation vastaisia mielenosoituksia epäpoliittisena ja tunnevaltaisena toimintana Helsingin Sanomien kirjoituksessaan 7.8.2001 (lähde Pyykkönen 2003, 211).

uusien yhteiskunnallisten liikkeiden kohdalla voidaan pitää eettiseksi koettua tapaa elää. Tämä tendenssi *'totuudessa elämiseen'* ja sen mukainen toiminta, samoin kuin muille kohdistettu vaatimus, näkyy niin aktivistien asialistalla kuin julkisessa toiminnassa, jonka tarkoituksena on julkilausutusti saada aikaan muutos ihmisten elämäntavoissa (ks. esim. julma totuus suomalaisesta eläintuotannosta [www-dokumentti]; Muutoksen Kevät, 30 nroa vuosilta 1996-2003; Heima-Tirkkonen et al. 1996; Keck & Sikkink 1998).

5.5. Refleksiivinen postmoderni poliittisesti toimiminen

Reaktiivisen instituutio- ja valtiokeskeisten poliittisten liikkeiden tavoitteet ovat konkreettisia ja materiaalisia, tavoitellaan jotakin selkeästi konkreettista esimerkiksi vaaditaan kokoontumistiloja, parempia työoloja tms. (Inglehart 1997, 28, von Beyme 1995, 122). Refleksiivisen postmodernin poliittisesti toimimisen toiminnalliset verkostot ja postmodernit poliittiset liikkeet puolestaan nousevat omalakisesti formaalin institutionaalisen politiikan liepeillä ja osin ulkopuolella. Protestit ilmenevät erilaisissa yksittäisissä tilanteissa. Poliittisen konfliktin emergoituminen on lähtökohtaisesti avoin ja kontingentti tapahtuma (Canel 1997; Termonen 2003; St John 2008; Cough 2008, Schantz 2008; Charlton 2010; väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2). Liikkeiden toiminta on pyrkimystä toteuttaa itseään (*self-realization*) päämäärän ollessa autonomisuus (von Beyme 1995, 122). Eräässä mielessä sosiaalinen yhdessäolo käy yksiin poliittisen vaikuttamisen kanssa, sillä eräs merkittävä autonomisuuden määrittäjä on diskursiivisesti tuotettu symbolinen käsitys itsestä toimijana ja johonkin joukkoon kuulujana. Konstruoidut merkitykset *itsestä* ovat myös lähtökohta habermasilaiselle *elämismaailman kolonialisaation* vastustamiselle.

Postmodernit liikkeet eivät ole ideologisesti kiinnittyneet oikeisto-vasemmisto-akselille. Ne eivät toisin sanoen rekrytoi kannattajiaan perinteisten poliittisten liikkeiden tapaan, vaan koheesio niissä syntyy niin arvojen jakamisesta kuin toiminnan, sen muotojen ja päämäärien mukaan (Luukka 1998; Byrne 1997, 14; Canel 1997; Della Porta & Diani 1999,

13-14; Carter 1999, 319; Lundbom & Rinne 2003). Käsitteellisesti luokkaristiriitojen laimentuminen ja toiminnallisuuden korostuminen merkitsee erontekoa perinteisiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, ainakin suomalaisessa kontekstissa, jossa kollektiiviselle toiminnalle on leimaa-antavaa ollut pyrkimys muodostaa instituutiota tai organisoitua yhdistysmuotoisesti (Siisiäinen 1998, 220; Konttinen 2010, 58 -61). Tämä piirre tulee erityisen selväksi, kun tarkastellaan 1990-luvun järjestöissä toimineita aktivisteja, joiden osallisuus ja osallistuminen oli sananmukaisesti aktivismia monella rintamalla (ks. esim. *Muutoksen Kevät*, Lähde 1996, 149; Lundbom & Rinne 2003, Termonen 2003, 252 – 253, Pyykkönen 2003; Lindholm 2005, Rasimus 2006)²⁸.

Aktivistit selittävät omia valintojaan sekä ammentavat *minä*-kuvaansa ja ymmärrystään toimijoina ja poliittisena kollektiivina. Refleksiivinen poliittinen kansalaistoiminta ja sitä edustavat liikkeet pyrkivät siihen, että sen jäsenet (tai jopa yksittäinen henkilö) voisivat itse määritellä oman elämänsä suunnasta ja elämisen tavasta ja että liike itse voi itse vapaasti määritellä sen mitä se pitää tärkeänä ja kamppailun arvoisena (Von Beyme 1995, 122). Poliitiikan kiinnittymisen vaihtuvat syyt muuttavat myös poliittisen toiminnan luonnetta

²⁸. Subjektivis-identiteettisesti orientoinut postmodernin kollektiivinen poliittisesti toimiminen ei selity vanhempia yhteiskunnallisia liikkeitä selittävillä teorioilla. Ongelmalliseksi selittämisen tekee se, että mainittu tapa ymmärtää osallistumista tai osallisuutta ja eriasteista sitoutumista kiinnittää toimimaan alkavan subjektin osaksi jotakin identifioitavaa toimijakollektiivia. Selitysmallin mukaan yksittäisten toimijoiden identiteetit kietoutuvat jollakin tavalla järjestön tunnistettavaan kollektiiviseen identiteettiin ja yksilöstä tulee eräässä mielessä ryhmän tunnusmerkistön *kantaja*. Käytän tarkoituksella varsin 1970-lukulaisen sosiologian rakenneteoreettista lempisanaa kahdestakin syystä: Ensinnäkin monet liikkeet jäsenet todellakin kantavat ryhmän tunnuksia (esim. rintanappeja, tietyn tyylisiä vaatteita jne.). Toiseksi identiteettiliikkeiden riittämättömyys yksilöityneen refleksiivisen politiikan selittämisessä liittyy juuri sen rakenneteoreettiseen dilemmaan. Sellaisenaan tämä teoreettinen viitekehys peilaa vakiintunutta ja jo kouluissa opetettua käsitystä, jonka mukaan poliittinen elämä koostuu erilaisista politiikassa toimivista organisaatioista ja yhteenliittymistä. Ongelmallista tässä on lähtökohtainen oletus, että poliittinen toiminta tapahtuu jonkinlaisen oletetun metateoreettisen kehikon sisässä ja sen ainoana tavoitteena on erilaisia kanavia hyväksi käyttäen tuoda asioita poliittisen päätöksenteon piiriin. Täten politiikkaa tutkittaessa tulisi tarkastella millaisista osista se koostuu. Samalla pitäisi analysoida yhteiskunnan ja politiikan eri osien välisiä vuorovaikutussuhteita ja kosketuspintoja. Yhteiskunnallisten jännitteiden pitäminen aisoissa takaa materiaalisen edunvalvontapolitiikan toimivuuden ja luo ennustettavuutta ja vakautta poliittiseen järjestelmään ja sen kontrolloimaan yhteiskunnalliseen elämään. Kollektiivinen toiminta, joka pohjaa ideologian määrittämiin ja värittämiin arvoihin ja on luonteeltaan *reaktiivista*, eli politiikan toimijat reagoivat yhteiskunnasta tuleviin ulkoihin syötteisiin ja puolustavat 'saavutettuja etuja' tai pyrkivät annetuissa oloissa 'jäsenkunnan kannalta parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen'.

protesti-/performanssiluonteisemmaksi (Siisiäinen 2003, 55–56). Postmoderneille poliittisille liikkeille tyypillinen kehityssessimistinen maailmankuva liittyy Inglehartin mukaan (länsimaisten yhteiskuntien) arvojärjestelmien post-materialisoitumiseen (Inglehart 1997, 28). Tämä näkyy uusien poliittisten liikkeiden tavoitteenasettelussa. Postmoderneilla liikkeillä materiaaliset arvot eivät ole tavoitelistan kärjessä, vaan tärkeämmäksi koetaan sellaiset tavoitteet tai arvot kuten ilmaisun vapaus, elämänlaatu eli oikeus päättää itse oman elämänsä suunnasta ja oikeutta määritellä itselleen tärkeät asiat.

”Totuudessa elävä” asiakohtainen refleksiivinen politikointi vahvistaa politisoituvien ilmiöiden esiin nousemisten kontigenttisuutta. Nimittäin, refleksiivisyyden käsite itsessään viittaa eräänlaiseen itsetarkkailun lisääntymiseen tilanteessa, jossa yksilöt kokevat vallitsevan tilanteen olevan kestämaton. Se on siten ennen kaikkea koettua todellisuutta refleктоiva ajatusmuoto, poliittiseen muutokseen ja uudelleenajatteluun pyrkivä projekti. Uudet poliittiset järjestykset eivät kuitenkaan perustu vanhaan yhteiskunnalliseen järjestelmään, vaan refleksiiviset toimijat ovat itse vastuussa poliittisista arvioistaan ja tekemisistään. Eläinoikeusliikettä, radikaalia ympäristöaktivismia, kapitalistista globalisaatiota vastustavia järjestöjä, vaihtoehtoista globalisaatioita ajavia, ilmastomuutosliikkeitä, globaalia oikeudenmukaisuutta ajavia liikkeitä jne. yhdistävää niiden eettis-poliittinen agenda eli totuudessa eläminen sekä tästä kumpuava vastustamisen politiikka. Se on väistämättä myös kontingenssilla leikittelyä, sillä poliittisia arvioita tekevien toimijoiden toimilla on seurauksia, joita ei ole tarkoitettu. Toiminnan vapautta ja uuden aloittaminen politiikka ei voi siten palauttaa Arendtin käsittein ilmaistuna valmistavaan politiikkaan, jossa asiat etenevät suunnittelun kaavan mukaisesti (Arendt 1960; ks. myös Palonen 1993, 181).

Postmodernit liikkeet näkevät järjestelmän itsessään olevan sairaan ja nykyisen kaltaisen kehityksen johtavan perikatoon. Pienten askelten politiikka, kompromissit tai inkrementaalinen ongelmanratkaisu ei riitä aktivisteille. Suunnanmuutos, jota vaaditaan ja tavoitellaan, on kertakaikkinen ja ehdoton (Tuomivaara & Purmonen 1998, Lundbom &

Rinne 2003). Refleksiivisen politiikan näkökulmasta poliittinen osallistuminen epäpolitisoituu, jos politiikasta tulee perinteisen politiikan mukaista välineellisen rationaliteetin ohjaamaa managerialismia, jonka toimintalogiikka on hallinnollinen ja kommunikoinnin tapa ylhäältä alas suuntautuvaa monologi (Salmikangas 2004, 62; Häikiö 2005, 118; Glasius & Kaldor & Anheier 2006, 24; Keränen 2007, 214; väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 3,4).

5.5.1. Eläinoikeusliike postmodernina refleksiivisenä poliittisesti toimimisena

Oivan esimerkki postmodernin poliittisen liikkeen toiminnasta ja sen motivoitumisesta on 1990-luvulla esiin noussut eläinoikeusliike. Ehkäpä sitä on juuri sen erityisen ja selvästi proaktiivisen ja projektiivisen poliittisesti toimimisen tyyliensä ja resistanssin politiikan luonteensa johdosta varsin paljon akateemisesti tutkittu. Viimeisimmät esimerkit ovat tämä tutkimus sekä Lappalainen 2010. Eläinoikeusliike alusta alkaen määritteli itsensä vaihtoehdoksi perinteiselle eläintensuojelulle sekä tavoitteiltaan että toimintamuodoiltaan ja -tyyleiltään. Lisäksi se korostanut toimintansa epämuodollista organisoitumisen tapaa²⁹ ja on onnistunut päivittämään toimintakeinojaan onnistuneesti (Lundbom 2009 ja väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 7, ks. myös Häyhtiö & Rinne 2010).

Konttisen ja Peltokosken mukaan ympäristöaktivisteja yhdistää kokonaisvaltainen huoli ympäristöstä, eläimistä ja ihmiskunnasta. Liikehdinnän protestiaalto korostaa toimintaa tässä ja nyt (Konttinen & Peltokoski 2000, 126). Tämä pätee myös eläinaktivismiin. Koheesio eläinoikeusliikehdinnässä, kuten muissakin uusissa post-materiaalisesti orientoituneissa liikkeissä syntyy niin arvojen jakamisesta kuin toiminnan, sen muotojen ja päämäärien mukaan (Luukka 1998; Byrne 1997, 14; Della Porta & Diani 1999, 13-14). Toiminnallisesti liike muuttuu tempauksissaan *Klasse an sich* -tyyppisestä löyhästä

²⁹. ”Eläinten vapautusrintamalla ei ole keskitettyä johtoa tai hierarkiaa. Jokainen yksilö tai ryhmä joka/jotka ovat kasvissyöjiä ja jotka harjoittavat laitonta suoraa toimintaa Eläinten vapautusrintaman periaatteiden mukaisesti, voivat kutsua itseään nimellä EVR.” (Muutoksen Kevät 6/1997).

kollektiivisesta mobilisaatiosta, jonka kannattajilla on pelkästään jossain määrin yhteneväisiä tavoitteita tai arvoja *Klasse für sich*-muotoiseksi ohjelmalliseksi organisaatioksi, jolla on oma identiteettinsä, poliittinen tyylinsä, kiinteätkö ja osallistujien jakama yhteinen arvoperusta ja toimintaympäristönsä.

”*Ei ole oikeutta – on vain me!*” Eläinoikeusliikkeen aktivistin lausahdus kiteyttää jotakin olennaista poliittisen toiminnan muutoksesta. Tällä nimellä otsikoi myös Panu Luukka (1998) ensimmäisen eläinoikeusliikettä käsittelevän tutkielman Suomessa. Iskulause tiivistää sellaisen näkemyksen, jonka mukaan oikeudenmukaisuus ei toteudu ellei itse ole valmis sen puolesta toimimaan. Asialistan henkilökohtaistumisen seurauksena toiminnan kärki voi suuntautua mihin tahansa *välineellisen ajattelun* logiikan mukaisesti toimivaan elämäalueeseen, jonka koetaan uhkaavan elämän ylläpitämisen edellytyksiä. Tällaista poliittisesti toimimista ei kuitenkaan voi luokitella beckiläisen määritelmän mukaisesti *alapolitiikaksi* (Beck 1995, 31), koska toisin kuin Beckillä, postmodernien toimijoiden tavoitteena ei ole uudelleen muotoilla poliittis-organisatorisia valtarakenteita³⁰.

Eettiset periaatteet muodostavat liikehdinnän poliittisen toiminnan perustelun ja niiden korostaminen on postmoderneille liikkeille leimallinen piirre. Tällaisen ajattelutavan mukaan oikeamieliset mieluummin kärsivät itse vääryyttä kuin tekevät itse väärin. Omien ei-eettisten tekojen oikeutus nousee suuremman vääryyden vastustamisesta. (Heller & Fehér 1988, 42.) Myös laittomien keinojen hyödyntämisestä perustellaan eettisesti oikeana pidettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Postmodernille poliittiselle liikkeelle on taktisesti oivaltava valinta, että radikaalisti toimiminen kanavoituu löyhien verkostomaisen tai *ex tempore* aktiviteettien kautta (Osterweil 2004, Schantz 2008; Charlton 2010). Näin vastuun toimimisen seurauksista kantaa aina toimivat yksilöt. Yhteiset tempaukset ja onnistumiskokemukset aktioissa luovat yhteisöllistä me-henkeä ja vahvistavat elementtejä, jotka tarjoavat aineksia aktivisti-identiteetin luomiseksi. Tällainen identiteetti perustuu

³⁰. Beckin käsitys refleksiivisyydestä on palautettavissa aiemmin kritikoituun habermasilaiseen käsitykseen systeemin ja elämämaailman suhteiden muuntumisesta nimenomaan systeemisen logiikan mukaisesti.

‘kuviteltuun yhteisöön’ ja se pysyy hengissä yksilöllisten valintojen yhdistämisellä siten, että toimintaan osallistuvat yksilöt päättävät samastua liikkeen tavoitteisiin ja toimintatapoihin. Tämänäyttävät *Gemeinschaft* -yhteisöt ilmaantuvat hetkessä ja joutuvat sen jälkeen taistelemaan olemassaolostaan ja perustelevaan kannattajilleen ja ulkopuolisille oman oikeutuksensa ja identiteettinsä jonkinasteisen pysyvyyden.

Eläinaktivismissä keskeisen eettisen periaatteen muodostaa luonnon, eläinten ja myös ihmisten itseisarvon tunnustaminen ja siitä seuraava hyväksikäytön ja kärsimyksen vastustaminen. Eläinaktivistit perustelevatkin usein toimintaansa juuri vääryyden vastustamisella. Eläimet nähdään tuntevina, sensitiivisinä olentoja ja sen vuoksi niillä pitää olla ihmisoikeuksien tapaisia oikeuksia (Tuomivaara ja Purmonen 1998; myös Luukka 1998). Ajatus eläinten oikeuksista juontuu utilitaristisen filosofin Jeremy Benthamin toteamukseen “*The question is not, can they reason? can they talk? but can they suffer?*” (Guither 1998, 14: ks. myös <http://www.oikeuttaelaimille.net/www2/>). Eläinaktivismi määrittyy kannattajilleen toimintana, jonka periaatteisiin ei sovi muodollinen organisoituminen, vaan ennemminkin jonkin asian puolesta ja jotakin vastaan toimiminen. Jaettu käsitys eläinten oikeuksista ja sensitiivisyys niiden hyväksikäytölle rakentavat eläinoikeusaktivisti-identiteettiä.

Eläinoikeusliikkeen toiminta on se virike, joka saa uudet kannattajat liittymään toimintaan ja pitää vanhat kannattajat mukana toiminnassa. Näin toiminnasta itsestään tulee keskeinen elementti aktivisti-identiteetin ymmärtämisessä. Eläinoikeusliikkeen poliittinen agenda ei ole *yleispoliittinen* ja lisäksi se on selvästi vallitsevaa elinkeinorakennetta ja elämänmenoa vastustava (lihansyönti, nahka-asusteiden käyttö ja eläinten käyttäminen viihdyttämisessä). Eläinoikeuksien erityispoliittisuuden ja yleisemmin koko ympäristöradikalismien vastarinta-asenteen vuoksi eläinten oikeuksia ajava politiikka toimii uskottavimmin perinteisten poliittisten instituutioiden ulkopuolella. Vastarintaliikkeelle tämä on poliittinen hyve. Ulkopuolisuus on myös valinta, sillä radikaali

eläinoikeusliike on irtisanoutunut maltillisesta muutospolitiikasta (Tuomivaara & Purmonen 1998).

Vuosituhanen vaihteen aikainen eläinaktivismi toimi vielä pääsääntöisesti turuilla ja toreilla suorittaen näkyviä tempauksia ja pyrkien julkisuuteen asiaansa edistääkseen. 2000-luvun alun jälkeen eläinaktivismi vaikutti pikkuhiljaa kuihtuvan, tai ainakin häipyneen valtajulkisuudesta. Eläinoikeusliikkeen hiljaiseloa jatkui vuosituhanen alkuvuosista aina vuoden 2007 loppupuolelle. Tuolloin *Tehotuotanto.net* nimen ottanut aktivistiryhmä rikkoi hiljaisuuden. Se toi tuolloin julkisuuteen kuvaamiaan videoita, joita Yle näytti ajankohtaisohjelmissaan. Eläinaktivistien salaa videoima materiaali suomalaisilta sika- ja siipi- ja karjatiloilta paljasti suomalaisten maatilojen arjesta asioita, jotka muutoin olisivat jääneet käsittelemättä. Tämä tempaus nosti eläinten kohtelun taas julkisuudessa kiinnostavaksi poliittiseksi teemaksi. Vertaisviestinnän kanavien kautta lähetetty viesti kulki läpi verkkoyhteisöjen. Eläinoikeusliike päivitti toimintarepertoariaansa samalla kun se teki comebackin vaihtoehtoisen politiikan näyttämölle.

Menestyksenkäs kampanja voi hyödyntää monikärkistä viestintästrategiaa, kuten Oikeutta eläimille -yhdistyksen *tehotuotanto.net*-sivuston esimerkki osoittaa. Sokeeraava aineisto toimitetaan valtamedialle ja samanaikaisesti se ladataan internetin interaktiivisille jakelukanaville, perustetaan omat kampanjasivustot sekä liittoudutaan hankkeeseen myötämielisesti suhtautuvien järjestöjen kanssa. *Tehotuotanto.net*-sivuston esiin nostamiin epäkohtiin reagoivat niin viranomaiset, poliitikot, kansalaisjärjestöt kuin yksittäiset ihmiset. Esimerkiksi Facebookissa hykerreltiin onnistunutta kampanjaa ja toivottiin ihmisten miettivän omia kulutustottumuksiaan ja suhdettaan lihansyöntiin. Samanlaisia ajatuksia esitti kuluttajajärjestön edustaja puhuessaan kuvamateriaalin julkaisupäivän jälkeisessä *aamutv:ssä*.

Julma totuus: tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta – kampanjassaan eläinoikeusliike noudatti jo viime vuosituhanella määrittelmiään kollektiivitoiminnan kriteerejä (ks.

alaviite 24). Kampanjaa ylläpidettiin Oikeutta eläimille järjestön palvelimilta ja julkisuuteen asiasta tulivat puhumaan vain järjestön edustajat, eivät suinkaan salakuvaajat itse. Järjestön oman väitteen mukaan materiaali on koottu yksittäisten kansalaisten heille lähettämistä, maataloilta salakuvatuista videoista, jotka koruttoman karusti kertovat eläinten piittaamattomasta kohtelusta tehoeläintuotannossa.

Kuva 2. *Julma totuus: tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta* kampanjamateriaalia (lähde http://www.oikeuttaelaimille.net/ttnet/index.php?option=com_content&task=view&id=146&Itemid=165)

Oikeutta eläimille -järjestö otti kampanjan sivustolleen yksinkertaisesti koska kampanja sopii täydellisesti järjestön omaan toimintaprofiiliin, järjestöllä oli riittävästi nettiosaamista ja lisäksi järjestön laitteet (serveri) oli riittävän tehokas. Aiempi palvelin oli kaatunut ylikuormituksen johdosta (tiedot Oikeutta eläimille järjestön tiedottajan Aura Kallin kanssa käydystä yksityisestä keskustelusta keväällä 2008).

Eläinoikeusliike päivitti kampanjatoimintaansa hyödyntämällä käytössä olevaa digitaalista teknologiaa ja uusia toimintaympäristöjä oivaltavan innovatiivisesti poliittisen vaikuttamisen saralla ja osoitti kykenevänsä julkisuutta hyödyntävään post-ideologiseen refleksiiviseen kansalaispolitikointiin. Tehoeläintuotantoa kritikoivat kuvat ja video-otokset osoittavat eläinoikeusliikkeen kulkeneen samaan suuntaan pohtiessaan käytännöllistä vaikuttamista ihmisten kulutustottumuksiin. Järjestö-orientoitunut kollektiivisen *me-*

henkisyiden tuottamisen lisäksi kampanjan ja vaikuttamisen painopiste suunnattiin myös *ulkopuolisten* tahojen käyttäytymisen muuttamiseen ja interventioihin julkiseen keskusteluun. Kampanjan alun ajoittaminen loppuvuoteen 2007 sai useat tavalliset kansalaiset julkisesti pohtimaan joulukinkun syömisen eettisyyttä ja järkevyyttä lehtien yleisönosastoilla ja internetin keskustelupalstoilla. Tähän keskusteluun myös monet eläinoikeusliikettä, eläinten hyvinvointia ja eläinoikeuksia tutkineet tieteenekijätkin osallistuivat.

5.5.2. Yksilöitynyt kansalaisvalvonta refleksiivisenä poliittisesti toimimisena

Tietokonevälitteinen viestintä on lisännyt kansalaisten mahdollisuuksia julkistaa tietoja erityisesti yritysten, hallitusten, poliisien ja monen muun yhteiskunnallisen vaikuttajan toimien epäeettisyydestä ja haitallisuudesta (Kavada 2005, 2007; Kelly et al. 2009, 84; della Porta 2010; Earl 2010, 212; Fisher & Boekkooi 2010, 194 – 195; väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit 4 ja 6). Epäkohtia paljastavaa poliittisesti toimimista voi kutsua kansalaisvalvonnaksi, kuten väitöstutkimuksen toisen osan artikkeleissa neljä ja kuusi tai ilmiantamisen politiikaksi (Rosanvallon 2008, 51, 54). Internetin helppokäyttöiset sosiaalisen median alustat, kuten Youtube, Facebook, twitter, Flickr jne. tarjoavat ennennäkemättömät mahdollisuudet tällaisen toiminnan harjoittamiseen. Omaan poliittiseen arvioon pohjautuva viestintä ei verkon helppopääsisissä julkisuustiloissa tarvitse paljon voimavaroja saavuttaakseen yleistä huomiota. Internet tarjoaa sekä välineen että paikan toimia poliittisesti, osallistua ja mobilisoidua.

Oman totuuden motivoimassa toiminnassa jokainen toimija on viime kädessä vastaa omista tilannekohtaisista tulkinnoistaan, mutta ei hallitse alulle sysäämäänsä tapahtumain vyöryä. Havainnollistava esimerkki tästä on vuoden 2007 eduskuntavaalien alla julkisuuteen noussut Petri salon tapaus Vaasan vaalipiirissä, jota käsitellään väitöstutkimuksen artikkelissa neljä ja kuusi. Tuolloin ”kansalaisvalvoja” Pia Mikander sattumalta osui paikalle kuulemaan Kokoomuksen kansanedustaja-ehdokkaan P. Salon rasistis-sävytteisiä

kommentteja somalialaisista maahanmuuttajista. Mikander kuvasi tapauksen julkisessa vaalitulaisuudessa ja lähetti kuvaamansa materiaalin FST:n julkaistavaksi ja lisäksi latasi videon Youtube nimiseen sosiaalisen median sovellutukseen. Mikander itse kertoo tapahtuneesta:

”olin paikan päällä ottamassa kuvia oman mielenkiinnon (ja ehkä opetuksen) takia. Minua kiinnostaa vaalityö ja miten ehdokkaat esittelevät itsensä ja käyttäytyvät mahdollisten äänestäjien kesken. Tämä oli siis motiivini kuvaamiseen. Kun taas tuli selväksi mitä PS oli sanonut, sain uuden ajatuksen: tämän haluan kaiken kuulevan. Voisi ehkä sanoa, että tämä oli koko keikan päämotiivi. Haluan, että ihmiset tietävät, että tällainen veteraanipolitiikko ajattelee ja sanoo näin. Toivoisin, että mahdollisimman monet näkisivät videon ja juttelisivat siitä, työpaikoillaan, perheissään, tuttavapiireissään. Pohjalainen-lehti kirjoitti otsikossaan: Salanauhoittajan motiivina avoin politiikka. Tämä antoi minusta aika hyvä kuvan siitä, mitä tein. Tällä hetkellä olen aika iloinen siitä, että tästä nousi keskustelu. Toisaalta olisin halunnut, että poliitikot olisivat napanneet tämän ja ruvennut kysymään puolueenjohdossa olevilta: millaisia ehdokkaita haluamme riveihimme? *tällaista ei tullut.*”

Olisin pysynyt nimettömänä, ellei olisi ruvettu puhumaan "*ansasta*" tai *FST:n tilaustyöstä*. ...

En sitten todellakaan osannut odottaa sitä, että STT:n "uutisesta" (siitä että kyseessä oli tahallaan tehty ansa), nousisi enemmän kohua kuin PS'n puheista. ...

Eli lyhyesti: yllätyin siitä, että puhuttiin niin paljon tästä tavasta saada tietoa, eikä siitä, että näin suuren puolueen 8 vuotta ollut edustaja sanoi näin.

(Lähde: Pia Mikander, sähköpostiviesti Mikander-Rinne, 20.3.2007, kursivoinnit JR)

Kansalaisvalvoja Mikander aloitti oman harkintansa pohjalta prosessin, joka ei kaikin osin mennyt ajatellulla tavalla. Toiminnan seuraukset olivat hänelle itselleen ennakoimattomia. Itse asian sijasta puhuttiin hänen mielestään toissijaisista asioista, kuten tiedonhankkimisen tavasta ja ansan virittämisestä. Sen sijaan keskustelua ehdokkaan arvomaailmasta ei Mikanderin näkemyksen mukaan käyty riittävästi.

Yllä oleva esimerkki valaisee myös refleksiivisen toimijan käsitystä, että vain itse suoraan toimimalla voidaan vaikuttaa asioihin, joihin virallinen poliittinen koneisto ei kykene tai halua puuttua. Asioiden tuominen julkiseen keskusteluun ja pyrkimys löytää ratkaisuja ongelmiin jäävät joissakin tapauksissa yksilön vastuulle.

5.6. Refleksiivinen kansalaistoiminta antisysteemisenä politiikkana

Postmoderni politiikan teoria rakentuu paradoksaalisille kärjistyksille ja vastakkainasettelulle, joissa toimijan odotukset ja kokemukset ovat määräävässä asemassa poliittisen toiminnan suuntaa mietittäessä tai minkä tahansa käsillä olevan teeman politisoimisessa. Hyvin sattumanvaraiseksi teemojen politisoinnin tekee se, että postmodernissa vedotaan universaaleihin moraalisiin periaatteisiin, joiden määrittäminen jää täysin subjektin omalle kontrolle (Heller & Fehér 1989, 80). Universaalien, ei-konkreettisten arvojen, korostaminen johtaa sellaiseen tilanteeseen, mikä 1970-lukulaisessa ympäristössä ei olisi voinut olla kuviteltavissa. Maailmankuvaa ohjaavien suurten poliittisten vapauskertomuksien eli ideologioiden sijaan subjektille annetaan vapaus itse määrittää paikkansa ja tehtävänsä maailmassa. Poliittisesta toiminnasta tulee siten enenevässä määrin itse määritellyistä lähtökohdista ponnistavaa sitoutumista jonkin asian puolesta tai jotakin vastaan vaikuttamista (mt. 7-8). Toimija voi milloin tahansa pyrkiä politisoimaan minkä ilmiön hyvänsä ja siten onnistua tietoisesti rikkomaan konsensuaalisen politiikan koodiston. Poliitiikan keskeiseksi tyyliksi nousee tällöin pyrkimys erottautua ja kiinnittyminen vaihteleviin asiakohdaisiin kampanjoihin. Eronteot ja toimimisen tavat ja tyylit määritellään usein tilannekohtaisesti poliittisen toiminnan *momentumeissa*, toimija tai toimijat arvioivat omaa suhdettaan maailmaan ja siihen mitä pitäisi tehdä.

Poliittisen henkilökohtaisuus uusissa postmoderneissa yhteiskunnallisissa liikkeissä erottaa niissä toimivat yksilöt motiivien osalta perinteisistä ymmärryksestä poliittisesta toiminnasta. Ne korostavat toimintansa motiiveina henkilökohtaisia ja omakohtaisesti koettuja yhteiskunnallisia ja poliittisia ristiriitoja ja epäkohtia. Politisoitavat epäkohdat voivat liittyä sukupuoleen, yhteiskunnalliseen asemaan, kansallisuuteen, moraaliseen eettisiin mielipiteisiin jne. Niitä voidaan hyvällä syyllä kutsua ”antisysteemisiksi liikkeiksi” (Maney 2002, 38) useastakin syystä. Ensinnäkin niiden ajamat asiat eivät luontevasti istu vakiintuneiden politiikan toimijoiden tavoiteohjelmiin, radikaaleille vaihtoehtoliikkeille on liki mahdoton löytää yhteistyökumppaneita muualta kuin politiikan marginaaleista, joissa ne itsekin liikkuvat. Toiseksi liikkeet ovat usein jonkun polttavan epäkohdan muuttamiseen pyrkiviä

agentteja (ks. esim. Keck & Sikkink 1998, 8 – 9) vailla sen kummempia yleispoliittisia tavoitteita. Niiden toiminta painottuu asian tunnetuksi tekemiseen tai ongelmien paljastamiseen sekä mahdollisesti toiveeseen, että kunhan asia tulee tunnetuksi, niin siihen puututaan (Rosanvallon 2008, 54; vrt. Yang 2008).

Asioita julkisuuteen tuovaa poliittisesti toimimista on helppo syyttää yksipuolisuudesta ja siitä, että se ei antaudu keskusteluun. Jossakin määrin kritiikki on oikeutettua, sillä ”puskista ampuminen” ei ajatuksena sovi demokraattisen politiikan julkisuusidealiin, jonka ihanteena monet pitävät deliberatiivista keskustelua (esim. Habermas 1989). Mutta jos ajatellaan, että asioiden julkituominen sinällään on riittävää, oleellista on itse viesti, ei viestintuoja. Mundo Yang (2008), on analysoinut internetissä toimivaa Anonymous-toimijaverkostoa, erityisesti sen saksalaista osaa joka vastustaa skientologian nimellä tunnettua uskonnollista suuntausta. Anonymous on hyvin löyhästi organisoitunut toimijakollektiivi, joka hyödyntää tietoverkkoja toiminnan mobilisoimiseksi. Organisoitumiseltaan se muistuttaa hämmästyttävän paljon alaviitteessä 29. kuvattua EVR:n organisoitumistapaa. Toimintatempauksissaan anonyymit usein pukeutuvat samalla tavalla eli viittaavat Guy Fawkes-naamariin³¹. Anonyymit korostavat pukeutumisellaan kasvottomuuttaan, suojelevat itseään vastustamiensa skientologioiden uhkailulta ja häirinnältä sekä viittaavat Guy Fawkes-hahmon kulttuurisiin ulottuvuuksiin (ks. alaviite 31.)

Kolmanneksi perinteisestä systeemisestä politiikasta poiketen resurssiköyhille liikkeille merkittävä toiminnan areena on julkisuus (della Porta 2000, 242 – 243). Antisysteemiset liikkeet järjestävät huomiota herättäviä toiminta-aktioita ja siten hyödyntävät julkisuuden

³¹. Guy Fawkes (1570 – 1606) osallistui kuuluisaan ruutisaliititioon 1605, jossa tarkoituksena oli räjäyttää Englannin parlamentti parlamentin avajaisien yhteydessä. Samalla ajatuksena oli surmata sekä silloinen kuningas Jaakko I sekä kaikki parlamentin avajaisiin osallistuvat parlamentaarikot. Samaista Guy Fawkes-naamaria käyttää myös totalitaaris-fasistista hallintoa vastaan taisteleva nimetön sankari Alan Mooren (2005) nerokkaassa sarjakuvassa *V niin kuin verikosto* (ilmestynyt jatkokertomuksena 1983–1985), jonka pohjalta on myös tehty samanniminen elokuva vuonna 2002. Mooren luomassa dystopiassa ainut totaalista hallintoa vastustanut voima oli naamioituna esiintynyt supersankarillisia ominaisuuksia omannut yksilö, joka haki toimillaan oikeutta, kauneutta ja totuutta. Tarinan lopussa hänen onnistui resistanssin politiikan ja onnistuneiden tempaustensa esimerkeillä valaa rohkeutta apaattisiin ja pelolla hallittuihin kansalaisiin, jotka nousivat vastustamaan totalitaristista hallintoa Guy Fawkes-naamareihin ja -asusteisiin pukeutuneina.

valokeilaa kertoakseen motiiveistaan ja tavoitteistaan (esim. turkistarhaiskujen saama julkisuus ja aktivistien lausunnot mediassa, ks. Juppi 2003). Vaihtoehtoisesti julkisuutta voidaan myös tuottaa itse, kuten esimerkiksi tehotuotanto.netin aktivistit, jotka salaa kuvatuilla videoillaan nostivat julkisuuteen tuotantoeläinten kohtelun suomalaisilla maatiloilla vuoden 2007 lopulla (*Julma totuus: tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta* [www-dokumentti]; Lundbom 2009, väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 7). Kannattajien kerääminen ja mobilisaatio perustuu antisysteemisissä liikkeissä tai toiminnallisissa verkostoissa niiden lähettämän viestin kykyyn läpäistä median kentät ja tarjota ihmisille samastumiskohde, tai ainakin riittävän houkutteleva aihe, jonka ympärillä parveilla. Tehotuotanto.net saattoikin olla kiinnostuneempi poliittisten prosessin liikkeelle laittamisesta, ei välttämättä sen tuloksista. Ilmiantamisen politiikka on itsessään toimintaa, jossa toiminnan (anonyymi) *sankari* taistelee hyvän puolesta (Mannermaa 2008, 57).

Neljänneksi antisysteemiset toimijat eivät odota pitkiä aikoja sitä puututaanko esille nostettuihin epäkohtiin, vaan alkavat itse ratkoa ongelmia. Tee-se-itse-mentaliteetti elää vahvana aktivistien keskuudessa (Luukka 1997; Siisiäinen 1998; Konttinen & Peltokoski 2000; Lundbom & Rinne 2003; Lindholm 2005; Rasismus 2006). Tämä poliittisesti toimimisen fragmentoituminen kertoo sekä nykytoimijoiden *instantismista* (Tuomivaara & Purmonen 1998, 228; Mannermaa 2008, 68; Earl 2010, 215) eli halusta saada ratkaisuja tai ainakin vaikuttaa asioihin välittömästi että antisysteemisten liikkeiden asemoitumisesta valtiokeskeisen formaalin politiikan marginaaliin tai kokonaan sen ulkopuolelle (esim. eläinoikeusliikkeen laittomat iskut, Luukka 1997; Tuomivaara & Purmonen 1998; Rinne 2004).

Antisysteemisten liikkeiden eräs toiminnan tavoite on määritellä itse uudelleen sekä toiminnan kentät että poliittisesti toimimisen poliittisuus (kuten esim. eläinten oikeuksien politisoiminen (Lundbom & Rinne 2003) tai talonvaltauksset (Stranius 2009; Yliselä 2010). Hyvän elämän puolesta propagoivina ja toimivina agentteina ne voidaan nähdä tekijöidensä itseilmaisiksi, joka perustuu autenttisuuden ja autonomisuuden tavoitteluun, eli subjektin

pyrkimyksille olla se, kuka on, ja oikeutta olla sellainen kuin on. Antisysteeminen poliittisesti toimiminen ei tavoittele kokonaisratkaisuja poliittisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Näin se välttää perinteisen politiikan traagisuuden eli loputtomat neuvottelut, omien tavoitteiden vesittyminen sekä konsensus- ja kompromissihakuisuus vältetään ja voidaan keskittyä vain hyvien, toimijan itsensä määrittelemien, asioiden ajamiseen ja koettujen ongelmien esiintuomiseen.

Viidenneksi antisysteeminen poliittisesti toimiminen voidaan nähdä yksilöityneenä elämänhallintaprojektin muotona. Se tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa ja kehittää poliittista arviointitaitoa ja poliittisesti toimimista. Se myös voi vahvistaa aktiivista poliittista kansalaisuutta, jonka yhdeksi keskeiseksi määrittäjänä on kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40). Tyypillistä epämuodolliselle poliittiselle kansalaistoiminnalle onkin, että siinä toimijat kokevat pientenkin onnistumisten omaehtoisissa toiminta-aktioissaan positiivisella tavalla voimaannuttavaksi (empowering).

Yksilöllistyvää elämänhallintaprojekti-tulkintaa vaikuttaisi tukevan se empiirinen havainto, että antisysteemiset aktivisti pitävät onnistuneita toimintakokemuksia hyvin merkittävinä itselleen juuri positiivisen poliittisen voimaantumisen ja me-henkisen henkilökohtaisen identiteetin vahvistamisen kannalta. Nämä seikat korostuvat omaan asiaan uskoa luovina tekijöinä ja niitä pidetään omakohtaisesti paljon merkittävämpänä asiana kuin toiminnan negatiivisia seurauksia, jollaisia ovat muun muassa poliisin aktivisteihin kohdistamat pamputukset, sakkorangaistukset, hankaluudet työpaikan saamisessa ja vapaudenriistot. (Drudy et al. 2005.) Osallistuminen omien arvojen mukaiseen toimintaan luo paitsi vaikuttavan asia- ja tilannekohtaisen toimijaverkoston niin myös vahvistaa toiminnassa mukana olevien individuaalia ja kollektiivista identiteettiä luoden siitä aktivisti-identiteetin (ks. väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2).

Kuudenneksi antisysteemisen poliittisesti toimimisen tyyli eroaa valtiokeskeisen poliittisen toiminnan tyyleistä. Jos lähtökohtana ovat ongelmien ja epäkohtien näkyväksi ja tiettäväksi tekemien ja keskeinen foorumi ulkoparlamentaariset toiminnan kentät sekä joko valtajulkisuus tai itsetuotettu julkisuus, niin tämä näkyy myös toimimisen tyyliässä. Antisysteeminen toiminta on monimuotoista ja näyttävää. Toimintamuotoja voivat olla mielenosoitukset, kulkueet, katujen tai talojen valtaukset, asioiden uudelleen määrittely (kakuttaminen, vastamainokset) tai kehystämiset (shokkikuvat tehoeläintuotannosta), paljastaminen (kansalaisvalvonta esim. väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 6; Häyhtiö & Rinne 2008, 2010).

Antisysteemisessä poliittisesti toimimisessa tyypillinen piirre on sen vahva painottuminen performatiivisuuteen politikoinnissaan. Tämä ilmenee tilannekohtaisina aktioina ja saa usein ekspressiivisen performanssin muodon (Kulynych 1997, 333; väitöstutkimuksen toisen osan artikkeli 2; Lundbom & Rinne 2003, 1999; Rinne 2004, 94; St John 2008, 171,174). Tästä ”normaalien poliittisten kanavien” ohittamisesta seuraa, että toimijoiden omaksuma tyyli on itsessään argumentti ja kannanotto ajetun puolesta. Lisäksi jokainen kannattaja esiintyessään asian ajajana on aina myös itsessään argumentti ajetun asian puolesta. Poliittisesti toimimiselle tällä on huomattavan suuri merkitys, sillä toiminnan kannalta kokemus ja odotushorisontti ovat keskeisiä ajateltaessa poliittisesti toimimisen tavoitteita, keinoja ja toiminnan tiloja. Visio ja missio ovat yksilöllistyvälle antisysteemiselle kansalaistoiminnalle keskeinen käyttövoima. Osin myös tästä syystä poliittisesti toimiminen nähdään tässä tutkimuksessa korostuneesti tilannekohtaisena poliittisia arvioita edellyttävänä ”oman totuuden mukaisena” toimintana. Toimintana, joka on siirtynyt rakenteista fragmentteihin.

6. Väitöstutkimuksen toisen osan pääkohtien tiivistelmä sekä yhteenveto ensimmäisestä osasta

Väitöstutkimuksen toisen artikkeleissa tarkastellaan sovinnaisesta poikkeavaa poliittisesti toimimista. Teoreettinen viitekehikko ja tarkastelun tapa taustoitettiin ja luonnosteltiin väitöstutkimuksen ensimmäisessä osassa. Keskeisenä tehtävänä on osoittaa ja kuvailla poliittisesti toimimisen muotoja ja toiminnan tyylejä, jotka ovat monimuotoistuneet ja fragmentoituneet vuosikymmenten saatossa (ks. esim Hoikkala et al. 2005; St John 2008; McDonald 2006; Lindholm 2005; Lappalainen 2002). Tutkimuksen tarkoituksena ei ole kokonaiskuvan antaminen kaikista fragmentoituvan poliittisesti toimimisen muodoista (liikkeistä, keinoista jne.) vaan ennen kaikkea pyrkimys ymmärtää minkälaisesta muutoksesta ja ilmiöstä on kyse, kun poliittisesti toimimisen motiivit liudentuvat henkilökohtaisiksi. Tämän ilmiön esiin tuomiseen ja selittämiseen tämän tutkimuksen teoreettinen kehikko ja artikkeleissa tarkastellut tapaukset hyvinkin riittävät.

Väitöstutkimuksen toisen artikkeleissa piirtyy esiin seuraavia poliittisesti toimimista muutostavia seikkoja:

- Poliittisesti toimimisen motivoituminen voi olla henkilökohtaisempaa kuin aiempina vuosikymmeninä. Järjestö-orientoituneen kollektiivisen toiminnan rinnalle on nousemassa yksilölähtöinen tapa toimia toimia poliittisesti. Tämä näkyy myös toiminnan motiivien henkilökohtaistumisena ja asia-/teemakohtaisena kiinnittymisenä poliittisesti toimimiseen.
- Fragmentoituva politiikka asemoi itsensä ”virallisen” formaalin politiikan ulkopuolelle. Puolueiden asemesta toiminta kanavoituu vapaamuotoisten verkostomaisten liikehdintöjen kautta tai jopa yksilöllisinä pelinavauksina, jotka voivat muodostua Michelettin (2003) tarkoittamassa mielessä yksilöllistyneeksi *kollektiiviseksi toiminnaksi*.
- Refleksiivisen ja postmodernin poliittisesti toimimisen tavoitteet liittyvät henkilökohtaisiin subjektiivisesti tärkeiksi tai arvokkaiksi koettuihin asioihin. Tavoitteet ovat post-materiaalisia ja ”hyvään elämään” liittyviä. Tämä erottaa väitöstutkimuksessa tarkastellun politiikan perinteisemmästä materiaalisia tavoitteita ajavasta ”modernista” edunvalvontapolitiikasta (ks. von Beyme 1995).
- Asiakohtaisesti mobilisoituvaa poliittisesti toimivaa voimaa voi olla luonteeltaan post-ideologista, mikä näkyy muun muassa WTO:n vastaisissa mielenosoituksissa,

Maailman sosiaalifoorumin toiminnassa, ympäristöaktivismissä, yksilöllisissä poliittisissa pelinavauksissa (Lordi-tapaus; yksilölähtöinen kansalaisvalvonta yms.), joissa samaan kollektiiviseen toimijaverkoston voi kuulua huomattavan eritaustaisia toimijoita. Jaettu teema ja yhteiseksi koettu vihollinen tuottaa (lyhytaikaista) poliittista kumppanuutta.

- Asiakohtaisuuden korostuessa korostuu myös se, että poliittisesti toimimisen tavoitteena voi olla vain jonkin yksittäisen epäkohdaksi koetun asian/ilmiön korjaaminen. Tällainen politiikka voi täydentää tai haastaa institutionaalista politiikkaa nostamalla epäkohtia esiin ja toimimalla niiden parantamiseksi. Usein asiakohdainen refleksiivinen toimiminen painottaa itsetekemisen merkitystä (DIY) ja nopeita toimenpiteitä (instantismi).
- Asioiden nostaminen tai tuominen julkisuuteen ovat postmodernin ja refleksiivisen politiikan keskeisiä tapoja toimia ja samalla poliittisesti toimimisen resurssi (esim. *julma totuus – tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta* ja poliitikkojen kansalaisvalvonta).
- Helppokäyttöiset ja kelle tahansa avoimet internetin julkisuustilat tarjoavat refleksiivistä poliittista toimimista harjoittaville kanavan, välineen ja jopa tavan toimia asiansa puolesta tai vastustaa jotakin. Internetin poliittinen käyttö lisää entistään yksilölähtöistä, subjektiiviseen poliittiseen arviointiin perustuvaa poliittisesti toimimisen tapaa, mikä lisää politiikan fragmentoitumista.
- Postmoderni ja refleksiivinen politiikka ovat arendtilaisessa mielessä toimintaa, ne ovat uutta aloittavia projektiivisiä pyrintöjä, joissa toimijat osoittavat sitoutumisensa ja toimivat omien preferenssiensä mukaisesti (totuudessa eläminen). Tämä tendenssi näkyy niin perinteisessä offline- kuin virtuaalisessa online-toiminnassa.
- Tilanne- ja kontekstikohtaisessa poliittisesti toimimisessa toimija ja kulloinenkin tilanne ovat rakenteistuneessa vuorovaikutuksessa toisiinsa nähden. Tilanne vaikuttaa toiminnan tapaan ja tyyliin, jotka puolestaan vaikuttavat muihin tilanteissa toimiviin sekä tilanteen itsensä puitteisiin. Lisäksi tilanteissa toimimisessa korostuu ajan toimintaa avaava ja rajaava vaikutus.
- Internetin eriytyneet nyt-hetket voivat muuttaa kollektiivisen toiminnan mobilisoitumisen tapoja ja muotoja.
- Internet mahdollistaa marginalisoitujen ryhmien, mielipiteiden ja kannanottojen nousun poliittiseen julkisuuteen. Lisäksi se voi koota hajallaan olevia samanmielisiä yksilöitä vaikuttavaksi toimijakollektiiviksi jopa maailmanlaajuisesti.

Väitöstutkimuksen perusteella voisi väittää, että politiikan ja poliittisen käsitteet ovat sängen monimerkityksellisiä määriteltäviksi. Ilmiönä mainitut käsitteet sisältävät useita ulottuvuuksia. Käsitteen merkitysala pitää sisällään esimerkiksi käsitykset eri politiikan osa-alueista, siitä millaista toimintaa käsitteen mukainen toiminta on ja vieläpä mitkä seikat/asiat voivat olla poliittisia luonteeltaan. Poliitiikan ilmiö viittaa jo siten itsessään

rajaamattomaan joukkoon ilmiöitä ja asioita. Asian voi ilmaista myös kuten emeritusprofessori Olavi Borg 1980-luvulla todetessaan: ”*Politiikassa on myös paljon politiikkaa*” (ks. Borg-sitaatin selitys Palonen 1987).

Oleellista politiikan käsitteen määrittelyssä ei kuitenkaan ole sen tekemisen paikka, vaan ennen kaikkea sen toiminnallinen luonne. Poliitiikkaa luonnehdittiin edellä projektiiviseksi strategiseksi toiminnaksi, jonka avulla pyritään vaikuttamaan itselle suotuisalla tavalla jonkin asiantilaan, prosessiin, ilmiöön tms. ja jolla on yksityistä elämänpiiriä laajempi merkitys. Poliitiikka voidaan lisäksi nähdä joko sektoriaalisena toimintana tai laajemmin kokonaisilmiönä, joka yhdistää suppeammat poliitiikkalohkot tietyn yläkäsitteen eli politiikan alaan (ks. Palonen 1987). Edellinen käsitys viittaa sellaiseen näkemykseen, jonka mukaan poliitiikka jakaantuu erilaisiin lohkoihin, esimerkiksi talouspolitiikka, puolustuspolitiikka jne., joilla kullakin on omat toiminnan kohteensa ja erityisongelmansa. Jälkimmäinen käsitys puolestaan korostaa itse ilmiön perustavaa laatua olevaa luonnetta. Nimittäin sitä, että politiikassa on viime kädessä kyse aina vaikuttamaan pyrkivästä toiminnasta, jossa vähintään kaksi erilaista näkemystä jostakin asiasta. Poliitiikka on sellainen toiminnan ala, jonka avulla yhteisöissä mahdollisia esiin nousevia konflikteja ja ristiriitoja pyritään ratkaisemaan (Paloheimo & Wiberg 1997, 15, vrt. Lappalainen 2000, 252).

Perinteisen politiikan keinoin toimiminen on aikaa kuluttavaa puuhaa ja tällaisten prosessien hitaus voi tuntua työläältä nopeatempoiseen elämänrytmiin tottuneesta nykyihmisestä. Nykyaikaa leimaa eetos, jota esimerkiksi tulevaisuuden tutkija Mika Mannermaa kutsuu *instantismiksi* ja jota kehittyvä digitaalinen viestintäteknologia entistään vahvistaa (Mannermaa 2008, 67). Tätä eetosta voisi kuvata myös sanonnalla: ”*Heti-mulle-kaikki-tänne*”. Tälle ajalle kuvaavaa on, että poliittiselle toiminta-areenalle astuu välittömiä kertakaikkisia ratkaisuja vaativia ryhmiä tai jopa yksilöitä monenkirjavine tavoitteineen. Odotusten ja kokemusten kuilu aiheuttaa jatkuvan tyydyttämättömyyden ja tyytymättömyyden. Se, että nykyiset refleksiivisen poliittisesti toimimisen puitteissa

toimijat odottavat enemmän ja nopeammin kuin aiemmat aktivistipolvet, juontuu heidän kokemuksensa erilaisuudesta, ei poliittisesta naiiviudesta ja tietämättömyydestä. Postmodernien refleksiivisten toimijoiden kokemushistoria ja odotushorisontti on tyystin erilainen verrattuna esimerkiksi perinteisen politiikan järjestöjyriin. Esimerkiksi radikaalit vaatimukset eläinten oikeuksien huomioimisesta ei tee vaateista irrationaaleja, vaan ainoastaan eri kokemustilasta nouseviksi (Heller & Fehér 1988, 20).

Tutkimuksessa tarkasteltava eläinoikeusliike on esimerkki tämänkaltaisesta poliittisesta liikehdinnästä, jossa tavoitellaan nopealla aikataululla reaali poliittisesti mahdottomia päämääriä. Poliittisena toimintana se ei ole kotonaan poliittisten järjestelmän ja sen toimintalogiikan puitteissa, vaan hakeutuu ja toteutuu sen ulkopuolella. Politikoinnin paikkana olivat silloin mm. kadut, kauppapaikat, rakennustyömaat jne. Kehittyvän digitaalisen teknologian myötä houkuttelevaksi toimintaympäristöksi on noussut verkon virtuaaliset julkisuustilat, joita hyödyntävät niin vakiintuneet poliittiset toimijat kuin yksittäiset kansalaiset. Tätä ilmiötä voidaan tarkastella refleksiivisen politiikan käsitteen avulla jossa toiminta ilmenee omintakeisella ja tilannekohtaisesti vaihtuvalla tyyllillä postmoderneja tai jälkitraditionaalisia tendenssejä, jotka yhdessä yhteiskunnan rakenteiden muutoksen – sekä aivan erityisesti nopeasti muuttuvien toimintaympäristöjen, kuten digitaalisen viestintä- ja kommunikaatioteknologian Web 2.0-ympäristöissä - ja tyylin kanssa luovat mielenkiintoisella tavalla uudenlaista politiikan ilmiötä.

Politiikka on välttämätöntä ja väistämätöntä, sillä se on kanava ja väline hyvän (ja pahan) yhteisölliseen jakamiseen; päätöksentekoon; eri etuja tavoittelevien ryhmien konfliktien ratkaisuun. Poliitiikalla ohjataan ja organisoidaan yhteisöllisen kehityksen suuntaa sekä allokoidaan arvoja legitimiin auktoriteetin nimissä. Poliitiikka on järjestäytynyt yritys tuoda järjestystä ja selkeyttä pluralistiseen kaaokseen (esim. Heywood 2004, 52). Toisaalta silloin, kun politiikkaa tarkastellaan muusta kuin hallinnon järjestämisen näkökulmasta, niin ilmiön esiintulemisen muodot voivat olla jotakin muuta. Poliitiikkaa voidaan hyödyntää myös konsensuaalisen hegemonian rikkomiseen, vaihtoehtoisten näkemysten esittämiseen,

proaktiiviseen uutta generoivaan toimintaan. Eli politiikka voi olla paitsi harmonista konsensusta ja managerointia, niin myös vastustavaa resistanssin politiikka, jopa vallankumouksellista toimintaa.

Konsensuaaliseen hallinnointiin tähtäävää managerointia ja siitä erottautuvaa omaehtoista kansalaispolitiikointia on vertailtu ja analysoitu erityisesti väitöstutkimuksen toisen osan kolmannessa ja neljännessä artikkelissa. Artikkelissa osoitettiin, että hallinnollinen politiikka pyrkiessään ajan hengen mukaisesti voimistamaan ja osallistamaan kansalaisia on silti oman agendansa vanki. Se ei kykene, tai vaihtoehtoisesti halua, antaa kansalaisille aitoa vaikutusvaltaa ja sanansijaa yhteisöllisiin päätöksiin. Toiveena on, että kansalaiset ottaisivat kantaa virkamiesten laatimaan asialistaan eivätkä intoudu räväkästi haastamaan viranhaltijoita ja poliitikkoja. Esimerkkinä artikkelissa kolme mainittu Vammalan kaupungin keskustelupalstan sulkeminen kansalaiskeskustelun loiskuessa yli siedettävän rajan.

Toisenlaisen politiikkakäsityksen inspiroimia taasen ovat pyrinnot, joissa omatoimisesti haastetaan vallitsevia käsityksiä ja yritetään vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja käyttäytymiseen. Tällaisesta toimimisesta esimerkkinä voisi mainita vaikkapa mainitussa artikkelissa kuvatun prekariaatti.org:in toiminnan. Performatiivisen politiikan ja uusien käsitteiden avulla haluttiin saada ihmiset ajattelemaan nykyään normaaleiksi muuttuneita *epätavanomaisia* työsuhteita ja kysymään, miten työelämään astuva nuori voi edes haaveilla tulevaisuutensa suunnittelusta. Epävarmuuden syynä on, että ainoat tarjolla olevat ovat hyvin usein paskaduuneja tai pätkätöitä. Tämän näkemyksen mukaisesti korostuu ajatus poliittisesti toimimisen monimuotoistumisesta ja asiakohaistumisesta ideologisesti motivoituneen tai puoluepoliittisesti orientoituneen politiikan kustannuksella.

Politiikan näkeminen strategisena ja tavoitteellisena toimintana, jolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan julkisesti käytyyn keskusteluun tai yhteiskunnassa eteneviin prosesseihin liittää myös instituutioiden ulkopuolisen elämän politiikan ilmiön piiriin (Hermes &

Dahlgren 2006, 260-261). Se muistuttaa schmittiläistä *der Begriff des Politischen*-kirjasssa (1932) esiin tulevaa ajatusta poliittisen aspektin periaatteellisesta universaaliudesta. Poliittikka voi olla mikä tahansa toiminta tai liike (*motion*), joka on teleologisesti tavoitteellista ja johonkin suuntautunutta. Eräs tärkeä kriteeri toiminnan poliittisuudelle on, että se on tietoisesti vaikuttamaan pyrkivää ja suuntautuu, eli sillä on puhtaasti itsensä ulkopuolisia pyrintöjä (väitöstutkimuksen neljäs artikkeli):

Mikä tahansa toiminta ei silti ole poliittista, ainoastaan sellainen toiminta joka on päämäärähakuista refleksiivistä toimintaa toimijan/toimijoiden sekä heidän yhteisöjensä välillä. (Jung XIV-XV, 1979).

Toiminnalla on oltava merkitystä ja vaikuttavuutta myös muille kuin toimijoille itselleen, sen pitää heijastua poliittisen yhteisön elämään ollakseen poliittista. Tämä seikka erottaa sen sosiaalisesta, yhdessäoloon ja integraalista koheesiota vahvistavasta toiminnasta. Poliittinen toiminta on jotakin muuta kuin pitsinnypläystä tai kirjallisuuspiirien keskustelukerhoon osallistumista, se on ulkoiseen todellisuuteen vaikuttamaan pyrkivää aktiivisuutta. Tästä syystä politiikan toimijan kyky tehdä vaihtelevissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia arviointeja toimintansa suunnasta ja käytettävistä keinoista korostuu. Samoin korostuu julkisuuden ja julkisuustilojen merkitys toiminnallisen politiikan perspektiivistä.

Ajatus politiikan julkisuudesta sopii hyvin arendtilaiseen politiikan teoretisointiin, jossa julkinen tila on politiikan paikka. (Arendt 1958; Segerberg 2005; Zerilli 2005.) Julkisuus nähdään jopa yksittäistä toimijaa voimistavana resurssina, jonka avulla ja jossa voidaan politikoida ja harjoittaa yhteisöön vaikuttavaa toimintaa. Julkiset tilat ovat siten samanaikaisesti sekä väline, kanava että paikka astua politiikkaan ja tehdä politiikkaa. Lisäksi digitaalisten viestimien teknologia tarjoaa aivan uudentyypisiä tapoja poliittiseen toimintaan ja mobilisaation, kuten esimerkiksi eri julkisuustasot läpäisevä protestoinnin eskaloituminen (Lordi-protesti artikkelissa viisi) tai kenen tahansa harjoittama poliitikkojen valvonta (artikkelit neljä ja kuusi). Myös toiminnan perustelemisessa argumentatiivisuus korostuu. Siksi onkin ollut mielenkiintoista havaita, kuinka myös eläinoikeusliikekin alusta

alkaen on julkisuudessa vaistonvaraisesti perustellut omaa olemassaolonsa oikeutta *periarendtilaisesti* tarpeella synnyttää jotakin uudenlaista ja aiemmasta eläinsuojelulinjasta poikkeavaa (Tuomivaara & Purhonen 1998).

Laaja politiikka-käsitys pyrkii ymmärtämään ja ulottamaan käsitteen selitysvoimaa kattamaan monentyyppistä yhteiskunnalliseen tai julkiseen vaikuttamiseen tähtäävää toimintaa. Silti se ei riitä, jos halutaan ymmärtää politiikkaa käsitteen koko rikkaassa merkityksessään. Poliitiikka-käsitykseen on tavoitteellisen toiminnan lisäksi myös monia muita vaikuttavia seikkoja, jotka vaikuttavat käsityksemme itse politiikan ja poliittisen luonteesta. Eräs varsin paljon katveessa oleva tekijä, joka itse asiassa on kiistatta keskeisimpiä koko politiikka-käsityksen ymmärtämisen kulmakivistä, on käsitys poliittisesta toimijasta ja poliittisesta toiminnasta. Useimmiten politiikaksi määritetään monenkeskinen, teleologisesti orientoitunut toiminta, joka on kollektiivista toimintaa jonkin asian puolesta tai puhtaammin poliittisesti jotakin asiaa vastaan (puhtaan politiikan määritelmästä ks. Palonen 1983; vrt. Schmitt 1932). Tässä puhunnassa tavataan unohtaa yksilöllinen subjektiviteetti, yksittäinen ihminen, joka jostakin syystä päättää pyrkiä vaikuttamaan johonkin asiaan. Yksilön mukaan vetäminen politiikan paremmin ymmärtämiseksi on rikastuttanut viimeaikaista tieteenalan sisäistä keskustelua politiikan luonteesta.

Poliittisesti toimimisen mahdollistaa subjektiivisille arvoille ja asenteille perustuva arvion tekeminen. Arvioiva subjekti ei tyydy perinteiseen formaalin politiikkaan ja sen toimintatapoihin, vaan pyrkii yksilöllisesti toteuttamaan omaa politiikan tai vaikuttamisen agendaansa. Refleksiivisessä toiminnassa erityisen tärkeän asemaan nousee *tee-se-itse*-mentaliteetti. Arvioiva yksilö kokee maailman, ilmiön, objektin tai jonkun muun huomionsa kohteena olevan asian jonakin. Näin tämä merkitys on merkitys minulle. Arvion tuloksena syntyy arvostelma.

On syytä tähdentää, että vaikkakin käsillä oleva työ painottaa politiikan subjektiivista määrittämistä, niin tämä tapahtuu tutkimuksellisen kärjistämisen vaatimuksesta. Lisäksi tutkimuksen tekoa on elähdyttänyt vakaumus, että politiikan tutkimukselliset marginaalit, toimimisen fragmentoituminen ja reuna-alueen ilmiöt saattavat merkittävällä tavalla lisätä ymmärrystä siitä, mihin suuntaan politiikka ilmiönä saattaa olla matkalla. Viime vuosikymmenten yhteiskunnallinen kehitys ja sosiaalisen toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet politiikan käsitteen merkitysalaan ja tutkimuksen fokusointiin. Enenevästi huomiota kiinnitetään ihmisten omaan poliittiseen aktiivisuuteen; kansalaislähtöiseen politiikkaan. Hieman kärjistäen voisi todeta, että aiemmin poliittinen osallistuminen rajoittui *satunnaiseen politikointiin* eli äänestämiseen, kun taas nykyisin kansalaisia halutaan osallistaa ja kuunnella heidän mielipiteitään asioiden valmisteluvaiheessa (esim. Keränen 2007; väitöstutkimuksen toisen osan artikkelit, erityisesti 3 ja 4).

Kiteyttäen asian voi tiivistää siten, että uudempaa politiikka-käsitettä elähdyttää ajatus, että kansalaisuuteen kuuluu myös mahdollisuus tulla kuulluksi vaalikaudenkin aikana. Omaehtoistuvaan politiikkaan liittyy jälkimodernille tyypillinen *tee-se-itse* ulottuvuus, jolla viitataan sellaiseen ajatukseen, jonka mukaisesti ihmiset pyrkivät toteuttamaan omia tärkeitä projektejaan ja samalla tavoittelevat autonomisuutta ja autenttisuutta oman elämänsä hallinnan suhteen (Heller & Fehér 1989). Poliittinen osallistuminen ja toiminta, samoin kuin näiden teemojen tutkimus, suuntautuu näin kansalaisten omiin yhteenliittymiin ja niiden toimintamuotoihin ja -keinoihin. Poliittinen toimintaympäristö on fragmentoitunut kompleksiseksi multi-spatiaaliseksi verkostoksi (esim. Lappalainen 2005, 59), joissa toimijoille avautuu uusia kenttiä tai väyliä vaikuttaa. Osallistuminen ja vaikuttaminenkin voivat olla monentasoista digitaalisen viestintäteknologian mahdollistaessa vaikuttamisen aina paikallistasolta (esim. virtuaaliset korttelikokoukset, ks. esim. Molinari 2008) tai maailmanlaajuiset vastamainontakampanjat (Baringhorst 2008). Oleellista omaehtoistuvan refleksiivisen politiikan ymmärtämiseksi on, että niissä osallistumisen ja toiminnan merkitys ei riipu pelkästään vaikuttavuudesta ja toiminnan tuloksista, vaan merkittävä rooli motivaatiossa on osallistuvalla toiminnalla.

Osallistumisen houkuttavuudessa institutionaalinen formaali politiikka häviää kiinnostavimmille henkilökohtaisesti läheisiksi koetuille ja mahdollisesti suuremmille toimintatavoille, joita erilaiset kansalaisjärjestöt ja kehittyvä digitaalinen tietotekniikka tarjoavat. Subjektiiiviset arvovalinnat, uusien elämäntapojen ja – tyylien esiinmarssi, yksilöllisten ratkaisujen korostaminen, asioiden tekeminen lähipiirissä ja pienessä mittakaavassa oma-aloitteisesti ovat tunnusmerkillisesti uudenlaisen kansalaistoiminnan agendalla, jonka myötä poliittisen osallistumisen ja toiminnan motiivit nousevat henkilökohtaisen, koetun ja eletyn elämän alueilta. Konfliktien ja intressien yksilöllistyminen ei merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista horisontaalisesti. Aktivistien toiminnallisen poliittisen aktiviteetin ja mobilisaation perimmäinen tavoite on subjektiivisen hyvinvoinnin parantaminen, itse määrittelyn hyvän edistäminen ja elämän laadun nostaminen. Toisinaan vaikuttavuutta keskeisemmäksi nousee uusien ajatusten esiin nosto, arvojen tuominen julkisuuteen, innovatiivisten toimintamuotojen kehittäminen, sosiaalinen yhdessäolo ja keskustelut maailmankatsomuksista (della Porta 2010; Charlton 2010; St John 2008, 170; Lindholm 2005 152-153, 182). Tavoiteltavan tilan saavuttaminen jopa oikeuttaa lain rajat ylittävän toiminnan (esim. Klang 2006, 68), totuuden paljastumisen ja itse omassa totuudessa eläminen riittävät perustelemaan käytetyt keinot.

Lähdeluettelo:

- Akinwumi, Akinbola, E. (2006), "A Singular Time, or a Separated Continuum? Unthinking modernity/postmodernity. *Time & Society* vol. 15 No.2/3, ss. 365-372.
- Anheier, Helmut & Glasius, Marlies & Kaldor, Mary (2004/5; 2005/6; 2006/7) *Global Civil Society – yearbooks*. SAGE Publications Ltd., London, UK.
- Arendt, Hannah (1969), *On Violence*. Harcourt Brace, New York
- Arendt, Hannah (1968) [1954], *Between Past and Future. Eight Exercises in Political Thought*. Penguin Books, New York.
- Arendt, Hannah (1958), *The Human Condition*. The University of Chicago Press, Chicago & London.
- Augustinus (2003), *Jumalan valtio* (suomentanut Heikki Koskenniemi), WSOY, Juva.
- Austin, J.L: (1975), *How to do things with words*. Oxford University Press, New York.
- Ayerman, Ron & Jamison, Andrew (1991), *Social Movements: A Cognitive Approach*. Polity Press, Cambridge.
- Backman, Jussi & Himanka, Juha. *Fenomenologia* [www-dokumentti]. Saatavilla [tp://filosofia.fi/node/2712/](http://filosofia.fi/node/2712/). Luettu 21.6.2010.
- Ball, Terence (1977), Editor's Introduction. Teoksessa Ball, Terence (toim.) *Political Theory and Praxis: New Perspectives*. University of Minnesota Press, Minneapolis, 3 – 12.
- Baringhorst, Sigrid (2008), Kuluttajakansalaisten poliittinen voimaantumisen - verkon korporaatiovastaisen kampanjoinnin mahdollisuuksia ja ongelmia, *Politiikka* 50:1.
- Barney, Darin (2007), Radical Citizenship in the Republic of Technology: A Sketch. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siapera, Eugenia (toim.) *Radical Democracy and the Internet*. Palgrave, McMillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York, 37 – 54.
- Beck Ulrich (1995), Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa U. Beck; A. Giddens & S. Lash *Nykyajan jäljillä* [1994]. Gummerus, Jyväskylä.
- Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (1995), *Nykyajan jäljillä: Refleksiivinen modernisaatio*. (Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order, 1994.). Suomentanut Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere
- Bennett, Lance W. (2005), Social Movements beyond Borders: Understanding two Eras of Transnational Activism. Teoksessa della Porta, Donatella & Tarrow, Sidney (toim.) *Transnational Protest and Global Activism*. Rowman & Littlefield Publishers, Maryland, USA s. 203-226.
- Berndtsson, Inger; Claesson, Silwa, Friberg, & Joakim Öhlén (2007), Issues about Thinking Phenomenologically while Doing Phenomenology, *Journal of Phenomenological Psychology* 38 (2007), s. 256–277. Saatavilla: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=113&sid=7719f00e-63e5-41ff-b3f4-9eb3bda90a93%40sessionmgr107>. Luettu 16.1.2008.
- Bernstein, Mary (2005), 'Identity Politics', *Annual Review of Sociology*, vol. 31, 47-74.
- Bernstein, Richard J. (1977), Hannah Arendt: The Ambiguities of Theory and Practice. Teoksessa Ball, Terence (toim.) *Political Theory and Praxis: New Perspectives*. University of Minnesota Press, Minneapolis 141 - 158.
- von Beyme, Klaus (1995), Biopolitical Ideologies and Their Impact on the New Social Movements. Teoksessa A. Heller; R.S. Puntcher (toim:) *Biopolitics: The Politics of the Body, Race and Nature*. Aldershot, Avebury, England

- Boehm, Rudolf (1979), Husserls drei Thesen über die Lebenswelt. Teoksessa Ströker, Elisabeth (toim.) *Lebenswelt und Wissenschaft in der Philosophie Edmund Husserls*. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, s. 23 – 31.
- Brauer, Oscar Daniel (1982), *Dialektik der Zeit: Untersuchungen zu Hegels Metaphysik der Weltgeschichte* 1. Auflage. Frommann-Holzboog, Stuttgart.
- Byrne, Paul (1997), *Social Movements in Britain*. Routledge, London and New York.
- Canel, Eduardo (1997), New Social Movement and Resource Mobilization: The Need for Integration. Teoksessa Kaufman, Michael & Dilla, Haroldo (toim.) *Community Power and Grassroots Democracy*. Zed Books, , London 1997 s. 189 - 221. Saatavilla myös: http://www.idrc.ca/en/ev-54446-201-1-DO_TOPIC.html. Luettu 9.1.2008
- Cairns, Dorion (1968 [1939]), An approach to phenomenology. Teoksessa Farber, Marvin (toim.) *Philosophical essays in memory of Edmund Husserl*. Greenwood press, New York.
- Carr, David (1999), *The Paradox of Self*. Oxford University Press. Oxford, New York.
- Carter, Alan (1999), *A Radical Green Political Theory*. Routledge/Taylor Francis Group, London and New York.
- Carty, Victoria (2010), New Information Communication Technologies and Grassroot Mobilization, *Information, Communication and Society*, 13:2, 155 – 173.
- Chadwick, Andrew (2009), The Internet and Politics in Flux, *Journal of Information Technology & politics* 6:3, 195-196.
- Chadwick, Andrew (2007), Digital Network Repertoires and Organizational Hybridity. *Political Communication* 24, s. 283 – 301.
- Chadwick, Andrew (2006), *Internet Politics. States, Citizens, and New Communication Technologies*. Oxford University Press, New York & London.
- Charlton, John (2010), “Another world was possible? Anticapitalism in the year 2000. *Interface: a journal for and about social movements* vol 2(1),44 – 79.
- Cohen, Jean L. & Arato, Andrew (1992), *Civil Society and Political Theory*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, and London, England.
- Cohen, Steve (2003), *No One is Illegal: Asylum and Immigration Control, Past and Present*. Trentham Books Limited. London.
- Cough, Tim (2008), Resistance: Under what Grace, *The Resistance Studies Magazine* Issue 1 – January 2008, 17 – 23.
- Cromwell, Steven Galt (2000), Who is the Political Actor? An existential Phenomonological Approach. Teoksessa Thompson, Kevin & Embree, Lester (toim.) *Phenomenology of the Political, contributions to Phenomenology*, Vol 38, s.11-28.
- Crossley, Nick (2002), Making sense of social movements. Open University Press, Buckingham/Philadelphia.
- Dahlgren, Peter (2005), *The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation*, *Political Communication*, 22:147, s 147-162.
- Dauenhauer, Bernard (1978), Renovating the Problem of Politics. Teoksessa Bruzina, Ronald & Wilshire, Bruce (toim.) *Crosscurrents in Phenomenology*. Martinus Nijhoff, The Hague/Boston, 30 – 50.
- della Porta, Donatella (2010), Communication in Movement: Social Movements as Agents of Participatory Democracy. Prepared for presentation at the conference on *Networking Democracy? New Media Innovations in Participatory Politics* Babes-Bolyai University, Cluj, Romania, 25-27 June 2010.
- della Porta, Donatella (2005), Multiple Belongings, Tolerant Identities, and the Construction of Another Politics: Between the European Social Forum and Local Social Fora. Teoksessa della

- Porta, Donatella & Tarrow, Sidney (toim.) *Transnational Protest and Global Activism. Rowman and Littlefield, New York, 175-202.*
- della Porta, Donatella (2000), Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet (kääntänyt Tiina Rättilä). *Politiikka* 42:4, s. 234-248.
- della Porta, Donatella & Diani, Mario (1999), *Social Movement in a Globalizing World*. Macmillan, New York.
- della Porta, Donatella & Mosca, Lorenzo (2005), Global-net for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements. *Journal of Public Politics* 25, 165-190.
- Drury, John & Cocking, Chris & Beale, Joseph & Hanson, Charlotte & Rapley, Faye (2005), The phenomenology of empowerment in collective action. *British Journal of Social Psychology*, 44:3, 309-328
- Drummond, John (2000), Political Community. Teoksessa Thompson, Kevin & Embree, Lester (toim.) *Phenomenology of the Political, contributions to Phenomenology*, Vol 38.
- Dupont, Anthony (2008), Continuity or Discontinuity in Augustine? Is There an 'Early Augustine' and What is his View of Grace? *Ars Disputandi*, Volume 8, 67 -79. Saatavilla <http://www.arsdisputandi.org/publish/articles/000304/article.pdf>. Luettu 24.6.2010.
- Durkheim, Émile (1995 [1912]), *The elementary forms of religious life* (transl. By Karen E. Fields). Free Press, New York.
- Earl, Jennifer (2010), The Dynamics of Protest-Related Diffusion on the Web. *Information, Communication and Society* 13:2, 209 – 225.
- Eder, Klaus (1993), *The New Politics of Class. Social Movements and Cultural Dynamics in Advanced Societies*. SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- Engström, Ritva (2002), Toiminta merkityksen tutkimuksessa: Laadullisen analyysin metodologista tarkastelua. *Sociologia* 39:1, 33 – 45.
- Ervamaa, Suvi (2005), Vallankumouksellisuudesta reformismiin. Tricont- ja Attac-järjestöjen poliittiset strategiat 1960-luvun ja 2000-luvun Suomessa (From Revolutionism to Reformism. Teoksessa Paasonen, Susanna (toim.) *Aktivismi. Verkostoja, järjestöjä ja arjen taitoja*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisusarja, 85. Jyväskylä. 2005.
- Fisher, Dana, A. & Boekkooi, Marije (2010), Mobilizing Friends and Strangers. *Information, Communication and Society* 13:2, 193 – 208.
- Flaks, Richard (1994), The Party's over. Teoksessa Johnston & Larāna & Gusfield (toim.), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Temple University Press. Philadelphia.
- Forti, Simona (1998), Judging Between History and Politics. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. SoPhi, Jyväskylä, 15–36.
- Flyvbjerg, Bengt (2006), Five Misunderstanding About Case-study Research. *Qualitative Inquiry* 12:2, 219 - 245.
- Foucault, Michel (2000 [1975]), *Tarkkailla ja rangaista*. Suomentanut Eevi Nivanka. Otava, Helsinki.
- Gangle, Rocco & Smick, Jason (2009), Political Phenomenology: Radical Democracy and Truth. *Political Theology* 10:2, 341 – 363.
- Gare, Arran E. (1995), *Postmodernism and the Environmental Crisis*. Routledge, London, New York.
- Giddens, Anthony (1991), *Modernity and Self-Identity. Self and Society in Late Modern Age*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens, Anthony (1984), *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia: Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyysissä*. (Central problems in social theory: Action,

- structure and contradiction in social analysis, 1979.) Suomentaneet Pasi Andersson ja Ilkka Heiskanen. Otava, Helsinki.
- Glasius, Marlies & Kaldor, Mary & Anheier, Helmut (2006), Introduction. Teoksessa Glasius, M. & Kaldor, M. & Anheier, H. *Global Civil Society 2005/06*. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi.
- Guidry, John A., Kennedy, Michael D., Zald, Mayer N. (2000), Globalizations and Social Movements. Teoksessa Guidry, John A. & Kennedy, Michael D. & Zald, Mayer N. (toim.) *Globalizations and Social Movements: Culture, Power, and the Transnational Public Sphere*. The University of Michigan Press, Ann Arbor, 1 – 34.
- Guither Harold D. (1998), *Animal Rights: History and scope of a radical social movement*. Southern Illinois University Press, Carbondale and Edwardsville.
- Gurwitsch, Aron (1974), *Phenomenology and the theory of science*. (Toim.) Lester Embree. Northwestern University Press, Evanston .
- Gusfield, Joseph R. (1994), The Reflexivity of Social Movements: Collective Behavior and mass Society Theory Revisited. Teoksessa Johnston & Larāna & Gusfield (toim.) *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Temple University Press. Philadelphia.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (2000 [1817]), *Gesammelte Werke Bd 13: Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften im Grundrisse*. Meiner, cop, Hamburg.
- Habermas, Jürgen (1981), *Theorie des Kommunikativen Handelns I ja II*. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main.
- Habermas, Jürgen (1976), *Legitimation Crisis*. Heinemann, London.
- Hahn, Colin J. (2010), Edmund Husserl, The Basic Problems of Phenomenology: From the Lectures, Winter Semester, 1910–1911. Translated by Ingo Farin and James G. Hart. *Husserl Studies*. Saatavilla <http://www.springerlink.com/content/97v5406700i07070/>. Luettu 3.8.2010.
- Hamm, Marion (2003), *A r/c tivism in Physical and Virtual Spaces*. [www-dokumentti]. Saatavilla <http://eipcp.net/transversal/1203/hamm/en>. Luettu 7.7.2010.
- Hermes, Joke & Dahlgren, Peter (2006), Cultural studies and citizenship. *European Journal of Cultural studies*, vol 9(3), s. 259 – 265.
- Heidegger, Martin (1986 [1927]), *Sein und Zeit*. Niemeyer, Tübingen.
- Heller, Agnes & Ferenc Fehér (1988), *The postmodern Political condition*. Polity Press with basil Blackwell.
- Helliker, Kirk (2010), The State of emancipation – with, within, without? *Interface: a journal for and about social movements* vol 2(1), 118 - 143.
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2001), *Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2001:3.
- Heywood, Andrew (2004), *Political ideologies: an introduction*, 3. ed. Palgrave Macmillan, Houndsmill, Basingstoke, Hampshire, New York.
- Hintikka, Kari, A. (2009) Kansalaiset, liikehdinnät, puolueet ja Internet. Teoksessa Mickelsson Rauli (toim.) *Puolueiden tulevaisuus, Oikeusministeriön julkaisu* 2009:6, 165 – 211.
- Hoikkala, Tommi & Laine, Sofia & Laine, Jyrki (toim.) (2005). *Mitä on Tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisu 51.
- Husserl, Edmund (1910/11), Philosophie als Strenge Wissenschaft, *Logos Band I* 1910/11.
- Husserl, Edmund (1927), ”Phenomenology”, Edmund Husserl’s Article for the Encyclopaedia Britannica. (Tarkistettu käännös Richard Palmer). Saatavilla

- <http://www.stanford.edu/dept/relstud/faculty/sheehan.bak/EHtrans/8-eb.pdf>. Luettu 28.6.2010.
- Husserl, Edmund (1960 [1929]), *Cartesian meditations: an introduction to phenomenology* transl. by Dorion Cairns. Nijhoff, The Hague.
- Husserl, Edmund (1970), *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*. Käännös David Carr. Northwestern University Press, Evanston.
- Husserl, Edmund (1971), *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und die transzendente Philosophie III*. (IDEEN III). Husserliana Band V. Martinus Nijhoff, Den Haag.
- Husserl, Edmund (1973), *Zur Phänomenologie der Intersubjektivität. Zweiter Teil: 1921 – 1928*. Husserliana Band XIV, Martinus Nijhoff, Den Haag.
- Husserl, Edmund (1976 [1913]), *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und die transzendente Philosophie I*. (IDEEN I). Husserliana Band III/I, Martinus Nijhoff, Den Haag.
- Husserl, Edmund (1977 [1936]), *Die Krisis der Europäischen Wissenschaft und die transzendente Phänomenologie*. Felix Meiner Verlag, Hamburg.
- Husserl, Edmund (1981 [1929]), *Formale und transzendente Logik: Versuch einer Kritik der Logischen Vernunft*. Niemeyer, Tübingen.
- Husserl, Edmund (1991 [1952]), *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und die transzendente Philosophie, Zweites buch*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Netherlands.
- Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (toim.) (1997), *Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Häikiö, Liisa (2005), *Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella*. Tampere University Press, Tampere.
- Häyhtiö, Tapio (2010), Demokratiaa vai toimintaa? Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan teoriaan ja käytäntöön. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis*; 977.
- Häyhtiö, Tapio (2008), Teemana internet ja kansalaisaktivismi. Pääkirjoitus. *Politiikka* 50:1, 1-4.
- Ilmonen, Kai & Siisiäinen Martti (1998), Johdanto. Teoksessa Ilmonen & Siisiäinen (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Vastapaino, Tampere.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2010), Kansalaisvalvontaa internetissä – Pikkuveli valvoo. Teoksessa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) *Verkostojen liikettä. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalien julkaisuja*, 102 - 131. Saatavilla <http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2>.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2008), Yksilöiden valvovat silmät. Paljastamisen politiikka tietokonevälitteisessä viestinnässä. *Tiedotustutkimus* 5/2008, 100 – 117.
- Ilmonen, Kai (1998), Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen & Siisiäinen, (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Vastapaino, Tampere.
- Inglehart Ronald (1997), *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Jackson, Nigel, A. & Lilleker, G., Darren (2009), Building an Architecture of Participation? Political Parties and Web 2.0 in Britain, *Journal of Information Technology & politics* 6:3, 232-250.
- Jalava, Marja (2000), *Historiallisia Arvosteluja 7/2000: Oleminen ja aika. Miksi on olemassa ylipäättään jotakin, pikemminkin kuin ei mitään?*
<http://www.helsinki.fi/hum/hist/yhd/julk/arviot/heidegge.html>. Luettu 28.8.2007
- Joas, Hans (2008), Kontingenssin aikakausi (suomennus Käännöspolku). *Sosiologia* 45:3, 203 – 212.

- Johnston, Hank & Enrique, Larāna & Gusfield, Joseph R. (1994), Identities, Grievances, and New Social Movements. Teoksessa Johnston & Larāna & Gusfield (toim.), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Temple University Press, Philadelphia.
- Jung, Hwa, Yol (1993), *Rethinking political theory: Essays in phenomenology and the Study of Politics*. Series in continental thought 18. Ohio University Press, Athens.
- Jung, Hwa Yol (1979), *The Crisis of Political Understanding: A phenomenological Perspective in the Conduct of Political Inquiry*. Duquesne University Press, Pittsburgh.
- Juntunen, Matti (1986), *Edmund Husserlin filosofia*. Gaudeamus, Mänttä.
- Juntunen, Matti & Mehtonen, Lauri (1977), *Ihmistieteiden filosofiset perusteet*. Gummerus, Jyväskylä.
- Kaila, Eino (1943), *Syvähenkinen elämä*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Kaldor, Mary (2003), *Global Civil Society. An Answer to War*. Polity Press, Cambridge, UK.
- Kallio, Ilkka (2007), Tietoisuuden tulevaisuus. *FUTURA* 4/2007, s. 119 – 129.
- Kant, Immanuel (1956 [1781A/1787B]), *Kritik der reinen Vernunft*. Felix Meiner, Hamburg.
- Kavada, Anastasia (2005), Civil society organisations and the internet: the case of Amnesty International, Oxfam and the World development Movement. Teoksessa de Jong, Wilma & Shaw, Martin & Stammers, Neil (toim.) (2005), *Global Activism, Global Media*. Pluto Press, London, Ann Arbor Mi.
- Kavada, Anastasia (2007) Email lists as multiple sites of identity construction: the case of the London 2004 European Social Forum. Paper presented at the Symposium “*Changing Politics through Digital Networks*”, Florence, October 2007.
- Klang, Mathias (2006), *Disruptive technology. Effects of Technology Regulation on Democracy*. Gothenburg Studies in Informatics, Report 26, October 2006. Akateeminen väitöskirja. Saatavilla <http://hdl.handle.net/2077/9910> or the blog http://www.digital-rights.net/?page_id=1233. Luettu 15.5.2008.
- Keane, John (1998), *Civil Society. Old Images, New Visions*. Stanford University Press, Stanford, California.
- Keane, John (2003), *Global Civil Society?*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Keck, Margaret & Sicking, Katherine (1998), *Activist beyond borders: advocacy networks in international politics*. Cornell University Press, Ithaca, NY.
- Kerkelä, Heikki (2004), Yhteiskunnallisten muutosten käsitteellistämisestä. *Sosiologia* 41:2. 81-93.
- Keränen, Marja (2007), Poliittisen osallistumisen epäpoliittisoituminen. Teoksessa Kaakkurinniemi, Tapani & Mykkänen, Juri (toim.), *Politiikan presentatio*. Valtiotieteellinen yhdistys, Helsinki, s. 193 - 221.
- Koivunen, Anu (2003), *Sukupuolen audiovisuaaliset teknologiat*-verkkokurssi [www-dokumentti], luettu 3.11.2009. Saatavilla <http://www.helsinki.fi/kristiina-instituutti/verkkokurssi/spavtekno/index.htm>.
- Konttinen, Esa (2010), Suomalaisen ympäristöliikkeen valtiosuhteet. Teoksessa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) *Verkostojen liikettä*. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalien julkaisuja, 58 - 78. Saatavilla <http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2>
- Konttinen, Esa & Ruuskanen, Petri & Siisiäinen, Martti (2010), Osallistuminen kansalaisyhteiskunnassa ja osallistumisen tutkimus. Teoksessa Elo, Kimmo (toim.) *Suomalaisten kansalaisosallistumisen tutkimuksen bibliografia 2000 – 2009*. Oikeusministeriön julkaisu 15/2010, 19 – 38.
- Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2010), Johdanto: Liikkeet liikkeessä. Teoksessa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) *Verkostojen liikettä*. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalien julkaisuja, 2 - 23. Saatavilla <http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2>.

- Kontinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2000), Ympäristöprotestin neljännen aallon sielunmaisema. *Sosiologia* 2/2000, 111 – 129.
- Kotkavirta, Jussi (2002), Kokemuksen ehdot ja hahmot: Kritik der reinen Vernunft ja Phänomenologie des Geistes. Teoksessa Haaparanta, Leila & Oesch, erna (toim.) *Kokemus. Acta Philosophica Tamperensia*, Vol. 1. Tampere University Press, Tampere, 15 – 36.
- Kotkavirta, Jussi (1997), Observations on Arendt, Kant and the Autonomy of Political Thought. *Finnish Yearbook of Political Thought 1998. Political Judgement*. Vol. 2. Publications of Social and Political Sciences and Philosophy 22. SoPhi, Jyväskylä, 112 – 130.
- Krohn, Sven (1990), *Totuus, Arvo ja Ihminen*. Jyväskylän yliopisto, Filosofian laitos, julkaisu 45.
- Kulynych, Jessica (1997), "Performing Politics: Foucault, Habermas, and Postmodern Participation". Polity volume XXX, number 2, Winter 1997.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007), Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007), *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press. 9-38.
- Lappalainen, Katja (2006), *Ruumiin valta - vallan ruumis*, [www-dokumentti], luettu 25.1.2008. Saatavilla <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=372&am=1>.
- Lappalainen, Pertti (2010), Breaking the Traditional Style of Finnish Civic Activity, *Alternatives: Global, Local, Political*, Volume 35 Number 1 Jan.–Mar., 71 – 92.
- Lappalainen, Pertti (2008), Internet kansalaisten politiikassa. *Politiikka* 50:1, 9 – 20.
- Lappalainen, Pertti (2005), *Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät*. SoPhi 98. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Lappalainen, Pertti (2002), *Poliittisen tyylin taito*. Vastapaino, Tampere.
- Lappalainen, Pertti (2000), Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan – suomalaisen kansalaisaktiivisuuden tyylien ja niiden kontekstin muutoksista. *Politiikka* 42:2, 249 – 264.
- Lappalainen, Pertti (1998), Poliittinen arviointi ja politiikan tutkimus. *Niin&näin* 4/98, 34 – 40.
- Lappalainen, Pertti (1997) Poliitiikan tyylikkyys. *Niin & näin*, 1/97.
- Lappalainen, Pertti (1995), Poliitiikan tasot ja ulottuvuudet. Teoksessa Ruostetsaari, Ilkka (toim.) *Vaalit, Valta ja Vaikuttaminen*.
- Langsdorf, Lenore (1985), Book Review of Izchak Miller, Husserl, Perception, and Temporal Awareness. Cambridge, MA: The MIT Press, 1984. *Husserl Studies* 2: 291-31 I (1985). Martinus Nihhoff Publishers, Dordrecht.
- Lattunen, Tuija (2007), Esteettinen politiikka. Teoksessa Kaakkurinniemi, Tapani & Mykkänen, Juri (toim.), *Politiikan presentaatio*. Valtiotieteellinen yhdistys, Helsinki,
- Libretti, Tim (1997), Forgetting Identity, Recovering Politics: Rethinking Chicana/o Nationalism, Identity Politics, and Resistance to Racism in Alejandro Morales's Death of an Anglo. *Postidentity*, vol. 1, no. 1, Fall 1997. Saatavilla <http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=postid;cc=postid;q1=Fall%201997;rgn=main;view=text;idno=pid9999.0001.104>. Luettu 9.6.2010.
- Lindholm, Arto (2005), *Maailmanparantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Lindroos, Kia & Palonen, Kari (2000), Aika politiikan kohteena. Teoksessa Kia Lindroos & Kari Palonen (toim.) *Politiikan aikakirja. Ajan ja politiikan ajan teoretisointia*. Vastapaino, Tampere.
- Lundbom, Pia (2009), Kun pihdit kameraan vaihtuivat.... *Politiikka* 51:2 107 – 116.
- Lundbom, Pia (2002) Kettutyttöjä vai naisaktivisteja? Teoksessa Aaltonen Sanna & Honkatukia Päivi (toim.) *Tulkintoja tytöistä*. Tietolipas 187. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Lundbom, Pia & Rinne, Jarmo (2003), Eläinaktivismi ja poliittinen osallisuus. Identiteettipolitiikkaa radikaaliliikkeessä. Teoksessa Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.), *Liike-elämää: Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhatosen vaihteessa*. SoPhi 70, Jyväskylä.
- Luukka P. (1998), *EI OLE OIKEUTTA, ON VAIN ME ! – Radikaali eläinoikeusliike Suomessa* [www-dokumentti], saatavilla: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/yleis/pg/luukka/eioleoik.pdf>. Luettu 6.12.2007)
- Lyotard Jean-Francois (1985), *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*. Suomentanut Leevi Lehto. Vastapaino, Tampere.
- Lähde, Ville (1996), Muutoksen kevät ja ympäristövallankumous. Teoksessa Heima-Tirkkonen, Tuula; Kallio-Tamminen, Tarja & Selin, Tove (toim.), *Ruohonjuurista Elämänpuuksi. Suomalainen vaihtoehtoliikehdintä*. Kosmos-sarja, Vihreä Sivistysliitto ry, 148 –152.
- Lähteenmaa, Jaana (2005), Säpinää – entä kapinaa? Ja mitä kapina on? Teoksessa Hoikkala, Tommi et al. *Mitä on Tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä* (toim.), Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 51, s. 379-396.
- Mannermaa, Mika (2008), *Jokuväli valvoo. Elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa*. WSOYpro. Helsinki.
- Maney, Gregory M. (2002), Transnational structures and protest: Linking theories and assessing evidence. Teoksessa Guidry, John A. & Kennedy, Michael D. & Zald, Mayer N. (toim.) *Globalizations and Social Movements: Culture, Power, and the Transnational Public Sphere*. The University of Michigan Press, Ann Arbor, 31 – 50.
- Martikainen, Tuomo & Wass, Hanna (2002). *Äänettömät yhtiömiehet. Tutkimus osallistumisesta vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin*. Edita, Helsinki.
- Martikainen, Tuomo & Wass, Hanna (2007), *Äänestysaktiivisuuden ja puolueiden kannatuksen muutos vuoden 2007 eduskuntavaaleissa Helsingissä*. Helsingin kaupungin tietokeskus: Tutkimuksia 2007/8
- McDonald, Kevin (2006), *Global Movements: action and culture*. Blackwell Publishing, Oxford, UK.
- McKenna, George (1997), Augustine revisited. *First Things* 72 (April), 43- 47. Saatavilla <http://www.leaderu.com/ftissues/ft9704/reviews/mckenna.html>. Luettu 1.7.2010.
- Mehtonen, Lauri (2002), Ylevyyden kokemisesta Kantilla. Teoksessa Haaparanta, Leila & Oesch, Erna (toim.) *Kokemus. Acta Philosophica Tampereensia*, Vol. 1. Tampere University Press, Tampere, 168 – 191.
- Meikle, Graham (2002), *Future Active: Media Activism and the Internet*. Routledge, London.
- Melucci Alberto (1994), A Strange kind of Newness: What's "New" in the New Social Movements?. Teoksessa H. Johnston; E. Larāna ja J.R. Gusfield (toim.) *New Social Movements: From Ideology to Identity*, Temple University Press, Philadelphia.
- Melucci, Alberto (1996), *Challenging Codes*. Cambridge University Press.
- Melucci, Alberto & Avritzer, Leonardo (2000), Complexity, cultural pluralism and democracy: collective action in public space. *Social Science Information* 39(4).
- Mensch, James (2005), Manifestation and the Paradox of Subjectivity. *Husserl Studies*, 21:35, 35 – 53.
- Meyer, S., David (2007), *The Politics of Protest. Social Movements in America*. Oxford University Press, New York, Oxford.
- Micheletti, Michele, (2003), *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan.

- Micheletti, Michele (2006), *Blogging: A New People's Movement*. [www-dokumentti]. Saatavilla: http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19. Luettu 6.12.2007.
- Mikander, Pia (2007), *Re: kymmenen kysymystä*, henkilökohtainen sähköpostiviesti Mikander – Rinne, 20.3.2007.
- Mosca, Lorenzo (2008), Kaksikasvoinen media? – Internetin haasteet ja mahdollisuudet yhteiskunnallisille liikkeille (kääntänyt Jarmo Rinne), *Politiikka* 50:1, 51 – 68.
- Mohanty, J.N. (1976), *Edmund Husserl's theory of meaning*. Martinus Nijhoff, The Hague.
- Mohanty, J.N. (1995), The development of Husserl's thought. Teoksessa Smith, Barry & Smith, David Woodruff (toim.), *The Cambridge Companion to Husserl*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, s 45 – 77.
- Molinari, Francesco (2008), (e-)Participation: a complement to good legislation?. Teoksessa Häyhtiö, T. & Rinne, J. (toim.) (2008), *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*, Tampere University Press, Tampere, 127 – 162.
- Moore, Alan (2005), *V- Niinkuin verikosto*. (Kuvitus Floyd, David, käännös Ruokosenmäki, Jouko). Egmont. Tampere.
- Müller, Jan-Werner (2009), The triumph of what (if anything)? Rethinking political ideologies and political institutions in twentieth-century Europe. *Journal of Political Ideologies* 14(2), 211 – 226.
- Nichols, Raymond L. (1977), Rebels, Beginners, and Buffoons: Politics as Action. Teoksessa Ball, Terence (toim), *Political Theory and Praxis. New Perspectives*. University of Minnesota Press, Minneapolis, 159 – 199.
- Nielsen, Rasmus, Kleis (2009), The Labors of Internet-assisted Activism: Overcommunication, Miscommunication, and Communicative Overload, *Journal of Information Technology & politics* 6:3, 267-280.
- Noro, Arto (2000), Aikalaisdiagnoosi sosiologian kolmantena lajityyppinä. *Sosiologia* 37:4, 321 – 329.
- North, Douglass C. (1991), Institutions. *Journal of Economic Perspectives*, Volume 5, Number 1, 97 – 112.
- Oakeshott, Michael (1983), *On History and other essays*. Basil Blackwell, Southampton.
- Offe, Klaus (1985), New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics. *Social Research*, Vol. 52, No. 4, s. 812 – 868.
- Oksanen, Atte (2008), Jokela Connection. Shattering Social Ties and the Risk of Violent Virtual Identities. *Drama: Nordisk Dramapedagogisk Tidsskrift* 45:2, 20–25.
- Oostveen, Anne-Marie (2010), Citizens and Activists. Analysing the reason, impact, and benefits of civic emails directed at a grassroots campaign. *Information, Communication and Society* Vol. 13:6 , 793 - 819
- Osterweil, Michal (2004), The Dynamic of Open Space. A Cultural-political approach to reinventing the political. *International Social Science Journal* 56 (182), 495-506.
- Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997), *Politiikan perusteet*. WSOY, Porvoo.
- Palonen, Kari (1983), Politics as a Dramatic Action Situation. Teoksessa *Exploring the Basis of Politics: five essays on the Politics of experience, language, Knowledge and History*. The Finnish Political Association, Tampere.
- Palonen, Kari (1987), Politiikan ilmiöt vai politiikan ilmiö, *Politiikka* 4/87
- Palonen Kari (1993), Introduction: From Policy and Polity to Politicking and Politization?. Teoksessa Palonen & Parvikko (toim.) *Reading the political, exploring the Margins of Politics*. The Finnish Political Association, Tampere.

- Panelli, Ruth (2007), Time-space geometries of activism and the case of mis/placing gender in Australian agriculture. *Transactions Institute of British Geographers* 32(1), 46-65, saatavilla: <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1475-5661.2007.00242.x?cookieSet=1>. Luettu 1.10.2007.
- Pasek, J. & Romer Eian & Romer, Daniel (2009), Realizing the Social Internet? Online Social Networking Meets Offline Civic Engagement, *Journal of Information Technology and Politics* Volume 6 Issue 3 & 4, 197 – 215.
- Pateman, Carole (1997 [1980]), The Fraternal Social Contract. Kirjassa Goodin, Robert, E. & Pettit, Philip (toim.) *Contemporary Political Philosophy*. Blackwell Publisher, Oxford, UK, 45 - 59 [alunperin julkaistu The Disorder of Women, Polity Press 1980, 33 – 57]).
- Patocka, Jan (2002), *Plato and Europe* (trans. Petr Lom) Open Court Press, Chicago, Il.
- Patocka, Jan (1996), *Heretical essays in the Philosophy of History* (transl. James Dodd). Open Court Press, Chicago, Il.
- Phenomenology, *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [www-dokumentti], saatavilla: <http://plato.stanford.edu/entries/phenomenology/>. Luettu 11.1.2008.
- Pekonen, Kyösti (1998), *Politiikka urbaanissa betonilähiössä*. SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtiopin ja filosofianjulkaisuja 20, Jyväskylän yliopisto. Gummerus, Saarijärvi.
- Pekonen, Kyösti (2000), Myytillistetty aika: Isänmaallisen Oikeiston *Kalevala-nostalgia*. *Politiikka* 42:1, 30 – 44.
- Pugh, Jonathan (2009), What is radical politics today? Teoksessa Pugh, Jonathan (toim.) *What is radical politics today?* Palgrave MacMillan, Basingstoke, Hamshire, UK.
- Pulkkinen, Tuija (1989), Kansalaisyhteiskunta ja valtio. Teoksessa Pulkkinen, Tuija (1989), *Valtio ja vapaus*. Tutkijaliitto, Jyväskylä, 111–134.
- Pulkkinen, Tuija (1996), *Postmodern and political agency*. Helsinki, Hakapaino.
- Pulkkinen, Tuija (1997), *The Postmodern Moment in Political Thought*, [www-dokumentti], saatavilla <http://www.jyu.fi/yhtfil/redescriptions/yearb%201997%201997.pdf>. Luettu 20.1.2008.
- Pyykkönen, Miikka (2003), Identeeti liikkeessä. Teoksessa Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.), *Liike-elämä: Vastakulttuurinen radikalismi vuosituuhannen vaihteessa*. SoPhi 70, Jyväskylä, 211 – 236.
- Rasmus, Ari (2006), *Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*. Acta Electronica Universitatis Tampensis; 565. Saatavilla <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6758-2.pdf>
- Rinne, Jarmo (2011), Fenomenologiset reduktiot ja apodiktinen tiede, *niin&näin* (tulossa).
- Rinne, Jarmo (2004), Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden muuttuva toimintaympäristö, *FUTURA* 2/04, 90-97.
- Rubin C. T. (1994), *The Green Crusade: Rethinking the Roots of Environmentalism*. Rowman & Littlefield Publishers, INC, Lanham, Boulder, New York, Oxford.
- Russell, Matheson (2006), *Husserl. A Guide for the Perplexed*. Continuum International Publishing Group, London & New York.
- Rosanvallon, Pierre (2008), *Vastademokratia*. *Politiikka epäluulon aikakaudelle*. Vastapaino, Tampere.
- Ruiz, Pollyanna (2005), Bridging the gap: from the margins to the mainstream. Teoksessa de Jong, Wilma & Shaw, Martin & Stammers, Neil (toim.) (2005), *Global Activism, Global Media*. Pluto Press, London, Ann Arbor Mi.
- Rättilä, Tiina (2004), Osallistuako vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohtia monimutkaistuvassa demokratiassa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* (2004),4, 308-322

- Sajama, Seppo (1989), "Franz Brentano ja Edmund Husserl. *Fenomenologeja: Maailma minussa minä maailmassa*, Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, Vol. 1, 1989.
- Salmikangas, Anna-Katriina (2004), *Nakertamisesta hanketoimintaan. Tapaustutkimus Nakertaja-Hetteenmäen asuinalueen kehittämistoiminnasta ja liikunnan osuudesta yhteissuunnittelussa*. Studies in Sport Physical education and Health 95. Akateeminen väitöskirja luettavissa: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studsport/9513917762.pdf>
- Chantz, Jeffrey (2008), Anarchist Futures in the Present. *The Resistance Studies Magazine* Issue 1 – January 2008, 24 – 24.
- Schmitt, Carl (1976 [1917]), *Concept of political [Der Begriffe des politischen]*. Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey.
- Schutz, Alfred (1968 [1939]), Phenomenology and the social sciences. Teoksessa Farber, Marvin (toim.) *Philosophical essays in memory of Edmund Husserl*. Greenwood press, New York.
- Searle, John (2005), What is an institution? *Journal of Institutional Economics* 1:1, 1 – 22.
- Segelberg, Alexandra (2005), *Thinking Doing. The Politicisation of thoughtless action*. Stockholm Studies in Politics 111. Stockholm.
- Spiegelberg, Herbert (1960), *Phenomenological movement*. Vol I. Martinus Nijhoff, The Hague.
- Siisiäinen, Martti & Kankainen, Tomi (2009), Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5.
- Siisiäinen, Martti (2007), Uudet yhdistykset ja intressien representaatio. Teoksessa Kaakkurinniemi & Mykkänen (toim.) *Politiikan representaatio*. Valtiotieteellisen yhdistys, Helsinki
- Siisiäinen, Martti (2004), Kansalais- ja järjestötoiminta. Teoksessa Borg Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004, 112-117.
- Siisiäinen Martti (1998), Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen Kaj ja Siisiäinen Martti (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Vastapaino. Tampere, 219 - 243.
- Smith, David Woodruff & McIntyre, Ronald (1971), Intentionality via intentions. *Journal of Philosophy*. Vol. LXVIII no. 18 September 16, 541-561.
- Smith, Gregory, Bruce (2007), What is Political Philosophy? A Phenomenological View. *Perspectives on Political Science*, Spring 2007 36:2, 91 – 102.
- Sokolowski, Robert (1970), *The formation of Husserl's concept of constitution*. Nijhoff, the Hague.
- St John, Graham (2008), Protestival: Global Days of Action and Carnivalized Politics in the Present. *Social Movement Studies* vol. 7, No 2, 167 - 190.
- Stranius, Leo (2009), Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5.
- Strasser, Stephan (1974), Phenomenology and the Human Sciences. A Contribution to a New Scientific Ideal. Dugasne University Press, Pittsburgh.
- Tarrow, Sydney (1998), *Power in movement : social movements and contentious politics*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Tarrow, Sydney (1984), *Struggling to Reform: Social Movements and Policy Change during Cycle of Protest*. Western Societies Program, Occasional Paper 15, Center for International Studies, Cornell University.
- Termonen, Markus (2003), Vastarinnan Subjekti ja diskursiivinen subjektituotanto. Teoksessa Juppi, Pirita & Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.), *Liike-elämää: Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhatosen vaihteessa*. SoPhi 70, Jyväskylä, 237 – 265.
- Theseleff Hannu & Sihvola Juha (1994), *Antiikin filosofia ja aatemaailma*. WSOY. Helsinki.

- Thiele, Leslie, Paul (1995), *Timely Meditations. Martin Heidegger and Postmodern Politics*. Princeton Univeristy Press, Princeton, New Jersey.
- Tilly, Charles (1978), *From Mobilization to Revolution*. Random House, Inc., New York.
- Tilly, Charles (2006), *Identity Work and Political Processes in the Study of Contentious Politics*, [www-dokumentti-dokumentti], saatavilla
http://www.politikinet.gr/conference2006/Full__Text.pdf, luettu 14.1.2008
- Tuomivaara, Salla. & Purmonen, Joni (1996), Uusi eläinoikeusliike. Teoksessa T. Heima-Tirkkonen; T. Kallio-Tamminen & T. Selin (toim.) *RUOHONJUURISTA ELÄMÄNPUUKSI - suomalainen vaihtoehdotliikkeitä*. Kosmos-sarja, Vihreä Sivistysliitto ry.
- Tuomivaara Salla ja Purmonen Joni (1998), *Ulos häkeistä - Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä*. Helsinki, Tammi.
- Zahavi, Dan (2011), Unity of Consciousness and the Problem of Self. Teoksessa Gallagher, Shaun (toim.) *Oxford Handbook of the Self*. Oxford: Oxford University Press, 314-333.
- Zahavi, Dan (2009), Is the self a social construct? *Inquiry. An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, Volume 52, Issue 6, 551 – 572.
- Zahavi, Dan (2007), Subjectivity and the First-Person Perspective. *The Southern Journal of Philosophy* Vol. XLV, 66-84.
- Zahavi, Dan (2004), Husserl's Noema and the Internalism-Externalism Debate. *Inquiry* 47, 42-66.
- Zerilli, Linda, M.G. (2005), 'We Feel Our Freedom': Imagination and Judgment in the Thought of Hannah Arendt, *Political Theory*, 33, no. 2 (April 2005), 158-188. Myös saatavilla:
http://www.republicart.net/disc/publicum/zerilli01_en.htm. Luettu 26.6.2007
- Zhao, Shanyang (2006), The Internet and the Transformation of the Reality of Everyday Life: Toward a New analytical Stance in Sociology. *Sociological Inquiry*, vol. 76, No. 4, November 2006, 458-474.
- Zhao, Shanyang (2004), Consociated Contemporaries as an Emergent Realm of the LifeWorld: Extending Schutz's Phenomenological Analysis to Cyberspace. *Human Studies* 27:91-105
- Waldenfels, Bernhard (1979), Die Abgründigkeit des Sinnes. Kritik an Husserls Idee der Grundlegung. Teoksessa Ströker, Elisabeth (toim.) *Lebenswelt und Wissenschaft in der Philosophie Edmund Husserls*. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 124 – 142.
- van Gelden Tim (1999), Wooden Iron? Husserlian Phenomenology Meets Cognitive Science. Teoksessa Petitot, J.; Varela, F.J.; Pachoud, B. & Roy J-M. (toim.), *Naturalizing Phenomenology: Issues in contemporary phenomenology and cognitive science*. Stanford University Press, Stanford, California
- Varto, Juha: (1989) (toim), *Fenomenologeja: Maailma minussa minä maailmassa, Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta*, Vol. 1, 1989.
- Varto, Juha (1992a) *Fenomenologinen tieteen kritiikki*. FITTY 30, SUFI-tutkimuksia 1. Tampere.
- Varto, Juha (1992b), *Kannettava filosofinen sanakirja*. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistolta, vol XXVII. Tampere
- Wasserstrom, Richard, A. (1997), "Racism, Sexism, and Preferential Treatment: an Approach to the Topics. Kirjassa Goodin, Robert, E. & Pettit, Philip (toim.) *Contemporary Political Philosophy*. Blackwell Publisher, Oxford, UK, 579 - 604 [alunperin julkaistu UCLA Law Review, 24 s 581 – 622].
- Wass, Hanna & Wilhelmsson, Niklas (2009). Äänestysaktiivisuus Suomessa – raportti vaaliosallistumisen tutkimisesta, äänestysaktiivisuuden trendeistä ja osallistumistutkimuksen kehitystarpeista. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Helsinki, 21 – 89.

- Williams, R., W. (2007). Democracy, Cyberspace, and the Body, *e-journal Cultural Logic*. Saatavilla <http://clogic.eserver.org/2006/williams.html>. Luettu 15.6.2007.
- Vromen, Ariadne (2008), Political change and the internet in Australia; introducing GetUp. Teoksessa Häyhtiö, T. & Rinne, J. (toim.) (2008), *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*, Tampere University Press, Tampere, 103 – 126.
- Wyld, David C. (2007), The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0. *E-Government Series*. IBM Center for The Business of Government. Luettu 16.8.2007. Saatavilla <http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf>
- Yang, Mundo (2008), Bringing 'A for Anonymous' and Public Sphere Theory Together. Paper presented in international conference “*Social Web – Towards Networked Protest Politics?*” 7-8 November 2008 University of Siegen, Germany.
- Yliselä, Aura (2010), Reclaim the Street. Kirjassa Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) *Verkostojen liikettä*. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalin julkaisuja, 24 - 43. Saatavilla <http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2>. Luettu 17.6.2010

Muut lähteet

- Allen's Listening Tour* [www-dokumentti], saatavilla <http://www.youtube.com/watch?v=9G7gq7GQ71c>. Luettu 12.3.2007.
- Business 2.0 July 2006* [www-dokumentti], saatavilla <http://money.cnn.com/2006/06/21/technology/10dontmatter.biz2/index.htm>. Luettu 28.8.2007.
- Fuck For Forest* [www-dokumentti], saatavilla <http://www.fuckforforest.com/side-meny.html>. Luettu 6.12.2009.
- Maailmanpankin pääjohtaja James D. Wolfensohn kakutettiin Helsingissä*. Vaikuttava tietotoimisto [www-dokumentti], saatavilla <http://www.vaikuttava.net/article.php?sid=327>. Luettu 17.6.2010.
- No Border* [www-dokumentti, saatavilla <http://noborders.org.uk/>. Luettu 7.7.2010.
- Muutoksen Kevät: Ympäristövallankumouksellinen aikakauslehti*. Ilmestyneet numerot 1996-2003.
- Julma totuus: tutkimus suomalaisesta eläintuotannosta* [ww-dokumentti]. Saatavilla
- Subcomandante Marcos*, Wikipedia [www-dokumentti]. Saatavilla http://en.wikipedia.org/wiki/Subcomandante_Marcos. Luettu 17.6.2010.
- United States Senate Election 2006* [www-dokumentti]. Saatavilla http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Senate_elections%2C_2006. Luettu 23.9.2007.
- 29.03.2001 Wolfensohn kakutettiin*. Vaikuttava tietotoimisto [www-dokumentti], saatavilla <http://www.vaikuttava.net/kuvat.php3?c=nayta&id=190>. Luettu 17.6.2010.
- 40 päiväsakkoa kakutuksesta. Vaikuttava tietotoimisto [www-dokumentti], saatavilla <http://vaikuttava.net/article.php?sid=992>. Luettu 17.6.2010.

La politica postmoderna e la fenomenologia del mondo della vita. La trasformazione dell'attività politica nel mondo contemporaneo *

Jarmo Rinne

Introduzione

L'attività civica e la partecipazione politica sono alcuni tra i principali temi della recente teoria politica. Sin da quando la globalizzazione, l'economizzazione e l'ingegneria sociale *scientificamente* orientata hanno ridimensionato il ruolo dei tradizionali attori "politici" – i partiti, i movimenti di opinione e i sindacati – nel "fare" politica, lasciando loro principalmente il compito di assicurare e sostenere la crescita economica, i *nuovi movimenti sociali* si sono assunti il compito di dare maggiore visibilità alle nuove istanze più propriamente politiche. In senso generale, questi movimenti possono essere considerati come risposta alla percezione dell'ingiustizia. Essi hanno attuato un processo di politicizzazione delle esperienze individuali e delle aspettative future, portando tali questioni di carattere personale nel dibattito pubblico. A mutare la propria natura, nella mia opinione, è stata anche la stessa azione politica. Fare politica corrisponde in modo crescente ad aprire nuove tribune attraverso le quali agire politicamente e/o a testimoniare in pubblico esperienze vissute in prima persona. Questa trasformazione ha modificato la stessa concettualizzazione della politica, tramutandola in un'attività partecipativa e performativa.

Nella mia ricerca descrivo e analizzo la natura espressiva del fare politica, nell'ambito di schemi di riferimento che suppongo in trasformazione. Pongo l'attenzione su alcune reti del dissenso. Esse si basano su

* Titolo originale *Postmodern Politics and Phenomenology of the Life-World: The transformation of political activity in present day world*. Traduzione di Achille Brunazzi, cura del testo di Arcangelo Licinio.

movimenti centrati su un'unica questione (come i diritti degli animali; *food not bombs*; organizzazioni di commercio equo e solidale; *buy-nothing-day* etc.) e, tuttavia, aventi interessi e scopi non atomistici; al contrario, questi movimenti sembrano possedere un effetto coagulante: i membri di ciascuno di tali gruppi di opinione, infatti, condividono una stessa visione del mondo. Concordano sulle conseguenze negative della globalizzazione, sugli effetti dell'inquinamento, sugli impatti delle tecnologie genetiche, sulle controindicazioni dell'industrializzazione, ecc. Credo, inoltre, che questa preoccupazione generale relativa agli effetti negativi della modernizzazione costituisca la prova per la quale ognuno di questi movimenti o reti ricade perfettamente sotto l'ombrello generale del cosiddetto radicalismo. È la stessa nozione di movimento radicale ad abbracciare, quindi, un ampio ventaglio di temi e attività: l'ambiente, l'ecologia, l'espansione industriale, il globalismo, etc. La politica si estende alla vita e, allo stesso tempo, le questioni della quotidianità si impongono nel dibattito politico grazie alla politica del movimento eco-radical; un'idea che riecheggia lo slogan femminista: «il personale è politico».

L'attività civica e la partecipazione politica, dicevo all'inizio, sono tra i principali temi della recente teoria politica. Secondo le tesi della teoria postmoderna gli attori politici tradizionali – i partiti, i movimenti di opinione e i sindacati – hanno perso il loro ruolo politico tradizionale e si sono maggiormente concentrati sull'assicurare e sostenere la crescita economica; di conseguenza, i *nuovi movimenti sociali* si sono assunti il ruolo di dare maggiore visibilità alle (nuove) istanze più propriamente politiche. Il processo di post-modernizzazione, cioè il rigetto della modernità (della razionalità, dell'autorità, della tecnologia e della scienza), la ri-valorizzazione della tradizione e l'ascesa di nuovi valori, stili di vita, e scelte individuali sul tipo di esistenza che ciascuno vuole vivere, hanno avuto un impatto profondo sulle agenzie politiche. La post-modernità si caratterizza per l'accento su valori come la realizzazione individuale, l'autonomia e la qualità della vita e, allo stesso tempo, enfatizza la centralità del mondo della vita (soggettivo) come il fondamento ultimo della stessa politica.

L'ipotesi di lavoro di questa ricerca è ripresa dalla teoria politica post-moderna, cioè dall'assunzione che, smarrendo il loro ruolo e ponendo nella propria agenda soprattutto i temi funzionali allo sviluppo e alla crescita economica, gli attori politici tradizionali abbiano permesso che l'economia di mercato guidasse la politica. Tutto ciò tende a ridurre al minimo le potenzialità della politica e a trasformarla in una *politica delle mere alternative possibili*, ad una procedura relativa alle modalità in cui si prendono le decisioni all'interno di quadri di riferimento che sono già dati. Secondo Agnes Heller e Ferenc Fehér¹, le forze motrici contemporanee della politica sono i cosiddetti *nuovi movimenti sociali*. A differenza delle agenzie tradizionali della politica, essi si sono assunti il ruolo di porre le nuove questioni più genuinamente politiche.

I nuovi attori politici sono entrati in scena soprattutto a causa delle trasformazioni della società a seguito del processo di modernizzazione. In questo mutamento, o rovesciamento, dal moderno al post-moderno, l'indebolimento dello scenario di classe ha avuto forti ripercussioni sulle entità politiche tradizionali, le cui capacità di movimentare gruppi e agire collettivamente erano state edificate proprio sull'identità di classe e sulla difesa dei valori materiali. Queste caratteristiche sono state e sono tipiche di una società moderna. Le cause della nuova protesta collettiva sono una nuova coscienza e valori post-materiali. Questa svolta post-materiale è parte di un processo di post-modernizzazione che è, altresì, rifiuto della modernità, rivalutazione della tradizione e, soprattutto, ascesa di nuovi valori, stili di vita e scelte individuali sull'esistenza che si vuole condurre. Il post-moderno accentua valori quali l'auto-realizzazione, l'autonomia e la qualità della vita, de-enfatizzando al contempo ogni sorta di autorità centrale e regolatrice.

Studiare i nuovi movimenti sociali e la loro politica significa quindi analizzare le loro prospettive emergenti nell'ambito del sistema politico. Questo genere di ricerca è strettamente connessa con la nozione di società civile e di

¹ Cfr. A. Heller, F. Fehér, *The postmodern Political condition*, Polity Press with Basil Blackwell, 1988.

attività civica, comprese (al limite) anche nel senso moderno e liberale.

Cosa sono la politica e l'azione politica

Politica è un termine complesso da definire nonché oggetto di numerose e differenti interpretazioni. In questa ricerca, tuttavia, utilizzo una serie di strumenti teorici in grado di intendere la politica come un concetto dell'*azione* e del *movimento*. Partendo da questo assunto il fenomeno della politica può essere suddiviso in quattro aspetti: l'organizzazione politica (*polity*), la linea di condotta (*policy*), la manovra politica (*politicking*) e la politicizzazione (*politicisation*). L'organizzazione politica si riferisce al sistema politico o alla sfera politica in generale. La linea di condotta va vista come una linea di azione che segue la forma di pensiero pianificata in precedenza; essa, quindi, è una forma estremamente rigida di azione politica che mira a ridurre gli eventi imprevedibili. La linea di condotta e l'organizzazione politica concernono il tentativo di regimentare o regolare la politica come azione e movimento. Questa visione della politica assomiglia molto al concetto hegeliano dello Stato politico amministrato in modo razionale.

L'altro lato della politica è rappresentato dalla gestione della contingenza e delle situazioni eccezionali. La politica ha tra le sue caratteristiche peculiari quella di emergere in scenari nuovi. In questo ambito, gli aspetti più rappresentativi della politica sono la manovra politica e la politicizzazione. Si potrebbe dire che la manovra politica è un correlato dell'agire politico, che è agire nel senso performativo; essa si riferisce quindi all'opporsi agli altri – alla scelta scrupolosa degli avversari politici e delle loro *policy* e alla contro-azione intelligente e sottile. La politicizzazione è un'azione interpretativa che apre nuovi scenari per l'azione politica. È anche una nozione quantitativa, nel senso che è uno spingere i confini della politica oltre quello che è il suo centro.

Dunque la manovra politica e la politicizzazione appaiono correlati tra loro. Per l'attore politico è una questione di grande rilevanza, e anche una scelta tattica,

decidere se agire attraverso la manovra politica (direttamente) o attraverso la politicizzazione (indirettamente). A tal fine l'agente politico deve possedere una buona abilità di lettura e giudizio politici.

È molto importante, nell'analisi delle forme dell'attività politica collettiva e della stessa politica dei nuovi movimenti sociali, la dimensione dell'essere in grado di agire e giudicare politicamente.

Breve *excursus* sulla struttura teorica delle modalità di lettura del politico: la politologia fenomenologica.

Un'alternativa, nello studio dello scopo e delle caratteristiche dell'azione politica e in particolar modo del giudizio politico, è rappresentata dall'approccio al fenomeno politico dal punto di vista dell'ontologia soggettiva. Questo tipo di prospettiva pone l'attenzione sulle modalità individuali dell'esperire le cose e i significati degli stati di cose. La filosofia fenomenologica è un modo di studiare la politica nell'ottica di un'ontologia soggettiva.

Letteralmente, la fenomenologia è lo studio dei fenomeni. Essa pone al centro la coscienza soggettiva: un unico soggetto è quello (quella) che esperisce il mondo e quello (quella) che lo analizza. Tuttavia, non si tratta in alcun modo di un punto di vista solipsistico, poiché esso non consiste nel negare l'esistenza del mondo e dei suoi oggetti. La fenomenologia mette in risalto l'importanza dell'interpretazione soggettiva degli *stati di cose* (*Sachenverhalt*) e del loro giudizio. Una coscienza individuale dà senso ad un flusso percepito d'informazioni, giustifica le nostre credenze e le nostre sensazioni empiriche (*appercezioni sensibili*). Il famoso grido di battaglia dei fenomenologi «*Zu den Sachen selbst!*» (alle cose stesse) consiste nella richiesta di chiarire il significato (o il senso-significato) degli oggetti percepiti o fenomeni. Ciò non significa, occorre sottolinearlo, creare le cose attraverso la forza della volontà. La fenomenologia fornisce una risposta alternativa al fondamentale problema epistemologico dell'inaffidabilità delle percezioni sensoriali e lo fa, attraverso un dare significato e un giudicare soggettivi.

La fenomenologia non è un insieme di regole teoriche o metodologiche. Al contrario, è un'attitudine circa le modalità di ricerca o di fare filosofia. È altresì una scienza del continuo inizio. Il vero principiante non è un novizio e l'inizio è una partenza dallo strato primordiale dell'esperienza, da sé stessi come centro (non *summa*) dell'esperienza filosofica. Si tratta, in fondo, di una dimostrazione di umiltà: una sorta di ammissione che, ove un ricercatore/una ricercatrice non si sia rivolto a sé stesso/sé stessa in piena coscienza della propria vita, non può rivendicare di aver cercato, e al limite trovato, la verità. Il vero principiante è quindi un pensatore (più) sofisticato. È colui/colei che pone costantemente quesiti come: qual è la caratteristica fondamentale di questo fenomeno? come risulta possibile la mia coscienza di questo?

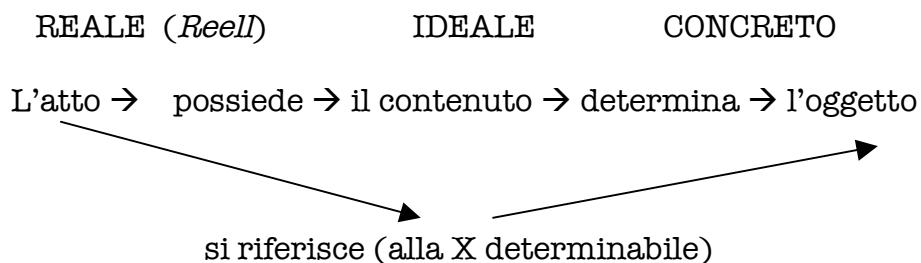
Secondo l'analisi fenomenologica ogni atto psichico è, in modo caratteristico, *direzionato verso qualcosa o su qualcosa*. Questo essere-diretto dell'atto mentale (*Bewusstsein von etwas*) è chiamato intenzionalità: un *termine tecnico* che dovrebbe essere distinto dal significato ordinario della parola e dall'utilizzo che ne fanno altre tradizioni filosofiche. Per Husserl l'intenzionalità si riferisce in senso stretto all'essere diretto dell'atto psichico². Questo significa che, nella filosofia fenomenologica, l'intenzionalità è significativa sia per il piano epistemologico che per quello ontologico. L'auto-interrogazione e l'auto-ricerca di basi epistemologiche fondano, logicamente, le basi della conoscenza: un'esperienza intenzionalmente e individualmente costituita. E, ontologicamente, questo significa che l'intenzionalità stessa è *modus* della categoria ontologica, è il modo dell'esistere al mondo della coscienza (il che si ricollega strettamente al concetto heideggeriano dell'*In-der-Welt sein*).

² E. Husserl, Edmund, *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie: allgemeine Einführung in die reine Phänomenologie*, Husserliana. Edmund Husserls gesammelte Werke, vol. 3, Nijhoff 1976, p. 188. D'ora in poi tutti i riferimenti a quest'opera saranno indicato dalla sigla *Ideen* seguita eventualmente dal numero di pagina.

Husserl considerava l'atto intenzionale come tripartito. Ovvero, nella sua analisi l'intenzionalità contiene per essenza tre elementi, che sono:

- 1.** Il concetto d'intenzionalità (lo stesso atto della coscienza, la direzionalità, la noesi o *cogito*).
- 2.** Il senso-significato (il noema, *cogita*, *Sinn* o *noematischer Sinn*).
- 3.** Il riferimento (l'oggetto, *Gegenstand*, il *cogitatum*)³.

Per Husserl il concetto di noesi o *cogito* significa pensare o andare attraverso l'esperienza intenzionale. È l'atto di percepire, pensare, sognare, analizzare, ricordare, ecc. La varietà degli atti della coscienza è infinita. La noesi include ogni sorta di esperienza psichica. La natura *tetica* dell'atto noetico determina se l'atto della coscienza è percezione sensoriale, ricordo, allucinazione o un'altra esperienza intenzionale. Il senso-significato è l'oggetto inteso/significato. È il correlato intenzionale (immanente) dell'oggetto nell'atto della coscienza. Il noema rientra nel campo dei significati astratti, è il contenuto dell'atto della coscienza. Quindi il noema è *ciò* che è vissuto, concepito, inteso, pensato nell'atto intenzionale. Il riferimento è un oggetto *reale* o fenomeno, che è la fonte, o il punto di partenza, dell'analisi intenzionale. La natura dell'atto intenzionale può essere presentata attraverso uno schema:

Lo schema contiene le seguenti componenti:

³ Cfr. *Ideen*, pp. 73-74 e E. Husserl, *Cartesian meditations: an introduction to phenomenology*, Nijhoff, 1960, p. 36.

1. Livello-REALE: è il livello della coscienza. Contiene tutti i fenomeni e le esperienze psichiche.

2. Livello-IDEALE: contiene tutti i significati astratti e gli oggetti ideali. L'oggetto ideale è un'idea di un certo particolare oggetto, è attraverso questa idea che il particolare ricade nella stessa categoria degli altri oggetti che sono ad esso simili. Per esempio: l'idea di un politico giusto e onesto include tutti i politici giusti e onesti concretamente (*wirklich*) esistenti o esistiti.

3. Livello-CONCRETO: racchiude tutte le cose e i fenomeni concretamente esistenti.

L'atto intenzionale (noesi) si riferisce o si dirige verso un oggetto. Questo atto noetico ha un contenuto che è condizionante l'oggetto sottoposto allo sguardo intenzionale. Deve esserci una correlazione tra l'oggetto e il suo contenuto, essi devono corrispondere. Husserl definì tale momento, costituente la corrispondenza tra l'oggetto concreto e il suo noema (senso-significato nell'atto mentale). la X-determinabile. Questa X noematica racchiude in una forma astratta ogni possibile astrazione, previsione e attribuzione dell'oggetto concreto. Tale X-determinabile aiuta ad individuare l'atto intenzionale così come a dirigerlo verso un particolare oggetto. Husserl non ha definito in modo preciso il momento di questa X-determinabile e il suo ruolo nell'atto intenzionale, piuttosto, sembra darlo per scontato, intendendolo come quel titolare di predicato che contiene ogni possibile attributo dell'oggetto percepito. La X, tuttavia, riveste un ruolo significativo nello stabilire la distinzione tra l'oggetto noematico *simpliciter* (*schlechtin*) e l'oggetto come determinato in un modo particolare delle sue possibili manifestazioni (*gegenstand im Wie seiner Bestimmtheiten*). In altre parole la X-determinabile è condizione di possibilità affinché lo stesso noema possa essere rappresentato in un atto intenzionale temporalmente e teticamente diverso.

Il riempimento del significato nella fenomenologia

Husserl (e in generale anche altri fenomenologi) si è prevalentemente interessato al modo in cui l'esperienza può essere significativa. L'interesse noetico è quello primario. Il fenomeno percepito o oggetto ha un referente e sue le caratteristiche significative sono contenute nel noema. L'analisi fenomenologica studia le caratteristiche essenziali dell'oggetto e le relazioni tra l'atto noetico e la correlazione noematica del referente. In questo modo nell'analisi fenomenologica si ha:

- a) il riferimento
- b) il senso-significato dell'intenzione e
- c) il riempimento del significato

E queste distinzioni hanno le seguenti funzioni:

- a) l'oggetto o il fenomeno riferito a
- b) il significato inteso e
- c) il significato riempito⁴

Che il significato sia riempito o no, dipende dalla correlazione tra noesi e noema. Essi devono corrispondere. L'oggetto intenzionale, o noema, che è inteso e riempito di significato entro l'esperienza noetica è un oggetto di tipo totalmente nuovo. È un oggetto *che è inteso per quello che è così com'è* ed emerge all'interno della coscienza. Questo senso modificato dell'oggettività fu definita da Husserl: senso (*Sinn*, sebbene io preferisca il senso-significato al senso)⁵. L'oggetto modificato in quanto tale non ha una connessione con il mondo esterno, non è dipendente dagli stati di fatto mondani. Internamente, entro la coscienza, esso è posto tra parentesi, ma la caratterizzazione del senso-significato dell'oggetto modificato dovrebbe essere parallela a quello reale, concretamente esistente. Questo

⁴ J.N. Mohanty, *Edmund Husserl's theory of meaning*, Nijhoff, 1976, terza edizione.

⁵ Cfr. *Ideen*, p. 215.

senso-significato non può essere arbitrario, è sempre riguardo qualcosa e il suo essere-riguardo-qualcosa deriva dalla direzionalità. Il fulcro del senso-significato è il contenuto del senso noematico. È una caratterizzazione; un tipo di giudizio della forma “S è P”. Ma mentre la logica formale esprime un certo stato di cose (*Sachenverhalt*) strettamente nella forma “S è P”, il fenomenologo dice “Io giudico (intendo e riempio il senso-significato) che S è P”. La logica esprime uno stato di cose formalmente, mentre la fenomenologia esprime il contenuto di uno stato di cose come un’entità significativa per il soggetto. La differenza è piuttosto importante. L’affermazione “io giudico che S è P” non è nemmeno equivalente all’originale “S è P”, poiché l’ultima può essere falsa mentre la prima è vera⁶.

Il mondo della vita come punto di partenza nello studio della politica

L’ultimo Husserl riavviò il suo progetto filosofico ancora una volta dalle fondamenta, muovendo su una base più ontologica rispetto al suo iniziale progetto fenomenologico. In questa fase Husserl si rivolse al mondo sociale e intersoggettivo. Nel suo ultimo, incompiuto e mai pubblicato libro, *La Crisi delle scienze europee e la fenomenologia trascendentale*, Husserl presentò un nuovo approccio per l’indagine fenomenologica. L’importanza dell’ultimo lavoro di Husserl risiede nella scoperta dell’ontologia descrittiva del mondo della vita come un ultimo orizzonte di senso condiviso da tutte le persone. L’importanza del mondo della vita rispetto alle scienze sociali è doppia. In primo luogo, esso è il luogo pratico dell’azione sociale nella sua forma storica e culturale. In secondo luogo, il mondo della vita è il fondamento presupposto a tutte le concettualizzazioni e teorizzazioni in quanto attività umane, inclusa l’attività politica⁷.

⁶ Anche i giudizi soggettivi possono non avere senso (*Unsinn*), o essere contraddittori (*Widersinn*) etc., ma questa non è la sede opportuna per parlarne oltre

⁷ E. Husserl, *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology : an introduction to phenomenological philosophy*, Northwestern University Press, p. 108 e 150. D’ora in poi i riferimenti a

Nella *Krisis* Husserl inaugura il mondo intersoggettivo come punto di partenza del fare filosofia. L'essere umano è un essere-nel-mondo (*In-der-Welt-sein*) e lui/lei è sempre circondato/a da un certo ordinamento sociale, culturale, storico e temporale. L'essere qui o lì è un fattore costante dell'esistenza umana. L'essere qui, in quanto membro di una certa cultura e società storicamente determinate, crea una caratteristica immanente che è costantemente presente, in modo implicito, all'interno della coscienza. Nella coscienza umana esistono stati di cose noematici che determinano la nostra relazione con un mondo della vita esterno⁸. Questa prospettiva è fortemente esistenziale ed è stata massicciamente influenzata dallo storicismo di Dilthey e in particolar modo dallo suo concetto di storia degli effetti (*Wirkungsgesichte*).

Il mondo della vita condiviso, la cultura e la dimensione spazio-temporale creano il terreno per l'intersoggettività. In quest'ottica, ogni individuo nello stesso mondo della vita può percepire lo stesso fenomeno o le stesse cose in modi simili e, inoltre, ogni individuo è in grado di intendere significativamente e riempire il significato di questi referenti percepiti allo stesso modo o, al limite, in modi simili. Ovviamente, i significati individuali non sono né gli stessi né sono significati collettivi, tuttavia essi si assomigliano o quanto meno sono intelligibili in modo simile per tutti coloro che fanno parte dello stesso mondo della vita.

I contenuti mutualmente condivisi dei significati sono il prodotto del mondo della vita condiviso e, tuttavia, ogni soggetto ha un suo modo proprio di percepire e apprendere la realtà. Le persone hanno diversi orizzonti cognitivi, diversi *backgrounds*, diversi status sociali e così via, che possono influenzare (e lo fanno) tutte le modalità di apprensione del mondo. Questi *interessi*, come Husserl puntualizza, hanno un effetto su quello che abbiamo

quest'opera saranno indicati dalla sigla *Krisis*, seguita dall'eventuale numero di pagina. Cfr., anche H. Y. Jung, *The Crisis of Political Understanding: A phenomenological Perspective in the Conduct of Political Inquiry*, Duquesne University Press, 1979, p. 60.

⁸ Cfr. *Krisis*, p. 108.

considerato un importante questione o un carattere essenziale del referente. L'orizzonte individuale di ogni essere umano è distinguibile da quello di un altro. Inoltre, si dà un punto di vista privilegiato (un luogo di osservazione, o *l'essere qui o lì nello spazio e nel tempo* più l'atteggiamento mentale: ideologico, religioso, un gruppo di valori che hanno un loro significato intrinseco su come gli eventi e le situazioni vanno concepite). Questo elemento di base, solitamente dato per scontato, è a mio avviso una delle ragioni per cui ci sono così tanti differenti punti di vista in politica. Le persone e le agenzie politiche hanno semplicemente diversi *background*, diversi modi di pensare e diversi interessi. Essi prestano attenzione ad aspetti o lati differenti dello stesso fenomeno politico e attribuiscono loro valori diversi (il che rende ad esempio possibile la manovra politica). Il mondo della vita è, per sua natura, concepibile come l'universo di ciò che è dato alla mano (*als Universum der Vorhandenheit*)⁹. Anche la politica e il fenomeno politico sono *alla mano* e, dunque, anche la politica è inserita nel contesto socio-culturale del mondo della vita.

Società civile e partecipazione civica

Nella mia ricerca considero lo Stato come correlativo alla politica. La politica di Stato è, quindi, naturalmente politica. Ovviamente si tratta di un'iper-semplificazione di una questione più complessa, tuttavia per dovere di chiarezza e per avere un punto di partenza determinato si può muovere da qui. Affinché si possano individuare dimensioni relative a nuove modalità di manovrare politicamente e di politicizzazione, occorre dare importanza alle sfere pre-politiche della vita quotidiana. Occorre volgere l'attenzione alla società civile. Secondo Pulkkinen: «nelle democrazie liberali esiste una chiara e netta separazione teorica fra società civile e Stato o governo. Lo Stato coincide con l'autorità, con la regolamentazione, ed è sempre sul punto di tramutarsi in

⁹ Ivi, p. 150.

una tirannia»¹⁰. Quindi, lo Stato cerca costantemente di circoscrivere la partecipazione civica individuale e di preservare la politica e l'economia come razionali, evitando qualunque elemento perturbante. La società civile è la controparte dello Stato. È il luogo di valori pluralistici e spesso anche in competizione fra loro. La società civile, con le proprie possibilità trasversali e la mobilità sociale dà ad un individuo la possibilità di avere un impatto capace di assumere anche una rilevanza politica. Le associazioni di volontariato e i movimenti ben strutturati nell'ambito della società civile sono, secondo Cohen e Arato¹¹, presupposti per una politica (*polity*) democratica stabile, in grado di scongiurare il dominio permanente di un qualsiasi singolo gruppo. E, inoltre, «la società civile è considerata capace di esercitare una influenza sul sistema politico attraverso l'articolazione comune di interessi aggregati attraverso i partiti politici ed esercitati nelle legislature»¹².

Lo Stato rappresenta un'organizzazione politica, un ordine politico regimentato. Lo scopo dell'organizzazione politica è quello di governare la società civile e ogni aspetto all'interno di essa attraverso l'organizzazione stessa. La società civile pre-politica si tramuta in spazio politico pubblico allorché le organizzazioni, le associazioni e i movimenti articolano i loro molteplici interessi e cercano di influenzare l'agenda politica e il processo decisionale. L'idea di spazio pubblico nella democrazia liberale è quella di un campo aperto, che si crea quando i nuovi gruppi e gli individui lo ritengono necessario allo scopo di garantire la partecipazione politica. La formazione dell'opinione pubblica, del libero dibattito e la partecipazione ai processi politici e democratici sono valori importanti fin dal principio. La democrazia si definisce nel modo seguente: gli individui sono in origine liberi di muoversi e agire, ma sono limitati nella loro libertà da istituzioni di potere. La democrazia è

¹⁰ T. Pulkkinen, *The Postmodern and Political agency*, Hakapaino, 1996, p. 19.

¹¹ J. Cohen, A. Arato, *Civil Society and Political Theory*, MIT Press, 1999.

¹² Ivi, p. 18.

vista come strumento, relativo al modo di organizzare il governo, capace di assicurare un grado massimo di quella libertà originaria. La libertà di agire, quindi, rende possibile anche l'azione collettiva.

Dalla società civile al mondo della vita: le trasformazioni delle fondamenta della attività e della partecipazione politica nell'era della globalizzazione.

Molti teorici che studiano la partecipazione politica dei cittadini, le attività e la partecipazione democratica, assumono, dandola per scontata come loro punto di partenza, la nozione di società civile. Generalmente la società civile è considerata la controparte delle istituzioni politiche, o anche dello Stato. Nella lettura tradizionale, la società civile è vista come un *pluriversum* della politica mentre lo Stato rappresenta l'*universum* politico (una dimensione della politica semplificata in modo egemonico).

In questa visione liberale, lo Stato è qualcosa che cerca di circoscrivere la partecipazione civica individuale ed evita che politica ed economia siano "disturbate" nel loro essere razionalmente organizzate.

Il problema con questa visione liberale è che, tuttavia, essa opera entro i confini dello Stato-nazione. Lo stesso problema riguarda anche un'altra tradizione del pensiero politico. Nella tradizione hegeliana il concetto di società civile è esplicitamente affermato come uno dei principali elementi costitutivi dello Stato. È costituito nella stessa struttura dello Stato. In questo modo, la società civile, con le sue associazioni e i suoi movimenti, agisce con e in relazione allo Stato. A causa di questi approcci circoscritti alla dimensione statale, queste due principali tradizioni teoriche della società civile e dello Stato non hanno strumenti per analizzare e spiegare l'attività politica transnazionale. L'attività politica e gli sforzi per influenzare le decisioni politiche nel contesto dello Stato e specialmente della società civile devono accadere entro i confini dello Stato e dei suoi organi. L'attivismo civile e la partecipazione politica transnazionali non si confrontano o interagiscono con alcuno Stato specifico, piuttosto si oppongono alla politica (*polity*) e alle azioni delle

organizzazioni transnazionali e degli organi intergovernativi.

Dunque il mio assunto è che ci si potrebbe trovare in difficoltà se cercassimo di comprendere la politica dei movimenti di protesta transnazionali accettando acriticamente le teorizzazioni sulla società civile come punto di partenza della ricerca. In sostanza, si tratta di una prospettiva capace di ottenere in generale dei risultati ma, in questo caso, diventa una nozione vaga ed ambigua. Per essere più precisi e far luce su tale questione, propongo una sorta di esperimento mentale sulla globalizzazione anti-capitalista o l'attivismo alternativo alla globalizzazione, allo scopo di comprendere che esiste una tale diversità nei background nazionali, etnici, politici etc. di coloro che protestano e nei dimostranti contro i vari summit tipo l'IMF, il WTO, il NAFTA o simili, tale che dobbiamo abbandonare il concetto di società civile come base dell'attività politica e origine della partecipazione politica volontaria. Attraverso l'uso della nozione di società civile possiamo comprendere solo la politica regionale o locale (naturalmente entro i confini dello Stato-nazione), ma non l'attivismo politico sul piano globale. Dobbiamo utilizzare un altro punto di partenza teorico per essere capaci di comprendere questo fenomeno. Io credo si debba utilizzare il concetto di mondo della vita, cioè di un mondo sociale e intersoggettivo – il mondo dove *io* e *noi* viviamo nella sua esperienza e nella sua condivisione. La natura mutualmente condivisa del mondo della vita permette di adottarlo come punto di partenza di qualsiasi analisi politica. L'ontologia descrittiva del mondo della vita come ultimo orizzonte di significato per ciascuno lo determina come qualcosa che è comune a tutti nonostante le differenze culturali, di tradizione, politiche o relative a qualsiasi altro *background*.

L'importanza del mondo della vita rispetto alle scienze sociali è – l'abbiamo detto – doppia. In primo luogo, esso è il luogo dell'azione sociale nel senso dello sfondo storico e culturale. In secondo luogo è il fondamento di ogni concettualizzazione o teorizzazione umana, compresa l'attività politica. Questo ultimo senso, in particolare, è molto utile ai fini della mia argomentazione.

Per comprendere la politica anti-globalizzazione dobbiamo chiederci: esiste un insieme di valori condiviso da coloro che protestano, a dispetto delle loro origini, nazionalità, retroterra scolastici, etc.? E se è così, perché? I contenuti di significato reciprocamente condivisi sono il prodotto del mondo della vita condiviso e, tuttavia, ogni soggetto ha il suo proprio modo di concepire e apprendere la realtà. Ciascuno proviene da un differente *background* e ha diversi orizzonti cognitivi che possono influenzare il modo in cui si apprende il mondo. Questi interessi, come Husserl puntualizza, hanno un effetto su quello che abbiamo detto essere un carattere essenziale del referente. Tuttavia, in nome di interessi specificamente definiti, possono condividere qualcosa. Secondo il gergo husserliano, questi interessi hanno un effetto su quello che consideriamo caratteristico nel referente. La questione riguarda quello che giudichiamo assiologicamente e ciò che determina la causa delle nostre azioni. La decisione se valga la pena resistere agli effetti collaterali negativi o alle conseguenze della globalizzazione del mercato o alle crudeli pratiche dello sfruttamento dell'industria animale, non ha necessariamente a che fare con lo Stato-nazione. La critica e la resistenza sono diretti contro degli attori transnazionali o delle pratiche globali.

L'orizzonte individuale di ogni essere umano si distingue da quello di un altro. Inoltre, il punto di vista privilegiato (come l'abbiamo definito in precedenza) ha la sua importanza nel come sono interpretati eventi e situazioni. Questo ha anche una rilevanza politica. L'attore politico è un qualcuno o un qualcosa che giudica e delibera sulla situazione del mondo e sugli stati di cose della realtà che lo circonda. I risultati di queste valutazioni, questo intrinseco significato delle cose, possono portare all'azione politicamente orientata, come le dimostrazioni di cui abbiamo esperienza in tutti i recenti summit del WTO, IMF o NAFTA. L'attivismo transnazionale politico contemporaneo apre e costruisce nuovi spazi *politici* (e anche *sociali*), che si estendono ben al di sopra dei precedenti confini nazionali e socio-politici, ma che sono, tuttavia, dentro i limiti del mondo della vita. I manifestanti che provengono da ogni angolo del mondo hanno pensieri simili ma non simili giudizi circa il significato della natura

del WTO, dell'IMF e del NAFTA. La preoccupazione condivisa e le interpretazioni soggettive possono esplodere in *performance* espressive contro la politica di queste corporazioni transnazionali.

Per riassumere, la fenomenologia del mondo della vita è la costante attività della *riflessione*¹³ che ricerca «le origini della conoscenza o della verità nel mondo della vita quotidiano» e indaga i suoi effetti sull'attività politica e sulle forme della partecipazione. Lo stile fenomenologico dell'indagine politica ricerca i nessi esistenziali e concettuali in cui una categoria è messa in relazione ma non ridotta ad un'altra. Il nesso tiene in considerazione l'insieme sociale nel suo complesso e l'individuo particolare, la visione soggettiva dell'essere membro di una (qualunque) società politica e di un (qualunque) mondo socio/politico collettivamente costruito, e ancora, i suoi effetti sull'attività politica e sulla partecipazione. Questo è precisamente ciò con cui la fenomenologia politica del mondo della vita può contribuire all'analisi politica.

I problemi della partecipazione politica

Come affermato in precedenza, dalla trasformazione dell'attività politica nei termini delle sue forme, dei suoi canali e dei suoi scopi (per citare solo alcune caratteristiche), come conseguenza della modernizzazione e della costante post-modernizzazione, emergono nuovi attori politici. La struttura di classe della società, cioè il tradizionale *explanandum* della partecipazione politica, è stata il movente principale delle agenzie politiche tradizionali, le cui abilità e capacità di mobilitare gruppi e di agire collettivamente sono stati costruiti sulle identità di classe e in difesa dei valori materiali¹⁴. La coscienza post-

¹³ H. W. Jung, op. cit.

¹⁴ Cfr. ad esempio K. von Beyme, *Biopolitical Ideologies and Their Impact on the New Social Movements*, in A. Heller, S. Puntischer Riekmann S. (a

materialistica e l'emergere di valori non-materiali sono le cause delle nuove proteste collettive¹⁵. Il processo di affermazione ed espansione della post-modernità comporta la frammentazione della vita delle persone¹⁶, o in parole più semplici, gli individui vivono in realtà fra loro differenti, percepiscono e valutano il mondo circostante in modi diversi. Ciò porta ad una situazione nella quale la necessità è considerata una virtù. Sono enfatizzati la capacità di essere padroni di sé stessi in autonomia e di avere il controllo della propria vita. Il sermone della post-modernità consiste in un elogio di virtù come l'auto-realizzazione, l'autonomia, la qualità della vita, tutti eventi in scala-umana, ed esso consegue nella de-enfaticizzazione delle autorità di tutti i tipi, della centralizzazione, della regolamentazione; tutto ciò richiama, avendo con essa molto in comune, l'ideologia della nuova sinistra degli anni Sessanta.

Di concerto con questa fuga post-moderna, lo studio della natura dei nuovi movimenti sociali e della loro politica, è un tentativo di riportare la partecipazione politica alle proprie basi e di studiare il sistema politico secondo delle prospettive in senso ascendente. L'effettività dell'azione politica deve consistere in una relazione che funzioni tra l'idealismo e la dura realtà, tra sconfitte e vittorie (input ed output). Lo scopo di questo studio non è tuttavia quello di trovare similarità tra i differenti rami della ricerca sulla attività civica, ma di individuare un possibile approccio per capire meglio la natura, o la forma, cangiante della partecipazione politica. Dopo tutto, la politica è semplicemente conquista del futuro, cioè i diversi

cura di), *Biopolitics. The Politics of the Body, Race and Nature*. Avebury. Aldershot, 1995.

¹⁵ Cfr. K. Eder, *The New Politics of Class. Social Movements and Cultural Dynamics in Advanced Societies*, SAGE Publications, 1993, p. 143 e R. Inglehart, *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*, Princeton University Press, 1997.

¹⁶ P. Lappalainen, T. Rättilä, *Finnish alternative movements as challengers of social capital*, manoscritto non pubblicato della relazione presso l'ECPR tenutosi a Warwick dal 23 al 28 Marzo 1998.

attori politici cercano di far in modo che i loro propri valori e ideali divengano quelli dominanti.

La politica istituzionale

Tradizionalmente, il sistema politico è visto come un veicolo o un mezzo per organizzare l'amministrazione e il governo della società. Ciò assomiglia molto all'idea che, in relazione ai membri di una qualsiasi società particolare, la politica consista nella distribuzione dei beni pubblici, nella realizzazione della sicurezza sociale, e nelle presa di decisioni su come vada governata una nazione e in che direzione. In breve: «la politica è il governo della distribuzione dei valori nella società»¹⁷. Tale annotazione implica l'idea della partecipazione politica. Si suppone che gli individui, cioè i cittadini, possano partecipare alle decisioni sulla determinazione dei valori essenziali della loro società, e ancor di più, sul come distribuire tali valori¹⁸. I cittadini rivolgono le loro istanze alle istituzioni e alle autorità pubbliche e influenzano il processo politico decisionale attraverso la scelta, nelle elezioni, del candidato la cui proposta politica sembra coincidere con le loro preferenze personali. In tal modo così si ritiene, la *policy* del sistema politico riflette i desideri della maggioranza. I corpi rappresentativi rispecchiano la popolazione: essi si ritengono una nazione, una popolazione in miniatura. In questo schema la politica governativa è, dunque, rappresentata dal popolo, attraverso il popolo e per il popolo.

Diverse organizzazioni e associazioni concorrono alla determinazione della vita politica in rapporto con le istituzioni politiche. Esse agiscono nell'ambito del sistema politico: sono le *sub-strutture*¹⁹ del sistema politico istituzionalizzato. La *sfera della politica* è il luogo e il *medium* della partecipazione e dell'attività politica. I

¹⁷ W. Martinussen, *The Distant Democracy*. John Wiley & Sons, 1977 p.5.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ G. Sartori, *The essence of the political in Carl Schmitt*, in "The Journal of theoretical politics", Vol. 1, 1989.

gruppi politici istituzionali, per esempio i partiti, i gruppi di pressione, quelli di interesse, cercano di aggregare, interpretare e articolare i valori e i desideri di coloro che li appoggiano. Essi, per così dire, allo stesso tempo creano e controllano valori e mezzi per affermarli. In questo senso il fine della politica è di avere un impatto sulla *policy* attraverso i canali convenzionali, quelli già esistenti. Nel perseguire i propri obiettivi, gli attori politici istituzionali vanno alla ricerca della conquista del potere, preferibilmente come potere da gestire da soli o, come fine minimo, cercano di co-gestire il potere, avere la loro parte nel potere-condiviso (*Macheinteil* nel senso di Weber). Il potere e la partecipazione politica sono intesi in senso strumentale: la politica è agire attraverso canali convenzionali nell'ambito del sistema politico esistente e il fine dell'attività e della partecipazione politica è prendere il potere. Il potere non è necessariamente considerato un valore in quanto tale, bensì è desiderato perché rende possibile il prendere parte al processo decisionale e, quindi, garantisce la possibilità di agire nell'interesse dei fini desiderati. A questo punto, è importante notare che gli attori politici devono, come minimo, poter condividere il potere, poiché diversamente non potrebbero agire politicamente²⁰. In ragione della sua strumentalità, il valore della politica è misurabile e dipende dai risultati delle procedure politiche strutturate.

Allo scopo di poter operare, le strutture politiche devono essere specializzate e distinte in settori, e ciò richiede tre tipi di attori: votanti, partiti e governi²¹. In questo caso i votanti sono *politici occasionali* che partecipano alla politica e hanno (e usano) la loro porzione di potere condiviso (una persona - un voto) durante le elezioni. I partiti, con i loro membri, formano l'*élite* legiferante (o almeno potenziale, essendo quella di entrare in una *élite* attraverso una candidatura o

²⁰ K. Palonen, *Four times of politics: Policy, Polity, Politicking and Politization*, manoscritto non pubblicato della relazione tenuta alla Conferenza Politics Revisited nell'University of Jyväskylä, Finland il dal 7 al 9 Dicembre 2000.

²¹ A. Downs, *An Economic Theory of Democracy*. Harper, 1957.

un'organizzazione di partito una possibilità) e la base di reclutamento di coloro che prendono le decisioni. I governi sono, in ultima analisi, gli *allocatori autorizzati di valori*; i membri del governo sono tra i leader dell'*élite* politica ed hanno l'opportunità più durature e costante, nonché le risorse, per agire. L'idea della distribuzione di un potere condiviso conferisce legittimità al sistema politico. Da tale legittimità deriva, quasi logicamente, che a) le decisioni (pubbliche) sono sovrane, b) senza uscita e c) santificate²². Le autorità pubbliche e i corpi politici hanno un potere politico sovrano nel sistema politico rappresentativo *perché* sono rappresentativi. Sono concepiti per rappresentare la varietà di ideali dei cittadini e attraverso le elezioni i votanti possono scegliere i loro governanti.

La struttura della politica è, in altre parole, quella di un'attività teleologica motivata dall'interesse che mira a soddisfare i bisogni dei suoi sostenitori attraverso modalità di partecipazione convenzionali compatibili con la logica, i valori e le attitudini del sistema politico, e la partecipazione si realizza sotto il controllo dei partiti o di un altro attore politico tradizionale. La direzione della politica proviene dall'alto e i *custodi* rivestono un ruolo essenziale nel redigere l'agenda politica, decidendo questioni e argomenti che siano abbastanza significativi per essere trattati come materie di valore pubblico dagli organi politici. L'attività politica nell'ambito della *polity*²³ è, quindi, selettiva, orientata al futuro e *in sé* teleologica, cioè *policy*. La *policy* è una forma di azione politica estremamente rigida, costruita e irrigimentata per natura. La *policy* è una linea di azione che segue figure del pensiero pre-costituite. Essa mira a ridurre gli eventi inaspettati. La *policy* ha un carattere normativo, offre e seleziona tra le alternative future quelle che devono, o possono, essere

²² G. Sartori, op. cit., p. 74.

²³ La nozione di *polity* si riferisce tradizionalmente alla sfera politica (cfr. Sartori, op. cit.). È un'espressione metaforica di uno spazio specifico e che demarca ciò che è *politico*. In altre parole, esso limita il numero delle questioni che possono essere accettate come politiche. Distingue il pubblico dal privato e così mantiene e rafforza la separazione fra l'*élite* politica e gli individui ordinari.

realizzate²⁴. *Policy* e *polity* sono tentativi di regolare la politica come azione e movimento, e di ridurre al minimo il numero dei potenziali agenti in politica. In questo senso non c'è da stupirsi che l'attività politica collettiva dei partiti politici, e di altri attori politici tradizionali come i gruppi di interesse, sia sempre ideologicamente riformista, in molti casi formale dal punto di vista organizzativo, e tatticamente convenzionale²⁵. La strategia delle azioni politiche collettive segue implicitamente la logica del sistema politico. Chiaramente ciò presenta molti vantaggi dal punto di vista delle istituzioni politiche. Per elencarne solo alcuni: mantiene il potere politico e quello decisionale nelle mani di esperti, cioè politici e autorità pubbliche. In secondo luogo, la natura riformista delle ideologie politiche garantisce che la politica non sia rivoluzionaria o del tutto non determinabile a priori e che le riforme siano fatte passo dopo passo secondo piani predeterminati. Il governo è condotto in modo soft e ragionevole, in quanto mezzi e fini sono negoziabili e, generalmente, sono il prodotto di compromessi. In terzo luogo, la struttura formale delle organizzazioni offre l'occasione a chi lo desidera di ottenere delle posizioni politiche influenti e di rilievo sia attraverso le elezioni e i partiti che i gruppi di interesse organizzati. In quarto luogo, la politica nella *polity* è convenzionale e conservatrice, cerca più il consenso che il conflitto. Gli attori politici non vogliono realmente “rompere lo status quo” perché, in generale, preferiscono essere collaboratori affidabili piuttosto che essere etichettati come *eccentrici* e *inaffidabili*.

La partecipazione politica postmoderna

Nell'era post-moderna il modello di partecipazione politica che abbiamo descritto è entrato in crisi. Ciò è dovuto principalmente a due ragioni. La prima è relativa al sistema di valori e la seconda si riferisce alla struttura

²⁴ K. Palonen, *Introduction: From Policy and Polity to Politicking and Politization*, in K. Palonen, T. Parvikko (a cura di), *Reading the political, exploring the Margins of Politics*, The Finnish Political Association, 1993.

²⁵ P. Byrne, *Social Movements in Britain*, Routledge, 1997, p. 160.

istituzionale del sistema politico stesso. Sin dal 1960 Ronald Inglehart ha continuamente monitorato il cambiamento culturale, economico e politico nelle società avanzate. Le sue scoperte hanno mostrato che la post-modernità ha comportato il passaggio da valori materialistici a valori post-materiali. Con ciò Inglehart intende che coloro che prediligono i valori più recenti – quelli post-materiali – enfatizzano la qualità della vita, il benessere soggettivo, il diritto a definire ciò che è importante, la libera espressione di sé, e così via. È importante notare che ciò che emerge dal post-materialismo determina solo un cambiamento di priorità, non si scontra con i valori tradizionali come la sicurezza o il valore dell'economia, questi ultimi infatti sono valutati positivamente anche dai post-materialisti. Tuttavia, i post-materialisti attribuiscono maggiore priorità alla qualità della vita (la quale è al primo posto secondo Inglehart) e al benessere soggettivo²⁶. L'ordine dei valori, il cambio di attitudine, non è sorprendente. In una società sicura non si avverte l'esigenza di rafforzare l'ordine pubblico, né di desiderare leader forti. Al contrario, in una società sicura la gente normalmente desidera avere più libertà individuale e maggiore libertà di espressione.

La ragione istituzionale della crisi del sistema politico è che il sistema politico gerarchico raggiunge il suo limite nella sua funzionalità e nell'estensione di massa²⁷. Lo scorso secolo è stato quello della massiccia estensione degli scopi e dei campi di intervento dello Stato. La struttura dello Stato si è burocratizzata e centralizzata, il che in conseguenza della svolta post-materialistica del sistemi di valori ha comportato un'erosione della fiducia verso lo Stato e l'aumento progressivo della distanza tra la sfera della politica e la vita quotidiana delle persone. Lo Stato è visto come un'entità totalizzante, che cerca di porre sotto il controllo delle proprie istituzioni la vita individuale (cito solo alcuni esempi: l'assistenza sanitaria pubblica negli ospedali, le forze di polizia che si prendono carico della

²⁶ R. Inglehart, op. cit., p. 35 e p. 45.

²⁷ Ivi, p. 29.

sicurezza interna e cercano di prevenire i crimini, la scuola pubblica etc.). Come contro-altare (dialettico) a questo sviluppo, i post-modernisti richiedono che il popolo recuperi la propria autenticità e autonomia attraverso il processo di individualizzazione (cfr. per esempio <http://www.civsoc.com/issues.htm>). L'autenticità significa il privilegio di diventare "chi si è veramente" e l'autonomia è il privilegio di "essere se stessi". L'idea dell'individualizzazione assume, o racchiude in modo immanente, un punto di partenza fondamentale: gli individui sono consapevoli di ciò che vogliono, di cosa hanno bisogno e di come lo vogliono. L'obiettivo è quello di mettere le persone nelle condizioni di utilizzare il proprio talento per riempire il gap tra ciò che sono e ciò che vogliono essere. L'emancipazione degli individui e anche delle collettività proviene da ciò che sono messi in condizione di fare per sé e per la propria società. Questo significa che il potere politico deve operare anche attraverso organizzazioni collettive non convenzionali ed emergere nella vita quotidiana delle persone: la grande politica si fraziona in segmenti e diviene una moltitudine di piccole politiche individuali. L'enfasi è posta sul *doing-it-by-myself* anziché sull'attendere che il governo si metta in moto. Questa idea è chiamata approccio *bottom-up* o idea della *sub politica*²⁸.

I nuovi movimenti sociali come entità politiche

Alberto Melucci e Alain Touraine sono stati tra i primi ad usare la definizione di nuovi movimenti sociali. Attraverso questo termine, essi si riferiscono ad un nuovo genere di azione e mobilitazione sociale, differente dai vecchi movimenti più tradizionali e istituzionali. La

²⁸Cfr. ad esempio H. Bang, E. Sørensen, "The Everyday Maker: a New Challenge to Democratic Governance", in COS-rapport, N. 3, 1998; U. Beck, *Reinvention of Politics*, in U. Beck, A. Giddens, S. Lash (a cura di), *Reflexive modernization : politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Stanford University Press, 1994; H. Johnston, E. Larāna, J. R. Gusfield, *Identities, Grievances, and New Social Movements*, in Johnston, Larāna, Gusfield (a cura di), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Temple University Press. 1994.

definizione di nuovo movimento sociale (d'ora in poi NMS) si riferisce ad un'azione collettiva che, di solito, ha un unico obiettivo o si incentra su un'unica questione, ad esempio la pace, i diritti delle donne, quelli degli animali, della comunità omosessuale, etc. Questo genere di attività costituiva in un certo senso un'anomalia, nel senso kuhniano, della teoria dell'azione collettiva. Tali nuovi gruppi sono emersi nell'arena politica nell'era post-industriale (e post-moderna). Essi apparvero nello spazio politico pubblico negli anni Sessanta (per esempio: hippy, diritti delle donne, movimenti pacifisti, vari movimenti per i diritti civili, movimenti studenteschi, etc.). Non basavano la loro ideologia sullo scenario della tradizionale società di classe. Questi movimenti furono la risposta alla percezione di un'ingiustizia e fondavano la loro ideologia vagamente su quella della nuova sinistra²⁹, in quanto questa era abbastanza specifica per garantire loro le basi dell'azione e della mobilitazione³⁰. A differenza della vecchia ideologia di sinistra, l'ideologia è in questo caso flessibile, non è un elemento unificante e totalizzante l'azione collettiva, ma anzi tende a mostrare un pluralismo di valori e di idee. Ciò implica l'espansione del significato della vita quotidiana come controparte del sistema politico in vista dello scopo di portare nel dibattito pubblico e nell'agenda politica le ingiustizie avvertite sul piano personale, di incrementare il numero di partecipanti nel processo decisionale e di alimentare la sensazione *che sia io che decido ciò che è meglio per me*. Un NMS spesso riguarda aspetti personali della vita umana concentrandosi sui diritti degli omosessuali o su qualsiasi cosa sia ritenuta importante o preziosa per l'individuo che prende parte al NMS. In altre parole, i NMS inaugurano una nuova dimensione della politica, ponendo la questione: perché il privato non può essere anche pubblico e presentato nella dimensione pubblica? In questo caso, tuttavia, la nozione di privato non è politicamente neutrale. Attraverso la

²⁹ R. Flaks, *The Party's over*, in Johnston & Larāna & Gusfield, op. cit., p. 342.

³⁰ Johnston & Larāna & Gusfield, op. cit., p. 5.

politicizzazione dei NMS la politica entra nella vita quotidiana. Questa idea dunque racchiude e riprende, di fatto, lo slogan introdotto per la prima volta dal movimento femminista negli anni Sessanta «il personale è politico».

Tra i NMS e i movimenti tradizionali esiste una differenza di mezzi e una di fini. Un NMS adotta la disobbedienza civile e l'azione diretta attentamente pianificata, sfidando l'ordine costituito nella forma della rappresentazione drammatica, della *performance* e della manifestazione. Le differenze tra i fini dei nuovi e dei vecchi movimenti sono descritti dallo schema di movimento sociale di von Beyme³¹.

Innanzitutto, von Beyme distingue tre periodi sociali: pre-moderno, moderno e post-moderno. Secondo von Beyme, gli schemi di spiegazione, i tipi di attività e i fini dei movimenti sono differenti in ciascuna fase. Nella società pre-moderna, il motore principale di un movimento sociale è uno scollamento sociale oggettivo, una frattura. Le linee di demarcazione fra le agenzie politiche sono chiare e ovvie. Inoltre, i fini dei gruppi contrapposti sono reciprocamente esclusivi. L'azione collettiva pre-moderna è mobilitata da leader carismatici e ideologicamente ispirati e il fine di quel genere di azione è semplicemente la presa del potere. Man mano che la società diviene sempre più moderna, le fratture sociali tendono a divenire più sottili; di conseguenza diventa necessario, per innescare una mobilitazione, trovare maggiori risorse e per fare questo ci devono essere strutture politiche consolidate. Nascono attività che scoprono equilibri delicati fra la mobilitazione dall'alto e la partecipazione dal basso e il cui fine è la partecipazione al potere politico (cfr. il concetto istituzionale di politica). Ciò implica che le strutture della moderna società di classe siano un po' racchiuse nella moderna azione politica collettiva e che questi attori/movimenti si trasformano, o sono sul punto di farlo, in istituzioni politiche e sociali rappresentanti gli interessi di certi gruppi politici e sociali, di classe etc. Essi si sforzano di influenzare l'agenda politica e il processo decisionale attraverso i canali politici esistenti e le

³¹ Cfr. Beyme, op. cit., p.122.

istituzioni. Sono, senza dubbio, parte dell'*élite* politica, di aggregazioni di interesse che fanno pressioni sull'*élite* politica per i loro obiettivi.

Il terzo tipo di movimenti sociali di Von Beyme è quello post-moderno. Esso origina da dinamiche proprie e in occasioni molteplici e diverse, nelle quali si scatena la protesta o si innesca la resistenza. Non si danno individui dominanti o fratture oggettive a determinare i conflitti politici, al contrario i conflitti derivano dallo scontro di diversi valori soggettivi, stili di vita, attitudini e così via. Il fine di questa attività collettiva post-moderna è l'autonomia e il tipo di azione è l'auto-realizzazione (questi sono anche i fini ultimi della post-modernità). L'azione si innesca perché le persone si sentono coinvolte, esse *politicizzano* le ingiustizie che percepiscono e pretendono che gli errori siano corretti. L'approccio postmoderno è, quindi, più soggettivo ed enfatizza il benessere soggettivo in luogo delle basi materiali. Il progetto centrale dei movimenti post-moderni è di massimizzare benessere soggettivo, la giustizia sociale e la qualità della vita. Persino i nomi di certi NMS post-moderni rivelano l'importanza della *politicizzazione* degli stili di vita personali; si prenda ciò che segue come esempio, laddove il termine diritto implica la *politicizzazione* e il secondo termine la dimensione *politicizzata*: diritti *delle donne*, diritti *degli omosessuali*, diritti *degli animali*.

In tal senso, i NMS esprimono una nuova forma di azione politica e collettiva poiché non si riferiscono ad una struttura di classe e, in questo modo, non devono rivestire i loro partecipanti di alcun ruolo strutturale. Al contrario, essi tendono a trascendere le classi, le organizzazioni formali e la leadership tradizionale. Il *background* dei partecipanti risiede in status quali il genere, l'orientamento sessuale e lo stile di vita. L'emersione dei NMS è il sintomo dell'indebolimento della struttura di classe, una delle caratteristiche tipiche del post-modernismo. La forma dei movimenti ha una natura più fluida, cioè l'aspetto saliente principale nei NMS non è un'azione programmatica fissa o una linea precisa verso uno scopo o una direzione. Il raggiungimento degli obiettivi è importante, ma non in sé stesso, bensì in quanto riflette e risponde alle idee individuali sullo stile di vita. In questo

senso, il raggiungimento degli obiettivi è anche un fattore significativo nella creazione dell'*identità* di qualunque nuovo movimento sociale. Dal punto di vista dell'attività politica tradizionale (nella quale si suppone generalmente che le persone siano impegnate e cerchino di promuovere il proprio interesse attraverso istituzioni politiche consolidate, motivate del proprio interesse ma anche percependo l'opportunità di realizzarlo), la politica dei NMS è confusa e difficile da circoscrivere. Secondo i criteri della politica tradizionale, la politica dei nuovi movimenti sociali è imprevedibile, irrazionale, irragionevole e disorganizzata. È imprevedibile poiché non sempre interviene laddove sembra essercene bisogno. Questo è parzialmente legato, a mio avviso, alla nozione di identità, alla capacità di lettura politica, all'arte del giudizio politico e alla loro trasformazione in azioni politiche. È irrazionale poiché non sembra essere motivata da interessi personali, dalla ricerca di vantaggi di natura materiale, o da altri riconoscimenti politici riconosciuti e consolidati. Irragionevole lo è sia a livello di significato che di fine. Di solito, i NMS cercano soluzioni definitive, ignorando le "normali" modalità di fare le cose, e possono utilizzare tattiche politiche sia convenzionali che non convenzionali in virtù di molte ragioni: per esempio, per ottenere quello che vogliono (il tradizionale raggiungimento degli obiettivi) o per rafforzare l'identità, o più precisamente la dimensione del *noi*, del movimento attraverso *performance espressive*³². Infine, è disorganizzata perché la maggior parte dei NMS non ha un'istituzione formale o una struttura gerarchica. Le associazioni locali sono solitamente abbastanza autonome e indipendenti le une dalle altre e tendono ad avere una selezione di alleati potenziali con cui possono formare reti di azione su scala locale, nazionale e globale. La composizione di queste reti varia da una situazione all'altra, non è mai stabile, né permanente, il che è un altro aspetto della natura

³² Cfr. J. Rinne, "Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikka" [*The politics of the Revolutionary environmentalism and Animal Rights*], in P. Lappalainen (a cura di), *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta* [Civic activity in style], Department of Political Science and International Relations. University of Tampere, 1999, p. 154.

disorganizzata, flessibile dei NMS. Le diverse situazioni determinano la varietà delle possibili costituzioni dei concreti *network*. Essi possono riunire gruppi che in altri contesti sembrerebbero essere partner improbabili, bizzarri. Questa è una lezione che abbiamo appreso dalle manifestazioni anti-globalizzazione e anti-capitaliste di Seattle, Praga, etc. Il nemico comune apre nuovi orizzonti alle coalizioni politiche: ad esempio, giovani vegetariani e piccoli agricoltori possono trovarsi dalla stessa parte della barricata, mano nella mano nel fronteggiare la modificazione genetica degli alimenti e, quindi, le imprese che promuovono questa tecnologia. Tale pragmatismo nella scelta dei partner, cioè nella formazione dei *network*, e l'opposizione circoscritta a questioni specifiche attraverso attività *ad hoc*, sembrano essere un tratto caratteristico delle nuove proteste politiche. Tuttavia, a causa della natura temporanea e selettiva degli obiettivi comuni, i legami più duraturi e la cooperazione permanente tra i diversi attori di questi *network* di protesta sembra essere impossibile. Le proteste sono, per così dire, crocevia di interessi nei quali gruppi, che fundamentalmente non condividono gli stessi ideali o uguali visioni del mondo, possono occasionalmente agire insieme e dopo l'azione, separarsi. In ultima istanza, il tema più importante in questi eventi potrebbe essere individuato nella prospettiva negativa verso il futuro. Le "nuove proteste" sono, o almeno appaiono essere, organizzate attorno a *ciò che non vogliamo*.

Il consolidamento del movimento di protesta e dell'agenda radicale

I movimenti di protesta, in generale, appartengono senza dubbio alla famiglia dei NMS. Tali movimenti sono per esempio gli attivisti ecologisti, i vari anti WTO-Banca Mondiale, i movimenti che contrastano la globalizzazione capitalista o contro le multinazionali, i gruppi o le reti che celebrano l'autonomia, l'indipendenza nella scelta delle modalità di vita, e che criticano il modello consumistico occidentale e l'economia di mercato con i suoi effetti collaterali negativi (come la creazione di falsi bisogni e

conseguenti settori industriali, e così via). In ciò che segue rivolgo uno sguardo più attento, benché ancora prematuro, all'ambientalismo, allo scopo di evidenziare i tratti salienti dei NMS. L'ambientalismo racchiude molti tratti tipici dei NMS, sia internamente che esternamente. È altresì un flusso sotterraneo in molti altri movimenti di protesta che, quanto meno, ne condividono le opinioni e le attitudini; esso quindi è un ottimo punto di partenza per comprendere meglio l'attuale trasformazione delle attività politiche.

La nozione di ambientalismo è una sorta di nozione generale, un concetto indefinito, usato per definire molte e diverse articolazioni ecologiche e ambientali. Si tratta di un termine ampio che si riferisce ad un ventaglio di idee, nelle quali il fattore più importante è l'assunzione che la vita umana possa essere compresa soltanto nel contesto del mondo naturale³³. L'ambientalismo è, quindi, un tentativo di tener conto di una prospettiva più ampia, che cerchi di evitare di concentrarsi solo sugli aspetti sociali e politici della vita umana. A causa della relazione con la vita umana e agli aspetti di quest'ultima, l'ambientalismo costituisce qualcosa di più di una crociata ecologista che protesta contro gli effetti dell'industrializzazione, dell'inquinamento, dello spreco di risorse naturali, dello sfruttamento della natura o contro le tecnologie genetiche. L'ambientalismo si riferisce alla vera ecologia, cioè al pensiero ecologico, ed è un approccio all'ambiente che risponde alla crisi ambientale. Le nozioni di ambientalismo e di pensiero ecologico sono, per molti versi, sovrapponibili, ma non identiche. L'ecologia profonda è rigidamente circoscritta all'interno delle tematiche ecologiche ed è un tentativo di rivendicare un intrinseco valore alla natura. Essa ritiene che l'essere umano sia solo una piccola parte della natura biologica³⁴, una minuscola e non necessaria parte della biosfera. L'ambientalismo, al contrario, è più una sorta di concetto lato, una rete per

³³ A. Heywood, *Political ideologies: an introduction*, Macmillan Press, 1998, seconda edizione, p. 243.

³⁴ K. Eder, *The Social Construction of Nature. A Sociology of ecological Enlightenment*, SAGE Publications, 1996, p. 179.

cogliere molte organizzazioni ecologicamente orientate che condividono alcune questioni, agende e strategie. Esso include, tra gli altri, organizzazioni come gli Amici della terra, o *Earth First*, quelle per il commercio equo e solidale, i diritti degli animali, la difesa delle foreste antiche, il vegetarianismo e i vegetariani, e anche i movimenti pacifisti (*Food not Bomb*). In tal senso l'ambientalismo è un concetto più ampio e non si concentra solo sugli aspetti biologici, ma anche sull'implementazione in essi delle dimensioni politiche e sociali. Le questioni sopra menzionate sono, secondo gli attivisti ambientalisti, diversi modi di vedere le stesse tematiche di base, cioè: la logica dell'industrializzazione e della burocratizzazione così come della concentrazione del potere.

Negli anni Novanta, l'attivismo ambientalista sfidò i precedenti movimenti così come il sistema politico. Nell'opinione dei nuovi attivisti, le azioni di natura parlamentare, i movimenti di cittadini, etc., sono importanti ma insufficienti rispetto ai risultati. Non possono avviare la rivoluzione ecologica, necessaria per rispondere agli imminenti disastri ambientali. Solo i gruppi radicali possono essere l'*avanguardia* dell'eco-rivoluzione, per un mondo veramente ecologico ed equo³⁵.

La natura radicale del nuovo ambientalismo deriva dagli scopi del movimento, non solo dai suoi metodi benché anch'essi siano radicali. Gli attivisti odierni guardano al Partito dei Verdi e alle precedenti organizzazioni ambientaliste come ad un problema. Le generazioni più giovani vogliono costituire un'alternativa ad essi. Ritengono infatti che i Verdi e i gruppi ecologici moderati siano assimilabili all'*establishment* politico e che, a causa di questo, essi cerchino solo soluzioni parziali ai problemi ambientali. Nella loro opinione, l'attività *mainstream* condotta attraverso le istituzioni politiche è troppo lenta, troppo marginale, solo cosmetica e priva di un impatto globale, cioè non tocca i problemi del Terzo mondo e non raggiunge le imprese multinazionali. Anziché credere che la natura possa essere salvaguardata attraverso il

³⁵ cfr. Muutoksen Kevaet n.1, 1996 (*The Spring of Change*, rivista finlandese eco-radical e eco-rivoluzionaria).

rafforzamento delle attuali gerarchie, cioè attraverso il controllo governativo e legislativo o attraverso un cambiamento delle abitudini di consumo, essi credono che la politica ecologica radicale possa risolvere il problema in relazione a quelli della globalizzazione. Anche in questo senso, l'ambientalismo non è solo un movimento; al contrario, è una rete organizzativa internazionale. La soluzione che questa rete persegue non è parziale, consiste in una trasformazione del modello di vita, essendo un tentativo di ridurre drasticamente gli effetti dello spreco attraverso la riduzione dei consumi, di smantellare le strutture del potere centralizzato e di riportare il potere politico alle piccole comunità per combattere l'attacco della globalizzazione. In questo senso l'eco-radicalismo è sia politico che rivoluzionario³⁶. Lo scopo finale del movimento eco-radical è anch'esso piuttosto radicale: la trasformazione delle relazioni di potere su scala mondiale. In tal senso non è sorprendente che il principale motore del nuovo movimento ecologista sia l'azione politica. L'azione crea qualcosa di nuovo, apre nuovi spazi per fare politica: l'idea di una rivoluzione ambientale globale, ad esempio, è un'alternativa chiara alla politica legata alla Stato-nazione che persegue l'interesse peculiare di una particolare nazione trascurando quello globale. Inoltre, i nuovi ambientalisti attaccano il principio fondamentale e la prassi dell'economia di mercato, così come l'egemonia delle istituzioni sovranazionali e delle società multinazionali³⁷.

Lo stile politico dell'ambientalismo radicale è orientato al conflitto e la sua politica può essere compresa solo nel contesto della costante possibilità della formazione di gruppi di amici-nemici. I nemici sono numerosi: lo Stato, le istituzioni politiche, i vecchi movimenti ecologisti dal comportamento politico convenzionale, le imprese multinazionali, le istituzioni sovranazionali (IMF, WTO e affini), gli agricoltori non sensibili al tema ecologico, così come i produttori alimentari, di pellicce e così via. Il radicalismo ambientale, quindi, è ai margini della politica,

³⁶ Cfr. Muutoksen Kevaet, n. 2, 1996.

³⁷ Cfr. Muutoksen Kavaet n.1.

lotta in solitudine al di là dei confini del sistema politico istituzionale, usando in molti casi metodi non convenzionali e richiedendo l'abbassamento degli standard materiali di vita. Tuttavia, non deve sfuggire l'importanza di analizzare i margini della politica. È essenziale studiare il fenomeno perché esso introduce nel dibattito politico, o almeno potrebbe potenzialmente farlo, un tema nuovo e importante. Nel caso dell'ambientalismo, si tratta dell'importanza delle identità politiche e della loro relazione all'azione politica performativa.

Identità ed azione politica

La politica ambientale, come la maggior parte della politica dei NMS e delle reti di attivisti, trascende i confini della politica convenzionale. Non rientra nella classica divisione sinistra-destra e non è solida ideologicamente. Allo scopo di comprendere la natura politica dell'ambientalismo bisogna porre attenzione al concetto di identità. Come affermato precedentemente, la caratteristica tipica della politica dei NMS è la trasformazione del personale in politico. In questo processo di trasformazione da personale a politico, le nozioni di autenticità e autonomia hanno un ruolo cruciale e sono interconnesse al concetto di identità. La politicizzazione del personale deve rispondere a domande quali: chi sono? Posso essere me stesso? Devo fare qualcosa per essere la persona che veramente sono e cosa devo fare in tal senso? Per dirlo in maniera più approfondita: la politicizzazione dell'esperienza personale e l'enorme rivendicazione di autenticità e autonomia tra i pensatori post-moderni sembrano derivare dalle questioni fondamentali sull'esistenza umana e, allo stesso tempo, le mettono in risalto. Qui si dà una posizione di tipo heideggeriano, ma in una forma un po' annacquata. Nella maggior parte dei casi, infatti, la teorizzazione post-moderna non si confronta coi problemi fondamentali dell'essere e con la sua relazione all'esser-ci, quanto piuttosto li dà per scontati. Il punto di partenza – elementare e, senza dubbio, pragmatico – è che *io sono (ego sum) qui* (nel-mondo), circondato dagli altri. Rispetto alle

normali procedure di conduzione degli studi nella scienza politica, o più in generale nelle scienze sociali, non si tratta di un grosso errore e, tuttavia, in certi casi lo diventa dal punto di vista analitico, filosofico e anche intellettuale³⁸. Ciò nonostante non mio soffermerò oltre su questo tema.

La politicizzazione dell'esperienza personale parte dal momento dell'auto-comprensione. L'auto-comprensione comprende il fatto che l'individuo sia cosciente di possedere un particolare tipo di identità, nella quale giocano un ruolo come elementi dell'integrità l'autenticità e l'autonomia. Allo scopo di rafforzare l'identità autentica (o per lo meno così considerata), la persona deve agire rettamente, il che significa agire a favore, in virtù e in difesa dei valori che essa considera essere i propri. Nello scegliere i valori appropriati per cui combattere, il post-modernismo mostra una flessibilità ammirevole. Esso dice: "va bene qualsiasi cosa"³⁹. Per dirlo altrimenti, bisogna concentrare l'attenzione sull'esperienza del mondo circostante propria di ogni singolo essere umano, su ciò che è percepito in esso come buono e su quello che non lo è, e sulle conseguenze di tali percezioni. Nella coscienza di ciascuno agisce una costante interazione tra il come è vissuto il mondo e il come dovrebbe essere e da questo gap provengono le azioni concrete. Di solito lo sforzo di una singola persona, a meno che essa non si trovi in una posizione sociale importante e influente, è inefficace. Un gruppo di persone hanno invece più peso sulla società e sulle questioni politiche. Questa intuizione è alla base dell'idea di azione collettiva dei NMS. Gli individui prendono parte ad azioni collettive per condividere idee e fare qualcosa, cioè per promuovere le loro idee e ideali. Vi prendono parte perché la loro auto-comprensione implica l'aggregarsi a persone che condividono le stesse opinioni. I NMS offrono una diversa soluzione alla partecipazione politica. Questo è il principio dell'appartenenza, e

³⁸ Cfr. *Krisis*, prima e seconda parte.

³⁹ Cfr. Heller e Fehér, op. cit., p. 139.

l'appartenere assume implicitamente il concetto dell'identità⁴⁰.

Secondo la teoria politica post-moderna, le persone agiscono perché sono coinvolte, ed è tipico di tali movimenti o reti enfatizzare il significato del principio etico di ciò che si sta facendo⁴¹. I movimenti politici post-moderni possono scaturire da un tipo di azione contingente, *ad hoc* o *ex tempore*. In questo modo la base del movimento è un tipo di attività-di-comunità (*Gemeinschaft*) che, nel tempo, contribuisce a costruire la comprensione di sé da parte di coloro che ne prendono parte e li aiuta a capire cosa stanno facendo e perché. Tale momento dell'auto-realizzazione è una fase di vitale importanza nella nascita di un movimento o di una rete di attivisti. Anche un'associazione politica che ha rivendicazioni politiche e fini potrebbe essere guardata, nel tempo e nello spazio, come un movimento. In questo modo, il movimento/rete di azione *in sé* passa da un vaga associazione di mobilitazione ad un movimento/rete *per sé* che ha una sua propria identità, uno stile politico dell'azione e il suo proprio spazio politico. Tale movimento politico si rappresenta come una componente sociale e politica consistente, che ambisce a conquistare il futuro ed è capace di costruire un consenso tra i propri membri tale da farli agire come attore collettivo.

Oggi gli attori collettivi si centrano sull'identità collettiva. Tuttavia, nel caso del movimento eco-radicale le forme delle identità e delle attività politiche tendono a corrispondere. Analiticamente è possibile distinguere fra tre diverse dimensioni dell'identità: individuale, collettiva e pubblica⁴²; ebbene, secondo la mia prospettiva, negli ambientalisti esse sono strettamente legate all'azione. L'identità individuale è il senso di continuità dell'essere se stessi. È la sensazione dell'essere gli stessi malgrado lo

⁴⁰ A. Melucci, L. Avritzer, Leonardo, *Complexity, cultural pluralism and democracy: collective action in public space*, in "Social Science Information", n. 39 (4), 2000, p. 509

⁴¹ Cfr. Heller, Fehéer, op. cit., p. 42.

⁴² Cfr. Johnston, Enrique, Gusfield, op. cit.

scorrere temporale. Qualunque identità individuale è diverse dalle altre e ciascuna deve avere, almeno in un grado minimo, integrità. Gli scopi individuali sono il materiale di partenza per *costruire* la propria identità e in questo senso l'ambientalismo è abbastanza adatto allo scopo. L'identità collettiva è cruciale per il movimento, poiché essa crea il gruppo a partire dagli individui che vi partecipano: il gruppo che ha in comune un particolare sistema di valori normativo e che si concepisce come un attore collettivo. Questa è la identità-noi dell'associazione. Far parte di un'identità collettiva significa fare e non fare certe cose, per esempio vestirsi in un certo modo con abiti di seconda mano, non mangiare carne, etc. Il punto è che questi elementi normativi e assiologici guidano e canalizzano il comportamento dentro e fuori il gruppo e, in questo modo, toccano anche l'identità individuale. È possibile vedere l'identità collettiva come un processo che contiene un fine, dei mezzi e le situazioni di azione⁴³. L'identità collettiva è uno strumento politico che crea lo *spirito collettivo*: quello del *noi*. Essa comporta una solidarietà interna di gruppo: ci si sente legati agli altri e si rafforzano i legami con loro in quanto gli altri del gruppo condividono gli stessi scopi e ciò spiega ciò che fanno. L'identità collettiva è anche utile per la comprensione dell'identità individuale, perché il forte coinvolgimento con un certo gruppo procura una sensazione di appartenenza (un essere parte di un qualcosa) che può agire come risposta ai dubbi su chi si è, cosa si deve fare e perché.

L'identità pubblica è la forma più interessante di identità perché costituisce la distinzione fra noi e loro e, in questo senso, permette a questi attori collettivi di entrare in un ambiente politico e avanzare rivendicazioni. Ovvero: presentarsi nella dimensione pubblica e pretendere il cambiamento della politica. La rappresentazione pubblica, inoltre, rafforza l'identificazione e la coesione del gruppo e consente ai singoli membri di comprendersi come portatori dell'identità del movimento. L'identità pubblica di un gruppo è costruita attraverso le *performance* politiche e le

⁴³ Cfr. A. Melucci, *Challenging Codes*, Cambridge University Press, 1996, p. 69.

manifestazioni⁴⁴. Fare politica allo scopo di creare un'identità pubblica e riconoscibile è qualcosa di più che il semplice manifestare contro le ingiustizie; esso è infatti istituire una linea di demarcazione fra gli attori in campo. L'identità pubblica performativa funziona nella dimensione pubblica, cosa che, tra l'altro, è compresa efficientemente dai NMS, poiché essi di solito sono scarsamente attrezzati di altre risorse utili a diffondere il loro messaggio. *L'identità pubblica si stabilisce attraverso le performance espressive*. Quest'ultima fa comprendere gli scopi del gruppo, rendendo il pubblico consapevole della sua esistenza e illustrando i suoi mezzi. Si tratta di un mostrare (un mettere in evidenza qualcosa), di una rappresentazione (un'occasione spettacolare, uno *show*) e di un essere mostrato (rappresentando e articolando sia gli attori individuali che quelli collettivi come segni che contengono o posseggono in sé stessi significati politici e che, semplicemente, fanno il loro ingresso nell'arena politica). L'identità pubblica di un gruppo è una facciata che prende molte forme, costituita per il bisogno di un agente ed emergente nelle azioni politiche performative nelle quali gli agenti fanno politica. Da ciò ne deriva che l'agente (sia collettivo che individuale) si muove in modo permanente da una situazione all'altra, agendo in modo intelligente e astutamente quando necessario. Il rigido seguire un programma politico e la tutela di una identità stabile non sono neanche considerati. L'azione politica non deve essere razionalmente e intenzionalmente pianificata, può essere un'attività spontanea ed *ex-tempore*. È il potenziale distruttivo, il momento della sorpresa che determina il valore e lo status dell'azione performativa partecipativa⁴⁵. Questo significa che gli attivisti ambientalisti possono comportarsi in modi diversi nelle differenti situazioni. In un'occasione possono innescare una rivolta e in un'altra negoziare.

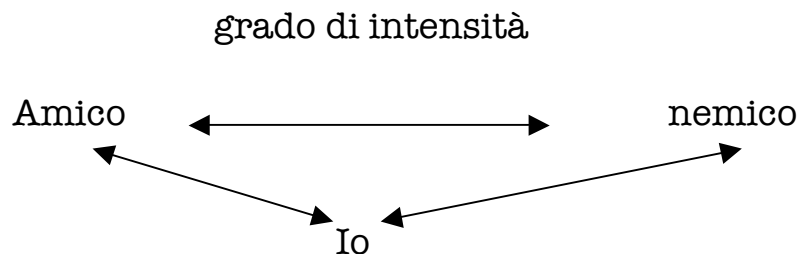
⁴⁴ J. J. Kulynych, *Performing Politics: Foucault, Habermas, and Postmodern Participation.*, in "Polity", vol. XXX, n. 2, Winter 1997.

⁴⁵ Ivi, pp. 337-338.

La nozione di identità *in sé* si riferisce sia all'inclusione che all'esclusione. Nel primo senso contiene tutto quello che può essere definito come *noi* e nell'ultimo si riferisce a *loro*, cioè a quelli che non siamo *noi*. Il che ricorda il concetto schmittiano della politica: «La specifica distinzione politica alla quale è possibile ricondurre le azioni e i motivi politici è la distinzione di amico e nemico»⁴⁶. Questo concetto deve essere compreso sia in una prospettiva concreta che astratta: un nemico politico è un avversario che esiste solo e unicamente se c'è una collettività di persone che combatte collettività simili. Schmitt presuppone che la politica abbia bisogno di *masse* e politiche, programmi politici, rivali e che in questo senso essa sia concreta. Tuttavia, c'è anche piano astratto della politica, e questo è il fatto che gli avversari politici non sono necessariamente l'incarnazione del male, non sono necessariamente né stupidi né aberranti. I nemici politici sono solo altre persone, *stranieri*, con scopi e significati politici opposti ai nostri. Tali nemici sono nemici puri. Tuttavia, se consideriamo gli ambientalisti radicali nella loro azione contro i produttori di pellicce, allora la distinzione tra i nemici puri e concreti non regge: un nemico è un nemico nel senso più concreto del termine. Il concetto schmittiano di politica è una distinzione euristica utile a comprendere la rilevanza politica dell'identità, soprattutto nella trasformazione delle identità da individuali a collettive e da collettive a pubbliche. Il punto di partenza consiste nel considerare la formazione di gruppi di amici-nemici come un sistema di relazioni nel quale sono coinvolti tutti e tre gli aspetti dell'identità. La questione essenziale qui è: chi è il nemico? Chi l'amico? Se la risposta è il mio amico e il mio nemico, allora si apre una nuova prospettiva nello studio della politica dei movimenti sociali e delle reti di associazioni attraverso l'uso di un'identità che è un tutto integrato di elementi interconnessi e dal loro gioco continuo. Lo schema viene riproposto qui di seguito:

⁴⁶ C. Schmitt, *Le categorie del "politico"*, Il Mulino, Bologna 1984, p. 118.

Schema del nemico – agente come sistema di relazioni

In questo caso l'identità individuale dipende dall'esistenza sia degli amici che dei nemici. Tuttavia è importante notare che attraverso questo schema non cerco di circoscrivere l'identità individuale in quanto tale, piuttosto cerco di mostrare come l'appartenenza o il desiderio di appartenenza (*il voglio essere*) rivestano un ruolo centrale nella costruzione dell'identità individuale di un membro di un qualsiasi movimento. Così come è importante per l'individuo la reale esistenza di un nemico, poiché senza nemico non esisterebbe nulla a cui opporsi. Il *continuum* del grado di intensità è il *locus* degli altri gruppi o movimenti centrati su un'unica questione. La distanza tra il mio amico e il mio gruppo determina se è possibile lavorare insieme contro il nemico comune. (Come esempio si potrebbero vedere i gruppi eterogenei che combattono fianco a fianco contro la politica del WTO o dell'IMF.) L'identità collettiva è in una posizione strategica, è l'amico, cioè il gruppo, al quale *io* appartengo e a cui collaboro secondo vari gradi di intensità. L'identità pubblica si mostra attraverso *performance* organizzate quando c'è bisogno di mostrare qualcosa al *nemico* o di rinverdire la cooperazione con i *gruppi-amici*. Da qualche parte nel *continuum* del grado di intensità c'è un punto di demarcazione che crea la distinzione tra amici e nemici potenziali, e che è impossibile determinare oggettivamente in quanto dipende dal gruppo di amici e dall'*io* giudicante.

Come nota conclusiva: l'ambientalismo sembra rientrare nel concetto beckiano di sub-politica così come

nella nozione di politica post-moderna. Esso sembra essere uno stile di vita che è mosso dall'identità e da un attivismo omni-comprensivo in quanto possiede molte modalità di espressione dei propri fini, ha molti *sotto-fini* e, infine, propone una soluzione definitiva (un mondo ecologicamente sostenibile) che giustifica ogni sorta di mezzo. Le diverse frazioni dell'ambientalismo condividono per molti versi questa visione finale e, in questo modo, rientrano sotto un unico titolo e sono nelle condizioni di organizzare attività di rete con gli *amici* più prossimi. Gli interessi e gli scopi delle fazioni ambientaliste sembrano avere una *tendenza al raggruppamento*, essendo per molti aspetti paralleli. Questa è la ragione per cui questi gruppi, praticando differenti mezzi e aventi diversi (sub)fini, tendono a formare reti e a collaborare con altri attivisti ambientalisti a livello locale, nazionale e sovranazionale. È, semplicemente al fine di rendere l'impatto politico il più efficace possibile, di *garantirsi performance* politiche il più possibile spettacolari e, quindi, al fine di mostrare la loro forza di "masse". I movimenti politici post-moderni emergono da dinamiche loro proprie, particolari. Le proteste emergono in occasione di eventi diversi e non si dà mai un'unica frattura sociale dominante come fattore innescante l'azione. La funzione (così come il fine) di questi movimenti è quello di perseguire l'auto-realizzazione e di andare alla ricerca dell'autonomia⁴⁷. Questo modello di spiegazione corrisponde al passaggio post-materiale della struttura di valori.

⁴⁷ Cfr. von Beyme, op. cit., p. 122.

Jarmo Rinne

YMPÄRISTÖVALLANKUMOUKSELLISTA JA ELÄINTEN OIKEUKSIEN POLITIikkaA

(KIRJASSA TYYLIKÄSTÄ KANSALAISAKTIVISMIA TOIM. PERTTI
LAPPALAINEN)

JOHDANTO

Nykyisiä aikoja luonnehditaan kliseemäisesti ‘suurten muutosten ajoiksi’. Tällä yhteiskuntaa ammatikseen tutkivat haluavat korostaa sosiaalisten ja myös poliittisten olojen transformaatiota. Tutkimuksellista huomioita kiinnitetään esimerkiksi jälkitraditionaaliseen yhteiskuntaan siirtymisen prosesseihin ja syihin, politiikkaan osallistumisen muotoihin ja poliittisten toimijoiden ilmaantumiseen ja liikehdintään (esim. Ilmonen 1998, 26-27). Perinteisen politiikan nähdään muuttuvan yhä alisteisemmaksi markkinavoimien ohjailulle ja kun talous määrittää yhä enemmän politiikan sisältöä ja mahdollisuuksia (Heller ja Fehér 1988, 8), niin uusi politiikan tekeminen korostaa *ei-materiaalisten* arvojen tärkeyttä, itsensä toteuttamista tai jotakin muuta henkilökohtaisesti läheiseksi koettua asiaa (esim. Rubin 1994; Byrne 1997, 14). Uusien ja *aidosti* poliittisten teemojen esiinnostajiksi ovat puolueiden asemesta nousseet poliittiset liikkeet (Heller ja Fehér 1988, 8-9) tai vähemmän muodollisesti ja institutionaalisesti organisoitunut poliittinen liikehdintä¹.

Artikkelissani tarkastelen uusien, radikaalien ympäristöliikkeiden ja erityisesti eläinoikeusaktiivismin poliittisia toimintatapoja, jotka ilmentävät omintakeisella ja tilannekohtaisesti vaihtuvalla tyyllillä postmoderneja tai jälkitraditionaalisia tendenssejä, jotka yhdessä yhteiskunnan rakenteiden muutoksen ja tyylin kanssa luovat mielenkiintoisella tavalla uudenlaista politiikan ilmiötä. Tarkastelussani nämä uuden politiikan aspektit ovat

¹ Poliittinen liikehdintä eroaa liikkeestä siinä, että se ei ole samalla tavalla organisoitunut muodollisesti instituutioksi, eikä sillä täten ole samanlaista ajallista jatkuvuutta tai rakenteellisia toimintatapoja. Liikehdintä painottuu liikkeiden toiminnallisiin aspekteihin spontaanimmmin ja enemmän tässä-ja -nyt-pohjalta. Se on tyyliiltään ja toimintamuodoiltaan houkuttelevampi kuin sääntömääräiset kokoukset ja vetoaa mm. satunnaisiin *hang-around*-tyyppisiin, jotka saattavat *ex tempore* osallistua vaikkapa ‘kapinanyrityksiin’ tms. aktiviteetteihin. Liikkeitä ja liikehdintää yhdistävänä tekijänä näkisin kuitenkin molempien tavoitteellisuuden päämäärissään. Lisäksi liikkeet hyödyntävät liikehdintää pyynnöissään nostaa tärkeitä asioita keskusteluun, esimerkiksi mielenosoitukset turkiksi vastaan voidaan nähdä liikehdintänä, johon osallistuu myös muitakin kuin eläinoikeusliikkeen jäseniä.

kuitenkin alisteisia itse poliittiselle toiminnalle. Aineistoni käsittää nk. uusia yhteiskunnallisia liikkeitä koskevaa teoreettista kirjallisuutta, ympäristöaktivistien itsensä tuottamaa materiaalia sekä politiikkaa käsitteellisesti jäsentäviä kirjoituksia. Painotan tarkasteluani identiteetin konstruoitumiseen ja poliittiseen toimintatyyliin. Ympäristöliike ja -liikehdintä ilmenee tilanne- ja kontekstikohtaisesti avautuvina mahdollisuuksina toimia ja arvioida poliittisesti. Täten se on antifoundationalistista, se ei perustu kiinteisiin ajattelumalleihin taikka pysyviin figuureihin, kuten ideologiaan, muuttumattomaan identiteettiin tai etabloituneeseen agenttiuteen. Jokainen poliittinen tilanne on ainutkertainen ja siten samalla poikkeuksellinen. Joudutaan tilannekohtaisesti arvioimaan, miten toimia ja mitä toiminnasta seuraa. Tällöin tyyli on merkittävä osa politiikan keinovalikoimaa ja erottautumista muista ja tähän kuuluu myös, että lähtökohtaisesti politiikka toimintoineen, tilanteineen ja seurauksineen on ennakoimatonta ja yllättävää.

Tarkasteltavaksi kohderyhmäksi tematisoin eläinten oikeuksia ajavan, sisäisesti monenkirjava liikehdinnän osana laajempaa ympäristöradikalismia. Sen kautta on mahdollista tarkastella *tulevaisuuden politiikkaa* ja *politiikan tekemisen muotoja*, sillä kyseinen liikehdintä edustaa poliittista *avant garde*a, joka on siellä, missä muut eivät vielä ole. Eläinoikeusaktivismi on ottanut asialistalleen uuden poliittisen teeman, eläinten oikeudet, ja lisäksi se käyttää politikoinnissaan myös epätavallisia keinoja sekä hakee tyyliään. Lisäksi kuuluminen marginaaliin on seikka, joka selittää merkittävästi poliittisen liikehdinnän luonnetta ja toimintatapoja.

En pyri esittämään mitään determinististä tai itseään toteuttavaa ennustetta tulevaisuuden politiikan tekemisen muodoista, koska kaikki *avant garde* ei ajan myötä kuitenkaan muutu valtavirraksi (*mitä ylioppilaat tänään - sitä kansa huomenna*-tyyliin), vaan osa kuihtuu pois. Tyydyn kuvailemaan ja tulkitsemaan uuden tyyppistä politiikan tekemisen tapaa, jolla on potentiaalia haastaa perinteistä, varsin instituutiokeskeisesti ymmärrettyä politiikkaa. Pyrin myös näyttämään, miten uusi liikehdintä ilmentää postmodernismia. Suurisuuntaisten visioiden maalailu ei tässä yhteydessä ole mahdollista, sillä en pyri systemaattisesti analysoimaan eläinoikeusliikettä, vaan pikemminkin paremmin ymmärtämään perinteisen politiikantutkimuksen keinoin huonosti selittyvää ja ehkäpä juuri siksi vierastettua poliittista osallistumista ja toimintaa. On myös huomattava, että ilmiön ajankohtaisuus ja aikalaisuus aiheuttavat vakavia puutteita tutkimuksen *paatokselliseen distanssiin* ja mahdollisesti estävät joitakin päteviä tutkijoita tarttumasta aiheeseen.

POLITIIKKAKÄSITYS JA POLITIIKKAAN OSALLISTUMINEN

Painotan tässä artikkelissa politiikan toiminnallista puolta. Sitä ei kuitenkaan voi tarkastella erillään poliittisen järjestelmän rakenteellisista ulottuvuuksista, irrallaan *politysta*, joka tavallaan muodostaa sekä puitteet että antiteesin politiikalle toimintana. Poliittinen järjestelmä luo edellytyksiä politiikalle instituutiona, mutta samalla se rajaa politiikan ilmiön lähtökohtaisesti institutionaaliseksi. Sen vastavoimaksi voidaan nostaa vapaa kansalaisaktiivisuus, joka tuo uusia asioita politiikan piiriin. Tällöin vastakkain asettuu valtio, joka edustaa poliittista järjestelmää ja kansalaisyhteiskunta omaehtoisine aktiviteetteineen. Tällainen käsitys ei kuitenkaan vielä tyhjentävästi selitä politiikan kirjoa, sillä tämäkin jää vielä poliittisen järjestelmän sisään. Paloheimon ja Wibergin esittämän kannan mukaan:

“Poliittinen elämä koostuu kuitenkin toimivien ihmisten lisäksi erilaisista organisaatioista ja instituutioista. Ne ehdollistavat poliittista toimintaa monin tavoin. ... Valtio on vain yksi poliittisen toiminnan organisaatio.“ (Paloheimo ja Wiberg 1996, 130).

Poliittinen elämä eittämättä koostuu erilaisista politiikassa toimivista organisaatioista ja yhteenliittymistä. Ongelmallista tässä on lähtökohtainen oletus, että poliittinen toiminta tapahtuu jonkinlaisen oletetun metateoreettisen kehikon sisässä ja sen ainoana tavoitteena on erilaisia kanavia hyväksi käyttäen tuoda asioita poliittisen päätöksenteon piiriin. Täten politiikkaa tutkittaessa tulisi tarkastella millaisista osista se koostuu. Samalla pitäisi analysoida yhteiskunnan ja politiikan eri osien välisiä vuorovaikutussuhteita ja kosketuspintoja. Näin päädytään lopulta kokonaisuuteen, joka on osiensa summa (mt., 130). Poliittinen toiminta olisi tällöin lähinnä erilaisten institutionaalisten assosiaatioiden tuottamia syötteitä poliittiselle järjestelmälle ja sen tarkoituksena olisi pyrkimys vaikuttaa päätöksentekoon. Paloheimon ja Wibergin malli selittääkin perinteistä politiikkaa, jossa politiikka nähdään eastonilaisittain *arvojen auktoritatiivisena allokontina* ja jossa erilaiset yhteiskunnalliset intressiaggregaatit pyrkivät osallisiksi poliittisesta päätöksentekovallasta.

Poliittista liikehdintää selitetään siis poliittisten toimijoiden pyrkimyksellä ajaa intressiryhmiensä etuja ja tavoitteiden toteuttaminen onnistuu parhaiten, jos on valtaa vaikuttaa instituutioissa. Poliitiikan tekemisen keskeisenä resurssina ja välineenä nähdään tällöin valta ja poliittista liikehdintä on pyrkimystä päästä osalliseksi valtaosuuksien jaosta, jotta saataisiin kirjatuksi omia tavoitteita politiikan esityslistoilla ja muutoksia

yhteiskuntatodellisuuteen. Poliitiikan toiminta kanavoituu tämän käsityksen mukaan puolueiden, yhteiskunnallisten liikkeiden erilaisten korporaatioiden tai assosiaatioiden kautta ja noudattaa kanavoitumisvälineensä sisäistä dynamiikkaa, toimintatapoja ja ainakin jossain määrin sitoutuu emojärjestönsä tavoitteisiin ja arvoihin. Poliitiikan tekeminen olisi täten, kärjistäen, institutionaalisten toimijoiden sisäisten fraktioiden liikehdintää perinteisesti ymmärretyssä poliittisessa järjestelmässä keskusjohdon antamissa rajoissa. Tämän ohjailun itseliikunnan tarkoituksena on pitää poliitiikan toimija iskukykyisenä, nuorekkaana, uusiutuvana ja vetovoimaisena.

Yllä kuvailtu selittäminen kuitenkin sulkee poliitiikan ulkopuolelle ilmiöitä, jotka eivät täytä sen edellyttämiä institutionaalisia muotoja, koska muutokset ja muutospaineet välittyvät vain virallisten kanavien kautta. Perusasetelmaltaan tämä malli muistuttaa *'demokratian silmukkamallia'*, jossa lähtökohtana poliittisiin muutoksiin pidetään vaaleilla vaikuttamista ja edustajien valintaa. Valittujen ehdokkaiden oletetaan tai uskotaan edustavan ja ajavan valitsijoiden tahtoa. Osallistumisen merkittävin muoto on siten äänestäminen. Tällaista määrärajoittaista ja rajoitettua poliittista osallistumista ja asioihin vaikuttamista ovat nykyiset vaihtoehtoiset poliittiset liikkeet ankarasti kritisoineet (esim. Kaurapuuro, nro 15). Institutionaalisen poliitiikan tavoittamattomiin jäävät esimerkiksi ainutkertaiset ja vain yhdessä ainoassa tilanteessa emergoituneet pyrinnot vaikuttaa poliitiikan sisältöihin sekä poliittiset performanssit. Vallitseva institutionaalinen politiikkakäsitys edellyttää selvästi pitkäaikaissuunnitelmia ja niitä täytöntöön panevia toimijoita. Keskeiseen asemaan poliitiikan ymmärtämisessä nousee panos-tuotos-hyötysuhde, joka näkyy poliittisten päätösten vaikutuksina, jotka puolestaan vaikuttavat poliittiseen järjestelmään tuleviin syötteisiin ja sen omaan sisäiseen konversioon, prosessiin, jossa järjestelmän tuotokset syntyvät (Paloheimo ja Wiberg 1996, 132).

Institutionaalinen selitysmalli ei siten nähdäkseni onnistu selittämään poliitiikan ilmiön muuntumista ja emergenttisuutta, jota Ulrich Beck on kuvannut näin:

“Politiikka työntyy kuitenkin esiin muodollisten velvoitteiden ja hierarkioiden tuolle puolen. [T]arvitaan ...ekspressionistista politiikkakäsitystä ..., joka mahdollistaa yhtäältä yhteiskunnallisen muodon ja toisaalta poliittisen asettamisen keskinäisesti muuttuvina“. (Beck 1995, 33).

Toisenlaisen näkökulman ja vastauksen beckiläiseen *politiikan uudelleenkeksimiseen* tuo Kari Palonen (1993). Hänelle politiikka on ennen kaikkea toiminta- ja liikekäsite.

Palonen erottelee politiikan ilmiön neljään aspektiin, jotka ovat *polity*, *policy*, *politikointi* ja *politisoiminen*. Jakolinja aspektien välissä kulkee siten, että kaksi ensiksi mainittua kuuluvat leimallisesti poliittisiin instituutioihin ja ovat luonteeltaan tavoiterationaalisia. Jälkimmäiset ovat puolestaan politiikan emergenttisyteen kuuluvia, ne tarkastelevat luovasti asioita ja mahdollistavat uusien tapahtumaketjujen tai asioiden tulkinnan poliittisina ilmiöinä. Palosen typologia mahdollistaa politiikan uudistumiskykyisyyden ja satunnaisuuden teoreettisen tarkastelun.

Politiikan aspekteista *polity* viittaa poliittiseen järjestelmään, etymologisesti käsitteen juuret ovat kreikan sanassa *politeia* (mt. 9). *Policy* puolestaan viittaa *valmistavaan* politiikkaan², jossa asiat suunnitellaan ja asetetaan tavoitteet. Tällainen valmistava politiikka eroaa politikoinnista, joka on *mahdollisuuden* (ja osittain myös *mahdottoman*) *taitoa* ja *taidetta*, kykyä ja potentiaa hyötyä sattumanvaraisesti vaihtuvista tilanteista (mt. 10; ks. myös Lappalainen 1995, 232). Avainkäsitteeksi nousee kontingenssi. Poliittikka on tulevien tilanteiden ennakoimattomuuden ja arvaamattomuuden hyväksikäyttämistä, joka edellyttää hyvää poliittista lukutaitoa ja nopeaa reaktiokykyä. Poliitiikan viimeisin aspekti, *politisoiminen*, viittaa politiikan emergenttisyteen. Se on asioiden, ilmiöiden ja tilanteiden uudelleen tulkintaa tavalla, joka sisällyttää niihin poliittisen ulottuvuuden ja mahdollistavat niillä politikoinnin. Politikointi on luonteeltaan performatiivista ja *politisoiminen* puolestaan tulkitsevaa, uusia politiikan pelitiloja avaavaa. Palonen käyttää pelimetafora kuvattaessaan politikoinnin ja *politisoimisen* suhteita:

“politikointi ilmenee peleissä, jotka ovat jo tunnustettu poliittisiksi, kun *politisoiminen* puolestaan uudelleen tulkitsen tilannetta tavalla käsittäen ne sellaisiksi, joissa on jotakin pelivaraa ja -välineitä“ (Palonen 1993, 11 käännös JR).

Tällä tavoin ymmärretty politiikka näkee instituutiot ja rakenteet politiikan tekemistä rajaavina tekijöinä, jotka typistävät politiikan instrumentaaliseksi poliittisen ohjelman noudattamiseksi. On kuitenkin syytä muistaa, että myös politiikan instituutioissa politiikan

² Termi valmistava on käännetty Arendtin *Fabrication*-termistä ja sillä viitataan inhimillisen toiminnan kolmijakoon, jonka muodostavat Labour/Arbeiten, Fabrication/Herstellen ja Action/Handeln. Ensimmäinen inhimillisen toiminnan muoto lie parhaiten käännettävissä raatamiseksi eli työn tekemiseksi, toinen on valmistamista, joka edellyttää jonkin (etukäteis)suunnitelman noudattamista, jotta tavoite saavutettaisiin eli valmistuisi. Viimeisin toiminnan muoto on kaikkein korkein, sillä siihen sisältyy toimiminen alati vaihtuvissa tilanteissa ja uusien asioiden saattaminen liikkeelle. (Ks. esim. Lappalainen 1995, 231.)

luonteenomaisin muoto saattaa olla kontingenssilla pelaaminen, mutta instituution näkökulmasta tällaista politiikkaa pidetään opportunistisena ja tempoilevana.

Palosen malli tarjoaa hedelmällisemmän tavan ymmärtää *uuden tyyppisen liikehdinnän politiikkaa* kuin institutionaalinen käsitys, sillä siinä politiikka nähdään toimintana ja liikkeenä vaihtelevissa, tulkittavissa ja tulkkiutuvisissa tilanteissa. Politiikka on myös eräässä mielessä satunnaisuuden ja kaaoksen kesyttämistä ja samalla tulevaisuuden valloittamista. Valta nähdään sekä instrumenttina että mahdollisuutena, ei *ainoan mahdollisen politiikan* valmistamisen välineenä. Samalla politiikka on myös epävarmuutta ja levottomuutta, koska jokainen tilanne on ainutkertainen. Toimijoiden täytyy jatkuvasti ja valppaasti reflektoida aiempiin ja muiden toimijoiden toimiin sekä suorittaa jatkuvasti poliittista arviointia tarkoituksenmukaisuudesta ja tekojen seurauksista (vrt. esim. Lappalainen 1997, 25). Poliitiikan jakolinjat eivät siten välttämättä kulje asialinjojen mukaan, vaan mahdollisuudessa toimia yhdessä ja erityisesti mahdollisuudessa toimia jotakin vastaan sekä yhdistymisen ja vastustamisen intensiteetin asteessa (vrt. jaottelu *Freund-Fein*, Schmitt 1976, 26-27). Tällaisen selitysmallin mukaista tulkintaa esimerkiksi eläinoikeusliikkeen politiikasta ei ole nähdäkseni vielä esitetty. Jako ystäviin ja vihollisiin, muihinkin kuin *puhtaisiin*, on kuitenkin varsin keskeinen, kun ajatellaan nykyisen vaihtoehdoisen ympäristöliikehdinnän toimintatyyliä, joka on konfliktiorientoitunutta ja ainakin julistaa toimivansa suuria *sosiologis* ja moderneja tendenssejä (teollistuminen, kapitalismi, saastuminen jne.) vastaan.

Poliittista osallistumista on näin ollen periaatteessa kolmea tyyppiä. Poliitiikan tekeminen jonkin instituution kautta, politisoida omia henkilökohtaisesti lähellä olevia asioita julkisiksi tai sitten mobilisoida toisia ihmisiä hoitamaan sosiaalisia tai yksityisiä asioita vetoamalla johonkin universaaliin poliittiseen ideaan, oikeuden tai demokratian normiin (Heller ja Fehér 1988, 78). Näistä kaksi viimeisintä ovat selvästi uusien yhteiskunnallisten liikkeiden toimintamotiiveja ja -tapoja. Keskimäinen edustaa politisoimista ja jälkimmäinen antaa eettisen oikeutuksen valinnoille, vaikkakaan laajapohjaisen kannatuksen tavoittelu ja joukkojen mobilisointi eivät onnistu tyyllillisesti ärhäkällä vastustamisen politiikalla.

POSTMODERNI JA POLITIIKAN TYYLI

Eräs tapa valaista käsillä olevaa ongelmaa on tarkastella poliittista toimintaa postmodernin valossa. Käsitteenähän postmoderni on tavattoman sekava ja monitulkintainen,

mikä lieneekin syy sen yleiseen käyttöön. Kuitenkin postmodernilla on joitakin oletuksia, joilla on selitysvoimaa ajateltaessa politiikka ja poliittista liikehdintää. Eräs keskeinen väite on, että subjektia ei ole pysyvässä mielessä, vaan jokainen subjekti elää ja kokee materiaalisessa ja diskursiivisessa kontekstissa. Tämä näkyy jokapäiväisessä elämässä ja vaikuttaa tapaan tulkita ja arvottaa ympäröivää 'todellisuutta'. Näin ollen yksilö ei pelkästään reflektoi kokemuksellisuutta, vaan myös tulkitsee todellisuutta ja arvioidessaan luo merkityksiä itselleen. Subjektuudella ei ole siten pysyvää muotoa tahi olemusta, vaan se konstituoituu joka tilanteessa aina uudelleen ollen riippuvainen mm. materiaalisista ympäristöistä, arvioinneista, historiallisista konteksteista ja muista toimijoista. Subjektin luonne siis vaihtelee tilanteesta ja kontekstista toiseen. (Marchand ja Parpart 1995, 2-3.) Tämä tulkinta kiistää niin pysyvän subjektuuden kuin pysyvän identiteetin, mutta ei kiistä toimijuutta (*agency*) tilanteessa. Nähdäkseni se korostaa toiminnan tyylien selvittämistä politiikan agentin tarkastelussa, painottaessaan ainutkertaisuutta ja arviointia.

Moderni politiikan teoria eroaa postmodernista myös siinä, että politiikkaa ei ymmärretä enää pelkästään modernistisin luokkakategorioin (Heller ja Fehér 1988, 5). Perinteisestä näkövinkkelistä uudet liikkeet nähdäänkin leimallisesti yhden asian liikkeiksi, jotka ovat jonkin polttavan epäkohdan agentteja vailla yleispoliittisia tavoitteita ja vakiintunutta toimijarakennetta (vrt. Byrne 1997, 10). Tältä osin ne varioivat mestariylipappi Jean-François Lyotardin toiston myötä tylsistynyttä väitettä *Suurten kertomusten lopusta*³. Suurten vapautuskertomusten asemesta keskiöön nousevat *pienet* paikalliset, kulttuuriset, etniset, uskonnolliset tai *ideologiset* kertomukset. Kyse on paikallisen toiminnan korostamisesta. Pluralismi on postmodernin yksi tunnuspiirre. Se voi tarkoittaa myös välinpitämättömyyttä, ihannointia (esim. luonnon itseisarvon korostamista yli muiden arvojen), relativisointia, arvon kieltämistä jne.

Postmodernin politiikan keskeinen oletus on antifoundationaalisuus ja essentialismin vastaisuus. Postmoderni teoretisointi ei kuitenkaan ole vapaa foundationaalisuudesta, mutta sen sijaan että ottaisi perustan annettuna, se kiinnittää huomiota perustan rakentumisen tapaan eli siihen, miten siitä on tullut sellainen kuin se kulloinkin on. Tästä seuraa myös käsitys, ettei oikeastaan voi olla mitään yleisiä *totuuksia* tai *arvoja*, vaan kaikki *totuudet* ja *arvot* ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristöönsä

³ Teoksessaan *La Condition postmoderne* (suomennettu *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa* 1985) Lyotard lyttää hegeliläisen ja valistususkaisen '*Hengen dialektiikan*' sosiaalista toimintaa tai ihmistä selittävinä kertomuksina. Esim. tieteen diskurssi on vain yksi kielipeli muiden joukossa, eikä edes omaehtoisesti legitimoituvaa, vaan sekin joutuu turvautumaan selittäviin narratiiveihin.

sidottuja. (Vrt. Pulkkinen 1996, 45 ja 59). Kontekstikohtaisesta subjektiudesta ja arvon kiellosta seuraa implisiittisesti tietynlainen käsitys sekä toimijan että arvon luonteesta. Molemmat käsitetään tuotettuina artefaktina, tässä ja nyt (post-historiallisesti) muotoutuvina entiteetteinä. Näin ollen politiikkakin redusoituu pelkkään ajalliseen ulottuvuuteen ja juuri tämä kieltää universaalien politiikkakäsityksen kuin myös universaalien poliittisuuden, mutta paradoksaalista kyllä, tilanteiden ja kontekstien ainutkertaisuus mahdollistavat minkä tahansa ilmiön politisoitumisen. Tätä on (postmodernin) politiikan viimekätinen kontingenttius.

Edellä sanottu suhteutuu tyylistä tietoiseen politiikan tutkimukseen. Postmodernissa tilanteessa olemiseen ja toimimiseen kuuluu erottamattomasti tyylikkyys ja tyylin infrastruktuurin (ks. johdanto) hyväksikäyttö. Toimija voi milloin tahansa pyrkiä politisoimaan minkä ilmiön hyvänsä ja siten onnistua tietoisesti rikkomaan konsensuaalisen politiikan koodiston. Yllättävät pelinavaukset ja vaatimukset (tyyliin *“olkaamme realisteja - vaatikaamme mahdottomia tai turkistarhaus on kertaheitolla lopetettava”*) paitsi määrittävät *pelinavaajan* oman position, niin myös asettavat hänet/he suhteessa muihin toimijoihin ja itse tilanteeseen sekä mittauttavat tavoitteet poliittisissa mahdollisuusrakenteisissa. Poliitiikan tyyli on tällöin pyrkimystä erottautua. Tämä näkyy poliittisessa toiminnassa, niin keinovalikoimassa – jotka pitkälti selittyvät halutuilla päämäärillä ja niiden saavuttamisen kiireellisyydellä - kuin tilanteessa olemisen tavoissa, jotka ovat satunnaisia ja joissa luodaan omasta kokemusperspektiivistä käsin odotuksia tulevaisuudenhorisontteihin. Näistä lähtökohdista poliittinen arviointi määrittelee toiminnan suuntaa suhteessa toisten toimijoiden odotuksiin ja (oletettuihin) kokemuksiin. Poliitiikan rationaalisuus ja ennustettavuus vähenee, kun se ei enää ohjaudu instituutioiden ja rakenteiden logiikan mukaisesti ja poliittisesta toiminnasta tulee enenevässä määrin egoistista ja intressimotivoitunutta (esim. Rubin 1994, 181- 182). Arvopluralismi tarjoaa moniaineksisen pohjan poliittiselle toiminnalle ja avaa keskusteluun uusia agendoja eli *politisoi* aiemmin tabuina pidettyjä asioita kuten rasismia, nationalismia, eläinten oikeuksia ja ihmisten velvollisuuksia niille. Poliitiikan substanssi, kilpailevien intressien esiinnotto ja artikulointi, ei muutu, mutta kylläkin tavoitteet, keinot ja politiikan tyylit muuttuvat.

Uudet yhteiskunnalliset liikkeet

Uudet yhteiskunnalliset liikkeet toimivat erityisen selkeästi jonkin yhden asian puolesta. Tällaisia liikkeitä ovat mm. ympäristö-, rauhan-, antiydinvoima,- naisliikkeet- sekä erilaiset ekologiset ryhmittymät, etnisten vähemmistöjen aktiivisuus jne. (Johnston, Laraña ja

Gusfield 1994 3). Eräänä yhteisenä nimittäjänä on pidetty liikkeiden vaatimuksia sosiaalisten arvostusten ja olojen muuttamisesta ja ilmestymistä toimijoiksi ‘jälkitekollisena’ aikana. Poliitikkaan ne toivat subjektiivista ontologiaa, henkilökohtaisuuden elementin. Uudet liikkeet politisoivat koettuja ja havaittuja yhteiskunnallisia vääryyksiä.

Toisena yhdistävänä tekijänä nähdään sellainen seikka, että uusien liikkeiden katsotaan jatkavan 1960-luvulla syntyneiden vaihtoehtoliikkeiden jalanjäljissä. Jatkuvuus halutaan tulkita loogiseksi jatkumoksi liikkeen muuntuessa ajan vaatimusten mukaiseksi (vrt. Kalliala 1999, 128). Toisaalta esimerkiksi nykyinen radikaali eläinoikeusliike katsoo kuitenkin syntyneensä tarpeesta luoda vaihtoehto olemassaolleiden eläinsuojelujärjestöjen ‘realismille’ eli instituutioiden kautta vaikuttamiselle (Tuomivaara ja Purmonen 1998, 32-33). Oleellista kuitenkin on, että nykyinen eläinaktivismi reflektoi aiempaan ja pyrkii erottautumaan siitä omaa linjaansa ja tyyliänsä etsien ja noudattaen.

Uusien liikkeiden synnylle on esitetty myös makrososiologisia syitä, jotka nekin tavallaan ovat versioita *jatkumoaajattelusta*. Uusien liikkeiden nähdään syntyneen vastareaktion teollistuneen yhteiskunnan tuottamiin ei-aiottuihin seuraamuksiin ja ongelmiin kuten saastumiseen (esim. Beck 1995). Tämä tarkoittaa, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset luovat uudenlaisia ongelmia, synnyttävät konflikteja ja avaavat mahdollisuusrakenteita poliittisille liikkeille (vrt. Ilmonen 1998, 21; ks. myös Melucci 1994, 117-118). Uusien liikkeiden ilmaantumisesta on myös selitetty materiaalien arvojen korvautumisella *post-materiaalisilla* arvoilla (Inglehart 1997, 28)⁴, millä viitataan siihen, että yhteiskunnalliset ja poliittiset liikkeet eroavat toisistaan tavoitteidensa osalta. Tämän katsantokannan mukaisesti vanhemmat liikkeet kiinnittyisivät selkeämmin materiaaliin ja konkreettisiin tavoitteisiin, esimerkkinä olkoon vaikka työväenliike, joka kamppaili parempien työolojen, palkkauksen ja muiden varsin konkreettisten asioiden puolesta. Uudet liikkeet puolestaan pitävät tärkeänä ilmaisun vapautta, elämisen laatua muussakin kuin materiaalisen yltäkylläisyyden mielessä ja oikeutta itse määrittellä tärkeinä pidettävät asiat. Niiden tavoite on myös vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Täten niitä voidaan pitää *alapolitiikan* edustajina (Beck 1995, 31), jolloin poliittisten konfliktien ja intressien yksilöistymisen ei

⁴ Yhdysvaltalainen Ronald Inglehart on jo vuosikymmenien ajan empiirisesti seurannut arvoilmapiirin muutoksia usean kymmenen maan otoksissaan ja todennut, että länsimaissa teollistuneissa maissa postmateriaaliset arvot ovat syrjäyttäneet materiaaliset arvot. Inglehartin arvojaottelu on analoginen Maslowin tarvehierarkialle ja korkeimpana arvona, jonka läntiset maat ovat siis jo saavuttaneet, on ilmaisun vapaus ja elämän laatuun liittyvät asiat, kuten vapaus valita elämäntyyli, mahdollisuus puhtaaseen elinympäristöön ja ruokaan jne. (ks. Inglehart 1997). Empiirisenä todennuksena Inglehartin tutkimukset ovat toki aineistonsa laajuuden ja käsittelyn perusteellisuuden osalta vastaansanomattomia.

merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista *alhaalta ylös* (mt., 40). Tällainen(kaan) käsitys ei silti ylitä politiikan instituutioiden rajoittavaa vaikutusta, koska toiminnan motiivi tai pyrkimys on vaikuttaa toimeenpanokoneistoon. Kuitenkin sen vaikutus politiikan agendan laatimiseen vähenee ruohonjuuritasoisen osallistumisen myötä, mutta alapoliittikkakin päätavoite on päästä osalliseksi valtaresurssien jaosta.

Postmodernit yhteiskunnalliset liikkeet puolestaan nousevat omalakisesti. Protestit ilmenevät erilaisissa yksittäisissä tilanteissa eikä ole mitään yksittäistä hallitsevaa mielipideeroa. Liikkeiden toiminta on pyrkimystä toteuttaa itseään (*self-realization*) päämäärän ollessa autonomisuus. (Von Beyme 1995, 122.) Tämä tulkinta on toki heuristinen selitysmalli, mutta osaltaan se pitää liikkeitä enemmänkin liikehdintänä. Siinä myös oletetaan, että kaikki liikehdintä ei organisoidu liikkeeksi. Ympäristöliikehdintä ja myös eläinoikeusaktivismi sijoittuisivat tämän mukaan postmoderniin liikehdintään, eivätkä olisi siten liikkeitä termin varsinaisessa merkityksessä (vrt. Kalliala 1999, 148). Kuitenkin poliittinen liike voidaan nähdä myös liikkeenä ajassa ja tilassa, jos sillä on selvästi poliittisia päämääriä, kuten eläinoikeusliikkeellä on. Liikkeellä on siten menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ja se on muotoutuu *Klasse an sich*-tyyppisestä löyhästä kollektiivisesta mobilisaatiosta *Klasse für sich*-muotoiseksi ohjelmalliseksi organisaatioksi, jolla on oma identiteetti, poliittinen tyyli ja toimintaympäristö⁵. Poliittinen liike profiloituu tällöin yhteiskunnallisena koosteena, joka pyrkii tulevaisuuden valloittamiseen.

Uudet liikkeet eivät ole ideologisesti kiinnittyneet oikeisto-vasemmisto-akselille. Ne eivät toisin sanoen rekrytoi kannattajiaan perinteisten poliittisten liikkeiden tapaan, vaan koheesio niissä syntyy niin arvojen jakamisesta kuin toiminnan, sen muotojen ja päämäärien mukaan (Luukka 1998; Lappalainen ja Rättilä 1998; Byrne 1997, 14; Della Porta ja Diani 1999, 13-14). Tyypillinen piirre kannattajakunnalle on keskiluokkaisuus (esim. Byrne 1997, 87). Käsitteellisesti luokkaristiriitojen laimentuminen ja toiminnallisuuden korostuminen todellakin merkitsee erontekoa perinteisiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, ainakin suomalaisessa kontekstissa, jossa kollektiiviselle toiminnalle on leimaa-antavaa ollut pyrkimys muodostaa instituutiota tai organisoitua yhdistysmuotoisesti (Siisiäinen 1998, 220). Uudet liikkeet saattavat myös organisoitua elinkaarensa myöhemmissä vaiheissa. Näin on käynyt mm. 1980-luvun ympäristöliikkeen joillekin osille, joista syntyi pitkällisen ja liikettä sisäisesti repineen prosessin jälkeen Vihreä Liitto, josta on tullut salonkikelpoinen puolue.

⁵ Aivan näin pitkälle eläinoikeusliike ei ole organisoitunut ja tokko niin tekekään, koska se korostaa paikallissolujen autonomisuutta, järjestörakenteensa paikallisuutta ja on saanut vaikutteita anarkismin teorioista.

Itse asiassa jonkinlainen usko siihen, että lopulta kaikki uudet tai uusilta näyttävät yhteiskunnalliset liikkeet organisoituvat ja etabloituvat systeemiin, tuntuu olevan monien liiketutkijoiden ajattelua hallitseva käsitys. Tätä perustellaan sillä, että uusia ja vanhoja liikkeitä on verrattu toisiinsa niiden elinkaarien eri vaiheissa, jolloin erot luonnollisesti näyttävät suurempina ja laadullisestikin merkittävämpinä kuin mitä ne itse asiassa ovat.

Kritiikillä on aiheensa ja paikkansa, sillä myös vanhoissa liikkeissä on alkuvaiheissaan ollut omat 'hullut vuotensa' ja organisoitumattomat tilansa (Ilmonen ja Siisiäinen 1998), mutta samalla tällaiseen kritiikkiin sisältyy rajoituksia ymmärtää kokonaisvaltaisesti uusien yhteiskunnallisten liikkeiden luonnetta. Erityisen selvästi nämä rajoitteet tulevat esiin tarkasteltaessa eläinoikeusliikettä. Järjestötutkijoiden kritiikki kumpuaa siltä pohjalta, että liikkeet nähdään joidenkin polttavien kysymysten asianajajina ja agentteina. Kieltämättä tämä on merkittävää, kun ajatellaan liikkeiden syntyä ja ilmaantumista. Yhteiskunnallisia liikkeitä ei syntyisikään, jos ne eivät olisi (olleet) reaktioita joihinkin epäkohtiin ja vaatimuksia niiden korjaamiseksi. Huomio kiinnitetään kuitenkin voittopuolisesti liikkeen antamien 'lupauksen' täyttämiseen instrumentaalisesti, ei niinkään niiden ekspressiiviseen toimintaan, joka on uusissa liikkeissä merkittävämmässä asemassa kuin perinteisemmissä liikkeissä. Se on joskus jopa arvo sinänsä (ks. esim. Lappalainen ja Rättilä 1998, luku 3.2.). Osin tämä johtuu siitä, että perinteisemmät liikkeet olivat jo syntyessään lähempänä institutionaalisia ja rakenteellisia poliittisia ja yhteiskunnallisia toimijoita kuin nykyiset. Aiemmat liikkeet olivat eräänlaisia puolueiden tai muiden etabloituneiden toimijoiden tuntosarvia poliittiseen ja arkipäivän todellisuuteen. Lisäksi ne välittivät aatemaailmaa ja rekrytoivat potentiaalisia kannattajia ja toimitsijoita. Tällainen institutionaalistumista suosiva tai tavoitteleva tyyli näkyy selvästi mm. työväenliikkeen toiminnassa, kansanvalistusliikkeissä ja myös perinteisissä ympäristönsuojeluliikkeissä, jotka muun toimintansa ohella tai sen ansiosta ovat kyenneet tarjoamaan kannattajilleen palkkatyötä, sosiaalisen nousun kanavia, portin 'vallan kammareihin' sekä väylän asiantuntijavaikuttajiksi. Tästä syystä monet aiemmat ja nykyisetkin yhteiskunnalliset liikkeet ovat kiinnittyneet luokkajaon yhteiskuntaan ja poliittisiin ideologioihin ja pyrkivät yhdistysmuotoisuuteen perinteisten toimijoiden suojeluksessa.

Osalla uusista liikkeistä ei ole selkeää kiinnittymispohjaa, vaan liikkeen sisäinen kiinteys ja 'me-henki' pohjautuu pitkälti ekspressiivisille performansseille. Tällaiset liikkeet ovat tyypiltään yhden asian liikkeitä, eikä niiden itseymmärrys kumpua poliittisiin ideologioihin ankkuroitumisesta. Kuitenkin niiden kannattajilla saattaa olla

kokonaisvaltainen maailmankuva, jolla he selittävät omia valintojaan sekä ammentavat minäkuvaansa ja ymmärrystään toimijoina ja poliittisena kollektiivina. Ne eroavat perinteisistä liikkeistä toiminnan tapojen, muotojen ja tavoitteiden, liikkeen itseymmärryksen ja identiteetin lähteiden sekä *politiikasta vieraantuneisuuden*⁶ osalta.

Myös yhteiskunnallisen ja kulttuurisen pirstaleisuuden lisääntyminen, instituutioissa tapahtuva *hajoava tendenssi* sekä polysentrisyyden kasvu, joka korostaa individualismia autoritaarisen keskusjohtoisuuden kustannuksella ja yksilön omaa vastuuta omasta elämästään, rapauttaa perinteisiä poliittisen osallistumisen kanavia. Lisäksi eri yhteiskuntaryhmien kokemismaailmojen eriytyminen toisistaan halvaannuttaa perinteisten poliittisten toimijoiden ja poliittisen järjestelmän mahdollisuuksia vaikuttaa erityisesti mikro-, mutta myös makrotasolla, mikä johtuu arvoperusteiden perinpohjaisista eroista. Riittänee, kun viitataan ekoanarkistien arvomaailmaan kontrastina poliittisen eliitin arvomaailmalle. Olennainen osa uusissa liikkeissä on toimiminen yhdessä ja sen saamat muodot ja tyylit. Täten poliittisen tyylin tarkastelu lisää ymmärrystä uusista yhteiskunnallista liikkeistä.

ELÄINOIKEUSLIIKE LIIKEHDINTÄNÄ

Uuden tyylin eläinten oikeuksien puolustaminen saapui Suomeen 1990-luvun puolivälissä, jolloin 'kettutyttöjen' turkistarhaiskut saivat näyttävästi julkisuutta. Juridisesti kyseessä oli yksityiseen omaisuuteen kohdistunut loukkaus ja laillisen elinkeinon häiritseminen, jotka molemmat ovat rikosoikeudellisesti sanktioituja. Poliittisesti kyseessä oli uusi tyyli politikoida ja politisoida asioita. Eläinoikeusaktivistit itsekkin korostavat liikehdintänsä poliittisuutta osana laajempaa ympäristövallankumouksellista liikehdintää (Lähde 1996, 150-151).⁷

Kettujen vapauttamisen nähtiin enteilevän lisääntyvää ekoterrorismia, josta oli jo kiirinyt kaikuja Keski-Euroopasta ja jonka eräänlaisena, tosin teoreettisena, *grand old*

⁶ Tällä tarkoitetaan välinpitämättömyyttä perinteistä poliittista vaikuttamista kohtaan, eli äänestämisen ja lobbaamisen sijaan toimitaan itse.

⁷ Tosin eräät muut vaihtoehtoliikkeet kritisoivat nimenomaan eläinoikeusliikettä 'ghettoutumisesta', käpertymistä omaan itseriittoisuuteensa sen sijaan, että pidettäisiin yhteyskanavat auki ja järjestettäisiin eri liikkeiden keskeisiä tapahtumia (Kaurapuuro 15, lukijakirje). Toisaalta yhteistoimintaa on olemassa, josta esimerkkinä olkoon Tampereella järjestettävät musta-vihreät päivät, jotka kokoavat vaihtoehtoista politiikkaa kannattavia ryhmiä yhdessä järjestettäviin tilaisuuksiin.

manina kalastaja Pentti Linkola oli hankkinut mainetta⁸. Tapahtuman yllättävyyttä kuvaa hyvin poliisin antamat sekavat lausunnot turkistarhaiskujen tekijöistä. Ei oikein tiedetty, kuka tai mikä oli turkistarhasabotaasien takana. Turkistarhan kiinteistöjen seinille sprayjattuja EVR-lyhenteitä tulkittiin liittyviksi jollakin tavalla luonnonsuojeluun tai ekologiaan. (Ks. Luukka 1998.) Uutta oli myös suora toiminta, jonka tarkoituksena, julkilausutusti, on aiheuttaa materiaalista vahinkoa ja haitata elinkeinon harjoittamista (Purmonen 1996). Vanhemmat eläinten oikeuksia ajavat liikkeet tuomitsivat turkistarhaiskut ja toivoivat asioiden hoitamista 'arkisella puurtamisella' esim. jakamalla tietoa, kirjoittamalla, lobbaamalla jne. (Laurila 1996 [Siisiäinen 1998, 235]; <http://www.animalia.fi/animalia.html>). Vaikuttaminen poliittisiin toimijoihin ja (vasta-asiantuntija)tiedon tuottaminen tosin kuuluvat myös uudemman eläinoikeusaktivismiin toimintatapoihin.

Alkuhämmennyksen jälkeen EVR:kin sai nimen, Eläinten vapautusrintama, joka oli suora käänös englantilaisesta Animal Liberation Front-nimisestä järjestöstä. Suojelupoliisi ja muut poliisiviranomaiset pitivät EVR:aa pitkään ALF:n alajärjestönä (Luukka 1998). Tämä kuva on kuitenkin muuttunut tarkemman selvittelyn myötä ja nykyistä suhtautumista kuvanee parhaiten suojelupoliisin tutkijan Mari Kallialan huomio:

“Ilmeisen kiinteistä kontakteista ja yhteistyöstä huolimatta suomalaisia liikkeitä ei johdeta kansainvälisistä “hermokeskuksista“ käsin. Ulkomaiset kokemukset ovat kuitenkin selvästi toiminnan virikkeitä: niistä omaksutaan vaikutteita ja ne ovat luonnollinen osa suomalaisten aktivistien taistelun kokonaisuutta.“ (Kalliala 1999, 149).

Eläinoikeusliikettä on tutkittu lähinnä vertaamalla niitä aiempiin ympäristöliikkeisiin ja tarkasteltu niiden välisiä eroja (esim. Ilmonen ja Siisiäinen 1998; Kalliala 1999). Paljon on puhuttu 'poliittisista mahdollisuusrakenteista' ja kuinka suora poliittinen toiminta on mahdollistunut nimenomaan aiempien liikkeiden toiminnan myötä. Tällaisissa tarkasteluissa tutkijat näyttävät haluavan korostaa yhteiskunnallisen liikehdinnän jatkuvuutta joka saa ajan myötä erilaisia muotoja. Esimerkiksi tällä vuosikymmenellä metsäliikkeen aktivistit ovat harjoittaneet suoraa toimintaa, tosin pääasiassa kansalaistottelemattomuutta eivät niinkään

⁸ Nykyiset ympäristöliikkeet kuitenkin eroavat Linkolasta monessakin kohdin. Keskeisin ero on, että Linkolan 'elonjäämis-yhteiskunta' korostaa yhteiskuntajärjestelmän vahvaa, keskitettyä valtiojohtoisuutta ja nykyiset ympäristövallankumoukselliset nojaavat pikemminkin anarkismin, valtion kieltävään tai ainakin vastustavaan, perinteeseen. Linkolan mallin mukainen yhteiskunta sanelee varsin pikkutarkasti, miten ihmisten olot tulisi järjestää; yksilönvapautta ei juurikaan olisi. Myös kannat eläinten käyttämisestä ravinnoksi ja metsästyksen ovat varsin erilaiset. Kaiken kaikkiaan voisi väittää, että nykyinen ympäristöliikehdintä näyttää omaksuneen Linkolan *Vihreän liikkeen tavoiteohjelmassa* (1986) esiintuoman huolen luonnon tilasta, mutta siitä seuraavat johtopäätökset tavoitteineen ja niihin pääsemisen keinot ovat erilaiset.

tuhoamismielessä tehtyjä *ekotaaseja*. Havainnollisen näytteen ajattelusta, jossa nykyisenkaltaisen eläinoikeusaktivismi halutaan saattaa ‘oikeisiin yhteyksiinsä’ ja suhteeseen aiempaan liikehdintään, saa Vihreän Sivistysliiton kustantamasta Heima-Tirkkosen, Kallio-Tammisen ja Selinin toimittamasta kirjasta (1996) *Ruohonjuuresta Elämänpuuksi - suomalainen vaihtoehtoliikehdintä*. Siinä tarkastellaan suomalaisia vaihtoehtoliikkeitä ja avant garde aina 1960-luvulta kirjan ilmestymisen aikoihin. Kirjassa aktiivit tekijät ja kokijat kertovat, selittävät ja muistelevat omaa toimintaansa politiikan marginaalissa. Mukana on myös nykyisen eläinoikeusaktivismin näkyvimpiä nimiä kertomassa liikehdinnän periaatteista otsakkeella *Uusi eläinoikeusliike* (Tuomivaara ja Purmonen, 153-156). Vaihtoehtoisen politiikan tekeminen ja tyyli esittäytyy kirjasessa loogisena kehityskertomuksena.

Kuitenkin tätä jatkumo-kertomusta voisi katsoa toisestakin perspektiivistä. Väitän, että eläinoikeusliike on enemmänkin poikkeus kuin sääntö loogisesta jatkuvuudesta radikaaleine tavoitteineen ja keinoineen. Myöskin sen tyyli poikkeaa perinteisistä eläinsuojelujärjestöistä. Tämä näyttäisi olevan myös eläinaktivistien oma kanta (Tuomivaara ja Purmonen 1998; Oikeutta eläimille, <http://personal.inet.fi/surf/oikeuttaelaimille/>). He nimittäin katsovat edustavansa toisenlaista, vallankumouksellisempaa politiikkaa kuin esimerkiksi institutionaalistunut Animalia. Sellainen tarkastelu, jossa etsitään jonkinlaista loogista kehityskaarta, on oikeastaan toimintaympäristön kartoittamista. Näin hahmotetaan mihin kohtaan eläinoikeusliike yhteiskuntatieteellisellä kartalla oikeastaan sijoittuu. Paikallistamalla eläinoikeusliikkeen kiinnityspisteitä ja verkottumista muihin yhteiskunnallisiin liikkeisiin saadaan selville sen toimintaympäristö ja sen kanssa läheisessä suhteessa olevat muut yhteiskunnalliset liikkeet. Verkostoanalyysin keinoin on osoitettu, että ympäristöliikkeen asemesta olisi ehkä syytä puhua liikehdinnästä ja että tämä liikehdintä on moniaineksista, ja eläinoikeusaktivismi on vain yksi osa laajempaa ympäristöradikalismia (Kalliala, 1999, 148).

Eläinoikeusliikkeen politiikan kannalta toimintaympäristön kartoittaminen on mielenkiintoista, koska niin voidaan nähdä mitkä muut ajassa esiintyvät liikkeet ovat sitä lähellä. Tosin saman asian näkee jo vilkaisemalla vaikkapa Muutoksen Kevään kirjoituksia ja ilmoituksia tai silmäilemällä internetissä eläinoikeusliikkeiden kotisivujen linkkejä. Eläinoikeustoiminta näyttäisi todellakin olevan osa laajempaa ympäristöaktivismia, joka ei rajoitu vain yhdelle ainoalle saralle. Aktivismi kumuloituu ja saa eri tilanteissa erilaisia ilmenemismuotoja. Eräänlaisina kokoavina elementteinä ovat kuitenkin kapitalismin

vastaisuus, toimiminen luonnonvarojen riistoa vastaan, ympäristön välineellisen hyväksikäytön tuomitseminen, kulutusyhteiskuntaa kohtaan tunnettu kriittisyys, kehitysmaiden uuskolonisaation vastustaminen ja veganismi (ks. Muutoksen Kevään numeroita 3/96, 8/98; Tuomivaara ja Purmonen 1998.) Eläinten oikeudet ovat oikeastaan vain yksi varsin kontingentisti emergoitunut ilmiö tämän sateenvarjon alla. Tämä ei silti kiistä eläinaktiivisuuden poliittista oikeutusta. Eläinten kohtelu ja olot ovat toki olleet alulle paneva epäkohta eläinaktiivisissa ja tämän politisoiminen osoittaa luovaa poliittista lukutaitoa. Tällöin, teoreettisesti puhuen, maailma konteksteineen ja ihmisineen on nähty mahdollisuuksien kantajina ja valinnat, joita tehdään rajoittavat mahdollisia tulevia valintoja. Toisin sanoen synnytetään kuilu kokemustilan ja odotushorisontin välillä (vrt. Heller ja Fehér 1988, 19), joka mahdollistaa eläinten oikeuksien politisoimisen ja niillä politikoinnin ja joka myös määrittelee (kontingentin) odotuksen kyllästämästä toiminnasta kumpuavaa politiikan tyyliä. Kokemukset puolestaan ovat elämän 'kovia faktoja', jotka muodostuvat mahdollisuuksien tosiasiallisiksi rajoitteiksi. Nykyinen aktivistipolvi odottaa enemmän ja toivoo nopeampaa muutosta kuin aiemmat sekä toimii eri tavalla, sillä heillä on erilaiset kokemushistoriat kuin edeltäjillään. Suuremmat tai radikaalimmat vaatimukset eivät siis ole irrationaaleja, vaan omista lähtökohdistaan yhtä relevantteja kuin aikaisempien liikkeiden maltillisemmat vaatimukset ympäristön suojelemiseksi.

ELÄINOIKEUSLIIKKEEN TYYLI JA TOIMINTA

Tunnusmerkillistä eläinoikeusliikkeelle on ollut leimautuminen kahteen päälinjaan eli lailliseen ja laittomaan siipeen. Laillinen siipi pyrkii kiinnittymään osaksi laajempaa ympäristöliikettä korostaen väkivallatonta kansalaisaktiivismia ja –tottelemattomuutta. Sen toimintatyyliin kuuluvat muun muassa tiedottaminen, mielipidelehtien toimittaminen ja niihin kirjoittelu, vapaamuotoiset tempaukset ja mielenosoitukset yms. tapahtumat, joissa ei tuhota omaisuutta. Tosin väkivaltakin voidaan määritellä siten, että väkivaltaa on ainoastaan eläviin olentoihin, ei aineelliseen tavaraan kohdistuva vahingontuottaminen. (Esim. Muutoksen Kevät 1/96). Laiton siipi puolestaan pyrkii ajamaan eläinten oikeuksia myös menetelmin, jotka ovat rikosoikeudellisesti rangaistavia. Uuden tyyppistä tietoliikenteen tukkimista yhteyksiä ylikuormittamalla (ks. Muutoksen Kevät 12/99 ja www.animal-liberation.net/tactical) ei ainakaan vielä ole julistettu lainvastaiseksi. Laiton eläinoikeusliike toimii maan alla ja siinä toimijat ovat 'kasvottomia aktivisteja' joten 'laiton' aktivisti voi olla siten kuka vain (Tuomivaara ja Purmonen 1998, 236). Kasvottomuuden strategia yhdessä hierarkiattomuuden kanssa suojaa aktivisteja kiinnijäämisiltä ja epämääräisesti uhkaa

eläinten hyväksikäyttäjiä, sillä *kuka tahansa* voi olla potentiaalinen ekotaasin tekijä tai sen kohde. Molemmilla eläinoikeusliikkeen siivillä on samansuuntaiset tavoitteet ja rajalinjat toimintatapojen valinnan välillä näyttää olevan liukuva. Laillista toimintalinjaa julkisesti kannattava henkilö saattaa yllättäen jäädä kiinni laittomassa iskussa (esim. Orimattilan ampumistapaus).

Eläinoikeusliike korostaa omaa poliittisuuttaan ja hierarkiattomuuttaan ja toimintansa vakiintuneisuutta. Aktivistit toimivat enemmän tai vähemmän tilannekohtaisesti ja omalla vastuullaan (mt., 244). Eläinoikeusliikkeen ruohonjuuritasoisuutta kuvastaa jakautuminen noin 30 paikallisjaostoon. Sillä ei myöskään ole nimettyjä johtajia, vaan jaostot ovat jäsenistönsä hallinnassa (Oikeutta eläimille, <http://personal.inet.fi/surf/oikeuttaelaimille/>, päivitetty 27.7. 1999.) Liikehdintä korostaa paikallisen toiminnan merkitystä *“Think Globally, Act Locally”* iskulauseen hengessä. Liikkeen periaatteet ovat siten sopusoinnussa aiemmin esitettyjen postmodernien liikkeiden kriteerien kanssa. Eläinoikeusliike korostaa poliittisuuttaan ja vetoaminen eettisiin periaatteisiin poliittisen toimintansa perusteluissa viittaa vahvasti siihen, että liikkeelle on tärkeää itseilmaisu ja päämääriensä oikeuttaminen. Eläinoikeusliikkeellä on kuitenkin myös konkreettisia tavoitteita ja se on valmis hyväksymään myös ei-lailliset keinot eettisesti oikeana pitämänsä tavoitteen saavuttamiseksi. Keskeisen eettisen periaatteen muodostaa luonnon, eläinten ja myös ihmisten itseisarvon tunnustaminen ja siitä seuraava hyväksikäytön ja kärsimyksen vastustaminen. Eläinaktivistien usein mainitsema perustelu eläinten oikeuksille on Benthamin lausahdus, joka huomauttaa eläinten kyvystä tuntea ja kärsiä. *The question is not, can they reason? can they talk? but can they suffer?*(Guither 1998, 14). Koska eläimet ovat tuntevia olentoja, niillä pitää olla luovuttamattomia oikeuksia ihmisoikeuksien tapaan (Tuomivaara ja Purmonen 1998; myös Luukka 1998). Eettiset periaatteet muodostavat liikehdinnän poliittisen toiminnan perustelun ja niiden korostaminen on postmoderneille liikkeille leimallinen piirre. Tällaisen ajattelutavan mukaan oikeamieliset mieluummin kärsivät itse vääryyttä kuin tekevät itse väärin. Kuitenkaan marttyyriksi ei tarvitse heittäytyä, vaan karkeiden epäkohtien vastustamisessa voi ja pitääkin toimia kaikin keinoin. Omien ei-eettisten tekojen oikeutus nousee suuremman vääryyden vastustamisesta. (Heller ja Fehér 1988, 42.) Tämä näkemys on paralleeli suoran toiminnan laittoman siiven toiminnan perusteluille.

Eläinten oikeuksia ajava aktivismi ei ole vakiintuneella tavalla organisoitunut. Toimintaa kanavoituu erilaisten (löyhien) järjestöjen tai *ex tempore* aktiviteettien kautta, mutta nekään eivät vaikuttaisi ohjaavan liikehdinnän suuntaa, vaan ovat enemmänkin

yhteisöllistä me-henkeä luovia ja vahvistavia elementtejä, jotka tarjoavat aineksia *Gemeinschaft*-tyyppisen eläinoikeusaktivisti-identiteetin luomiseksi. Tällainen identiteetti perustuu 'kuviteltuun yhteisöön' ja se pysyy hengissä yksilöllisten valintojen yhdistämisellä siten, että toimintaan osallistuvat yksilöt päättävät samastua liikkeen tavoitteisiin ja toimintatapoihin. *Gemeinschaft*-yhteisöt ilmaantuvat hetkessä ja joutuvat sen jälkeen taistelemaan olemassaolostaan ja perustelevaan kannattajilleen ja ulkopuolisille oman oikeutuksensa ja identiteettinsä jonkin asteisen pysyvyyden. (Bauman 1996, 187-188.)

Eläinoikeusliikkeellä itselläänkin on pyrkimystä luoda eräänlaista 'suurta kertomusta' omasta menneisyydestään vetoamalla Benthamin tapaisiin auktorisoituihin ajattelijoihin ja löytämällä kansalaistottelemattomuuden juuria historiasta (ks. Luddismi-artikkeli Muutoksen Kevät 5/97). Eräät aktivistit näkevät toimintansa aiempien eläinsuojelua ajaneiden liikkeiden jatkeena, joka tuli tarpeelliseksi näiden menettäessä muutosvoimaansa. Perinteinen 'realistinen' tyyli koettiin riittämättömäksi, sillä sulautuessaan järjestelmään ja/tai omaksuessaan lainsäädännön muuttamiseen tähtäävän toimintastrategian se ei voi olla kovin radikaali. Maltillinen lobbaaminen päättäjien suuntaan ja vähittäiset parannukset eläinten asemassa koettiin yksinkertaisesti pinnallisiksi muutoksiksi. (Tuomivaara ja Purmonen 1998, 29 – 33; myös Muutoksen Kevät 9/98.)

Eläinoikeusliikkeen identiteetti konstruointi ei ole mitenkään outo teorioiden valossa. Liikehdinnän muuntuessa kollektiivisesta toiminnasta liike-muotoon kysymykset toimijan itseymmärryksestä ja -käsityksestä tulevat tärkeiksi. Liikkeiden identiteetti voidaan jakaa analyttisesti kolmeen, keskenään vuorovaikutteiseen osaan, jotka ovat individuaalinen, kollektiivinen ja julkinen identiteetti. Individuaalinen identiteetti tarkoittaa kaikkea sitä, minkä ihminen on omaksunut ja kantaa mukanaan. Se on käsitys itsestä subjektina ja toimijana, johon liittyy jatkuvuuden ja samana pysymisen kokemus. Yksilö ammentaa liikkeestä aineksia omaan minä-kuvaansa ja itseymmärrykseensä. Liikkeen kannalta tärkeä on kollektiivinen identiteetti, joka muodostaa yksittäisistä jäsenistä joukon, jolla on tietty yhteinen jaettu normatiivinen arvomaailma, ymmärrys itsestään kollektiivisena toimijana, yhteinen näkemys asiakysymyksistä, tavoitteista ja niihin pääsemisen keinoista.

Julkinen identiteetti on poliittisen toimintatyylin kannalta kaikkein mielenkiintoisin, sillä se on elementti, joka luo *me-he*-erottelun. Se tarkoittaa erontekoa, esittäytymistä muihin kentän toimijoihin ja heille esiintymistä. (identiteettien analyttisista osista ks. Johnston, Larāna ja Gusfield, 1994, 12-20.) Poliittinen tyylihän on nimenomaan erottautumista muista joko toiminnallisesti ja/tai ulkoisesti. Eläinoikeusliikkeen kohdalla tämä näkyy ulkoisessa

olemuksessa ja politiikan tekemisen keinovalikoimassa, johon sisältyy laillisia ja laittomia performansseja. Tyylytietoisien politiikan tutkimuksen näkökulmasta voisi väittää, että liikkeen identiteetti ja sen käyttämä retoriikka ovat alistettuja esittämisen, esittäytymisen ja erottautumisen tyyleille. Toimijat luovat omaa itseymmärrystään ja julkista kuvaansa tyylin, sen saaman reseption ja pysyvyyden kautta. Toistaiseksi eläinoikeusliikkeen saama vastaanotto on ollut torjuvaa, mikä osin johtuu sen ehdottomasta vastarinnan tyylistä ja osin sen ajamien tavoitteiden radikaaliudesta.

Julkisen identiteetin ja siihen kietoutuvan poliittisen tyylin keskeinen esiintymismuoto on erilaiset performanssit, jotka ovat samalla sekä demonstraatioita sinällään eli heijastuksia liikkeen itseymmärryksestä että liikkeen päämäärien nostamista julkiseen keskusteluun eli politisoimista (ks. Kulynych 1997, 333). Toiminnan ei tarvitse tyyllillisesti olla suunniteltua tai edes rationaalista, riittää kunhan se tuo esiin liikkeen tavoitteet (mt., 337). Performansseilla osoitetaan epäkohta, luodaan me-henkeä ja erottaudutaan muista. Performatiivinen toiminta voi olla pitkälti myös itseisarvoista, minkä tarkoituksena on kerätä *hang-around*-porukkaa liikkeen liepeille.

Tyylyvalikoiman runsaudesta ja monipuolisuudesta johtuu, että tilanne ja sen poliittinen lukeminen eli arviointi sekä toiminnan tyyli ovat yhteenkietoutuneita ja edellyttävät toisiaan. Tämän voisi esittää nyrkkisääntönä: *Tilanne määrittää arvioita, joka puolestaan määrittää tyyliä reagoida tilanteessa esiintuleviin ilmiöihin ja lisäksi poliittinen arvio ja siihen liittyvä tyyli luovat tilanteen.* Määrittelyn kummatkaan puolet (lausekkeet) eivät ole keskenään eksklusiivisia vaan inklusiivisia, toistensa välttämättömiä ehtoja. Tämä johtuu yksinkertaisesti jokaisen tilanteen ainutkertaisuudesta ja uutuudesta. Agentti joutuu pohtimaan eli arvioimaan omaa positiotaan suhteessa tilanteeseen kykenemättä kuitenkaan milloinkaan täydellisesti ottamaan huomioon kaikkia tekijöitä, jotka vaikuttavat tilanteen muotoutumiseen ja siitä avautuvaan projektiivisen tulevaisuuden mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin.

Toisaalta puhuminen tilanteesta tällä tavalla totalisoivana käsitteenä on jossain määrin harhaista, sillä minkä tahansa tilanteen ajallisen keston ja avaruudellisen sijainnin tarkka rajaaminen on yhtä täsmällistä kuin mittailta veteen piirretyn kolmion pinta-ala hypotenuusojja ja kateetteja. Tilanne muodostuu erilaisista ajallisella jatkumolla toisiaan seuraavista akteista. Oikeastaan vasta jälkikäteisen määrittelyn myötä ne saavat kokonaisvaltaisen tilanteen statuksen ja vaikuttavuuden. Esimerkkinä tästä olkoon vaikka erilaiset sodat, yleislakko 1956 tai Kojjärvi-liike, jotka ovat nousseet ylihistoriallisiksi

totaliteeteiksi ja jotka jo sinällään selittävät toimintaa, joka niiden aikana ilmeni. Voidaan puhua vaikkapa *koijärveläisyydestä* ja viitata sillä *risupartaradikaalien* ja *maiharityttöjen* politiikan tyyliin ja selittää sillä toimijoiden tarkoituksia. Tunnistamista ja leimaamista helpottavat kojärveläisiin ja muihinkin ympäristöaktivisteihin liittyvät stereotypiat, jotka koskevat ulkoasua ja esteettistä ilmiä.

Tilanteilla on oma vaikutushistoriallinen taustana. Ne seuraavat toisiaan ajallisena ja avaruudellisena ketjuna, joka alkaa jostakin ja päättyy johonkin. Tämän oivaltaminen on tärkeää, kun valittua tyyliä perustellaan päämäärien saavuttamisella. Kaikkein toivottavin tilanteen päätös olisi tietenkin oman arvostelman tuleminen vallitsevaksi ja tähän tilannekohtaisessa politiikan tekemisessä pitääkin pyrkiä. Toimijan pitää käyttää kykyään ja taitoaan poliittiseen arviointiin ja pyrkiä sellaisiin operaatioihin, jotka parhaimmalla mahdollisella tavalla palvelevat poliittisen toimijan hyvää ja mahdollistavat tulevaisuuden haltuunoton. Aiemmat arviot ja tyylit ovat kuitenkin olleet luomassa kulloistakin tilannetta, jossa agentti on poliittisen arvion äärellä (*das politische Urteil an sich*). Näin ollen tilanne on useiden eri tekijöiden summa ja sitä voidaan analyttisesti erotella, mutta kokonaisilmiön käsittämisessä mitään sen ulottuvuuksia ei voida redusoida pois. Siten myös tyyli toimia, arvio ja tilanne laukkaavat ikään kuin hermeneuttisen kehän spiraalissa, joka ei sulkeudu vaan on lähtökohtaisesti ja määritelmällisesti avoin ja altis muutoksille.

Eläinoikeusliikkeen kohdalla tämä tarkoittaa liikkeen toimintatyylien eroamista tilannekohtaisesti ja osaltaan selittää aiemmin mainittua liukuvaa rajalinjaa laillisen ja laittoman toiminnan välillä. Laillisen siiven eläinaktivistit voivat jopa pyrkiä eduskuntaan vaikuttamaan ja saada sangen huomattavia äänimääriä. Toisaalta taas tiedon tuottamisella vaikuttamaan pyrkivät aktivistit saattavat ymmärtää ja osin hyväksyä laittomat iskut. Laittomaan toimintaan osallistuvat ovat kasvottomia agenteja, jotka osallistuvat myös laillisiin toimintamuotoihin ajaakseen päämääriään mahdollisimman tehokkaasti. Näin kulloinenkin tilanne vaikuttaa siihen, miten toimijat arvioivat parhaaksi tyyliksi toimia eli onko se vastakkainasettelu, asiatietoon perustuva argumentointi, tiedon levittäminen vaiko jotakin muuta.

Aiemmin mainitun yhtälön jälkimmäinen osio, eli poliittinen arvio ja siihen liittyvä tyyli luo tilanteen, viittaa puolestaan omaksutun tyylin vaikutukseen ja reseptioon. Esimerkkinä tyylin tilannetta luovasta vaikutuksesta voi pitää vaikkapa vuoden 1998 musta-vihreiden päivien mellakointia ja siitä eskaloitunutta laajamittaista ja massiivista systeemin vastaiskua (ks. *musta/vihreät päivät 1999* <http://www.saunalahti.fi/~ravelre/tampere/>).

Toisena esimerkkinä poliittisen arvion ja tyylin vaikutuksesta tilanteeseen on turkistarhaiskujen saama reseptio, joka osaltaan on kääntänyt kansalaismielipidettä ja muiden ympäristöjärjestöjen asenteita kielteisemmäksi eläinoikeusliikkeelle, kuten EVA:n selvityksestä *Spectrum of Finnish Opinion. A Report on Finnish Attitudes 1999* käy ilmi.

Tyyliulottuvuudella on keskeinen sija myös liikkeen itseymmärryksessä sekä identiteetissä, sillä sen kautta toimija saa uskottavuutta ja pysyvyyttä. Tyyli on myös pysyvämpi ilmiö kuin tilannekohtainen arvio ja muodostaa ja muokkaa kollektiivista ja julkista identiteettiä. Liike tulee tunnetuksi tietyn tyyllisenä toimijana ja se heijastuu myös kannattajakunnan individuaalisiin identiteetteihin. Syntyy oma tunnistettava eläinaktivisti-identiteetti 'virallisen Suomen vastaisine ulkomuotoineen' (termi peräisin H. Heikkilältä).

LOPUKSI

Poliittista järjestelmää ja vakiintuneita poliittisia toimijoita hyväksikäyttävä poliittisen liikehdinnän selitysmallit eivät riitä selittämään kaikkea nykyistä, postmoderniksi luonnehdittavaa, poliittista toimintaa. Perinteisten ja uusien poliittisten liikkeiden välillä on suuria periaatteellisia eroja seuraavista syistä. Ensinnäkin postmodernit liikkeet eivät ole samalla tavalla poliittisesti ideologisia kuin aiemmat poliittiset liikkeet, kuten opiskelijaliikehdintä 1960-1970-lukujen Suomessa. Ne ovat joko yhden asian liikkeitä tai sitten yllättäen ilmitulevaa laajamuotoisempaa aktivismia, joka yhdistyy länsimaisen elämänmenon kritiikkiin. Niillä ei (välttämättä) ole perinteistä oikeisto-vasemmistoakselilta löytyvää ideologiaa itseymmärryksensä lähteenä. Niiden itseymmärrys muodostuu toiminnan ja tyylin infrastruktuurin perusteella. Se näkyy liikkeen julkisessa, kollektiivisessa ja kannattajien individuaalisessa identiteetissä.

Toiseksi postmodernien uusien poliittisten liikkeiden identiteetti ja toimijuus määrittyvät eri tavoin kuin vakiintuneilla ja institutionalisoituneilla poliittisilla toimijoilla, joilla on kunniakas menneisyys takanaan ja uljas tulevaisuus edessään. Koska uusilta poliittisilta liikkeiltä tosiasiallisesti puuttuu liike ajassa ne rakentavat identiteettiään toiminnan kautta. Tällaiseksi toiminnaksi voidaan laskea myös jälkikäteinen juurien 'keksiminen', tai vetoaminen 'suuriin kertoihin' poliittisista tarkoituksenmukaisuussyistä⁹.

⁹ Oikeastaan on hämmästyttävää, että eläinoikeusaktivismi tai muu ympäristövallankumouksellisuus ei ole ulottanut 'juurien' etsimistä pythagoralaisesti inspiroituneihin orfilaisiin, jotka hekin pyrkivät harmoniaan luonnon kanssa eivätkä syöneet lihaa (esim. Theseleff ja Sihvola 1994, 40).

Kolmanneksi uusien poliittisten liikkeiden tavoitelistan kärkisijoilla ovat postmateriaaliset arvot eli vapaus ilmaista itseään vapaus etsiä itse omaa onneaan ja rakentaa oman elämänsä projektia tavoitteena elämisen laadun parantaminen. Toiminnan motiivi on vanhojen liikkeiden näkökulmasta irrationaalinen, sillä sen tarkoituksena ei ole saavuttaa materiaalisia etuisuuksia (Byrne 1997, 10). Painotukset ja erot perinteisiin ja moderneihin poliittisiin toimijoihin ovat mahdollistuneet, koska aineelliset perustarpeet ovat tulleet tyydytetyiksi.

Neljänneksi uusilla poliittisilla liikkeillä merkittävin politiikan tekemisen areena on julkisuus. Nostamalla asioita julkisuuteen ne pyrkivät herättämään keskustelua ja vaikuttamaan kansalaismielipiteeseen. Tämä vaikuttaa myös käytettävään keinovalikoimaan ja perinteisen vaikuttamisen asemesta käytetään kansalaistottelemattomuutta, mielenosoituksia, performansseja ja muuta suoraa toimintaa oman asian edistämiseksi. Tästä 'normaalien poliittisten kanavien' ohittamisesta seuraa, että liikkeen tyyli on itsessään argumentti ja kannanotto liikkeen ajaman asian puolesta, lisäksi jokainen kannattaja esiintyessään liikkeen tyylin mukaisesti on aina myös itsessään argumentti.

Viidenneksi kokemustila ja odotushorisontti ovat keskeisiä ajateltaessa liikkeen poliittisen toiminnan tavoitteita, toiminnan tiloja tai tyylejä. Sen lisäksi ne luovat liikkeelle ajallista kestoja ja mahdollistavat toiminnan liike-muotoisena. Tavoitteet, joita halutaan saavuttaa ja millaiseksi identifioitua, vaikuttavat valittuun tyyliin. Se voi olla yhteistyö-tyyliä, laillista vastustamista taikka laitonta vastarintaa. Päämäärä on kuitenkin radikaalimpi ja ehdottomampi kuin perinteisillä eläinsuojelujärjestöillä (näistä ks. <http://personal.inet.fi/surf/oikeuttaelaimille/>) ja näin päämäärä ja etenkin keinot ja tyyli sen saavuttamiseksi erottaa uudemman eläinliikkeen vanhemmista eläinsuojelujärjestöistä. Vanhat liikkeet pyrkivät toimimaan korostetun laillisesti ja pikkuhiljaa kampanjoiden, kouluttaen, neuvotellen ja lobbaamalla. Ne ovat omaksuneet hitaan kiiruhtamisen tien ja lähestyvät päämääräänsä osavoittoja saavuttamalla (esim. <http://www.animalia.fi/animalia.html>). Uudet toimijat puolestaan tähtäävät nopeaan ja kokonaisvaltaiseen ratkaisuun väkivaltaakaan kaihtamatta ja heidän keinovalikoimaansa kuuluvat muiden muassa eläinten vapauttamiset, omaisuuden turmeleminen, koe-eläintarhojen ja turkishuutokauppojen tietoliikenteen ja internet-yhteyksien jumiuttaminen. Jyrkän tyylin ohella vaikuttaa myös maltillisempi, 'neutraalimpi' tyyli, jolla pyritään vakuuttamaan laajempaa yleisöä, viranomaisia ja päättäjiä. Jälkimmäiseen tyylin rungon muodostavat poikkeuksellisen tietointensiivinen valistustyö mielipidelehdissä, lennokkien

jakamiset, taisteluhengen ylläpitäminen ja yhteydenotot poliitikkoihin. Perusvireeltään eläinoikeusliikkeen tyyli on kuitenkin epäsuotuisia ja ei-haluttuja kehitystendenssejä vastustavia.

Lähdeluettelo:

Bauman Zygmunt (1996), *Postmodernin lumo*. Jyväskylä: Gummerus.

Beck Ulrich (1995), *Politiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa*. Teoksessa Beck, Ulrich; Giddens, Anthony ja Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä*. Jyväskylä [1994]: Gummerus.

Byrne Paul (1997), *Social Movements in Britain*. London and New York: Routledge.

Della Porta Donatella ja Diani Mario (1999), *Social Movements. An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

“Electronic civil disobedience“, www.animal-liberation.net/tactical.

Guither Harold. D. (1998), *Animal Rights: History and scope of a radical social movement*. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press.

Heller Agnes ja Fehér Ferenc (1988), *The postmodern political condition*. UK: Polity Press with Basil Blackwell.

Hyvärinen Matti (1994), *Viimeiset taistot*. Tampere: Vastapaino.

Inglehart Ronald (1997), *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Ilmonen Kaj (1998), *Uudet ja vanhat liikkeet yhteiskunnalliset liikkeet*. Teoksessa Ilmonen Kaj ja Siisiäinen Martti (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino.

Ilmonen Kaj ja Siisiäinen Martti (1998), *Johdanto*. Teoksessa Ilmonen Kaj ja Siisiäinen Martti (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino.

Johnston Hank; Enrique Larāna ja Gusfield Joseph R. (1994), *Identities, Grievances, and New Social Movements*. Teoksessa Johnston; Larāna and Gusfield (eds.) *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press.

Kalliala Mari (1999), Yksi taistelu, monta rintamaa -uusi vaihtoehtoliikehdintä Suomessa. Teoksessa Mattila Mikko ja Uusikylä Pertti (toim.) Verkostoyhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Kaurapuuro; anarkistinen kulttuurijulkaisu, nro 15.

Kulynych Jessica. J. (1997), Performing Politics: Foucault, Habermas, and Postmodern Participation. Polity volume XXX, number 2, Winter 1997.

Lappalainen Pertti (1995), Poliitiikan tasot ja ulottuvuudet. Teoksessa Ruostetsaari Ilkka (toim.) Vaalit, Valta ja Vaikuttaminen. Juhlakirja Olavi Borgin 60-vuotispäiväksi. Tampere: Tampere University Press.

Lappalainen Pertti (1997), Poliitiikan tyylikkyys. Niin & näin, 1/97.

Lappalainen Pertti ja Rättilä Tiina (1998), Finnish Alternative Movements as Challengers of Social Capital. Julkaisematon konferenssiesitelmä, pidetty ECPR:n konferenssissa Warwickissa 23. -28.3. 1998, workshop 19: Social Capital ja Political Science.

Linkola Pertti (1986), Vihreän liikkeen tavoiteohjelma. Järvenpää: Copycorner

Luukka Panu (1998), EI OLE OIKEUTTA, ON VAIN ME ! - Radikaali eläinoikeusliike Suomessa, wysiwyg://2http://www.helsinki.fi/ luukka/eo.htm. 30.01.1999.

Liotard Jean-Francois (1985), Tieto postmodernissa yhteiskunnassa. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Lähde Ville (1996), Muutoksen kevät ja ympäristövallankumous. Teoksessa Heima-Tirkkonen Tuula; Kallio-Tamminen Tarja ja Selin Tove (toim.) RUOHONJUURISTA ELÄMÄNPUUKSI - suomalainen vaihtoehtoliikehdintä. Kosmos-sarja, Vihreä Sivistysliitto ry.

Marchand Marianne H. ja Parpart Jane L. (1995), Exploding the Canon: An Introduction/Conclusion. Teoksessa Parpand, Jane L. ja Marchand, Marianne H. (Eds.) Feminism/Postmodernism/Development. London and New York: Routledge.

Melucci Alberto (1989), Nomad of the present: Social movements and individual need in contemporary society. London: Hutchinson Radius.

Melucci Alberto (1994), A Strange kind of Newness: What's "New" in the New Social Movements?. Teoksessa Johnston; Larāna ja Gusfield (eds.) New Social Movements: From Ideology to Identity. Philadelphia: Temple University Press.

“Musta/vihreät päivät 1998“, <http://www.saunalahti.fi/~ravelre/tampere/>

Muutoksen Kevät: Ympäristövallankumouksellinen aikakauslehti. Ilmestyneet numerot.

“Oikeutta eläimille“, <http://personal.inet.fi/surf/oikeuttaelaimille/>

Paloheimo Heikki ja Wiberg Matti (1996), Poliitiikan perusteet. Porvoo: WSOY.

Palonen Kari (1993), Introduction: From Policy and Polity to Politicking and Politization?. Teoksessa Kari Palonen ja Tuija Parvikko (eds.) Reading the political, exploring the Margins of Politics. Tampere: The Finnish Political Association.

Pulkinen Tuija (1996), Postmodern and political agency. Hakapaino: Helsinki.

Purmonen Joni (1996), Metsä Mennikäisen kirjepalstalle editoitu lukijakirje, Muutoksen Kevät 2/96.

Rubin Charles. T. (1994), The Green Crusade: Rethinking the Roots of Environmentalism. Lanham, Boulder, New York, Oxford: Rowman ja Littlefield Publishers, INC.

Schmitt Carl (1976), The Concept of political. Käännös George Schwab. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.

Spectrum of Finnish Opinion. A report on finnish attitudes 1999. EVA:n tutkimusraportti.

Siisiäinen Martti (1998), Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen Kaj ja Siisiäinen Martti (toim.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino.

Theseleff Holger ja Sihvola Juha (1994): Antiikin filosofia ja aatemaailma. Porvoo–Helsinki–Juva: WSOY.

Tuomivaara Salla ja Purmonen Joni (1996), Uusi eläinoikeusliike. Teoksessa Heima-Tirkkonen Tuula; Kallio-Tamminen Tarja ja Selin, Tove (toim.) RUOHONJUURISTA ELÄMÄNPUUKSI - suomalainen vaihtoehtoliikehdintä. Kosmos-sarja, Vihreä Sivistysliitto ry.

Tuomivaara Salla ja Purmonen Joni (1998), Ulos häkeistä - Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä. Helsinki: Tammi.

von Beyme Klaus (1995), Biopolitical Ideologies and Their Impact on the New Social Movements. Teoksessa Heller A; Puntcher Riekmann S. (eds:) Biopolitics: The Politics of the Body, Race and Nature. Avebury: England, Aldershot.

Tapio Häyhtiö ja Jarmo Rinne

Tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina

Johdanto

Suomalainen poliittinen osallistumis- ja osallistamiskulttuuri on muuttumassa. Kimmokkeen tälle on antanut koko tämänhetkiseen yhteiskuntarakenteeseen vaikuttavat muutosvoimat: globalisaatio, tietokoneistuminen, vapaa-ajan lisääntyminen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen verkottumistendenssi, paikallisen ja autonomisen toiminnan aseman vahvistuminen keskusjohtoisen valtiotasaisen toiminnan kustannuksella jne. Mainitut muutosvoimat eivät ole millään muotoa atomistisia, vain yksistään vaikuttavia tekijöitä, vaan pikemminkin heijastuvat kompleksisena ja toisiinsa sotkeutuneena ilmiökimppuna jokapäiväiseen elämäämme. Samalla ne indikoivat yhteiskunnallisen kehityksen siirtymävaihetta. Seuraavassa tarkastelussamme rajoitamme huomiomme koskemaan tietokonevälitteisen kommunikaation mahdollistamia poliittisen osallistumisen ja toiminnan keinoja sekä analysoimme julkisten tilojen merkitystä kansalaislähtöisen politikoinnin aktivoitumiselle.

Puhe siirtymävaiheiden merkityksestä ja vaikutuksesta on jo itsessään politisoiva tapa tulkita yhteiskunnallista kehitystä. Kehityksen käsitteellistäminen siirtymävaiheesta toiseen rakentaa kertomusta, jossa epätäydellisemmästä muodosta tai kehitysvaiheesta siirrytään kohti täydellisempää (tästä keskustelusta ks. enemmän Kerkelä 2004). Mielenkiintoisella tavalla yllä olevan kaltainen deterministinen ke-

hitysoptimismi heijastuu myös nykyiseen transitiivaiheen kansalaisuutta ja kansalaisten osallistumista puivassa keskustelussa, jota hallitsevat hallinnollinen ja aktionistinen diskurssi. Edellä mainittu pyrkii rationalisoimaan ja mahdollistamaan osallistumisen alhaalta luomalla uusia kanavia ja väyliä kansalaisten sekä poliitikkojen väliselle vuoropuhelulle. Tätä kehitystä tuetaan sekä kunnallisella, valtiollisella että EU-tasolla. Jälkimmäinen diskurssi painottaa kansalaislähtöisiä uusia poliittisen toiminnan ja osallistumisen tapoja muuttuvissa ja monimutkaistuvissa toimintaympäristöissä.

Osallistumisen ja osallistamisen diskursseissa painotetaan uuden viestintäteknologian mahdollistamien keinojen jo sinällään lisäävän osallistumismahdollisuuksia luomalla aivan uudentyyppisiä julkisia tiloja. Verkko-osallistuminen nähdään mieluusti vuorovaikutteisena, verkottuneena keskenään tasa-arvoisten toimijoiden kommunikaationa, joka on paitsi halpaa niin myös tehokkaalla tavalla kansalaista voimistavaa (empowering) ylittäen vaikuttamisen perinteiset maantieteelliset rajat. (Esim. Chadwick 2006, 4-5, Lappalainen 2005, 8; Sassi 2000; Gordon 1999, 23.) Sen sijaan kysymykseen siitä, kuinka laadullisesti uutta osallistumiskulttuuria verkko-osallistuminen edustaa, onkin jo vaikeampi vastata. Aikalaisilmion tulkinnassa aliarvioidaan helposti muutosta kuvaamaan kehitettyjen käsitteiden ohjaavaa vaikutusta. Lisäksi

on varsin yleistä vähätellä “nykyisyydes-
sä” tapahtuvan muutoksen kehityskulun
sisäistä jatkuvuutta (Kerkelä 2004, 91).
Joitakin ituja uudenlaisen kansalaisosallis-
tumisen kehittymisestä voidaan kuitenkin
havaita verkko-osallistumisessa, erityisesti
tarkasteltaessa aktionistista, kansalaisläh-
töistä tapaa osallistua politiikkaan ja toimia
poliittisesti (esim. Häyhtiö & Rinne 2007a
ja 2007b, Lappalainen 2005, 52-52; 81,
Dahlgren 2005, 151). Sen sijaan hallinnol-
liset osallistamiskokeilut vaikuttaisivat si-
sältävän varsin vähän potentiaalia muutos-
hakuiselle kansalaispolitiikoinnille, vaikka
hallinnollisesta näkökulmasta kansalaisten
osallistamista päätöksenteon prosesseihin
saatetaan pitää merkittävänä demokratiaa
lisäävänä uudistuksena (esim. Häyhtiö
2004, Lappalainen 2005, 92-93).

Tässä artikkelissa tarkastelemme tieto-
konevälitteisen viestinnän mahdollistamaa
uudentyyppistä julkisuutta, joka jossakin
määrin muuttaa poliittisen toiminnan muo-
toja ja sisältöjä. Ne tarjoavat uusia osallis-
tumisen foorumeita ja kohtaamispaikkoja
kansalaisten ja poliittisten päättäjien välillä
sekä tarjoavat keinoja oma-aloitteiselle
ruohonjuuritason politiikoinnille. Verkko-
osallistumisen avaamia resursseja ja kana-
via hyödynnetään niin hallinnollisessa kuin
aktionistisessa osallistumiskurssissa.
Hallinnollisen diskurssin esimerkkeinä käy-
tämme Vanhasen ensimmäisen hallituksen
kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman
hankkeita sekä Tampereen kaupungin Val-
mistelufoorumia. Aktionistisen diskurssin
tapauksena kuvaamme Prekaariaatti.orgin
toimintaa. Lisäksi tarkastelemme verkko-
julkisuuden merkitystä kansalaislähtöiselle
poliittiselle osallistumiselle ja toiminnalle.
Lopuksi pohdimme verkko-osallistumisen
ennakoimaa muutosprosessia poliittisessa
toiminnassa.

Utopia osallisuudesta: tietoverkot osallistavan politiikan julkisuutena

Viime aikoina julkinen valta on polkais-
nut pystyyn useita kanavia ja foorumeita
kansalaisten poliittisen kiinnostuneisuuden
herättämiseksi. Paikallisella tasolla on
perustettu online-keskustelupalstoja ja
lisätty e-palveluiden tarjontaa; kansallisella
tasolla Suomen hallitus on toteuttanut Kan-
salaisvaikuttamisen politiikka-ohjelman
(2003-2007) ja EU-tasolla kehitetään kan-
salaisten äänen kuulumisen tehostamista
hyödyntämällä internetin mahdollisuuksia
vuorovaikutteiseen viestintään. Tällaiseen
osallistavaan hallintokulttuuriin nivoutuu
kaunis lupaus demokratian laadullisesta
parantamisesta eli läheistä yhteistyöhön
perustuvaa vuorovaikutusta kansalaisten,
luottamusmiesten ja viranhaltijoiden kes-
ken (ks. esim. Valtioneuvoston selonteko
eduskunnalle kansalaisten suoran osallis-
tumisen kehittymisestä 2002 [www-do-
kumentti]). Kansalaisten osallistumisen
nähdään vahvistavan edustuksellisen
järjestelmän päätöksenteon uskottavuutta
ja legitimitettä.

Osallistavalle hallintokulttuurille on
leimallista, että kansalaisten näkemyk-
siä halutaan kuulla asioista, jotka sopivat
edustuksellisen järjestelmän intresseihin.
Agendan määrittelevät luottamusmiehet
ja/tai virkamiehet, eivät kansalaisryhmät.
Kansalaiskeskusteluja käydään aiheista,
jotka ovat “tarkoituksenmukaisia” sekä
tavallisesti harmittomia ja merkitykseltään
vähäisiä. (Blaug 2002; Rättilä 2004.) Vaik-
ka kommunikatiivisen hallinnon osallista-
vat käytänteet ovat kankeita, kansalaisten
kutsuminen mukaan päätöksenteon pros-
seihin kertoo poliittisen kulttuurin muutok-
sesta ja tarpeesta ottaa selville kansalaisten
mielipiteitä myös vaalien välisenä aikana.
Aktivoituakseen kansalaisten tulisi kuiten-
kin kokea, että heidän äänellään on aidosti

vaikutusta (Arnstein 1974) Toinen ongelma osallistamishankkeissa liittyy osallistumisen suositeltavaan muotoon. Hankkeita ovat valmistelleet puolueet ja poliittisesti mandaattia hoitavat luottamushenkilöt ja virkamiehet, joiden käsitys osallistumisesta rajoittuu puolueosallistumiseen. Muutos-hakuinen kansalaisten poliittinen toiminta leimataan helposti puuhasteluksi vakavan vaikuttamisen asemesta.

Suomessa poliittisen osallistumiskulttuurin muutos on tullut näkyväksi erityisesti internetin hyödyntämisessä erilaisissa valtakunnallisissa sekä lukuisissa paikallisissa osallisuushankkeissa, joilla halutaan tukea demokraattista poliittista osallistumista. Seuraavaksi analysoimme tiivistäen Suomen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman ([www-dokumentti]) ja Tampereen kaupungin Osallistuminen-portaalin ([www-dokumentti]) kansalaisille suunnattuja verkkosovelluksia.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman keskeisimpiä verkkovaikuttamisen hankkeita ovat kansanvalta.fi-verkkoportaali, otakantaa.fi-keskustelufoorumi sekä selvitykset suomalaisen hallinnon sähköisen vuorovaikutusjärjestelmän kehittämiseksi. Kansanvalta.fi1-portaaliin kootaan oikeusministeriön mukaan "kansanvaltaan liittyvä keskeinen tieto" (Kansanvalta.fi-portaalihanke [www-dokumentti].) Pääosin aineistoa kerätään suomalaisesta poliittisesta järjestelmästä, kansalaisten vaikuttamiskanavista sekä demokratiatutkimuksesta. Verkkomateriaaleilla ja jakamalla tietoa kansalaisten oikeuksista halutaan kansalaisia aktivoida osallistumaan poliittisesti. Kansanvallan tärkeimmiksi toimijoiksi nimetään poliittiset puolueet. Portaali esittelee puolueiden yhteiskunnallista asemaa, toimintaa sekä vaikuttamismahdollisuuksia kattavasti. Lisäksi portaalissa esillä ovat kansalaisyhteiskunnan erilaiset yhteisöt ja

organisaatiot sekä yksittäisen kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet (Kansanvalta.fi [www-dokumentti].)

Otakantaa.fi-keskustelufoorumi on puolestaan Suomen valtionhallinnon sähköinen keskustelufoorumi, joka on vuodesta 2000 järjestänyt avoimia kansalaiskeskusteluja. Keskustelufoorumin aiheet ovat olleet vuosina 2000-2005 joko hallinnolliseen valmistelutyöhön liittyviä konkreettisia asioita tai ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä järjestettyjä chattejä, joihin on pääsääntöisesti osallistunut joku hallituksen ministeri. Vuosien 2000-2005 välisenä aikana chattejä on kaiken kaikkiaan järjestetty 48 kpl ja valmisteluun kytkeytyviä online-keskusteluja 119 kpl. (Otakantaa.fi. [www-dokumentti].) Vuonna 2005 sivusto siirrettiin Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman kehityshankkeeksi ja liitettiin osaksi valtionhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittämisprosessia (ks. Otakantaa.fi ja valtionhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittäminen [www-dokumentti]). Otakantaa.fi avattiin uudelleen suunnittelun jälkeen 29.1.2007, minkä jälkeen foorumissa siirryttiin järjestämään ainoastaan valtionhallinnon hankkeita kommentoivia määräaikaaisia nettikeskusteluja. Sivustolle on tämän jälkeen avattu (9.5.2007 mennessä) yhteensä yhdeksän keskustelua, joissa on käytetty kaikkiaan 278 kansalaispuheenvuoroa. Keskustelut ovat aina käynnissä 2-4 viikkoa, jonka jälkeen niistä laaditaan sivustolla julkaistava yhteenveto, jota luvataan käyttää hyväksi päätöksenteon tukena (Otakantaa.fi. Valtionhallinnon keskustelufoorumi [www-dokumentti])

Otakantaa.fi:n päämääränä on saada hallinnon hanke- ja valmistelutyöhön kansalaisten näkemyksiä, asiantuntemusta ja mielipiteitä. Samalla halutaan lisätä kansalaisten ja hallinnon välistä vuorovaikutusta ja parantaa hankevalmistelun laatua.

Keskustelupalstoilla on käytössä viestien etukäteistarkastus. Otakantaa.fi-toimitus hyväksyy palstoille lähetetyt puheenvuorot ja kommentit netiketissä mainittujen periaatteiden mukaisesti.

[...]

Otakantaa.fi-keskustelut avataan kehittämishankkeen pohjalta. Keskustelun avaa hankkeen vastuuvirkamies tai muuten hankkeen kanssa tiiviisti työskentelevä henkilö. Keskustelun avauksen yhteydessä hanke esitellään, minkä lisäksi julkaistaan linkit hankkeen tausta-asiakirjoihin ja muihin hanketta lähellä oleviin materiaaleihin.

(Otakantaa.fi-foorumin esittely [www-dokumentti].)

Hallituksen politiikkaohjelman yhtenä pyrkimyksenä onkin “edistää uuden toimintakulttuurin luomista kansalaisten kuulemiselle ja osallistumiselle tietoverkoissa” (Kansalaisvaikuttaminen tietoverkoissa [www-dokumentti]). Poliitiikkaohjelma esittelee konkreettisia ehdotuksia edustuksellisen järjestelmän eri tasoille hallinnollisen verkkotiedon jäsentämiseksi kansalaisystävälliseen muotoon, kysymys- ja vastauspalveluiden organisoimiseksi sekä kansalaisten tehokkaan kuulemisen ja osallistumisen mahdollistamiseksi. (Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa, 11-16 [www-dokumentti].) Suomalaista edustuksellista hallintojärjestelmää ohjeistetaan käyttämään internet-, matkapuhelin- ja digi-tv-sovelluksia kansalaisten kuulemisessa sekä noudattamaan politiikkaohjelman laatimia sähköisen kuulemisen periaatteita2 (Kuule kansalaista – valmisteleviä viisaasti! -käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille, 16-18 [www-dokumentti] .)

Paikalliset verkko-hankkeet valottavat myös mielenkiintoisesti osallistavaa hallintokulttuuria Suomessa. Esimerkiksi Tam-

pereen kaupungin nettisivustoa pidetään yhtenä edistyksellisimpänä kansalaislähtöisen e-hallinnan käytänteiden kehittäjänä (Anttiroiko et al. 2005). Kaupunginhallinnon nettisivusto sisältää runsaasti paikallisinformaatiota, sähköisiä palveluja sekä rohkaisee kuntalaisia käymään erilaisia kansalaiskeskusteluja kaupungin hallintoihin liittyvistä asioista (Tampereen kaupunki [www-dokumentti]). Kaupunki on kehittänyt jopa oman Osallistuminen-portaalin ([www-dokumentti]), jonka sisältö on kaupungin edustajan raportissa luokiteltu seuraavasti:

1. kaupunginhallintoon liittyvät asiat, osallistumismahdollisuuksista sekä yhteystiedoista tiedottaminen;
2. vakituiset e-osallistumisen kanavat: palautejärjestelmät, keskustelupalstat ja Kysymys-Vastaus-palvelu;
3. asiakohtaiset kyselyt: Internetin käyttäjäkyselyt vuodesta 1997, talousfoorumi-kyselyt vuodesta 1999 ja muita erilaisia kyselyjä esim. liikenteestä, kaavoituksesta ja palveluista;
4. mahdollisuus sähköisen kuntalaisaloitteen vireille asettamiseen ja aloitteen etenemisen seurantaan;
5. linkkejä muihin keskustelu- ja osallistumisareenoille, kuten esim. lasten ja nuorten foorumeille (Seppälä 2003, 1.)

Tampereen kaupungin valmistelufoorumi, VALMA, on vuorovaikutteisista sovelluksista innovatiivisin. Valmistelufoorumi avattiin kansalaisten käyttöön keväällä 2003, jolloin tamperelaisten osallistumismahdollisuuksien parantamista pohtinut virkamiestyöryhmä ohjeisti foorumin toimintaa hallinnollisista intresseistä käsin:

Heti kun asian ottamisesta valmisteluun on sovittu (esim. lautakunnan työsuunnitelmassa tai toimialan johtoryhmässä), lautakunnan sihteeri / tiedottaja kirjoit-

taa asiasta tiedotteen. Tiedote julkaistaan kaupungin verkkosivulla. Asiaan liitetään palautelomake, jonka avulla kuntalainen voi asioida suoraan valmistelijan / lautakunnan sihteerin/ luottamusmiehen kanssa. Asiasta käytävä verkkokeskustelu tallentuu keskustelupalstalle. Kun asian varsinainen valmistelu alkaa, asiaan liittyvät sähköiset valmisteluasiakirjat ovat tarpeellisessa määrin kuntalaisten luettavissa Internetistä.

[...]

Valmistelufoorumi on ohjattua ja valvottua toimintaa. Keskustelua käydään niistä asioista, joihin kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa.

(Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen -työryhmä 2003, 21-22 [www-dokumentti].)

Vuosina 2003-2005, 75 hallinnollisesti ohjattua keskustelunaihetta julkistettiin verkkofoorumissa ja tänä aikana kansalaiset käyttivät kaikkiaan 630 julkista puheenvuoroa. Lisäksi 239 julkistamaton keskusteluihin liittyvää mielipidetä lähetettiin sähköpostitse valmistelusta vastuussa oleville virkamiehille ja luottamusmiehille. Foorumin kautta kuntalaiset voivat vaivattomasti esittää mielipiteitänsä lautakuntien esityslistalla olevista asioista sekä osallistua julkiseen keskusteluun, sillä mielipiteenilmaukset foorumilla lähetetään lautakunnan esittelijän sähköpostiin sekä suoraan luottamushenkilöille. Lisäksi foorumilla painotetaan, että annetut mielipiteet otetaan huomioon asioiden käsittelyssä. (VALMA-valmistelufoorumi, [www-dokumentti].)

On ilmeistä, että kaupunginhallinnon nettisivujen sähköisiä palveluja, kuten esim. kirjastopalveluja, osa kansalaisista arvostaa ja käyttää mielellään. Kuitenkin VALMA-valmistelufoorumin osallistumis-

lukemat havainnollistavat, että suurin osa kaupungin asukkaista ei osallistu poliittisiin verkkokeskusteluihin, eikä heillä ole mitään käsitystä keskustelunaiheista, jotka ovat ajankohtaisia kaupungin verkkofoorumissa (Häyhtiö & Keskinen 2005; Antti-roiko et al. 2005.) Osallistumisen lisäämistä poliittisen päätöksenteon prosesseissa estää se tosiasia, että useimpien kansalaisten mielestä poliittisen dialogin aktivointiyritykset eivät ole poliittisen eliitin aitoja ja vilpittömiä yrityksiä kuunnella kansalaismielipiteitä (Ridell 2004, 94-95).

Osallisuushankkeiden paradoksi on, että ne eivät tosiasiaa voimista (empover) kansalaisia. Pikemminkin on käynyt selväksi, etteivät ihmiset usko näillä areenoilla mahdollisuuksiinsa vaikuttaa paikallis-/kansallishallinnon ratkaisuihin, koska poliittinen agenda on ennalta määritelty. Osallisuusareenoilla kansalaisia kuullaan, mutta kuulemisella ei välttämättä ole mitään merkitystä. Päätöksentekijöiden ei tarvitse ottaa huomioon kuulemistilanteissa esitettyjä mielipiteitä, koska näin ei ole pakko tai välttämätöntä tehdä. Tämä vaikuttaa osallistumisen klassikkoteorian (Arnstein 1974) mukaan keskeisesti poliittisen osallistumisen motivoitumiseen, sillä ihmiset kokevat poliittisen voimistamisen tunteen, mikäli heillä on käytössään todelliset vaikuttamisen välineet. Vahva osallistuminen tarkoittaa yhteistyötä ja konkreettista osallistumista päätöksentekoon.

Uusi politiikka haastaa vanhan: poliittisen osallistumisen muuttuvat julkisuudet

Perinteisen instituutiopainotteisen politiikka-käsityksen rinnalle on astunut toisenlainen lähestymistapa ymmärtää poliittinen osallistuminen ja osallisuus. Uusi politiikka tavoittelee ensisijaisesti vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman

elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonnea (Häyhtiö & Rinne 2007b). Tämä johtaa siihen, että "iso/vanha" politiikka pirstaloituu palasiksi muuttuen kaleidoskooppimaiseksi joukoksi pieniä ja yhä subjektiivisempia politiikan projekteja. (ks. Bang & Sørensen 1998; Beck 1994). Uuden politiikan käsitteistöön liittyvä toiminta kumpuaa henkilökohtaisista ja yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja jopa elämäntyyleistä (Lindholm 2005, 132). Näyttää siltä, että henkilökohtainen on poliittista edelleen yleisesti, mutta politiikka on henkilökohtaista erityisesti ja kontekstualisoituna. Uuden politiikan ajamat asiat: oikeus itse määrittää omaa elämäntapaansa, maailmakuvaansa ja olla oma autenttinen itsensä asettuvat korostuneessa individualismissaan poikkiteloin puolueiden hahmottelemiin kollektiiviin ja hierarkkisiin totuuksiin. Oman elämän hallintaprojekti nousee poliittiseksi projektiiksi viimeistään silloin, kun sillä alkaa olla laajempaa merkitystä.

Erityisen kiintoisa uuden politiikan osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen muoto sekä kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset saavat yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Ihmiset viettävät aikaansa kasvavassa määrin viestimien äärellä, hahmottavat globaalistunutta elinympäristöään median kautta sekä osallistuvat itse mediasisältöjen tuottamiseen. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat myös individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toi-

mintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2004).

Monimuotoiset kommunikaatioverkostot ovat murentaneet massamedian hegemoniaalisesti välittämää poliittisen julkisuuden aluetta. Julkisuutta sirpaloivat digitaaliset verkostot irrottavat tehokkaasti myös poliittisen julkisen elämän käytäntöjä valtiolaitoksesta ja -alueista. Esimerkiksi enää ei voida puhua yhtenäisestä "suomalaisesta julkisuudesta", vaan erikokoisista, päällekkäisistä ja toisiinsa linkittyneistä julkisuuksista, joiden voidaan nähdä muodostavan tiloja ja paikkoja poliittisesti motivoitulle toiminnalle ja valtasuhteille. John Keanen toisiinsa liittyvät julkisuuden kategoriat, mikro-, meso- ja makro-julkisuudet, havainnollistavat nykyisen julkisen elämän pluralistisia kommunikaatiomuotoja, joiden seurauksena julkisen-yksityisen rajamaasto on entisestään hämärtynyt ja asiakohtaisille politisoinnille on ilmaantunut pelitilaa. (Keane 2000, 76-77, 84-87.)

Poliittinen mikro-julkisuus viittaa käsitteellisesti erilaisiin paikallisiin tiloihin, joissa ihmiset kohtaavat toisensa kiistanalaisten asioiden merkeissä. Mikro-julkisuudet ovat kansalaisyhteiskunnan liikehdintöjen tärkeimpiä ominaispiirteitä. Näissä arkipäiväisissä suhteissa ja toisiinsa sulautuneissa kommunikaatiivisissa verkostoissa erilaiset toimijat (kannattajat ja sympatisoijat) tuottavat jatkuvasti symbolisia poliittisen eron määritelmiä harjoittamalla julkista mielipiteenvaihtoa eli deliberaatiota. Kansalaisliikehdintä muodostaa siten mikro-julkisuuksia, joissa uudet poliittisuuden kokemukset keksitään, esitetään julki ja popularisoidaan. Näissä paikallisissa laboratorioissa kyseenalastetaan ja muutetaan jokapäiväisen elämän merkityskoodeja, joiden uusien tulkinto-

jen välittämisessä voidaan käyttää mitä moninaisempia viestintäkeinoja. Vaikka poliittiset mikro-julkisuudet voivat yhtyä silloin tällöin huomiota herättäviksi mediatapahtumiksi, niiden tosiasiallinen poliittinen voima perustuu latenttisuuteen. Mikro-julkisuudet useimmiten ottavat tilansa perinteisten poliittisten valtarakenteiden ulkopuolelta. Ne ovat potentiaalisia hegemonisten näkemysten haastajia eli ne kykenevät saavuttamaan tilannekohtaista toiminnallista valtaa harjoittamalla julkista deliberaatiota ja esittämällä vaihtoehtoisia poliittisia kannanottoja. (Keane 2000, 77-79.)

Poliittinen meso-julkisuus viittaa käsitteenä perinteiseen kansalliseen massamediaan, jonka puitteistaman julkisen tilan ja poliittisen keskustelun yleisönä voi olla miljoonia katselijoita, kuuntelijoita ja lukijoita. Vaikka meso-julkisuuksien tarjoamat julkisen keskustelun lajityypit ja viitekehykset ovat poliittiselle dialogille jäykkiä areenoita, ne joutuvat enenevässä määrin ottamaan huomioon myös mikro-julkisuuksista esiin nousevat poliittisen deliberaation ja kannanoton vaatimukset julkisesta asiainkäsittelystä. (Keane 2000, 79-80.)

Makro-julkisuuksien muodostuminen ovat maapalloistumisen edellytys ja seuraus. Ne ovat kiihdyttäneet yli valtiorajojen käytävää poliittista diskursiivista kamppailua sekä tuoneet lukemattoman määrän poliittisia toimijoita ylikansallisille toiminta-areenoille. Perinteisempiä makro-julkisuuksien tuottajia ovat monikansalliset mediayritykset, jotka tuottavat uutis- ja viihdesisältöjä sadoille miljoonille ihmisille. Uudempana poliittisen makro-julkisuuden tuottajana voidaan pitää erilaisia poliittisia globaaleja kansalaisverkostoja, jotka hyödyntävät tietokonevälitteistä kommunikaatiota poliittisessa viestinnässä. (Keane 2000, 80-84.)

Internet poliittisessa toiminnassa

Digitaalisessa verkkoviestinnässä valtioiden rajojen ylittyessä ja politiikan tekemisen etsiytyessä pluraaleihin verkkotiloihin myös mikro-poliittiset julkisuudet ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Internet kommunikaatiovälineenä mahdollistaa sen, että digitaalisesta mikro-politiikasta voi tulla lumipalloeffectin-kaltaisesti makro-poliittista julkisuutta. Digitaalisen verkkoviestinnän seurauksena poliittiset julkisuudet eivät enää edellytä fyysis-territoriaalisia alueita, sillä poliittista läheisyyttä ja yhteyksiä voidaan rakentaa sähköisissä verkkotiloissa. (Keane 2000, 83-88.) Vuorovaikutteisessa mediayhteiskunnassa ja globaaleissa viestintäverkostoissa julkisuudesta on tullut entistä selkeämmin vallankäytön vahtikoiran sijasta väline, kanava ja resurssi poliittiseen vaikuttamiseen. (vrt. Nieminen 2004.) Esimerkiksi internetistä tehty tutkimus on osoittanut kuinka uusi kansalaisliikkeitä on omaksunut tietokonevälitteisen kommunikaation logiikan, joka mahdollistaa lähes rajoittamattoman vapauden kansalaislähtöisten sisältöjen tuottamiseksi verkkoon. Nämä digitaaliset sisällöt tuovat esille kansalaisten omista kokemuksista kumpuavia poliittisia kamppailuja, jotka voivat niin paikallisia, kansallisia kuin globaalejakin (Meikle 2002, McCaughey & Ayers 2003, Donk et al. 2004, Sirkkunen & Kotilainen 2004, Lappalainen 2005)..

Vuorovaikutteisten viestimien tietoyhteiskunnassa omaehtoinen kansalais-toiminta on entistä helpompaa, samoin mahdollistuu viestinnällisten strategioiden monimuotoistuminen. Viesti voi olla yhteisöllisesti suunnattu, jolloin tavoitellaan hyvin eriytynyttä kohdetyhmää, tai viestinnän strategiana voi olla mahdollisimman suuren yleisön tavoittaminen. Viestinnän lisäksi helpokäyttöinen kaksisuuntainen media helpottaa erilaisten kampanjoiden

ydintoimintojen hoitamista, jollaisia ovat mm: kannattajien kanssa viestiminen, tapahtumien koordinointi, joukkotapahtumien organisointi nopeasti muuttuvissa tilanteissa, sekä reagoiminen ajankohtaisiin keskustelunaiheisiin että laajemman julkisuuden hankkiminen ajamilleen asioille. (Palfrey 2004 [www-dokumentti].)

Edustuksellinen hallinto ja perinteiset poliittiset toimijat ovat myös huomanneet, kansalaisten aktivoitumisen internetissä. Institutionaaliset poliittiset laitokset ja toimijat yrittävät kompensoida matalia äänestysprosentteja, poliittista passivoitumista ja kansalaisten vieraantumista institutionaalisesta politiikasta kehittelemällä erilaisia hankkeita, joissa hyödynnetään internettiä poliittisessa hallinnassa (ks. myös edellä). Näiden vuorovaikutteisten sivustojen problematiikka osallistumisen näkökulmasta on kahtalainen. Ensinnäkin, keskustelunaiheet foorumeissa ovat harvoin kansalaisten aloitteista syntyneitä eli käytännössä keskustelualoitteet tulevat virkamiessektorilta, mikä manipuloi itse keskustelua ja niiden sisältöjä.

Toinen ongelmakohta liittyy keskustelujen laatuun. Sen odotetaan olevan kilttiä, ystävällistä ja tarkkaan argumentoitua. Valitettavasti aito poliittinen keskustelu täyttää harvoin sen kaltaiset kriteerit. Päinvastoin, poliittinen keskustelu on kamppailua symbolisesta hegemoniasta ja oikeudesta määrittää, mikä on hyvä/oikein ja mikä on paha/väärin. Kansalaislähtöiselle verkko-keskustelulle on ominaista, että se “elää omaa elämäänsä” ja muistuttaa normaalia poliittista debattia sillä tavoin, että se muuttuu helposti käsittelemään jotakin muuta kuin ennalta annettua keskustelunaihetta tai poliittista toimeenpano-ohjelmaa. Sen sijaan, että kansalaiset verkossa seuraisivat tarkkaan moderaattoreiden tai virkamiesten ohjeistuksia, kansalaiset astuvat yleensä politiikan näyttämölle vaihtoeh-

toisin ja omaehtoisin toimintatavoittein. (ks. Häyhtiö 2004). Esimerkiksi Vammalan kaupungin tapaus osoittaa poliittisen osallistumisen paradoksin eli soveliaana kansalaispoliittikointina ei pidetä äänekkäitä kansalaiskeskusteluja, jotka intensiivisissä konfliktikysymyksissä kyseenalaistavat ja haastavat poliittisen hallinnon edustajien näkemykset. Vammalan kaupunginhallitus sulki toukokuussa 2005 kaupungin ylläpitämän keskustelupalstan poliittisen kansalaiskeskustelun käydessä “turhan” kii-vaaksi. (Ks. tarkemmin Satakunnan Kansa 2.6.2005, Tyrvään Sanomat 29.6.2005, Tyrvään Sanomat 10.8.2005).

Pätkätyöläisten verkkoperformanssit vaikuttavana todellisuutena

Internet-politikoinnin moniulotteisuus aiheuttaa sen, että ei ole löydettävissä yksiselitteistä tieteellistä terminologiaa, joka pystyisi kattamaan jatkuvassa muutoksessa olevan toimintatilan tyylivariaatiot ja käytänteet. Verkkopolitiikka voi olla yhden asian-, elämäntyyli-, paikallis-, alue-, valtiorajat ylittävää -, epävirallista -, virallista politiikkaa tai koostua erilaisista monimerkityksellisistä ominaisuuksien ryppäistä. Internet on halpa työkalu, joka voimistaa yksilön poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia kiinnittyä poliittisiin prosesseihin missä tahansa tilanteessa. Verkossa ihmiset voivat luoda henkilökohtaisia tiedovälityskanavia, blogeja, jotka voivat luoda painetta tai vaikuttaa perinteisen massamedian uutis- ja ohjelmasisältöihin. Verkossa voidaan esittää vaihtoehtoisia poliittisia kampanjoita, hankkia omakohtaisiin kokemuksiin perustuvaa, tai “virallisen totuuden” haastavaa, tietoa sekä tavoitella globaaleja yleisöjä helpommin kuin koskaan aikaisemmin. Yksilön voimistumisen ilmiö yhdistettynä

verkkopolitiikan moniulotteisuuteen on johtanut tällä hetkellä siihen, että internet-teknologiasta ovat useissa tapauksissa eniten hyötäneet ns. politiikan sivulliset ja marginaaleissa vaikuttavat ryhmittymät eli uudet yhteiskunnalliset liikkeet, joiden heikkoja taloudellisia resursseja verkko-käytön sovellukset korvaavat.

Esimerkiksi Prekariaatti.orgin innovatiiviset toimintaperiaatteet valottavat verkkopolitikoinnin avaamia mahdollisuuksia. Avoimen kommunikaation mahdollistava sivusto kokosi nopealiikkeisen toimijaverkoston, joka intensiivisellä politikoinnilla vaikutti uuden poliittisen näkökulman ja kielenkäytön syntyymiseen suomalaisessa poliittisessä keskustelussa. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Verkkosivusto kytkeytyi transnationaaliin verkossa organisoituvaan kansalaisliikehdintään, jonka tavoite on tukea epävarmoissa työsuhteissa elävien ihmisten oikeuksia (ks. Euromayday.org [www-dokumentti]). Prekariaatti.org avautui marraskuussa 2004 ensisijaisena tavoitteena tehdä näkyväksi työelämän muutoksen aiheuttamat ongelmat (Palkkatyöläinen 1.3.2005 [www-dokumentti]). Verkko-liike painotti, että työelämän rakenteiden murroksen seurauksena ihmisten elämä on muodostunut entistä epävarmemmaksi ja työntekijöiltä edellytetään jatkuvaa joustamista omissa työtehtävissään ja -aikatauluissaan. Sivustolla vaadittiin "joustavuuden rinnalle turvaa, varmaa toimeentuloa ja päätöksentekijöille samoja oikeuksia kuin vakinaisilla työntekijöillä sekä kaikille osuutta yhteiskunnallisesta rikkaudesta, jonka tuottamiseen me kaikki osallistumme". (Prekariaatti.org [www-dokumentti].)

Liikkeen toiminnan tehokkuudesta todisti, että prekariaatti ja päätöksentekijöiden -sanat yleistyivät vuodessa osaksi yhteiskunnallista muutosta ruotivaa julkisen keskustelun sanastoa. Prekariaatti.orgin menestys

perustui monipuoliseen netti-kirjoitteluun verkoston poliittisista tavoitteista, minkä ansiosta suuret kävijämäärät motivoituivat vierailemaan sivustolla. Verkoston toimintarepertoariin kuuluivat erilaiset toiminnalliset mielenilmaukset sekä verkkosivustoa ylläpitävien aktivistien esiintymiset muilla julkisilla areenoilla. Prekariaatti.orgista kehittyi varsin nopeasti virtuaalinen kohtaamispaikka työelämän muutoksesta kiinnostuneille ihmisille, jolle sivusto oli väline vaikuttamiselle, vertaiskeskustelulle ja toiminnan organisoinnille. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Prekariaatti.org julkaisi sivustollaan verkoston oman identiteetti-tavoite-keino-määrittelyn lisäksi uutisia, haastatteluja, näkökulmia, analyysyjä, linkkejä sekä erityisen suosittua keskustelupalstaa (ks. Prekariaatti.org [www-dokumentti]). Sivustoa hyödynsivät tiedon lähteenä myös muut kansalaisjärjestöt, puolueet, ammattiyhdistysliikkeet ja media (Jakonen 2005 [www-dokumentti]).

Prekariaatti.org-foorumit-alasivusto oli vapaasti muotoutuva keskustelutila, jossa ihmiset saattoivat avoimesti osallistua verkoston toimintaan, vaihtaa mielipiteitä tai pelkästään lukea palstan keskusteluita. (Jakonen 2005, [www-dokumentti].) Liikkeen foorumit-keskustelupalstalle rekisteröityneiden käyttäjien määrä lisääntyi nopeasti ollen 14.2.2006 jo 257 rekisteröitynyttä käyttäjää ja keskustelupalstaa lukivat tuhannet ihmiset (ks. Prekariaatti.org-foorumit [www-dokumentti]). Verkoston toiminnan tukena olivat myös aikalais-analyysyjä laativat tutkijat, sähköpostilistat ja irc-kanavat. Erityisesti sähköpostilistat mahdollistivat liikkeelle perusteellisen välineen käydä teoreettista keskustelua, suunnitella liikkeen toimintaa sekä pohtia verkoston toimintaperiaatteita. (Jakonen 2005 [www-dokumentti].)

Prekariaatti.org-verkoston toiminta saavutti huippuhetkensä vappuna 2006 Helsingissä ja Torniossa järjestetyissä Euromayday-mielenosoituksissa. Mieleenilmauksen “jälkibileissä” Helsingin vanhoilla VR:n makasiineilla epämääräinen tapahtumaketju johti väkivaltaisiin yhteenottoihin poliisin kanssa (Euromayday parade [www-dokumentti]). Tapahtumien seurauksena Prekariaatti.org oli muutaman päivän ajan julkisuuden valokeilassa. Julkisuuspyörityksessä verkkoliikkeen hiipuminen alkoi erään aktivistin huolimattomasta “paskatyö-komentista”, joka sai aikaiseksi julkisen mielipiteen kääntymisen verkkoliikkeen vastaiseksi. Verkoston energian tyrehtytti viikko vapun tapahtumien jälkeen sattunut VR:n makasiinien tulipalo, josta syytettiin aktivisteja. Prekariaatti.orgin foorumit-keskustelupalsta krakeroitiin samana iltana, minkä jälkeen keskustelupalsta ei olla avattu uudelleen ja nettisivustoa ei ole päivitetty. Liikkeen aktivistit katosivat julkisesta keskustelusta, mutta verkoston nostattama poliittinen keskustelu käy edelleen kiivaana (ks. Wikipedia. Vapaa Tietosanakirja: Prekariaatti [www-dokumentti]; Hoikkala & Salasuo 2006 [www-dokumentti].) Tammikuussa 2007 kymmenen ihmistä asetettiin syyteeseen vapun yön tapahtumista. Syytteet tulevat tuhotyöstä, tuhotyön yrityksestä, väkivaltaisesta mellakasta ja virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Rikosnimikkeet ovat vakavia ja voivat johtaa pisimmillään jopa neljän vuoden vankeuteen. (Aamulehti 10.1.2007.)

Verkon kokeminen

Ennen 1970-lukua syntyneiden sukupolvi-kokemuksia ja politiikan tekemisen tapoja ohjaavat joukkoviestintäyhteiskunnan ja yhtenäiskulttuurin luomat odotukset (Nieminen 2004, 119), joiden kautta on

vaikea hahmottaa mediyhteiskunnan uutta poliittisen toiminnan viestintälogiikkaa. Nuoremmille digitaaliset toimintatavat ja -muodot ovat keinoja, joilla omaa identiteettiä luodaan, ympäröivään yhteiskuntaan kiinnitytään ja poliittisia/kulttuurisia/taiteellisia ym. intressejä toteutetaan (Paakkunainen 2005). Nuoren poliittinen minä harvoin kiinnittyy puoluejärjestelmän tarjoamiin vaihtoehtoihin, joiden kollektiiviset ideaalimallit eivät vastaa mediyhteiskunnan tee-se-itse-mallia, jonka periaate on vapaa valinta ja halu määritellä oman toiminnan ehdot.

Internet voidaan nähdä lähes ideaalina työkaluna identiteettinaiden yhdistelemiseen ja valitun identiteetin julkiseen esittämiseen kaikille kiinnostuneille ja erityisesti vertaishenkilöille, joiden kanssa yksilö haluaa olla vuorovaikutuksessa. Tämän vuoksi internet vaikuttaa myös uusien poliittisten organisoijaryhmien syntymiseen, jotka kykenevät käyttämään tiedotusvälinettä innovatiivisesti ja vaikutusvaltaisesti luoden uusia poliittisia viiteryhmiä. (ks. esim. Palfrey 2004 [www-dokumentti]). Politisoitumisen prosessista tulee näin ymmärrettynä virtuaalinen prosessi, joka tapahtuu digitaalisissa verkoissa reaaliaikaisen prosessin sijaan. Tämä kohtaamispaikka-mallin (Meetup Model) mukainen toiminta kokoaa tietyistä asioista samoin ajattelevia ihmisiä yhteen niin reaalisissa kuin virtuaalisissa tiloissa (ks. Prekariaatti.org-tapaus ja myös Palfrey 2004 [www-dokumentti]).

Virtuaalisen politisoitumisen prosessi saa alkunsa itseymmärryksen tilanteesta eli itsensä ymmärtämisestä koherentiksi poliittiseksi toimijaksi (ks. Heller & Fehér 1988, 42). Muita samanhenkisiä yksilöitä voi helposti löytää internetistä, joten kollektiivisten virtuaalisten ryhmittymien muodostaminen on mutkatonta ja helppoa. Tätä erityislaatuista Netin potentiaalisuutta

ei pidä jättää huomioimatta, koska yhteenkuulumisen periaate implisiittisesti sisältää identiteetin käsitteen, joten se on keskeinen tekijä minkä tahansa sosiaalisen tai poliittisen liikkeen, verkoston tai ryhmittymän muodostamiselle. Internetin luonteesta johtuen, nämä ryhmittymät eivät välttämättä toiminnassaan pidä valtioiden rajoja rajoitteina, joten vaikutusvaltaiset poliittiset painostusryhmät tai yhden asian ajamiseen keskittyneet verkostot, voivat saada globaalin muodon hyvin nopeassa ajassa

Lopuksi

Ajateltaessa viime vuosien poliittisia, taloudellisia ja teknologisia kehityskulkuja, ja tapoja joilla kansalaiset ovat niihin reagoineet, on helppo havaita ‘vanhakantaisen’ poliittisen osallistumisen teorian olevan aivan liian suppea. Tietokonevälitteisen kommunikaation käyttö poliittisena välineenä, kanavana ja foorumina mahdollistaa tavallisten politiikantekemisen esteiden ja rajoitusten yläpuolelle nousemisen.

Tässä tilanteessa kansalaisuudesta ja osallistumisesta on konstituoitunut kaksi vastakkaista diskurssia, jotka nimettiin hallinnolliseksi ja aktionistiseksi diskursiksi. Ensin mainittu pyrkii luomaan ja rationalisoimaan osallistumisen käytäntöjä ylhäältä (esim. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, Tampereen kaupungin Osallistuminen-portaali), jälkimmäinen tuottamaan vaihtoehtoisia osallistumisen merkityksiä ja käytäntöjä alhaalta (esim. Prekariaatti.org). Kun hallinto on opetellut uuden lainsäädännön mukaista kansalaisten ‘osallistamista’, kansalaiset itse ovat suunnanneet aktiivisuutensa paljolti toisaalle, puolueiden ja hallinnon organisoiman osallistumisen ulkopuolelle. Poliittinen toimintaympäristö pirstaloituu monimuotoiseksi, kompleksiseksi ja moni-

paikkaiseksi verkostoksi, jossa poliittisen osallistumisen merkittävyys ja mielekkäisyys kumpuaa paitsi toiminnan vaikuttavuudesta niin myös osallistuvasta toiminnasta itsestään.

Yleisesti on todettu, että viestimet voivat vaikuttaa poliittisen osallistumisen aktivoimiseen (esim. Bennett & Entman 2001) – kuten todennäköisesti kävi viime kunnallisvaaleissa äänestysprosentin “nostatustalkoissa” massiivisen media-kampanjan johdosta ja äänestysprosentti hilautui hieman ylöspäin. Suomessa on tietoyhteiskuntakehitystä julkisesti tuke-malla haluttu vaikuttaa erilaisten verkodemokratiahankkeiden ja sähköisten vuorovaikutteisten poliittisten käytäntöjen lanseeraamiseen. Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa on myös laajalla skaalalla etsitty keinoja kansalaisosallistumisen aktivoimiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoille on haluttu lainsäädännöllä sekä erilaisia vuorovaikutteisia verkko-osallistumisen käytänteitä tarjoamalla vaikuttaa hyvän hallinnon ja osallisuuskuulttuurin kehittämiseen, jotta voitaisiin torjua kansalaisten vieraantumista institutionaalisesta politiikasta. Vaikka nämä kaikki pyrkimykset ovat periaatteessa kannatettavia projekteja, kritiikiksi voisi kuitenkin todeta, että jo 1940-luvulta asti länsimaisissa liberaalidemokratioissa on lähes säännöllisesti keskusteltu poliittisen osallistumisen vahvistamisesta ja lisäämisestä. Tässä keskustelussa ainoastaan välineet näyttävät vaihtuvan. Mikäli korvataan 1940-luvun keskustelusta pelastajakone-radio 1990- ja 2000-lukujen pelastajateknologia-internetillä, havaitaan yksiselitteisesti, että vanha viini on ainoastaan uudessa leilissä. Mikään teknologinen ratkaisu ei pysty itsessään vaikuttamaan poliittiseen muutokseen, ellei hallitseva eliitti ole halukas jakamaan poliittista valtaa kansalaisten kanssa. Jos

osallistumisaktiivisuuden lisääminen säilytetään pelkästään puolueiden kontolle, riistetään samalla kansalaisilta omaehtoisien poliittisten toiminnan mahdollisuus. Tässä prosessissa internet voi osoittaa hyödyllisyytensä, koska:

... [digitaaliset] teknologiat mahdollistavat entistä interaktiivisemmän suhteen kansalaisten ja median välille. Kansalaiset omaksuvat aktiivisemmän suhtautumisen informaatioon – ei ainoastaan passiivisina katsojina hyväksyen kaiken, jota perinteinen massamedia syöttää, vaan pikeminkin osallistuen itse sisällöntuotantoon ja luoden uusia kiinnostavia ja luovia mediakäytänteitä. Seurauksena saattaa olla entistä innostuneempaa kansalaisuutta ja “semioottista demokratiaa” – kulttuurisen merkityksen “uudelleen koodaamista” ja “uudelleen muokkausta”. (Palfrey 2004 [www-dokumentti].)

Ainoastaan omaksumalla laajempi käsitelmä poliittisesta osallistumisesta, voidaan

ehkäistä käsitteen pilaaminen ja vieraannuttaminen elämismailman toiminnasta. Verkkovoimistamisen (net-empowerment) tärkein vaikutus on se, että se voi luoda kansalaislähtöistä autonomista ja autenttista poliittista osallistumista, joka vastaa hyvin uuden politiikan ideaaleja poliittisesta subjektiviteetista. Parhaassa tapauksessa online-politiikan poliittinen valta on luonteeltaan kommunikatiivista. Poliittisissa verkkokohtaamisissa sekä toiminta että vuorovaikutteinen keskustelu ovat poliittista osallistumista. Aktiivisesti toimivat rajat ylittävät julkiset areenat paikallisilla, kansallisilla ja globaaleilla tasoilla voivat, optimistisesti ajateltuina, vaikuttaa tilanteeseen, jossa “julkisuudet takaavat sen, ettei kukaan ‘omista’ valtaa. Se lisää todennäköisyyttä, että vallankäytöstä tulee entistä tilivelvollisempää suhteessa niihin, joihin se suoraan tai epäsuoraan vaikuttaa”. (Keane 2000, 88.)

Lähteet

Kirjat

- Anttiroiko, Ari-Veikko & Kuusisto, Päivi & Seppälä Jari (2005): Democratising e-Governance in the City of Tampere. In Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere. Tampere: Tampere University Press. s. 389-408.
- Arnstein, S.R. (1971): A ladder of participation in the USA. Journal of the Royal Town Planning Institute, s. 176-182.
- Bang, Henrik & Sørensen, Eva (1998): “The Everyday Maker: a New Challenge to Democratic Governance”. COS-raportti, No. 3.
- Beck, Ulrich (1994): “Reinvention of Politics” in Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.), Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order. Stanford University Press.
- Bennett, Lance W. & Entman, Robert M. (2001): Mediated Politics: An Introduction. In Bennett & Entman (toim.), Mediated Politics. Communication in the Future of Democracy. Cambridge University Press, Cambridge, UK. s. 1-29.
- Blaug, Ricardo (2002): Engineering Democracy. Political Studies 50:1, s. 102-116.
- Chadwick, Andrew (2006): Internet Politics. States, Citizens and New Communication Technologies. Oxford University Press. New York & Oxford.
- Dahlgren, Peter (2005): The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and deliberation. Political Communication 22:147-162.
- Donk, W. van de & Loader, B.D. & Nixon, P.G. & Dieter Rucht (toim.) (2004): Cyberprotest. New media, citizens and social movements. Routledge, London & New York.
- Gordon, Graham (1999), The Internet. A philosophical inquiry. Routledge. London & New York.
- Heller, Agnes & Ferenc Fehér (1988): The postmodern Political condition. Cambridge, Polity Press with basil Blackwell.
- Häyhtiö, Tapio (2004): Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina - demokraattinen kansalaisuus verkossa. Poliittikka 46:4.
- Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli (2005): Preconditions of democratic e-governance - A critical approach. Teoksessa Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere. Tampere: Tampere University Press. s. 409-448.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007a): Hard Rock Poliittikka! Journalismikritiikin vuosikirja 2007. Journalismien tutkimusyksikkö. Tiedotustutkimus 1/2007.

- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007b): Satunnaisesta poliitikkosta refleksiiviseksi toimijaksi. *Politiikka* 49:2.
- Keane, John (2000): *Structural Transformations of the Public Sphere*. Teoksessa Hacker, Kenneth L. & Kerkelä, Heikki (2004), *Yhteiskunnallisten muutosten käsitteellistämisestä*. *Sociologia* 41:2. 81-93.
- Lappalainen, Pertti (2005): *Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkömät*. *SoPhi* 98. Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä.
- Lindholm Arto (2005): *Maailmanparantajat: globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Gaudeamus. Helsinki.
- McCaughey, Martha & Ayers, Michael D. (2003) (toim.): *Cybercivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.
- Meikle, Graham (2002): *Future Active: Media Activism and the Internet*. Routledge, London.
- Micheletti, Michele, (2004): *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan
- Nieminen, Hannu (2004): *Kansalaisvaikuttaminen mediayhteiskunnassa - puheenvuoro tutkimuksen tarpeista*. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. s. 118-124.
- Paakkunainen, Kari (2005): *Risk awareness and politics on the Internet*. In Yndigeegn, C. & Waara, P. & Paakkunainen K. (toim.) *Internet, Interaction and Networking: Post-National Identities of Youth in Cities around the Baltic Sea*. Finnish Youth Research Network/Finnish Youth Research Society, publications 58 & Aleksanteri Papers 3:2005.
- Ridell, Seija (2004), *ICTs and the Communicative Conditions for Democracy*. In Mälkiä, Matti & Anttiroiko, Ari-Veikko & Savolainen, Reijo (toim.), *eTransformation in Governance: New Directions in Government and Politics*. Hershey: Idea Group Publishing. s. 85-108.
- Rättälä, Tiina (2004): *Osallistuako vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohdita monimutkaistuvassa demokratiassa*. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* (2004),4, s. 308-322
- Sassi, Sinikka (2000), *Verkko kansalaisyhteiskunnan käytössä. Tutkimus Internetistä ja uusista politiikan muodoista*. Väitöskirja. Viestinnän julkaisuja 3. Yliopistopaino: Helsinki.2000
- Seppälä, Jari, (2003): *Participation Palette - eDemocracy in Tampere*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Siisiäinen, Martti (2004): *Kansalais- ja järjestötoiminta*. Teoksessa Borg Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. s. 112-117.,.
- Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) (2004): *Towards Active Citizenship on the Net. Possibilities of citizen oriented communication: case studies from Finland*. *Journalism Research and Development Centre*. Department of Communications. University of Tampere. Publications Series C37/2004
- Tiedotustutkimus 28:3.

www-dokumentit

- Tampereen kaupunki. Luettu 27.1.2006. <http://www.tampere.fi/>
- Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Luettu 9.10.2005. <http://www.om.fi/20440.htm>
- Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko (2006), *Prekaariuuska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkójulkaisusarja 2006. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariuuska.pdf>
- Jakonen, Mikko (2005): *Verkko ja politiikka*. Megafoni, 27.9.2005. Luettu 9.10.2005. <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=293>
- Kansalaisvaikuttaminen tietoverkoissa. Luettu 10.1.2006. <http://www.om.fi/25801.htm>
- Kansanvalta.fi. Vaikuttajan tietopankki. Luettu 9.5.2007. <http://www.kansanvalta.fi/>
- Kansanvalta.fi-portaalihanke. <http://www.kansanvalta.fi/>. Luettu 20.1.2006. <http://www.om.fi/30562.htm>
- Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen - työryhmä (2003), *Loppuraportti*. Tampere toimeenpanee strategiaa. Luettu 9.10.2005. <http://www.tampere.fi/tiedostot/4VO5E8EVP/loppuraportti.pdf>
- Kuule kansalaista - valmistelevi viisaasti! - käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille. Valtiovarainministeriö 2005. Luettu 10.1.2006. <http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/fi/93548.pdf>
- Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa. *Selvitys kansalaisvaikuttamisen kanavista tietoverkoissa (2005): VM/Hallinnon kehittämisosasto, Työryhmämuistioita 2/2005*. Luettu 10.1.2006. <http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/fi/92435.pdf>
- Otakantaa.fi. Luettu 22.1.2006. <http://www.otakantaa.fi/index.cfm>
- Otakantaa.fi. Valtionhallinnon keskustelufoorumi. Luettu 9.5.2007. <http://www.otakantaa.fi/>
- Otakantaa.fi-foorumin esittely. Luettu 9.5.2007. <http://www.otakantaa.fi/sivu.cfm?idcode=tietoa&active=4>
- Otakantaa.fi ja valtioonhallinnon kuulemis- ja palautejärjestelmän kehittäminen. Luettu 23.1.2006. <http://www.om.fi/32846.htm>
- Palfrey, John (2004): *Internet Politics 2004: The Good, The Bad and the Unknown*. In *Personal Democracy Forum*. 12.7.2004. Luettu 10.10.2005. <http://www.personaldemocracy.com/node/184>
- Palkkatyöläinen 1.3.2005, *Ay-liikkeen liepeille syntyy uusi ryhmiä: Marginaaleissa kuhisee*. Nro 2/05. Luettu 20.1.2006. <http://www.palkkatyolainen.fi/pt2005/pt0502/p050301-t4.html>
- Osallistuminen, Tampereen kaupunki. Luettu 11.10.2005. <http://www.tampere.fi/osallistuminen/>
- Prekariaatti.org. Luettu 9.10.2005. <http://www.prekariaatti.org/>
- Prekariaatti.org-foorumit. Luettu 14.2.2006. <http://www.prekariaatti.org/keskustelu/>
- VALMA-valmistelufoorumi, Tampereen kaupunki. Luettu 5.1.2006. <http://www.tampere.fi/valma/index.html>
- Wikipedia. *Vapaa Tietosanakirja: Prekariaatti*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Prekariaatti>

Lehdet

Aamulehti 10.1.2007. Kymmenen saa syytteet makasiinien vappumellakoinnista. Palon tutkinta edelleen kesken. Satakunnan Kansa 2.6.2005. Keskustelun tyly lopetus pilaa Vammalan mainetta.

Tyrvään Sanomat 29.06.2005. Valtuusto herätteli henkiin kaupungin keskustelupalsta.

Tyrvään Sanomat 10.8.2005. Keskustelupalsta ei palaa kaupungin sivuille.

Viitteet

- 1 Portaali avattiin 22.1.2007 (kansanvalta.fi [www-dokumentti]).
- 2 Sähköisen kuulemisen periaatteiksi määritellään
 - i) sähköisen kuulemisen yhdistäminen muihin kuulemistapoihin,
 - ii) kuulemistavan sovittaminen kohderyhmän mukaisesti, iii) saavutettavuudesta ja käytettävyydestä huolehtiminen,

iv) luottamuksellisuuden ja henkilötietojen suojaamisen asianmukainen käyttäminen, v) sähköisestä kuulemisesta ja sen tuloksista tiedottaminen sekä vi) kuulemisvälineiden kehittäminen ja muokkaaminen asianmukaisella tavalla. (Kuule kansalaista - valmisteleviisaasti! - käsikirja virkamiehille ja viranhaltijoille, 16-18 [www-dokumentti] .)

Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi – poliittisen osallistumisen muutoksesta¹

TAPIO HÄYHTIÖ – JARMO RINNE

ABSTRACT
Occasional Politician
or Reflexive Agent –
on the Changes of
Political Participation

What is politics? The notion seems to be blurred in the whirlpool of transformations in societal conditions. Simply, there is a new orientation in politics; activity by the people instead of activity for the people. This *reflexive politics*, as that emerging phenomenon is called in this article, is challenging the older prevailing version of politics. We analyse how the political environment has fractured into a diverse, complex and multi-spatial networks. Big politics breaks into pieces and becomes a kaleidoscope of small, more personal politics. We illustrate this ongoing turn effecting on citizenship, on forms of political activities as well as on the channels of political participation with the help of empirical cases. This is done both from the perspective of old institutional politics and from that of new citizen-oriented reflexive politics.

Johdanto

Politiikan ja poliittisen käsitteet ovat monitahoisia. Niiden avulla viitataan kokonaiseen joukkoon ilmiöitä ja asioita. Poliitiikan tutkimuksen perinteessä puhutaan laajasta ja suppeasta politiikan määrittelystä (Paloheimo & Wiberg 1997, 44). Suppean näkemyksen mukaan politiikkaa redusoituu instituutioihin ja rakenteisiin, joissa tehdään poliittisia päätöksiä ja poliittista yhteisöä koskevia ratkaisuja. Poliitiikka voidaan kuitenkin määrittellä myös toisin. Laajaan politiikan käsitteeseen liittyvä olennainen aspekti on huomio, että politiikka voi olla myös liikettä ja toimintaa, jonka pyrkimyksenä on toteuttaa jonkin yhteiskunnallisen ryhmittymän tavoitteita ja päämääriä. Mikä tahansa toiminta ei tietenkään ole poliittista. Ollakseen poliittista, toiminnan on oltava päämäärähakuista ja reflektiivistä. Lisäksi poliittisen toiminnan kriteerinä on, että se on monenkeskistä (ks. esim. Jung XIV–XV,

1979). Sen pitää myös olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja sillä on oltava merkitystä ja vaikuttavuutta myös muille kuin toimijoille itselleen. Poliittinen toiminta on siten merkityksellistä vaikuttamista.

Politiikasta vieraantumisen ja osallistumisen passivoitumisesta on jaksettu kantaa huolta monissa maissa, myös Suomessa. Tässä artikkelissa pyritään avaamaan optimistisempi näkökulma tähän apatia-keskusteluun. Nähdäksemme ratkaisuja ongelman voittamiseksi etsitään liian yksipuolisilla keinoilla ja liian kapealta sektorilta ottamatta huomioon poliittisen ja yhteiskunnallisten olojen muutoksista johtuvia vaikutuksia osallistumisen tapoihin ja keinovalikoimiin. Tällaisia muutoksia ovat mm. vapaa-ajan lisääntyminen, globalisaatio, koulutustason nousu, väestörakenteen muutos ja ennen kaikkea viestintä- ja informaatioteknologian huima kehittyminen. Jälkitekollisissa yhteiskunnissa kehityksen suunta osallistumisessa on kulkenut omaehtoisempaan ja kansalaislähtöisempään suuntaan (Glasius & Kaldor & Anheier 2006, 19).

Poliittinen osallistuminen ja toiminta, samoin kuin näiden teemojen tutkimus, suuntautuvat ene-

¹ Kirjoittajat esittävät lämpimän kiitoksen *Politiikka*-lehden anonyymille arvioitsijalle arvokkaista ja hyödyllisistä korjausehdotuksista.

nevästi kansalaisten omiin yhteenliittymiin ja niiden toimintamuotoihin ja -keinoihin. Tämä viittaa postmodernissa politiikan teoriassa hellittyyn käsitykseen, että ihmiset pyrkivät toteuttamaan omia tärkeitä projektejaan ja samalla tavoittelevat autonomisuutta ja autenttisuutta oman elämänsä hallinnan suhteen (Heller & Feher 1989, Rinne 2004, 96). Oman elämän hallintaprojektien politisoiminen ja politisoituminen näkyy myös kansalaisuuden määrittelytematiikassa. Nykyään aktiiviset kansalaiset eivät tyydy hallintoalamaisen rooliin, vaan saattavat jopa pyrkiä diskursiiviseen kansalaisvaikuttamiseen (Salmikangas 2004, 61–62) ja näin tunkeutua puolueiden monopolisoimalle poliittisen toiminnan ja vaikuttamisen kentälle (Rättilä 2001, 197–198). *Satunnainen politiikointi* eli määrärajoittaiset äänestämiset ei tyydytä vaikuttamisesta kiinnostunutta refleksiivistä kansalaista. Ajatus kansalaisten laajemmasta mukaan ottamisesta poliittiseen elämään on luikerrellut myös poliitikkojen tajuntaan. Julkisten hankkeiden, kuten EU:n *Sinun äänesi Euroopassa* (www-dokumentti), *Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma 2003–2007* (www-dokumentti) sekä paikallisella tasolla esim. Tampereen kaupungin *VALMA-valmistelufoorumi* (www-dokumentti), avulla pyritään lisäämään kansalaisten äänen kuulemistä heitä itseään koskevissa päätöksissä, osallisuuden tunnetta ja yhteissuunnittelua.

Kansalaisten osallistumisessa ja osallistamisessa on erotettavissa kaksi toisilleen vastakkaista diskurssia, *hallinnollinen* ja *aktionistinen* diskurssi (ks. Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b). Ensiksi mainittu on julkisen vallan toimesta luotu osallistamiskanava, joka hyödyntää monissa tapauksissa nykyistä informaatioteknologiaa ja tietoverkkoja. Tavoitteena näissä hankkeissa on vahvistaa kansalaisten osallistumista ja näin uusintaa poliittisen yhteisön² identiteettiä (mt., Salmikangas 2004, 54) mahdollistamalla poliitikkojen ja kansalaisten *diskursiivinen dialogi*. Aktionistinen kansalaisuuskäsite puolestaan viittaa oma-aloitteisen ja kansalaislähtöisen mobilisoitumisen sekä osallistumisen, vaikuttamisen että toiminnan muotoihin. Tässä dis-

kurssissa vedotaan poliittisen toimintaympäristön fragmentoitumiseen kompleksiseksi multi-spatiaaliseksi verkostoksi (esim. Lappalainen 2005, 59), mikä aiheuttaa muutoksia poliittisessa toiminnassa. Kansalaiset itse tuovat esille poliittisen agendan asioita ja toimivat myös oma-aloitteisesti, osittain jopa poliittisen järjestelmän ulkopuolella ja joskus peräti sen kanssa kamppaillen. Lisäksi aktionistista toimintaa motivoi toisinaan halu kuulua jollakin erityisellä tavalla toimivaan ryhmään, jolloin merkittävä rooli motivaatiossa on osallistuvalla toiminnalla itsellään, ei pelkästään sen tuloksilla tai vaikuttavuudella (Rinne 2004, Rättilä 2004).

Tässä artikkelissa pureudutaan poliittisen osallistumis- ja toimintakulttuurin muutokseen, joka on johtanut uudenlaisen *refleksiivisen* politiikkakäsitteilyn ilmaantumiseen politiikan teorian käsittekartalle. Ymmärrämme refleksiivisyyden viittaavan sekä poliittisten epäkohtien ja asiakysymysten politisoitumiseen että niistä tehtävään poliittiseen arvioon, reflektioon, ja siitä seuraaviin toimenpiteisiin ja johtopäätöksiin. Refleksiivinen politiikka näin ymmärrettynä tarkoittaa intuitiivisesti ja vaistonomaisesti esiin nousevia politiikan muotoja ja keinoja, jotka poliittisessa arviossa saavat jäseny-neemmän toiminnallisen ilmenemismuodon. Pyrimme tuomaan esille, millaista politiikan teorian itsereflektiota refleksiivinen politiikkakäsitys edellyttää. Lisäksi muutosta havainnollistaaksemme viittaamme niin institutionaalisen politiikan rakenteisiin kytkeytyviin kuin kansalaislähtöisen refleksiivisen politiikan aineistoihin. Esimerkkitapauksemme liittyvät tietokonevälitteiseen viestintään. Taustalla on verkkoviestinnän vaikutusvallan kasvu, joka on mullistanut politiikan ilmiötä ja erityisesti julkisuustiloja tavalla, joka politiikan tutkimuksenkin olisi syytä ottaa entistä vakavammin.

Poliittisen toiminnan ideaalityypit

Poliittista vaikuttamista on sellainen toiminta, jossa kansalainen osallistuu yhteisönsä toimintaan eli pyrkii vaikuttamaan yhteisön asioihin ja kehityslinjoihin. Amerikkalaisen politiikan tutkijan Harold Lasswellin sanoin politiikassa päätetään ”*Who gets what, when, and how*”. Vaikuttamista on monenlaisia ja sitä voidaan harjoittaa monenlaisilla foorumeilla.

Perinteisesti poliittisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallistumisen tyyppiesimerkkinä pidetään äänestämistä vaaleissa. Suomalaisessa

² Poliittisen yhteisön käsitteellä viitataan tässä artikkelissa kaikenlaisiin poliittisiin yhteenliittymiin, joissa tehdään kansalaisia koskevia päätöksiä, sitoumuksia ja ratkaistaan toimintalinjoja. Käsitteen käyttöala on näin ollen laaja. (vrt. Kaldorin määrittelmä yhteiskuntasopimuksesta 2006, 69–70.)

edustuksellisessa demokratiassa kansalaiset voivat äänestää mieleistään ehdokasta edustamaan puolestaan niin valtakunnalliseen (eduskunta), paikalliseen (kunnan- tai kaupunginvaltuusto) kuin ylikansalliseenkin (EU:n parlamentti) edustuselimeen.

Äänestysaktiivisuus vaaleissa on pitkään ollut laskusuuntainen ja tätä on pidetty osoituksena politiikasta vieraantumisen tai peräti politiikanvastaisuutena. Huomio tulisi kuitenkin kiinnittää siihen, että poliittisen toiminnan keinot, tyylit ja motiivit muuttuvat yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Klaus von Beyme (1995) erottaa kolme erilaista sosiaalisen ajan periodia, joilla kullakin on omat erityiset piirteensä poliittisen osallistumisen ja toiminnan suhteen. Hän jakaa aikatyypit *esimoderniin*, *moderniin* ja *jälkmoderniin*³. Jaottelu on heuristinen, eikä sillä pyritä historiallisesti tarkkarajaiseen jaotteluun. Esimerkiksi suomalaisessa politiikassa von Beymen aikatyypit esiintyvät rinnakkain ja limittäin. Von Beymen luonnostelee jaottelua voi parhaiten mieltää weberiläisen ideaalityypin merkityksessä poliittisen toiminnan selitysmallina.

Esimodernin poliittisen toiminnan käynnistäväenä voimana ovat objektiiviset, kärjistyneet sosiaaliset ristiriidat. Jakolinjat poliittisten toimijoiden kesken ovat selvät ja kilpailevien ryhmien tavoitteet eroavat päämäärien osalta selvästi. Toiminta on ideologisesti vahvasti väritynyttä ja usein karismaattisten johtajien inspiroimaa. Esimodernin poliittisen toiminnan tarkoituksena ei ole vain nostaa ristiriitoja esille, vaan ottaa haltuun poliittinen valta joukkoja mobilisoimalla. (von Beyme 1995, 122)

Modernin politiikka on suhteellisempaa. Myös sille on ominaista ristiriidat eri poliittisten toimijoiden kesken, mutta ne ovat lievempiä. Poliittiset rakenteet ovat vakiintuneet ja politiikka tasapainoilee ylhäältä johdetun ja alhaalta nousevan mobilisaation ristivedossa. Moderni poliittinen osallistuminen edellyttää kansalaisten joukkovoimaa taakseen saadakseen uskottavuutta vaateilleen. Vaihtoehtoisten näkemysten esiinmarssittaminen ei silti ole yksilöistä lähtevää, vaan poliittista visiointia harjoittavat erilaiset ryhmittyvät, jotka ovat kiinnittyneet poliittisiin rakenteisiin (von Beyme mt., 122; Heywood 2004, 127; Lundbom & Rinne

2003, 189). Periaatteessa modernin politiikan mallinnus muistuttaa *edustuksellisen demokratian ideaa*. Erilaisia poliittisia toimintalinjoja esittävät toimijat kilpailevat kansalaisten kannatuksesta pyrkessään poliittisen vallan kahvaan. Tämä pyrkimys edellyttää keskusjohtoista organisoitumista ja väen mobilisointia. Modernien poliittisten toimijoiden tavoite on saada oma osuutensa valtaresursseista ja pyrkiä vaikuttamaan politiikan asialistoille ja päätöksentekoon olemassa olevien kanavien ja instituutioiden välityksellä. Keskeinen kysymys kuitenkin on: *Miten paljon kansalaisten pitää osallistua ja millaista osallistumisen viime kädessä pitää olla?*

Von Beymen mukaan jälkmoderni poliittinen toiminta ei kumpua mistään yksittäisestä yhteiskunnallisesta epäkohdasta, vaan se on sporadista, omalakista ja samalla kontingenttia; mikä tahansa aihe voi politisoitua (von Beyme 1995, 122, Lappalainen 2005, 64). Poliittisen toiminnan ja samalla osallistumisen motiivi nousee ihmisten huolestuneisuudesta ja halusta muuttaa asiain tilaa. Poliittisten ideologioiden inspiroimaa osallistumista ei juuri ole, vaan sen on korvannut asiakohtainen politikointi. Materiaaliset arvot eivät ole tavoiteltavan kärjessä, vaan tärkeämmäksi koetaan sellaiset tavoitteet tai arvot kuten ilmaisunvapaus ja elämänlaatu – toisin sanoen, oikeus päättää itse oman elämänsä suunnasta ja määritellä itselleen tärkeät asiat (von Beyme 1995, 122; Rinne 1999, 152–153).

Jälkmodernin poliittisen toiminnan tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan ihmisten asenteisiin sekä vahvistamaan ja politisoimaan tietynlaista elämisen ja olemisen tapaa. Konfliktien ja intressien yksilöityminen ei merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista horisontaalisesti. Tällaisen aktiviteetin ja mobilisaation perimmäinen tavoite on subjektiivisen hyvinvoinnin parantaminen – itse määrittelyn hyvän edistäminen ja elämän laadun parantaminen. Toisinaan vaikuttavuutta keskeisemmäksi nousee uusien ajatusten esiin nosto, arvojen tuominen julkisuuteen, innovatiivisten toimintamuotojen kehittäminen, sosiaalinen yhdessäolo ja keskustelut maailmankatsomuksista (Diani & Eyerman 1992, 7–8).

Vaaliosallistumisen kriisiytymisen syyt

Hyvin toimivassa poliittisessa järjestelmässä kansalaisille annetaan mahdollisuus osallistua ja hei-

³ Vastaavanlaisia luokitteluja demokratian eri tyypeistä, mutta selkeästi edustuksellisuutta painottaen on tehnyt mm. Bernard Manin (ks. 1997).

dän myös oletetaan osallistuvan yhteisöä koskevaan päätöksentekoon ja sen keskeisten arvojen määrittelyyn. Osallistuminen pyritään kanavoimaan järjestelmän rakenteisiin ja instituutioihin, jotta se olisi tehokasta. Tämä von Beymen mallintama modernin politiikan ideaali ansaitsee tulla tarkemmin pohdituksi, sillä sen avulla on mahdollista valaista käsillä olevan artikkelin argumentaatiota. Poliitiikan tutkimuksessa on perinteisesti otettu annettuna tietyytyypinen poliittinen osallistuminen. Oikeaa osallistumista on olla mukana demokraattista järjestelmää tuottavissa rituaaleissa. Vaaliosallistumista pidetään kaikkein merkittävimpänä poliittisen osallistumisen muotona. Kansanvaltaisen hallintokoneiston valintaan osallistumista pidetään kansalaiskunnan mittarina. Demokratialla tai demokratia-käsitteen käyttämisellä legitimoidaan poliittinen hallinta (Held 1997, 78). Äänestämisen itsetarkoituksellisenä funktiona on selvittää ja selkeyttää hyväksyttävän ja oikeutetun hallinnan kriteerit. (Heywood 2004, 220.)

Liberaalisten demokraattisten järjestelmien valitseva muoto on edustuksellinen demokratia, jossa kansalaiset voivat antaa edustajilleen valtuutuksen hallita sekä harjoittaa julkista vallankäyttöä vaalikauden ajan. Edustuksellisen demokratian asetelma tiivistyy lähtökohdiltaan edustajien ja edustettavien väliseksi dilemmaksi: kansan valtaa käyttävät valitut edustajat, jotka edustavat suurempaa samalla tavalla ajattelevaa ihmisjoukkoa. Kansalliset parlamentit nähdään siten kansan peilikuvaksi eli kansakunnaksi pienoiskoossa. (Held 1997, 81, Heywood 2004, 225–227, 233). Kuitenkin tätä demokraattisen edustuksellisuuden ideaa voidaan kritiikoida monestakin näkökulmasta, joista tässä mainitaan vain kolme kärjekkäintä. Ensinnäkin voidaan kysyä, onko määräaikainen satunnainen politikointi riittävää osallistumista, jotta poliittista järjestelmää voidaan pitää todella kansanvaltaisena. Useat minimidemokratian teoreetikot ovat puolustaneet satunnaisen politikoinnin riittävyttä poliittisen järjestelmän legitimaation takaajana (ks. tarkemmin Setälä 2003).

Monimutkaisten poliittisten päätösten tekeminen on minimiteoreetikkojen mukaan syytä jättää asiantuntevimille tahoille, sillä liika osallistuminen luo turbulenssia ja rauhattomuutta ja estää vakaan ennustettavuuden yhteiskunnallisessa elämässä. Minimidemokratia ei kuitenkaan enää vastaa kansalaisten odotuksiin julkiseen päätöksentekoon osallistumisesta. Tämä on huomattu myös poliitti-

sen hallinnon puolella, jossa on kehitelty ja kehitellään monipuolisempia kanavia kansalaisten osallistamiseksi yhteisöjensä kehittämiseen (esim. Sinun äänesi Euroopassa -portaali [www-dokumentti], Vanhasen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma [www-dokumentti], VALMA-valmistelufoorumi [www-dokumentti]).

Toinen kriittinen huomio edustuksellisuudessa on, että ehdokkaat eivät todella muistuta äänestäjäkuntaansa, vaan ovat keskimäärin heitä paremmin koulutettuja, paremmin toimeentulevia ja pysyvämmissä työsuhteissa. Lisäksi nuorimmat ja vanhimmat ikäluokat sekä naiset ylipäättään ovat ehdokkaiden joukossa aliedustettuina. Ehdokasettelussa näkyvä tendenssi voimistuu tarkasteltaessa valituksi tulleiden sosio-ekonomista asemaa sekä ikää. Edustajat eivät esimerkiksi kärsi laisinkaan henkilökohtaisesta työttömyydestä. (Tilastokeskus 2007 [www-dokumentti].) Edustajien kokemusmaailma poikkeaa varsin radikaalisti merkittävien, mutta aliedustettujen äänestäjäsegmenttien vastavasta. Miten edustavasta mielipiteen heijastumisesta tällaisessa tapauksessa oikeastaan voidaan puhua? Poliittisilla päätöksentekijöillä on päätäntävaltaa asioista, joiden ymmärtämiseen heidän kompetenssinsa ei riitä tai jotka ovat heille vieraita. Tällöin koko poliittisen koneiston uskottavuus horjuu ja kiinnostavuus osallistumiseen murenee. Vaarana on poliittisen järjestelmän fragmentoituminen ja politiikan siirtyminen rakenteista sosiaalisuuteen perustuvaksi toiminnaksi (Lappalainen 2000, 256). Mikäli todella halutaan edustajien olevan poliittinen yhteisö pienoiskoossa, ainoa luotettava tapa saavuttaa tämä tavoite olisi satunnaisesti arpoa edustajat.

Kolmas kritiikki kohdistuu edustajan mahdollisuuksiin ajaa äänestäjensä asioita luottamustoitmessaan. Esimerkiksi Suomessa äänestäjän kuluttajansuojan kannalta on huolestuttavaa, että yksittäinen edustaja kampanjoi joillakin vaaliteemoilla, joiden avulla hän pyrkii erottautumaan kilpailijoistaan ja soittlemaan vaalikansan sielun herkkiä kieliä. Vaalijärjestelmästä johtuen ehdokkaan saamat äänet menevät viime kädessä puolueen hyväksi, eikä yksittäinen edustaja juurikaan voi vaikuttaa puolueensa politiikkaohjelmien linjauksiin tai kannanottoihin. Lisäksi ehdokkaalle annettu ääni saattaa avittaa sellaista ehdokasta, jota äänestäjä ei missään tapauksessa olisi halunnut tukea.

Perinteisen instituutiokeskeisen poliittisen osallistumisen ja toiminnan kriisiytyminen johtuvat

pääasiallisesti kahdesta seikasta. Ensimmäinen syy on arvojen hiljainen vallankumous, jota erityisesti Ronald Inglehart on vuosikymmenten ajan seurannut. Inglehartin mukaan (1997, 35, 43) jälkimodernissa yhteiskunnissa on siirrytty materiaalisista arvoista jälkimateriaalisiin – ihmiset haluavat itselleen enemmän aikaa yksityisiin tärkeisiin elämänprojekteihinsa. Toinen syy institutionaalisen politiikan kriisiin on sen luonteessa. Etabloitunut politiikka kykenee huonosti, jos ollenkaan, reagoimaan yksittäisiin kansalaisia huolettaviin epäkohtiin. Lisäksi perinteinen poliittinen vaikuttaminen on hidasta, inkrementaalista ja kompromissihakuista. Poliittisen järjestelmän tehtävänä on kantaa huolta kokonaisuuden hallinnasta, ei kaleidoskooppimaisesta kansalaisten aloitteiden ajamisesta.

Manageriaalinen instrumentalismi politiikan ongelmana

Poliittisen järjestelmän oleelliset vaikuttamisen kanavat ovat erilaiset organisaatiot ja järjestöt, joiden välittämää osallistuminen ja vaikuttaminen ovat. Institutionaaliset ryhmittymät – puolueet, painostusryhmät, etujärjestöt – yrittävät koota, esittää ja myös generoida kannattajakuntansa toiveita (Heywood 2004, 233). Ne ovat poliittisen toiminnan ja osallistumisen paikkoja sekä mobilisaation lähteitä. Edustuksellisessa demokratiassa kilpaillaan kannattajien suosiosta ja tavoitellaan poliittista valtaa jäsenkunnan etujen ajamiseen. Poliittista valtaa ei sinällään arvosteta sen itsensä vuoksi, vaan siksi että sen avulla voidaan instrumentaalisesti toteuttaa tärkeiksi koettuja tavoitteita, vaikuttaa politiikan agendan muodostumiseen ja päästä osallistumaan päätöksentekoon (Palonen 2003). Instrumentaalisuuden vuoksi politiikan arvo riippuu viime kädessä sen tuotoksista ja siitä, miten hyvin ne ovat mitattavissa ja omaksuttavissa. Poliittikkaa voi näin ollen kuvata kustannustehokkaana ja parhaat käytännöt omaksuvana *manageriaalisen* hallintana (Kantola 2002, 295).

Tehokas poliittinen järjestelmä toimii sektorialisesti siten, että yhteiskunnan eri osa-alueista huolehtii siihen erikoistunut luottamushenkilöstö asiantuntevine virkamieskuntineen. Äänestäjät ovat satunnaisia poliitikkoja, joiden osallistumisen kuningashetket ovat äänestyspäivänä ja vaalikampanjoiden aikana. Vaaleissa äänestäjät käyttävät poliittista valtaosuuttaan. Puolueet muodostavat silti poliittisen eliitin – tai ainakin potentiaalisen

eliitin, mikä tarkoittaa puolueen asettaman kandidaatin mahdollisuutta tulla valituksi – käytännössä monopolisoimalla ehdokasasettelun. Pidettäessä kiinni uskomuksesta, että puolueet todellakin edustavat yhteiskunnan erilaisia ryhmiä suhteessa niiden kokoon, on helppo legitimoida puolue-edustus poliittisen vallankäytön perusteeksi ja hyväksyä hallinnon *auktorisointi arvojen allokoijaksi*.

Rakenteisiin ja instituutioihin kytkeytyvän politiikan etuna on yhteiskunnallisen kehittymisen turvaaminen ja yhteiskuntapoliittinen ohjailu laeilla ja muilla poliittisilla päätöksillä (Heywood 2004, 65). Institutionaalinen politiikka on intressimotivoitunutta ja luonteeltaan teleologista, jolloin ensiarvoisen tärkeää olisi eri ryhmittymien tarpeiden huomioiminen ja reagoiminen noudattaen julkikirjoittamatonta, mutta silti vaikuttavaa, edustuksellisen poliittisen järjestelmän sisäistä logiikkaa. Poliittinen osallistumien ja toiminta ovat tiukasti puolueiden kontrollissa samoin kuin järjestelmän tuotokset, vaikutukset sekä niiden allokonti ja distribuutio (esim. Paloheimo & Wiberg 1996, 131–132). Poliittikan suunnan ohjaus on järjestelmän portinvartijoiden käsissä, joiden kautta kansalaisten palaute kulkee poliittisen koneen syövereihin. Portinvartijoilla on politiikan asialistan muotoutumisessa keskeinen rooli. Ne päättävät, mitkä asiat kulloinkin ovat *riittävän* merkittäviä ollakseen julkisia poliittista ohjausta ja päättämistä vaativia asioita (mt. 132–133, vrt. Rinne 2004, 94–95).

Verrattuna jälkimoderniin perinteiset poliittiset toimintakeinojen ja -kanavien repertuaarit tuntuvat tylsiltä ja saattavat osaltaan edistää puoluepolitiikasta vieraantumista. Silti pitää huomioida, että valtaosa yhteiskunnallisesti merkittävistä päätöksistä tehdään edustuksellisissa rakenteissa. Pyrkimys tämän asiantilan säilyttämiseen on luettavissa myös Vanhasen hallituksen *kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman* (2003–2007) julkaisujen riveiltä ja rivien väleistä. Ohjelma pyrkii hyödyntämään *New Public Management* -näkemysten mukaista ajatusta julkisjohtamisessa. Kansalaisia pidetään subjekteina tarjoamalla heille mahdollisuutta tuoda julki tietojään ja käsityksiään poliittisen hallinnan suunnasta. (Salmikangas 2004, 62.) Osallisuutta tosin rajoittaa se, että poliittisen asialistan monopoli pysyy institutionaalisten toimijoiden hallussa. Tavoiteltu dialogi muuttuu ylhäältä alas suuntautuvaksi monologiksi (Glasius & Kaldor & Anheier 2006, 24), joka takaa ennustettavuuden poliittisen

järjestelmän ja yhteiskunnan tulevaisuuden kehityksessä. Kansalaisvaikuttamisen politiikka-ohjelmassa osallistumista kannustetaan oikeaan eli *vaaliosallistumisen* suuntaan, mikä tietenkin on etabloituneille poliittisille toimijoille edullista. Poliittinen osallistuminen tosin on tuomittu jäämään konventionaaliseksi, konservatiiviseksi ja konsensushakuiseksi.

Voidaankin kysyä, ovatko poliittiset puolueet enää parhaita tahoja kansalaisten mielipiteen välittämässä muuttuneessa maailmassa ja heijastuvatko kaikki merkittävät yhteiskunnalliset kannat todella poliittiseen päätöksentekoon niiden kautta. Kysymys on aiheellinen, mikäli vakavasti kannetaan huolta poliittisen osallistumisen, mobilisaation ja toiminnan aktiivisuudesta. Edellä on todettu puolueista asetettujen ehdokkaiden ja valituksi tulneiden edustajien tulevan eri maailmasta kuin vaalikansan. Ideaalityyppiseen keskivertoäänestäjään vedotakseen puolueen vaalistrategit muokkaavat vaalien agendan maltilliseksi ja konservatiiviseksi varoen ärsyttämästä myyttistä *Matti Meikäläistä* ja *Tuija Tavallista*. Lisäksi puolueissa varaudutaan vaalien jälkeiseen aikaan ja esiinnyttään vaalikampanjoissa konsensushakuisesti. Tästä syystä ei olekaan kummallista, että uusien ja aitojen poliittisten teemojen esiintuomisessa ovat viime aikoina kunnostautuneet nimenomaan jälkimodernit uudet poliittiset liikkeet ja verkostot (ks. Heller & Fehér 1988, 5) tai yksittäiset kansalaiset, jotka internetiä hyödyntäen politisoivat jonkin asian ja tuovat sen julkiseen keskusteluun (Lappalainen 2005, 9, Häyhtiö 2004).

Eräänlaisena antiteesinä *subjektiivisuuden* poliitikalle puolueet pyrkivät korostetun objektiivisuuden politiikkaan olemalla pragmaattisia ja hakemalla kustannustehokkuutta poliittisen järjestelmän hallinnointiin. Tällaisen insinöörin hintana tosin on poliittisesti inspiroituneen, ideologispuhaisen debatin ja vaihtoehtoisten politiikkavisioiden vesittyminen. Nykypolueiden toimia tarkastellessa on vaikea uskoa, että vielä muutama vuosikymmen sitten puolueet nähtiin jopa haitallisina yhteiskunnan koheesiolle ja yhtenäisyydelle.⁴ Tällöin poliittisten mielipiteiden kirjon pelättiin repivän juopia eri yhteiskuntaryhmittymien välille ja

aiheuttavan hajaannusta, ja puoluelaitosta pidettiin yhteiskunnallisten konfliktien aiheuttajana ja ylläpitäjänä. Visiottoman ja arvottoman politiikka-toiminnan ohjenuorana näyttäisi poliittisen kiihkoilun ja rabulismien asemesta nykyään olevan manageriaalinen hallinnointi kokonaisuuden maltilliseksi kehittämiseksi (Häyhtiö & Rinne 2007b, ks. Kantola 2002).

Refleksiivisten toimijoiden omaehtoinen politiikka

Perinteisen politiikan prosessien hitaus sopii huonosti nykyihmisen vauhdikkaaseen elämänrytmiin. Tälle ajalle kuvaavasti poliittiselle toiminta-areenalle on astunut kirjava joukko erilaisia toimijoita monenkirjavine tavoitteineen. Modernin eli instituutiokeskeisen politiikan teho perustui sen kyvyille mobilisoida tukijoukkoja ajatun politiikkaohjelman taakse. Myös yhteiskunnallisella luokka-aseamalla on ollut suuri merkitys politiikkaan kiinnittymisessä. Jälkimodernin aikana luokka-asemien paino sen sijaan vähenee ja vaikeammin ennustettavien tekijöiden merkitys kasvaa. Poliitiikan kiinnittymisen vaihtuvat syyt muuttavat myös poliittista toimintaa protesti- ja performanssiluonteisemmaksi (Siisiäinen 2003, 55–56). Kollektiivisen poliittisen toiminnan rinnalle ovat astumassa jälkimodernin glorifioimat subjektiiviset arvoalinnat, uusien elämäntapojen ja -tyylien esiinmarssi, yksilöllisten ratkaisujen korostaminen sekä asioiden tekeminen lähipiirissä ja oma-aloitteisesti.

Perinteisestä näkökulmasta tällainen asiakohtainen politiikka koetaankin helposti sporadisiksi, purkauksenomaiseksi ja jopa irrationaaliseksi (Häyhtiö & Rinne 2007b, Häyhtiö 2004). Subjektiivisesti koettuihin vääryksiin ja polttaviin epäkohtiin puuttuva poliittinen liikehdintä on usein yhdistetty yhden asian liikkeisiin. Tällaiset liikkeet syntyvät ajassa ja kukoistavat jonkin tietyn toiminnallisen periodin, eikä niillä ole yleispoliittisia tavoitteita tai vakiintunutta toimijarakennetta (Byrne 1997, 10). Asiakohtaisessa politiikassa paikallinen ja ajallisen toiminnan merkitys korostuu, samoin katalyyttinä usein on tunne kuulumisesta johonkin joukkoon. Refleksiivisen ja tilannekohtaisen toiminnan seurauksena motivoiva arvopohja poikkeaa perinteisen politiikan vastaavasta. Poliittisten kiistojen kontingenti esiinnousu johtaa tilanteeseen, jossa toimijoita mobilisoivat *totuudet* ja *arvot* ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristönsä

⁴ Itse puolue-termi viittaa useassa kielessä yhteiskunnan fraktioon ja puolen ottamiseen jonkin asian kannattamiseksi tai vastustamiseksi yhtenäisen kokonaisuuden kustannuksella (Apter 1963, 327).

sidottuja. (Lundbom & Rinne 2003, 186, vrt. Pulkkinen 1996, 45).

Yleispätevien ideologioiden ja arvojen korvauksessa kontekstisidonnaisella asiakohteisella politiikoinnilla poliittinen toiminta kieltää universaalien politiikkakäsityksen kuin myös universaalien poliittisuuden, mutta paradoksaalista kyllä, tilanteiden ja kontekstien ainutkertaisuus mahdollistaa minkä tahansa ilmiön politisoitumisen (esimerkiksi kevään 2006 Lordi-kohu, tästä ks. tarkemmin Häyhtiö & Rinne 2007c). Refleksiivisen politiikan näkökulma laajentaa politiikka-käsitettä koskemaan omaehtoisia, yksilöllisiä ja subjektiivisia valintoja, jotka ovat vaikuttaneet uudenlaisten poliittisen sitoutumisen ja vaikuttamisen tapojen esille nousemiseen. Refleksiivinen politiikka tarkoittaa 1980-luvulta lähtien ilmaantunutta kansalaisten identifiointimista poliittisiin vaihtoehtoihin, joita ei ole sovitettavissa *vanhan politiikan* eli puoluepolitiikan agendalle. Yksilöllistyvä politiikka ei perustu perinteisiin luokka- ja ryhmäjäsenyyksiin ja ideologisiin kamppailuihin, vaan subjektiivisesti koettuihin arkitodellisuuden ongelmiin (Paakkunainen & Hoikkala 2007, 140; 144, Peltola 2007, 85–86, Dahlgren 2005, 154, Micheletti 2003, 4–5, Hellsten & Martikainen 2001, 57–63, Beck 1995, 38–40.) Tämä tendenssi näkyy poliittisessa toiminnassa. Keinovalikoimat selittyvät pitkälti halutuilla päämäärillä. Politisoidut tilanteet nousevat esiin satunnaisesti ja niissä luodaan omasta kokemusperspektiivistä käsin odotuksia tulevaisuuden horisontteihin. (Häyhtiö & Rinne 2007b, Rinne 1999, 151.)

Refleksiivisen politiikan toiminnan muodoille on ominaista niiden järjestäytymättömyys ja mobilisoituminen verkostomaisena liikehdintänä, joka hyödyntää julkisuutta joko sitä itse tuottaen tai antaen aihetta uutisointiin. Toiminnallinen sosiaalinen verkosto kukoistaa lyhyen ja intensiivisen jakson hyödyntäen saamaansa julkisuutta provokatiivisesti luoden uusia konfliktiasetelmia, jotka hetkellisesti vahvistavat kuvaa vaikuttavasta toimijasta. Kuitenkin monet asiakohteiset ja yksilölähtöiset poliittiset interventiot eroavat sekä perinteisistä että myös ns. uusista yhteiskunnallisista liikkeistä paitsi toimintaohjelmansa suppeuden, niin myös ajallisen keston suhteen (vrt. della Porta 2005, 199–201, vrt. della Porta 2000, 241, ks. myös Crossley 2002, 4). Yhteistä uusille yhteiskunnallisille liikkeille ja verkostomaiselle liikehdinnälle on niiden post-ideologinen luonne sekä julkisuuden

merkitys poliittisen toiminnan ja mobilisaation resurssina ja käyttövoimana. Kannattajien kerääminen perustuu niissä kykyyn läpäistä median kentät ja tarjota ihmisille samastumiskohde, tai ainakin riittävän houkutteleva aihe, jonka ympärillä parveilla. Toiminta on usein sattumanvaraista spontaania protestointia, joka taktisesti perustuu asiakohteisiin vastakulttuurisiin interventioihin (della Porta 2000, 242). Lisäksi organisoitumisen resurssina ovat enenevästi uuden viestintäteknologian mahdollistamat tavat. Viestintäteknologia vaikuttaa myös liikkeiden ja verkostojen itseymmärrykseen ja kollektiivisten identiteettien tuottamiseen ja uusintamiseen. Monet ryhmät viittaavat itseensä verkkoliikkeinä. (Majava 2006, 80, della Porta & Mosca 2005, 168–169, 186.)

Omaehtoisen poliittisen toiminnan lisääntyminen ja vahvistuminen on tutkimusten valossa kasvava trendi (Häyhtiö & Rinne 2007a, Paakkunainen & Hoikkala 2007, della Porta & Mosca 2005). Osallistuminen järjestöjen toimintaan, poliittinen kuluttaminen ja muut *refleksiivisesti* esiin nousevat poliittikan keinot kasvattavat suosiotaan erityisesti nuorison keskuudessa. Samoin on laita tietokonevälitteisen viestintäteknologian poliittisessa käytössä (Peltola 2007, 85). Aktiivinen kansalaisuus toteutuu siten kansalaisyhteiskunnassa, joka joissakin yhteyksissä määrittyykin juuri eräänlaisena vastavoimana keskusjohtoiselle valtiolle vapaan ja omalähtöisen toiminnan paikkana, (Pulkkinen 1996, 19).

Kansalaisyhteiskunnan merkitys poliittiselle kansalaisuudelle korostuu, jos sen ajatellaan myös heijastavan yhteiskunnan erilaisuusrakennetta systeemi- ja yksilötasolla (Saukkonen 2005). Näin nähtynä kansalaisyhteiskunta edustaa aitoa moninaisuutta suhteessa poliittiseen järjestelmään, Se luo kanavan ja samalla mekanismin kansallisen koheesion ja integraatioon vahvistamiseksi, koska se mahdollistaa erilaisille yhteiskunnallisille ryhmityksille joukkovoiman käytön poliittiseen järjestelmään vaikuttamiseksi (Siisiäinen 2004, 115–116).

Inglehartin painottama arvojen hiljainen vallankumous on kuitenkin muuttamassa valtion ja kansalaisyhteiskunnan keskinäistä asetelmaa ja suhdetta. Kehittyneissä yhteiskunnissa privatisoitumisen ja individualisoitumisen trendit nakertavat tehokkaasti kansalaisjärjestöjen poliittisen vaikuttamisen potentiaalia. Nykytendenssi on yhteisöpäköinen suuntaus kohti yksityistä elämänsfääriä, ja

tämä näkyy myös kansalaisjärjestöjen muuttuvassa luonteessa, sillä ne ovat muuttumassa jäsenistönsä elämänprojektien näköisiksi harraste- ja yhdessä-olokerhoiksi (Siisiäinen 2004, 113). Omalähtöinen poliittinen toiminta leimataan helposti puuhaste-luksi vakavan vaikuttamisen asemesta.

Kansalaisia aktivoimassa: herääminen osallistamaan

Suhtautuminen politiikan tarjoamiin mahdollisuuksiin on tutkimusten mukaan muuttumassa kynniseemmäksi kansalaisten, erityisesti nuorten, keskuudessa. Tämä trendi näkyy myös Suomessa. Yhä useammat ovat sitä mieltä, että poliitikot ovat kiinnostuneita vain ihmisten äänistä mielipiteiden kuulemisen asemesta. Samoin usko politiikan positiivisiin vaikutuksiin omaan elämään, kuten myös usko oman vaikuttamisen mahdollisuuksiin on laskusuunnassa. Kansalaisten hämmennystä ja epätoivoisuutta omasta asemastaan kuvastaa se, että valtaosa silti ilmoittaa olevansa joko täysin tai joksienkin samaa mieltä siitä, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 17–18.)

Kansalaisten kokemaan huoleen on herätty myös politiikan instituutioissa ja perinteinen osallistumiskulttuuri on läpikäymässä muutosvaihetta. Julkisesti tämä pyrkimys esitetään huolena kansalaisten vaaliosallistumisen passiivisuudesta ja vieraantumisen politiikasta. Lääkkeeksi osallistumis-apatiaan on kehitelty keinoja vetää kansalaisia poliittiseen päätöksentekoon vaalikausienkin aikana lisäämällä dialogia päättäjien ja kansalaisten välillä. (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä 2002 [www-dokumentti]). Teoreettista tukea julkisen vallan hankkeille ammennetaan akateemisissa piireissä laajaa suosioita saaneista demokratiateorioista, joissa poliittisen järjestelmän uskottavuutta ja legitimitettiin pyritään vahvistamaan lisäämällä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua poliittiseen elämään. Erityisesti deliberatiivinen demokratiateoria, jonka mukaan hallinnan legitimitettiin voimistetaan lisäämällä läpinäkyvyyttä päätöksenteon valmistelussa, vaikuttaisi innoittaneen poliittisia päättäjiä. Kyseisen ajattelutavan mukaan päätöksenteon valmisteluun tulisi myös olla pääsy niillä kansalaisilla, joiden elämään tehtävät päätökset vaikuttavat. Tässä deliberatiivinen demokratia eroaa joistakin muista demokratiakäsityksistä, joiden

mukaan poliittisen yhteisön maantieteelliset rajat määrittävät inklusiivisuutta eli oikeutta poliittiseen osallistumiseen. ((Herne & Setälä 2005, 177–179.)

Aivan puhtasoppisia deliberatiivisten ajatusten inspiroimat osallistamiskokeilut eivät kuitenkaan ole. Deliberaatioon nimittäin kuuluu myös vaatimus avoimesta julkisesta keskustelusta, jossa perustelluin argumentti voittaa (mt. 177–178, Froomkin 2004, 15–16). Tällainen keskustelu muistuttaa Habermasin tunnetuksi tekemää ideaalia puhetilannetta (Habermas 1981) ja se liittyy myös hänen myöhempään diskurssietiikkaansa (Habermas 1990). Ongelmalliseksi habermasilaisen käsitteistön soveltamisen demokraattisissa osallistamiskokeiluissa tekee kuitenkin se, ettei sitä ole sinällään kehitetty demokraattista keskustelua ja osallistumista ajatellen; sen tavoitteena ei ole keskustelun volyymin lisäys, vaan ennen kaikkea yhteisymmärryksen löytäminen parhaasta argumentista. Viime kädessä habermasilainen diskurssietiikka voimistaakin refleksiivistä poliittista toimijaa poliittisen järjestelmän legitimitetin vahvistamisen asemesta, sillä se tarjoaa yksittäiselle kansalaiselle perustellun pohjan lisätä *itse-hallintiaan* (self-governance) ja toteuttaa omaa perusteltua elämänpoliittista projektiaan (Häyhtiö & Rinne 2007b, Froomkin 2005, 16).

Kansalaisosallistumisessa juuri keskustelun sisällön ja aiheiden rajoittaminen syövät hankkeiden uskottavuutta. Käytännöllisistä syistä kansalaisten ja hallinnon vuoropuhelun huolellinen rajaaminen on järkevää, sillä moniäänisestä ja tempoilevasta kakofoniasta on mahdoton löytää perusteltuja kannottoja päätöksenteon tueksi (Dahlgren 2005, 151). Lisäksi Yhdysvalloissa tehdyissä empiirisissä selvityksissä on todettu kansalaisten vierastavan ja vetäytyvän liian pluralistisista ja hajanaisista keskusteluista sekä välttävän osallistumista kärjekkäisiin debatteihin. Tämän selitetään johtuvan sillä, että osallistujat kokevat tietävänsä liian vähän kiistelystä asiasta, pyrkivän hakeutuvan keskusteluyhteyteen samanhenkisten kanssa sekä vierastavan ajatusta enemmistön esittämää kantaa vastaan (Witschge 2004, 119).

Osallistamishankkeiden puheenvuorojen hajanaisuus ja epäsuhtaisuus sekä sisällöllisesti että argumentatiivisesti johtavat tilanteeseen, jossa käytävää keskustelua mielletään merkityksettömäksi taustakohinaksi. Eräänlaisena piiloagendana osallistavissa hallintokokeiluissa on pyrkimys suit-sia ennakoimatonta refleksiivistä politikointia, jota

aito deliberaatio vahvistaa. Deliberaatioon nimitäin kuuluu kunnioittava suhtautuminen erimielisyyteen ja keskustelussa esiin nousseisiin perusteluihin eriaisiin mielipiteisiin (Witschge 2004, 110). Asiat, joita esimerkiksi internetin vuorovaikutteisiin keskustelufoorumeihin tuodaan, ovat järjestään ylhäältä määrättyjä. Kansalaisten omia aloitteita ei foorumeilla ole, ainakaan julkisessa kaikille avoimessa keskustelussa, mikä sopii edustuksellisen järjestelmän intresseihin. Agendan määrittelevät luottamusmiehet ja/tai virkamiehet, eivät kansalaisryhmät. Tämä periaate sopii huonosti, jos ollenkaan, deliberatiiviseen ajatteluun, jonka mukaan kansalaisilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa poliittisen agendan muotoutumiseen (Herne & Setälä 2005, 176–177). Kansalaiskeskusteluja käydään aiheista, jotka ovat leimallisen tarkoituksenmukaisia (sekä tavallisesti harmittomia ja merkitykseltään vähäisiä). Keskusteluagendan määrittelevät luottamushenkilöt ja viranhaltijat siten, että aiheet ovat edustuksellisen järjestelmän intresseihin sopivia ja sovitettavissa. Valitut keskustelunaiheet ovatkin luonteeltaan ja merkitykseltään poliittikan asialistan kevyemmästä päästä. (Häyhtiö & Rinne 2007a, Albrecht 2006, Blaug 2002; Rättilä 2004.)

Pyrkimyksenä ja visiona kansalaisten kuuleminen on kannatettavaa ja tervetullutta vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Kuitenkaan kansalaiset eivät ole tuntuneet ottaneen tarjottua kanavaa vaikuttamisen välineekseen. Poliittisen hallinnon tarjoamat keskustelupalstat eivät ole täyttyneet de facto aktiivikansalaisista, vaan ainoastaan kourallinen innokkaita on kirjoittanut näkemyksensä julki. Sama tendenssi näkyy niin valtakunnan tasolla otakantaa.fi-portaalin keskustelijamäärissä kuin paikallisen hallinnon masinoimilla osallistumisfoorumeilla (ks. esim. *Lapset ja nuoret keskustelun ytimessä* 14.02–2.3.2007 [www-dokumentti] ja *Tampereen kaupungin keskustelupalsta* [www-dokumentti]). Keskustelijamäärien vähäisyys interaktiivisilla alustoilla lienee yksi seuraus aiemmin mainitusta uskosta omiin vähäisiin kykyihin vaikuttaa asioihin. Toisaalta se vahvistaa myös kansalaisten käsitystä siitä, että heidän mielipiteitään ei edustuksellisessa järjestelmässä oteta vakavasti. Poliittisten luottamushenkilöiden ja virkamiesten ei tarvitse huomioida tai edes reagoida keskustelupalstoilla esitettyihin mielipiteisiin, aloitteisiin tai muutosvaatimuksiin (Häyhtiö & Rinne 2007a ja b). Seurauksena on myös kansalaisten kyynistyvä

käsitys osallistamishankkeiden tehosta ja vaikutuksesta, ja niiden vähättely viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden taholta (Leino 2006, Niemenmaa 2005, Häikiö 2005).

Osallistumisen klassikkoteorian (Arnstein 1974) mukaan ihmiset motivoituvat osallistumaan, jos he kokevat todella voivansa vaikuttaa. Tunne poliittisesta voimaantumisen (empower) johtaa siten vahvaan osallistumiseen julkiseen elämään ja poliittisen yhteisön asioihin. Käytännössä tämä tarkoittaisi kansalaisten ja poliittisten päättäjien yhteistyötä sekä kansalaismielipiteen näkymistä päätöksenteossa. Käytännössä osallistaminen luovii vastatuuleen, sillä se edellyttää poliittisen keskustelun sallimista, eli perustelevaa dialogia symbolisesta hegemoniasta ja oikeudesta määrittää, mikä on hyvä/oikein ja mikä on paha/väärin. Joissakin vuorovaikutteisissa verkkofoorumeissa keskustelu ”elää omaa elämäänsä” ja muistuttaa normaalia poliittista debattia sillä tavoin, että se muuttuu helposti käsittelemään jotakin muuta kuin ennalta annettua keskustelunaihetta tai poliittista toimeenpano-ohjelmaa. Tämän lisäksi refleksiiviset kansalaiset voivat pyrkiä muotoilemaan keskusteluagendaa uudelleen omilla vaihtoehtoisilla ohjelmanavauksillaan välittämättä keskustelun moderaattoreiden aloitteista ja ohjauksesta (ks. Häyhtiö 2004). Päätäjiltä ja virkamiehiltä vaaditaan kovaa henkistä kanttia asettua puolustamaan, perustelevaan ja mahdollisesti pyörtämään kulloinkin käsillä olevan asian valmistelua, eikä tähän useinkaan ole valmiutta. Esimerkiksi Vammalan kaupunginhallitus sulki toukokuussa 2005 kaupungin ylläpitämän keskustelupalstan poliittisen kansalaiskeskustelun käydessä ”turhan” kiivaaksi. (Ks. tarkemmin Satakunnan Kansa 2.6.2005 sekä Tyrvään Sanomat 29.6.2005 ja 10.8.2005).

Kohtaamisia julkisuudessa: osallistumisen muuttuvat paikat

Poliittisen keskustelun julkisuutta pidetään yksituumaisesti demokraattisten järjestelmien toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta välttämättömänä. Massamedialla on ollut jo pitemmän aikaa vakiintunut asema julkisuuden instituutiona, jonka toivotaan välittävän koko kansalle poliittisesti merkityksellisiä asioita. Joukkotiedotusvälineille on näin ollen säilytetty merkittäviä yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten kansalaisten sivistäminen, julkisen mielipiteen tuottaminen, kansalaisten ja vallanpitäjien

vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä poliittisen hallinnon toimien valvonta. On myös paljon odotuksia, että näitä tehtäviä voitaisiin hoitaa tehokkaammin ja kansalaislähtöisemmin internetin avulla (Dahlberg 2001).

Vielä 1980-luvulla lehdet sekä radio- ja tv-kanavat ylläpitivät oligopoliin kaltaisesti kansallisen julkisuuden areenoita, joiden puitteissa omaehtoisen kansalaisviestinnän toimintamuodot olivat varsin rajoittuneet (ks. esim. Nieminen 2001). Seuraavalla vuosikymmenellä kiihtynyt globalisaatio, kaupallisen media-alan nopea kasvu ja digitaalisen viestinnän yleistyminen vaikuttivat siihen, että kansalaisten kokemana mediamaisema murroksenomaisesti laajeni ja sai uusia muotoja. (Keane 2000, Kellner 2000, Nieminen 2004)

Nykyisin ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa erilaisten tiedotusvälineiden äärellä ja tuottavat myös itse mediasisältöjä vuorovaikutteisten viestintävälineiden, kuten internetin, matkapuhelinten ja digitaalisten kameroiden avulla. Poliittisesti on merkittävää, että verkottuneessa toimintaympäristössä toimijat voivat ensi kädessä päättää viestin välittämiseen liittyvistä keskeisistä seikoista, kuten siitä mitä, miten ja kelle viestitään. Suhteessa perinteisten joukkotiedotusvälineiden viestintägenreihin tämänkaltaista valinnanvapautta voitaneen pitää vallankumouksellisena. (Gillmor 2004.)

Poliittiset julkisuustilat eivät ole enää pelkästään kansalaisen ja hallinnon välisen suhteen välittämistä, vaan niistä on tullut myös politiikan tekemisen väline, kanava ja resurssi. Tämä tulee kenties parhaiten ilmi tarkastelemalla juuri edellä mainittua refleksiivistä politiikkaa. Tämän omaehtoisen osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen keskeisin muoto ja kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset voivat saattaa yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat myös individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettuutta. Näin se saattaa vaikuttaa myös toisten samansuuntaisiin valintoihin. (ks. Micheletti 2003.)

Poliittisen julkisuuden perinpohjainen murros niin rakenteen kuin sille asetettujen tehtävienkin osalta edellyttää tarkempaa analyysia myös siitä, mitä poliittisella julkisuudella nykyisessä tietoverkottuneessa maailmassa voidaan tarkoittaa. Jürgen Habermas teoretisoi vaikutusvaltaisessa varhaistutkimuksessaan ”Julkisuuden rakennemuutos” porvarillisen julkisuuden ideaalin, joka muodostuu kaikille avoimista sosiaalisista tiloista, joissa kansalaiset voivat keskustella pakottamatta yhteisistä julkisista asioista sekä kamppailla mielivaltaisista ja epäoikeudenmukaisista vallankäytön toimintamuotoja vastaan. Habermasin mukaan autonominen julkisuus tuottaa kriittistä pohdintaa, joka rationaalisen ”itseyttä” eli paremman argumentin voiman ansiosta kykenee määrittelemään asiakohdattaisen ja konsensuaalisen yleisen edun. (Habermas 1989.)

Vaikka Habermasin varhaisteoksen idealisoivaa tulkintaa on kritisoitu erityisen paljon siitä, että se ei käsittele millään tavalla vaihtoehtoisia julkisen elämän toimintatapoja ja -malleja, hänen ideaalinsa poliittisen *julkisuuden* käsitteen sisällöstä on säilynyt tutkimusta ohjaavana yleisenä tulkintana (Dahlgren 2005, 148). Poliitiikan tutkija John Keanen tutkimuksista voidaan löytää oivaa tarkennusta julkisuuden käsitteeseen ja julkisuustilojen muutokseen. Keanen mukaan modernin ajan käsitystä poliittisesta julkisuudesta ovat keskeisesti ohjanneet termien *julkinen* (public), *julkinen mielipide* (public opinion) ja *yleinen etu* (public good, public virtue) rantautuminen osaksi käytännöllistä poliittista kielenkäyttöä (Keane 2001, 70). Tämä diskursiivinen muutos tapahtui 1600-luvulla Englannin vallankumouksen myötä, jolloin kyseisiä termejä ryhdyttiin käyttämään despotismin (mielivaltaisten monarkkien ja oikeuslaitosten), ja politisoituvan kansalaisyhteiskunnan välisessä kädenväännössä sanan- ja painovapauden puolesta. (Keane 1991, 4–50.)

Keanen tulkinta poikkeaa habermasilaisesta käsityksestä oleellisesti, sillä se ei kuvaa poliittista julkisuutta itsenäiseksi systeemiksi. Sen sijaan poliittisen julkisuuden käsite tulee liittää laajasti kattamaan kansalaisyhteiskunnasta nouseva toiminta. Keanen mukaan poliittisen julkisuuden syntymiselle keskeistä oli, että alhaaltapäin alkoi muodostua käsitys siitä, että kirjoilla, pamfleeteilla, sanomalehdillä ja muunlaisella julkisen mielipiteen esittämisellä pystytään toimimaan ja vaikuttamaan poliittisesti. (Keane 1991, 23–24.) Poliittisten ”varhaisjulkisuuksien” toimijaryhmät halusivat yh-

teiskunnallisia muutoksia, jotka eivät olleet pelkästään vaatimuksia valtiokoneiston valtarakenteen muuttamiseksi vaan asiakohtaisia vaateita hyvän elämän tuottamiseksi. Ryhmät vaikuttivat kansalaisyhteiskunnasta esiin nousevan keskustelun ja julkisten mielipiteiden muodostumiseen erilaisissa julkisissa tiloissa sekä poliittisten haasteiden esittämiseen despoottisesti johdetuille valtiokoneistolle. (Keane 1991, 24–26.)

Onkin syytä kiinnittää huomiota habermasilaisen julkisuuden käsitteen ideaalityypin normatiivisiin ennako-oletuksiin, koska käsite on kyvytön teoreettisesti selittämään kansalaislähtöistä ”julkisen” politiikkaa.⁵ Institutionaalisen poliittisen järjestelmän ulkopuolella toimivat kansalaisryhmät eivät ilmaise poliittisia mielipiteitään konsensus-hakuisesti (ks. esim. Kellner 2000, Pietilä 2002). Ryhmien toiminnan motivoijana on subjektiivinen poliittisuuden kokemus. Sen syntymisen edellytyksenä on konfliktin, ts. poliittisen ongelman, kokeminen osana subjektin omaa elämäkokemusta.

Keanen poliittisen julkisuuden kehityshistoria tulkitssee kansalaislähtöisen julkisuuden politiikan kumpuavan kansalaisyhteiskunnan itseorganisoi-
vasta poliittisesta toiminnasta. Sen sijaan, että poliittinen julkisuus käsitettäisiin ainoastaan perinteisen massamedian puitteistamaksi yhtenäiseksi tietoisuudeksi, on teoreettisesti rakentavampaa pyrkiä tavoittamaan julkisuuksien monimuotoisuus ja vaihtoehtoiset ilmenemistavat. Tällä tavoin pystytään käsitteellistämään poliittiset julkisuudet informaatiota, kannanottoja, ongelmanmäärittelyjä ja kamppailuja välittäviksi tiloiksi, joita myös poliittiset kansalaisryhmät kykenevät hyödyntämään ja muodostamaan omaehtoisesti. (ks. Keane 2000, Kellner 2000.)

Lisäksi on huomattava, että myöhäismodernin toimintaympäristön realiteetit ovat vaikuttaneet siihen, että visiot yhtenäisestä poliittisesta julkisuudesta ovat ylipäänsä käyneet vanhentuneiksi. Ensinnäkin yksilöllistymisen ja globalisaation seurauksena esiin ovat nousseet mitä erilaisimmat poliittiset intressit, erilliskulttuurit ja toimijat, minkä vuoksi poliittisen kommunikaation kohderyhmät ovat entisestään epäyhtenäistyneet. Toiseksi nykyisen verkkoviestinnän myötä julkiset tilat, joissa poliittiset toimijat etsivät vaikutusmahdolli-

suuksia ja valta-asetelmia, voivat olla huomattavan erikokoisia, eriytyneitä tai päällekkäisiä ja toisiinsa linkittyneitä. Kolmanneksi on syytä todeta, että verkkojulkisuuksien monimuotoisuus ei ainoastaan laajenna, vaan myös hajaannuttaa julkisuustiloja, minkä seurauksena kansallisvaltio poliittisen viestinnän territoriona on käytännössä menettänyt merkityksensä. (Dahlgren 2005, 148–152, Bennett 2003, 17–18.)

John Keane on havainnollistanut näitä nykyisen julkisen elämän pluralistisia kommunikaatiomuotoja, joiden seurauksena julkisen ja yksityisen välinen rajamaasto on entisestään hämärtyneet ja asiakohtaisille politisoineille on ilmaantunut pelitilaa. (Keane 2000, 76–77, 84–87.) Keane jaottelee julkisuuden kolmeen periaatteessa toisensa läpäisevään kategoriaan, mikro-, meso- ja makro-julkisuuteen. Näistä mikro-julkisuus, viittaa tilanteisiin, joissa ihmiset keskustelevat keskenään tai pienessä piirissä mieltä polttavista kysymyksistä. Mikro-julkisuus on kansalaisyhteiskunnan eri ryhmittymien ja myös yksittäisten kansalaisten välille tuotettu julkisuuden tila, jossa erilaisia käsityksiä asetetaan vastakkain ja olemassa olevia tulkintoja haastetaan tuomalla peliin uusia näkökulmia. Meso-julkisuus vuorostaan vastaa Keanen hahmottelemassa mallissa perinteistä kansallisella tasolla toimivaa massamediaa. Se tavoittaa suuren joukon nopeasti, mutta asialistaa ei muotoilla kansalaisten välisessä kommunikaatiossa. Meso-julkisuuden tieto on suodatettua ja toimitettua. Makro-julkisuuden käsite puolestaan viittaa globalisoituneeseen julkisuuteen, jonka kentällä merkittävimmät toimijat ovat ylikansallisia viestintäalan suuryrityksiä (Keane 200, 78–80, Häyhtiö & Rinne 2007a.) Tietoteknologian avulla rajankäynti mainittujen julkisuustilojen välillä on ylittävissä napin painalluksella, ja esimerkiksi mikro-julkisuuden keskustelut saattavat lumipalloehtin vaikutuksesta päätyä makro-julkisuuteen. Tätä internetin ominaisuutta on hyödynnetty monissa politisoiduissa kiistoissa. Tunnettuja esimerkkejä ovat mm. Zapatista-liikkeen (ks. *Zapatistas Discussion Group* [www-dokumentti]) paikallisen kamppailun nostaminen nettivestarin symboliksi sekä Jonah Perettin (”My Nike Media Adventure” [www-dokumentti]) julkaisema sähköpostiviestien vaihto *Nike*-urheiluvälinevalmistajan kanssa., jossa yksittäinen kuluttaja globaalin julkisuuden avulla asettaa monikansallisen yhtiön kiusalliseen asemaan ja poliittisen kritiikin kohteeksi.

⁵ Ks. kuitenkin tulkinnat Habermasin ajattelun muuttamisesta hänen myöhäistuotannossaan (Kellner 2000, Rättilä 2000).

De-medialisaatio ja itsetuotettu julkisuus politiikan paikkana

Yksilöllistyneessä ja maapalloistuneessa arkikulttuurissa yksilöt joutuvat jatkuvasti itse arvioimaan, tuottamaan, sovittamaan ja suunnittelemaan oman elämänsä kulkua, sitoumuksia ja verkostoja. Yksilöllistyneiden yksilöiden identiteetit rakentuvat monimutkaisessa diskursiivisessa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksesta tulee poliittista yksilöiden kohdatessa riskejä, konflikteja, epävarmuksia ja epäoikeudenmukaisuutta. (Beck 1995, 27–29, 31.) Refleksiivinen politiikka nousee esille, kun yksilöt asia- ja tilannekohtaisesti pyrkivät kantamaan vastuuta näistä arkitodellisuuden ongelmista (Micheletti 2003, 33). Refleksiivinen politiikka ei näin ollen tarkoita ainoastaan uusien poliittisten kysymysten nousemista agendalle vaan kyse on myös henkilökohtaisten valintojen tee-se-itse -politiikasta (Hellsten & Martikainen 2001, 87), joka tavoittelee post-materialistisia elämänarvoja kuten vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonna. Julkisista poliittisista aktiviteeteistä tulee siten enemmän kuin vain keino jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Siitä tulee itsessään ekspressiivistä toimintaa, jonka avulla voidaan julkisuudessa osoittaa sitoutumista, kuulumista tai henkilökohtaisia arvovalintoja (Dahlgren 2005, 155, Rinne 2004, 84, Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b.)

Nykyinen tietotekniikan levinneisyys ja käytön helppous antavat tehokkaita työkaluja refleksiivisen politiikan toteuttamiseen. Perinteinen massajulkisuus voidaan helposti korvata itsetuotetulla, ruohonjuuritason julkisuudella. Teknologiaa hyödyntämällä aktiiviset toimijat voivat tuoda näkemyksiään julki haluamallaan tavalla. Kansalaiset voivat itse koettaa muokata julkisuudessa vellovaa agendaa osallistumalla siihen internetin välityksellä. Internetin tehokkuus viestimenä perustuu sen kykyyn mahdollistaa *horisontaalista viestintää* kansalaisten ja kansalaisryhmittymien kesken nopeasti, vaivattomasti ja edullisesti (Dahlgren 2005, 155). Silti mikä tahansa nettiin päättynyt kannanotto tai mielipide ei sinänsä automaattisesti ole refleksiivisen politiikan harjoittamista. Olennaista refleksiivisen politiikan muotojen määrittelyssä on, että sen on oltava tarkoituksellisesti tuotettua ja sillä on pyrkimys vaikuttaa vallitseviin asiantiloihin. Verkkoa käytetään erityisesti mobilisaation koordinoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen

(Lappalainen 2005, 80). Lisäksi internetin myötä julkisuuden ja yksityisen sfääri on monella tavalla hämärtynyt. Internetin mieltäminen julkisena tilana voi olla hämmentävää, koska sitä käytetään tavallisesti kotoa, työpaikalta tai koulusta käsin. Julkisuustila on näin ollen samanaikaisesti sekä yksityinen että kaikkien nähtävillä.

De-medialisaatioissa kyseessä voi periaatteessa olla kenen tahansa interventio julkisuuteen millä tahansa asialla ratsastaen. (Walch 1999.) Tee-se-itse -journalismi muuttaa median valta- ja tasapainosuhteita, sillä keskustelun avaukset ja aiheet ovat ainakin osittain karanneet perinteisen massamedian käsistä. Esimerkiksi kansalaisten mielipiteenvaihtoa verkossa on mahdotonta kontrolloida (Lappalainen 2004, 81). Viestinnästä on tietokoneiden mahdollistaman teknologian myötä tullut myös entistä kaksisuuntaisempaa. Joukkoviestimet pyrkivät haarukoimaan ja referoimaan kiinnostavia verkkokeskusteluja tai -liikehdintöjä myös omassa uutisoinnissaan. Mikro-julkisuuksien tuulien haistelusta on tullut osa mediatodellisuutta ja mediakritiikkiä. Useassa lehdessä referoidaan kiinnostavina pidettyjen ihmisten blogeja ja ovatpa toimittajatkin intoutuneet pitämään omia blogejaan ikään kuin vaihtoehtoista julkisuutta tarjoillen.

Tee-se-itse -politikointi on muuttanut käsitystä siitä, miten ja missä politiikkaa voidaan tehdä. Samalla se on sirpaloinut ja tehnyt merkityksettömiksi vanhalle politiikalle tyypilliset dikotomiat vasemmiston ja oikeiston ja julkisen ja yksityisen välillä (Hellsten & Martikainen 2001, 87–89). Yksilöiden subjektiiviset arvioinnit ovat refleksiivisen politiikan ilmiökentän edellytys, minkä vuoksi yksilöpohjaisista arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä on tullut poliittisesti entistä merkittävämpiä. Yksilöllistyneessä toimintaympäristössä oikeudesta määrittää oma elämisen tyyli, maailmankuva ja olla oma autenttinen itsensä on tullut poliittisia tavoitteita. Tämän vuoksi *henkilökohtainen on poliittista* edelleen yleisesti, mutta *politiikka on henkilökohtaista* erityisesti. Toisin sanoen poliittiseksi koetut asiat kietoutuvat henkilökohtaiseen autonomisen ja autenttisen identiteetin rakennukseen. Oman elämän hallintaprojekti nousee poliittiseksi projektiksi viimeistään silloin, kun sillä alkaa olla yhteiskunnallisesti laajempaa merkitystä. (Häyhtiö & Rinne 2007a, 2007b.)

Internetin ansiosta kuka tahansa voi murtautua julkisuuden eri tasoille, mikäli ajettavalla asialla on nostetta ja kannatusta myös muiden mielestä.

Kaiken kukkuraksi internet voi interaktiivisena mediana korvata oligopolisoituneen mediakentän tai vähintään esittää haasteen entistä keskittyneemmälle mediavallalle tarjoamalla vaihtoehtoista tietoa maailman tapahtumista (Lappalainen 2004, 82–83). Kanava virallisen totuuden haastamiseen on kaikkien ulottuvilla. Samoin on mahdollistunut aivan uudentyypinen kansalaisvalvonta, jonka voima perustuu nimenomaan tehokkaaseen julki-suustasojen läpäisemiseen. Tällaista netin ”pikkuväli-valvoo -potentiaalia” on vasta aivan hiljan alettu hyödyntää.

Esimerkkinä voidaan mainita vaalikampanjojen yhteydessä kansalaisten nettiin laittamat videot, joissa kuvataan poliitikkojen harkitseemattomia lausuntoja vaalitulaisuuksissa. USA:n vuoden 2006 kongressivaaleissa Virginiassa ehdolla ollut senaattori George Allen intoutui vaalitulaisuudessaan käyttämään rasistisia ilmauksia paikalla olleesta intialaistaustaisesta opiskelijasta. Allenin onnettomuudeksi tapaus päättyi videoituna internetin YouTube-sivustolle ja sieltä televisioon ja lehtien sivuille (*George Allen introduces ”Macaca”*, YouTube [www-dokumentti]). Senaattorin jälkikäteiset selittelyt souivat farssin ja äänestäjien arviointikyvyn aliarvioimisen ristiallokossa. Vahinko oli tapahtunut ja Alleniin kohdistui ennennäkemätön yksittäisten ihmisten ja kansalaisjärjestöjen vastakampanjointi. (ks. esim. Virginia United States Senate election, 2006 Wikipedia [www-dokumentti].) Allenin kielenkäyttö opiskelijaa kohtaan oli ratkaisevasti heikentämässä hänen mahdollisuuksiaan uusia paikkansa senaatissa. (*New York Times* 18.9.2006 [www-dokumentti]).

Suomalainen esimerkki kansalaisten valvonnasta on niin ikään YouTube -sivustolla levinnyt ja sittemmin poliisitutkintaan johtanut videotallenne kiinniotettua pahoinpitelevistä vartijoista (Häyhtiö & Rinne 2007d). Samoin kevään 2007 eduskuntavaaleissa Vaasan vaalipiirissä Kansallisen Kokouksen ehdokkaan kansanedustaja Petri Salon rasistiset kommentit somaleista tallentuivat kansalaisvalvojan kännykkäkameraan. Luonnollisesti Salon kommentit löysivät tiensä myös YouTube-sivustolle, jossa videosta tuli yksi katselluimmista suomalaisista ”vaalivideoista” SAK:n suurta kohua herättäneiden mainosten ohella (YouTube: Kokouksen Petri Salo somaleista [www-dokumentti]). Salo tietenkin lehtihaastatteluissa kielsi olevansa rasisti, vaikka salakuvaajan kuvatessa oli sattunut tokaisemaan, että somalit ovat huumeidenkäyttäjiä

ja työtä vieroksuvia. Tallenteen sisältö uutisoitiin 5. maaliskuuta ruotsinkielisessä Radio Vegassa ja TV-Nyttissä, minkä jälkeen suurin osa valtakunnan joukkotiedotusvälineistä kertoi asiasta seuraavien päivien aikana. Vaasan vaalipiirin pää-äänenkannattajissa salanauhoitus oli 7. maaliskuuta *Pohjalaisen* etusivun pääuutinen ja *Ilkassa* samana päivänä asiaa kommentoitiin kattavasti pääkirjoituksessa. (ks. esim. Pohjalainen 7.3.2007; Ilkka 7.3.2007.) Petri Salon YouTube-videota ladattiin katsottavaksi lähes 39 000 kertaa vaaliuurnien sulkeutumiseen mennessä. Vaikka edellisten vaalien äänisankari onnistuikin uusimaan edustajapaikkansa, hän menetti lähes 3000 ääntä edellisten vaalien tulokseen verrattuna. Nettisivujensa blogin ja vaalivalvojaisten lehtihaastatteluiden perusteella Salo oli erittäin epävarma kohun vaikutuksesta hänen henkilökohtaiseen äänimäärään (Petri Salo - kaikki jutut [www-dokumentti], Pohjalainen 19.3.2007, Ilkka 19.3.2007). Salon mukaan ”somalikohu” vaikutti myös siihen, ettei hän kykene tavoittelemaan uuden hallituksen ministerinsalkkua (Ilkka 19.3.2007).⁶

Uudenlaisesta kansalaisvalvonnasta kertovat tapaukset osoittavat, kuinka tietokonevälitteisessä kommunikaatiossa käyttäjä on itsekin aktiivinen toimija ja tämä avaa periaatteessa rajattoman bittivarauden sekä journalismille että politikoinnille.

Lopuksi

Olemme artikkelissamme analysoineet poliittisen toimintaympäristön monimutkaistumista ja monimuotoistumista. Tässä tilanteessa julkisen vallan tarjoamien osallistumiskanavien rinnalle kehittyvä fragmentoitunut multi-spatiaalinen verkosto, jossa kansalaiset toimivat omine aloitteineen ja vaikuttimineen. Puolueiden ja eräiden tutkijoiden muutosvastarintaiset kommentit, joiden mukaan internet ei ole aiheuttanut poliittista vallankumousta, kenties pitävät paikkansa, mikäli pitäydytään ”vanhan

⁶ Salon vaalimenestyksen perusteella voidaan myös esittää hypoteesi tutkimuskysymykseen, miksi radikaalioikeistolaiset puolueet eivät Suomessa menesty (vrt. Kestilä 2005). Näyttää nimittäin vahvasti siltä, että etnisiin kansanryhmiin kohdistuvat ennakkoluulot, stereotyyppiset mielipiteet ja muukalaisvihamielisyys kanavoituvat perinteisten puolueiden kautta, joiden riveissä yksittäiset ehdokkaat vaalikentillä keräävät kannatusta. Kohun seurauksena Salo mm. tokaisi, että ”[o]n se kyllä aivan merkillistä, jos ei enää tohdi jutustella äänestäjien kanssa” (Pohjalainen 7.3.2007).

politiikan” kulttuurissa, jossa politiikka määritellään suppean politiikkakäsityksen mukaan ja viestintä suuntautuu ylhäältä alaspäin. ”Vanhan” politiikan palautteenanto tapahtuu ainoastaan vaaleissa. Kaksisuuntaista viestintää ei näissä spekulaatioissa pidetä merkittävänä.

Artikkelissa kuitenkin tuomme ilmi, että itse asiassa myös osallistavan hallintokulttuurin hankkeet osoittavat, että edustuksellinen hallinto pyrkii kansalaisten kanssa entistä syvempään yhteistyöhön eli diskursiiviseen dialogiin. Kansalaisia haluttaisiin kuunnella myös vaalien välisinä aikoina. Tämä osaltaan avaa tiloja kansalaisten refleksiiviselle politikoinnille, mikä tosin toteutuu kovin huonosti julkisen hallinnon ylläpitämällä keskuste-

lukanavilla. Oma-aloitteisempaa ja yllättävämpää politiikkaa esiintyy kansalaislähtöisessä asiakohteisessa osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Vaikuttaa vahvasti siltä, että omaehtoinen refleksiivinen politiikka on haastamassa vaaliosallistumiseen perustuvaa poliittisen osallistumisen kulttuuria. Puheet kansalaisten poliittisesta passiivisuudesta ja apatiasta ovat ennenaikaisia ja kertovat enemmän puhujiensa politiikkakäsitysten rajoittuneisuudesta kuin politiikan kuolemasta. Artikkelissa tarkastellut osallistavan ja refleksiivisen poliittisen osallistumisen muodot, keinot, tavat sekä niitä valaisevat esimerkkitapaukset tolkullistavat keskustelua, jota Suomessa ja muualla maailmassa on touhukkaasti käyty kansalaisten poliittisesta passivoitumisesta.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Albrecht, Steffen (2006): Whose Voice is Heard in Online Deliberation? A study of participation and representation in political debates on the Internet. *Information, Communication & Society* Vol. 9, No 1, February, 62–82.
- Apter, David A. (1963) ”Introduction” teoksessa Eckstein, Harry & Apter, David A. (toim.) *Comparative Politics*. London, The Free Press, New York, Collier-MacMillan Limited.
- Arnstein, S.R. (1971): A ladder of participation in the USA. *Journal of the Royal Town Planning Institute*, 176–182.
- Beck, Ulrich (1994): ”Reinvention of Politics” in Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.), *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Stanford University Press.
- Bennett, Lance W. (2003), *New Media Power: The Internet and Global Activism*. Teoksessa Couldry, Nick & Curran, James (toim.), *Contesting Media Power – Alternative Media in a Networked World*. Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publishers. 17–38.
- Blaug, Ricardo (2002): Engineering Democracy. *Political Studies* 50:1, 102–116.
- Byrne, Paul (1997): *Social Movements in Britain*. Routledge, London and New York.
- Crossley, Nick (2002) *Making Sense of Social Movements*. Open University Press, Buckingham.
- Dahlberg, Lincoln (2001): Democracy via cyberspace. Mapping the rhetorics of three prominent camps. *New Media and Society*, Vol. 3(2): 157–177.
- Dahlgren, Peter (2005): The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication* 22:147–162.
- della Porta, Donatella (2005): Multiple Belongings, Tolerant Identities, and the Construction of ”Another Politics”: Between the European Social Forum and Local Social Fora. Teoksessa della Porta, Donatella & Tarrow, Sidney (toim.) *Transnational Protest and Global Activism*. Rowman and Littlefield, New York, 175–202.
- della Porta, Donatella & Mosca, Lorenzo (2005): Globalnet for Global Movements? A Network of Networks for a Movement of Movements. *Journal of Public Politics* 25/165–190.
- Diani, Mario & Eyerman, Ron (1992): ”The Studying Collective Action: Introductory Remarks” teoksessa Diani, M. & Eyerman, R. (toim.) *Studying Collective Action*. London, Newbury Park, New Delhi: SAGE Publications.
- Froomkin, Michael, A. (2004): Technologies for Democracy. Teoksessa *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*, Peter m. Shane (toim.). Routledge, New York and London, 3–20.
- Glasius, Marlies & Kaldor, Mary & Anheier, Helmut (2006): Introduction. Teoksessa Glasius, M. & Kaldor, M. & Anheier, H. *Global Civil Society 2005/06*. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 1–34.
- Habermas, Jürgen (1990): Discourse Ethics: Notes on a Program of Philosophical Justification. Teoksessa Benhabib, Seyla & Dallmayr, Fred (toim.) *The Communicative Ethics Controversy*. (MIT Press, Cambridge, Massachusetts)
- Habermas, Jürgen (1989): *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Translated by Thomas Burger. MIT: Polity Press.
- Habermas, Jürgen (1981): *Theorie des Kommunikativen Handelns I ja II*. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main.
- Heller, Agnes & Ferenc Fehér (1988): *The postmodern Political condition*. Cambridge, Polity Press with Basil Blackwell.
- Herne, Kaisa & Setälä, Maija (2005): Deliberatiivisen demokratian ihanteet ja kokeilut. *Politiikka* 47:3 175–188.
- Häikiö, Liisa (2005): *Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella*. Tampere University Press, Tampere.
- Häyhtiö, Tapio (2004): Tietoyhteiskunta identiteetti-projek-

- tina – demokraattinen kansalaisuus verkossa. *Politiikka* 46:4.
- Häyhtiö, Tapio & Keskinen, Auli (2005): *Preconditions of democratic e-governance – A critical approach*. Teoksessa Kasvio, Antti & Anttiroiko, Ari-Veikko (toim.) *e-City. Analysing Efforts to Generate Local Dynamism in the City of Tampere*. Tampere: Tampere University Press. 409–448.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007a): ”Do you Wanna be Heard?”, *Journal of Public Deliberation (tulossa)*.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007b): Poliittisen osallistumisen uudet tuulet: tietokonevälitteiset julkisuudet politiikan paikkoina. Artikkelikäsikirjoitus. Referee-prosessissa.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007c): Hard Rock Poliitiikka!. *Journalismikritiikin vuosikirja* 2007.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo (2007d), Internetistä potkua kampanjointiin, Vieraskynä. *Helsingin Sanomat* 6.2.2007.
- Inglehart, Ronald (1997): *Modernization and Post-modernization: Cultural and economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey:
- Jung, Hwa Yol (1979): *The Crisis of Political Understanding*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Kaldor, Mary (2006[2003]), Globaali kansalaisyhteiskunta – Vastaus sodan ongelmaan. Suomentanut Marja Lyytinen. Keuruu: Like.
- Kantola, Anu (2002): *Markkinakuri ja managerivalta: Poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä*. Helsinki: Loki-kirjat
- Keane, John (1991): *The Media and Democracy*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Keane, John (2000): Structural Transformations of the Public Sphere. Teoksessa
- Hacker, Kenneth L. & Dijk, Jan van (toim.), *Digital Democracy. Issues of theory and practice*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage Publications. 70–89.
- Kellner, Douglas (2000): Habermas, the Public Sphere and Democracy: A Critical Intervention. Teoksessa Hahn, Lewis (toim.) *Perspectives on Habermas*. Chicago & La Salle, Illinois: Open Court Publishing Company. 259–288.
- Kestilä, Elina (2005), Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle? *Yhteiskuntapolitiikka* 70:4. 357–374.
- Lappalainen, Pertti (2005): *Verkolla valtaa. Internet ja poliittisen kansalaistoiminnan näkymät*. SoPhi 98. Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä.
- Lappalainen, Pertti (2000): ”Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan – suomalaisen kansalaisaktiivisuuden tyylin ja niiden kontekstin muutoksista. *Politiikka* 42:2, 249–264.
- Lappalainen, Pertti (toim.) (1999): Tyylikästä kansalaisaktivismia. *Tampereen yliopisto, Poliittikan tutkimuksen laitos, julkaisuja 11/1999*.
- Leino, Helena (2006): Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka. Tutkimus Tampereen Vuoreksesta. *Acta Universitas Tampereensis* 1134. Tampere university Press, Tampere.
- Lundbom Pia & Rinne Jarmo (2003): Identiteetti ja poliittisuus radikaaliliikkeessä. Teoksessa Piritta Juppi, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkö (toim.). *Liike-Elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituuhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi
- Micheletti, Michele, (2003) *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. Palgrave Macmillan, New York.
- Majava, Jere Juhana (2006): *Suomalaisten weblogien verkosto keskutelevana julkisuutena*. Sosiologian pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Luettavissa: http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jjmajava/weblogit_julkisuutena.pdf.
- Manin, Bernard (1997): *The principles of representative government*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Niemenmaa, Vivi (2005): Helsingin Paikallissagenda. Tarina osallistumisesta ja suunnittelun subjektiivisuudesta. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 31* Espoo.
- Nieminen, Hannu (2004): Kansalaisvaikuttaminen media-yhteiskunnassa – puheenvuoro tutkimuksen tarpeista. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. 118–124.
- Nieminen, Hannu (2001), Suomalainen viestintämaisema ja eettinen pluralismi. Teoksessa Nieminen, Hannu & Sihvonen, Jukka (toim.), *Mediatutkimus – näkökulmia ja kartoituksia*. Turun yliopisto: Taiteiden tutkimuksen laitoksen julkaisuja, Sarja A, no 47. 67–100.
- Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami (2007): Tihentyvää sukupolvipoliitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Paakkunainen, K. & Hoikkala, T. Sukupolvipoliitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 36*, 8–81.
- Palonen, Kari (2003) Four times of politics: Policy, Polity, Politicking and Politicisation. *Alternatives: Global, Local, Political*, Mar/May 2003, Vol. 28 Issue/171–186.
- Peltola, Marja (2007): Konventioita ja vaihtoehtoja – nuoret muuttuvan yhteiskunnan poliittisina toimijoina. Teoksessa Paakkunainen, K. & Hoikkala, T. Sukupolvipoliitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 36*, 82–102.
- Pietilä, Veikko. (2002). Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44:4, 343–354.
- Pulkkinen, Tuija (1996): *The Postmodern and Political agency*. Hakapaino, Helsinki.
- Rinne, Jarmo 2004: ”Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden muuttuva toimintaympäristö”. *Futura* 2/2004.
- Rinne, Jarmo (1999): Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien poliitiikkaa. teoksessa Pertti Lappalainen (toim.) *Tyylikästä kansalaisaktivismia. Tampereen yliopiston Poliittikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999*.
- Rättilä, Tiina (2000): Deliberative democracy as public use of reason: what public? whose reason? Teoksessa Saward, Michael (toim.): *Democratic Innovation: deliberation, representation, and association*. London: Routledge.
- Rättilä, Tiina (2001): Kansalaistuva poliitiikka? Huomioita kuntalaisaktiivisuudesta poliittisena toimijuutena. *Politiikka* 43:3, 190–207

- Rättilä, Tiina (2004): Osallistua vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohia monimutkaistuvassa demokratiassa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* (2004),4, 308–322
- Salmikangas, Anna-Katriina (2004): Nakertamisesta hanke-toimintaa. Tapaustudkimus Nakertaja-Hetteenmäen asuin-alueen kehittämistoiminnasta ja liikunnan osuudesta yhteissuunnittelussa. *Studies in Sport Physical education and Health* 95. Akateeminen väitöskirja luettavissa: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studsport/9513917762.pdf>
- Siisiäinen, Martti (2004): Kansalais- ja järjestötoiminta. Teoksessa Borg Sami (toim.) *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisu 10/2004. 112–117.
- Siisiäinen, Martti (2003): Vuosituhannen vaihteen yhteiskunnalliset liikkeet Suomessa. Teoksessa Piritta, Juppi & Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkö (toim.). *Liike-Elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi
- von Beyme, Klaus (1995): Biopolitical Ideologies and Their Impact on the New Social Movements. Teoksessa Heller, A. & Puntsher Riekmann S. (toim.), *Biopolitics. The Politics of the Body, Race and Nature*. Avebury, Aldershot, England.
- Walch, Jim (1999): *In the Net. An Internet guide for Activists*. Zed Books, London & New York.
- Witschge, Tamara (2004): Online Deliberation: Possibilities of the Internet for Deliberative Democracy. Teoksessa *Democracy Online. The Prospects for Political Renewal Through the Internet*, Peter m. Shane (toim.). Routledge, New York and London, 109–122.
- www-dokumentit:**
- Gillmor, Dan (2004), *We the Media. Grassroots Journalism by the People, for the People*. Seabastopol, USA: O'Reilly Media. Open Catalog. Luettu 2.3.2007. <http://www.oreilly.com/catalog/wemedia/copyright.html>
- Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. <http://www.om.fi/20440.htm>. Luettu 8.3.2007.
- Lapset ja nuoret keskustelun ytimessä, 14.02–2.3.2007. <http://www.otakantaa.fi/kaikki.cfm?active=3>. Luettu 5.3.2005
- Otakantaa.fi: Valtionhallinnon keskustelufoorumi. Luettu 5.3.2007. <http://www.otakantaa.fi/index.cfm>
- Peretti, Jonah, "My Nike Media Adventure", <http://www.thenation.com/doc/20010409/peretti>. Luettu 6.3.2007.
- Petrin blogi – kaikki jutut. http://www.petrisalo.net/blogi_kaikki.html. Luettu 21.3.2007
- Saukkonen, Pasi (2005): Suomen poliittisen järjestelmän verkko-oppikirja. Päivitetty 17.8.2005. <http://www.valt.helsinki.fi/vol/spj/>
- Sinun äänesi Euroopassa. http://ec.europa.eu/yourvoice/index_fi.htm. Luettu 8.3.2007.
- Tampereen kaupungin keskustelupalsta*. <http://palvelut.tampere.fi/osallistu/keskustelu/>. Luettu 5.3.2007
- Tilastokeskus (2007): *Eduskuntavaalit 2007 – ehdokkaiden ja valittujen taustat*. Päivitetty 19.3.2007. Luettu 27.3.2007. http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_03-19_kat_001.html
- VALMA-valmistelufoorumi, *Tampereen kaupunki*. Luettu 5.3.2007. <http://www.tampere.fi/valma/index.html>
- Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä. [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/\\$file/osallisuusselonteko.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/$file/osallisuusselonteko.pdf). Luettu 8.3.2007.
- Wikipedia: Virginia United States Senate election, 2006. http://en.wikipedia.org/wiki/Virginia_United_States_Senate_election%2C_2006#Allen.27s_macaca_controversy. Luettu 9.3.2007.
- YouTube: George Allen introduces "Macaca". <http://www.youtube.com/watch?v=r90z0PMnKwI&mode=related&search=>. Luettu 12.3.2007.
- YouTube: Kokoomuksen Petri Salo somaleista. <http://www.youtube.com/watch?v=vzkGDrKD8js>. Luettu 18.3.2007.
- Zapatistas Discussion Group*. <http://www.zapatistas.org/>. Luettu 7.3.2007.

Sanomalehdet:

- Ilkka 19.3.2007. "Porvarihallitus on pläkkiselvä juttu"
- Ilkka 7.3.2007. Salolta lipsahti taas. Pääkirjoitus.
- New York Times 18.9. The 2006 Elections: the SENATE; Senate Is At Stake.
- Pohjalainen 19.3.2007. Petri Salo: Tuplapetrit eduskuntaan.
- Pohjalainen 7.3.2007. Petri Salo joutui kiusalliseen salanauhointukseen Vaasassa.
- Satakunnan Kansan 2.6.2005. Keskustelun tyyli lopetus pilaa Vammalan mainetta.
- Tyrvään Sanomat 29. 06. 2005. Valtuusto herätteli henkiin kaupungin keskustelupalsta.
- Tyrvään Sanomat 10.8.2005. Keskustelupalsta ei palaa kaupungin sivuille.

Temporal dimensions of reflexive Net-politics: Politicking on the Internet with monsters

INTRODUCTION

Our interest is to study emerging individualising political participation and activity on the Internet by analysing Finnish Net-protest campaigning mobilised against gossip journalism in May 2006. We contend that the case provides useful insights into the dynamics, patterns of change and the variety of political activity taking place on the Internet. Methodologically, we combine case material with research literature to build a theoretical framework in which individualising citizen initiated net-politics can be analysed. At first we set the case study in the context of *reflexive politics* (for the definition, see Introduction in this volume) that illustrates conflicts arising from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. As we understand reflexive politics, it refers both to the politicisation of private worries and issue-specific questions and to political judgement, and to outcomes resulting in action. Therefore the term reflexive politics provides an explanation of intuitively and instinctually emerging modes of politics that unfold in more an organised form of action in the subjective process of political judgement. Secondly, we focus attention on the motivation of the protest refracted through the lens of a *political consumerism* perspective that is a form of reflexive politics. Thirdly, we address the contention that a central form of participation, acting and influencing on reflexive politics is publicness, which helps citizens

1. Both authors have contributed equally to this chapter

get political issues close to their hearts, and to enter a more general consciousness. The Internet is reviewed as a space of micro-public spheres, through which self-made publicness has become a vital part for both media- and political reality.

From the standpoint of reflexive politics, we also show how the Internet features temporal flow. To identify the Internet-based changes in temporality, we stress that temporal relations of past, present and future are the key elements in making (political) action possible. However, in a computerised environment the passing of objective time is replaced by the experience of subjective time, which extends and crosses traditional boundaries related to space and time. As a consequence, on cyberspace new types of *we*-relations and shared meaning contexts can be constructed; and in differentiated *now*-moments various types of activities may take place. Thus, asymmetric and asynchronous cyber time has an impact on the features of political net-activity that is characteristically more changeable, surprising and innovative than traditional “real world” politics. Our research case gives us an opportunity to study how a fragmented, complex, multi-spatial environment transforms the repertoire and forms of citizen-oriented politics into more individualised ones. It is setting the scene for the emergence of a new type of political presence, subjectivity and interactivity.

LORDI-PROTEST AS A PHENOMENON OF REFLEXIVE POLITICS

Our research case as a phenomenon of reflexive politics resulted from a peculiar chain of events, in which we witnessed the political protest that exceptionally related to the Eurovision song contest.² Hard-rock band Lordi became a topic of debate, when it won Finland’s Eurovision televote selection in March 2006. It elicited a lot of conservative commentaries in various media. Overall, Lordi’s selection was considered a sacrilege and the band was accused of Satanism. When Lordi performed with their monster costumes in the final of the Eurovision

2. The Eurovision song contest is a camp-spirited television spectacle, though it features some political aspects. For instance, the contest has been part of a Finnish identity-building project since the 1960’s. The Eurovision song contest has also raised strong patriotic emotions in other geographical “border states”. (Pajala 2006).

song contest on May 20th and gained an overwhelming victory, the Lordi-discussion went in totally new directions. After the contest, the leader of the band, Mr. Lordi, made a strong appeal to the media to not publish unmasked photos of the band members. However, they were published within a few days in the European media.

In Finland, after Eurovision, daily newspaper *Aamulehti* was the first to publish Lordi's photo without monster make-up on May 23rd (see photo 1). The photo was attached to an article that discussed unmasked Lordi-pictures published abroad. Next in Finland on 24th May, *7 päivää* (7 Days)-gossip magazine, produced by the Aller Publishing Company, printed the unmasked photo of Tomi Putansuu (Mr. Lordi) on the cover. On the same day, daily newspaper *Hämeen Sanomat* attached unmasked pictures to a Lordi-article. Furthermore, on 26th

Photo 1. Tomi Putansuu on the cover of the German Bild-magazine on May 22, 2006. *Aamulehti* (the second largest newspaper in Finland) published the photo.

May *Katso!* (Look!) -gossip magazine, also by the Aller Company, printed the unmasked photos of the rest of the band. (Häyhtiö & Rinne 2007a, Wikipedia: Lordi.) In the following analysis we refer to the gossip magazines *7 Days* and *Look!* with English translations. The Finnish print media, in publishing the unmasked photos of national hero Lordi, caused a reflexive shock reaction among citizens, who were swept up in a surge of emotion stemming from the Eurovision song contest victory. People went on the Internet to express their feelings of

disappointment and anger. Suddenly the Lordi-photos were the subject of thousands of raging net-discussions. The online-discussions caused a web-protest emerging from micro-publics and targeting the press. (Digitoday 24.5.2006; Häyhtiö & Rinne 2007a.) The protest ranged from swarming³ to an individualised collective network employing creative styles of resistance (cf. Arquilla & Ronfeldt 2001, 12-13). The Lordi-campaign was very intensive in many respects although it lasted only a few days at the end of May 2006.

In the Lordi-case, *Boycott 7 Days-magazine* –petition caused the most massive swarming on the Net. The aim of the net-petition was to raise to the level of public discussion what the boundaries of good journalism are in respect of personal privacy. (Boycott 7 Days- magazine.) A covering letter for the petition of *Boycott 7 Days-magazine* published on a website served as a manifesto of the Lordi-campaign:

... [D]espite several appeals from Tomi Putaansuu (Mr Lordi) the magazine published a photo of him without a mask. Such behaviour shows bad judgement on behalf of the magazine, and also a lack of respect toward people's right for privacy. My greatest hope is, that by this petition we would be able to make the media think of the boundaries of good journalistic writing. Even though we have freedom of speech in Finland (most of the time I'm glad for it), we have got to draw a line.

To respect another person is a basic virtue. This article and the showing of a photograph was the decisive act from a magazine that I have always detested. Say no to this kind of news- and money-making.

By this petition I want to bring out, that everything is not acceptable in the actions of the media. May this petition help all those who want to maintain their right to privacy to some extent. Revelations could also be made within the boundaries of good taste.

(*Boycott 7 Days-magazine*. Translated from Finnish.)

3. Arquilla & Ronfeldt (2001, 12) define that “[s]warming occurs when the dispersed units of a network of small (and perhaps some large) forces converge on a target from multiple directions. The overall aim is sustainable pulsing – swarm networks must be able to coalesce rapidly and stealthily on a target, then disperse and redisperse, immediately ready to recombine for a new pulse.”

The number of signatures makes the petition the most important source of the protest rally. It gathered as many as 222 000 signatures in a few days.⁴ Due to the enormous number of signatures, it was suspected that they would have been forgeries, but most of the signatures were later proved to be genuine (Helsingin Sanomat 10.6.2006).

In turn, *Boycott Seven*-site pleads for both subscribers of *7 Days* and other readers of *Aller Magazines* to cancel their orders. The site offered links to cancellation of *Aller* magazine subscriptions. It also served as unofficial news agency of the protest by collecting “protest-news” from different media sources. In addition, the site encouraged people to give feedback via links to *Seven*’s online-discussion forum, editorial e-mail petition and web-feedback form. There were also links to the personal contact information of editorial staff, a template on how to refuse direct marketing of *Aller Magazines* and the *Turn the Seven Upside Down*-site.

Before the Eurovision song contest, *Votelordi.org* exhorted European rock fans to vote Lordi to victory. After the contest the site mobilised a culture jamming⁵ style of campaign, *Turn the Seven Upside Down*, which was changed to *Turn the Allers Upside Down*, after *Look!* published the picture. In addition to asking citizens to turn over magazines in their selling stands, it also invited them to send photos of their activity in the campaign to Yahoo!’s Flickr site, which offers free space for photo sharing. (*Votelordi.org* .) 153 photos were submitted by the end of May in the *votelordi’s photo* folder (Flickr-votelordi’s photos). The campaign turned out to be successful in launching a snowball-effect and “Lordi-copies” were turned upside down in almost every supermarket, store and kiosk.

Culture jamming also became concrete on the sites of *7 Days* and *Look!*, which were targeted by the virtual sit-ins, or in other words distributed denial of service attacks (IT-viikko 25.5.2006). Magazines had several server disruptions during the few days after the photo releases (IT-viikko 26.5.2006). The swarming multitude assembled on

4. The number of signatures is remarkable, when compared to the population of Finland (5, 3 million).

5. Wikipedia defines that “[t]he aim of culture jamming is to create a contrast between corporate or mass media images and the realities or perceived negative side of the corporation or media.” (Wikipedia: Culture Jamming).

the sites of the magazines. Both constant page clicking/reloading and filling the discussion forums and feedback forms blockaded sites' user interfaces. For instance, the discussion forum of *7 Days*, was flooded with about 2000 individual messages on 24th May. The next day, the site webmasters made an announcement that forbade both sending messages provoking denial of service attacks and filling the forum with repeated inappropriate messages. The announcement threatened people with IP address tracking and legal acts if they could not follow the new rules. (Digitoday 24.5.2006b.)

The editorial staff of *7 Days* and advertisers of the magazine were also targeted by activists. The magazine had to remove staff's contact information from their site because of the jamming of e-mail-inboxes (MikroPc.net 26.5.2006). However, a Lordi-activist managed to save the extracted contact information to another site, after which it was linked to the Boycott Seven-site. In addition, activists e-mailed advertisers demanding them to immediately cancel their advertising campaigns with the magazine. As a consequence *7 Days* announced their intention of considering legal action against their "stalkers", who, according to the magazine, disrupted private business in illegal ways. (Digitoday 31.5.2006; *ibid.* 30.5.2006a.)

On the subjective level the Lordi-campaign highlights the process of reflexive virtual politicisation that starts from the moment of self-understanding. An individual realises and constructs a particular type of consistent identity where authenticity and autonomy are elements of the integrity (see Heller & Fehér 1988, 42). For many people the victorious hard-rock band stood as a symbol of overcoming obstacles, and hence it was linked to their own personal identity-building process and to strengthening self-esteem (see Häyhtiö & Rinne 2007b, 348). Other like-minded individuals can easily be found on the Internet, and thus the formation of networks is straightforward and easy (Gurak & Logie 2003, 44-45). The birth of political groups within the Internet is contingent and random, but as an instrument it contains an enormous potential for any political movement or actionist network by offering the sense of belonging to people from different parts of the globe (cf. Diani 2000, 397). This particular potentiality of the Net should not be overlooked, because according to influential social movements studies (Melucci & Avritzer 2000, 509) the principle of belonging is

an essential part in the formation of any social or political movement, network, or group.

MOTIVATIONAL DRIVES BEHIND THE NET-CAMPAIGN

Even though the intensive Lordi-protest lasted only for few days, it also led to concrete results. Many of the magazine's advertisers⁶ recalled ads because of floods of e-mails demanding them to discontinue advertising. Companies feared that negative publicity would affect their business. (Digitoday 26.5.2006b; 26.5.2006c; 31.5.2006; IT-viikko 26.5.2006b.) In the online-discussions a common topic was the cancellation of subscriptions to *Seven Days*. However, a chief editor denied in her notice to commercial partners that the circulation of the magazine would be in decline (Digitoday 30.5.2006). On the basis of civic reaction it seems clear that sales of the "Lordi-edition" were low. It is also known that copies were pulled out in some stores due to customer demand (Wikipedia: 7 päivää). Under public pressure both *Aller*-magazines, *Seven Days* and *Look!*, had to apologise for publishing Lordi-photos and promised not to release any unmasked photos of the band members without permission (IT-viikko 26.5.2006a). The protest movement succeeded in incurring expense and weakening the brand image of *Seven Days* to such an extent that the magazine wants to forget the whole episode. It has removed Lordi-discussions and the apology of the chief editor from its web-site. (Katajamäki 2006, 87.)

Networking activity offers an ideal form for reflexive do-it-yourself-politicking. People as individuals may express their own ideas, gather support for their own interests and deal with their own worries and concerns. (Bennett 2004, 144-145; cf. Lappalainen; Baringhorst and Rättälä in this volume.) In the Lordi-case individuals made their own choices to act on the Net by signing a petition, jamming web-sites, pressuring journalists and advertisers etc., although they did not personally know each other. Michele Micheletti captures this form of citizen engagement with the concept of *individualized collective*

6. Travellink (a net travel agency), Olvi (a beverage manufacturer) and Dressman (a clothing retail chain) suspended advertising campaigns. Further, Altia (a beverage manufacturer) did not renew its advertising contract.

action that characterises different forms of political consumerism. According to Micheletti, the market is an arena for citizen-consumers, where they may act individually or in groups. Personal concerns, responsibility-taking and subjective choices motivate the projects of political consumerism, in which an individual makes some choices; and when others make similar choices based on autonomous, subjective judgements, this activity will bring about more far-reaching effects. A precondition of the accumulation of consumerist conflicts is various public spheres, which enable the emergence of loose networks around politicised issues. (Micheletti 2003, 14-36.)

The creative Lordi-campaign demonstrates that ad hoc-publics on the Net may be crucial for the politicisation of everyday-problems related to consumption. The Net as a tool provides both the spaces and means to publish the political micro-processes, that is to bring out topics that are personally (subjectively) felt to be important and worth promoting. The net also enables horizontal communication and allows people to take on the role of political agents pursuing a self-chosen political agenda on these open and free spaces (Häyhtiö & Rinne 2007b, 338). The Lordi-case features an outburst of more carnivalistic modes and forms of net-politics. It presents an alternative, pluralistic many-voiced approach in an attempt to unify the actors who come from different backgrounds (cf. Osterweil 2004, 504).

The Lordi-swarmling could be understood as political consumerism in a broad sense (see the Introduction in this volume; cf. Baringhorst in this volume). Practising critical judgment - "*[t]his article and the showing of a photograph was the decisive act from a magazine that I have always detested. Say no to this kind of news- and money-making*" - citizen-consumers politicised the purchase of gossip magazines and the publishing practices of commercialised journalism on the micro-public spheres of the Internet. In general, political consumerism has become more salient on the Internet's public spheres, because individualised citizen politics and engagement with politics have become easier (Garrett 2006, 206; Bennett 2006, 105-107; Baringhorst 2005; Micheletti 2003, 23; Scammell 2000, 354-355) and traditional mass media may also be giving more attention to the net-public spheres (Bennett 2006, 111-112, 118-120; see also Häyhtiö & Rinne 2007a, 134). The individual self-expression, belonging to networks and build-

ing ties in virtual micro-places enable people to transcend the normal limits and constraints of politics (physical, time, place and material resources) beyond the boundaries of any political system (Häyhtiö & Rinne 2006).

The virtual civic meetings and acts related to the Lordi protest reflect the individualisation of political participation and action emerging outside the formal organisations/institutions. Collective experience belonging to a networked group emerges when something is conducted together. Even signing a net petition is enough to constitute such an experience. A collectivity - and empowered multitude – arises due to action, and manifests itself in the representation of activity (McDonald 2006, 212-213).

VIRTUAL CO-PRESENCE AND TEMPORAL FLOW ON THE NET

The Finnish Lordi-movement shows how issue-specific episodes can politicise in the mediascape. In previously mentioned net-meetings, or discursive jam-sessions, Lordi-citizens opened up an arena, in which they rather soon realised they faced a shared problem, and they developed a free, horizontal, and open space for political action (cf. Garrett 2006, 211; Osterweil 2004, 496). A thoroughly commercialised press was considered as a rude actor who in its greed for earning more profits leaves such questions as people's right for privacy unattended. It is noteworthy that gossip magazines and the notorious *Aller Publishing Company* were attacked by Lordi-activists more intensively than daily newspapers, which managed to avoid the most passionate protest actions. The publication policy of *7 Days* was the main subject on various Finnish online discussion forums after the release of the Lordi-photos. There were flaming debates on justifications to publish the photos and the magazine's self-interest in maximising economic profits. Online discussion forums also spread links and information on forms of action that were considered useful in protesting about the gossip magazines and the *Aller Company*.

From the de-medialised point of view, the crossing of spheres can be facilitated by computer-mediated communication, enter-button or mouse-clicking. The public deliberations of the micro sphere

may even enter the macro-sphere by bringing about a "snowball-effect" which means the acceleration and accumulation of intensity of a controversial issue. Such a feature of the Internet has been taken advantage of in many politicised conflicts.⁷ The capability of political communication to permeate the levels of public spheres also brings forth the question of the communication tactics of reflexive politics (cf. Meikle 2002, 121). Computer-mediated communication enables the offering of information on a more individualised basis, exploiting time and opportunities and targeting special groups, which are vital to the forms of reflexive politics founding their activity on horizontal communication. The Lordi-case manifests in detail the strengthened power of narrowcasting in relation to broadcasting in today's citizen-oriented politics. Magazines were blamed for infringing subjective values and the personal right to privacy. The reason *Seven Days* was the main target of the campaign shows that for many people the magazine represented the most unpleasant features of gossip journalism (see Boycott 7 Days–magazine).

The whole protest was initiated by citizens, and it proceeded self-reflexively through on-line forums from person to person, from below and horizontally. As an interactive media the Internet could challenge and on some occasions even replace the centralised (and sometimes controlled or else censored) mass media by offering independent alternative information about the world's events (for this, see Paltmaa in this volume). As a channel of participation, action or mobilisation, it is going to have a huge impact on the content of the notion of political action (Häyhtiö & Rinne 2006).

As the Lordi-protest demonstrates, reflexive DIY-politicking has altered the notion of proper or relevant political activity (cf. Lappalainen; Baringhorst and Rättilä in this volume). It has challenged the traditional (often named institutionalised) political understanding of how and where political activity and participation can emerge (an

7. Well known cases are among others the emergence of the local struggle of the *Zapatista*-movement as the symbol of Internet resistance (Zapatistas Discussion Group) and the publication of the email exchange of Jonah Peretti (see Baringhorst in this volume) with the sports equipment manufacturer *Nike*. In the latter case an individual consumer brought embarrassment to a multinational company and set-up the company as a target of political criticism with the help of global publicness (*My Nike Media Adventure*)

interesting example of this newly emerged politicisation and politicking is so called net-piratism, see Hintikka in this volume). It has dwindled the old distinction of a left-right-continuum and made it insignificant, as it has done to those dichotomies concerning private versus public-debates. Individual subjective judgments are the corner-stones of reflexive politics, which means an almost infinite growth of personal policymaking in which personal autonomy plays a crucial part. Thus, in some respects, it seems that *personal is still political* in general, *but political is personal* in particular. (Häyhtiö & Rinne 2006; Häyhtiö & Rinne 2007b.) Easy, flexible, and informal access to de-medialised arenas for political involvement is what people are seeking nowadays. In individualised social reality - subjective values, life-style, attitudes, and motives are more and more steering the willingness and scope of political activity and especially the motives of participation. Anybody's attempt to control one's own life will turn into a political process, when the issue gains broader attention and resonates in a public group of likeminded people who are ready and eager to fight for their right to be (subjectively) right (ibid.; cf. Micheletti 2003, 22).

The most intensive phase of the Lordi-protest was at the end of May. In June the different forms of the protest quickly faded away. The last signature on the *Boycott 7 Days*-petition is dated May 28th when signature-collecting was discontinued. The "news" content of the *Boycott Seven*-site was released during the time period of May 24th - 31st. The photos of *Turn the Seven Upside Down/Turn the Allers Upside Down*-campaign were not submitted anymore on the *Flickr*-site in June. The online-forums of *Finland24.fi* -site were the most active forums for the Lordi-protest with thousands of comments. The intensity of swarming was clearly distinguished from the discussions in March and June. The attached tables represent the proportion of messages sent to two discussion forums. The information originates from the public statistics of *Finland24.fi*, which registers the volume of discussion openings in the forums (Tables 1-2). One discussion opening may include a myriad of responses. Both online-forums received thousands of messages in May 2006. It is confirmed, that more than 10⁷ 000 messages related to the boycott campaign and photo publications were sent to *Finland24.fi* in less than two days between May 24th-25th 2006 (Digitoday 26.5.2006a).

Table 1. Finland24.fi →Discussion →Music →Lordi:

Year	Jan	Feb	March	April	May	June	July	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec
2006			7065	725	60	37	45	13				

Table 2. Finland24.fi→Discussion→Music→Eurovision Song contest:

Year	Jan	Feb	March	April	May	June	July	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec
2006	93	35	1576	285	5062	108	30	23	13	6		
2005	43	250	16	16	705	11	3	5	3	10	31	5
2004	30	16	17	32	269	8	10	6	5	5	8	10
2002			15	43	96	6						

(Suomi24.fi→Keskustelu→Musiikki→Lordi→Tietoja palstasta ([www-document]);
 Suomi24.fi→Keskustelu→Musiikki→Euroviisut→Tietoja palstasta ([www-document]).

Individually steered collective meshing creates an actionist network and brings the element of subjectivity into politics. On the Internet the temporal dimensions of past, present, and future may blur, because of the nature of the media. In the real world acting together requires co-presence, i.e. sharing the same space simultaneously in the company of others (Nowak & Biocca 2003, 482). The Internet dislocates space from temporality, and allows people to share the same virtual space without necessarily sharing a real-time co-presence (Zhao 2004, 97). That is to stay in certain places where their *being there* converges but their *now* diverges, as is the case in on-line campaigns and discussions. Computer mediated technology extends both spatial and temporal limits/boundaries of co-presence. On the Internet, there are no objective *nows*, the time is experienced subjectively. Access onto the Net to join the company of others is virtual, and the presence is mediated on the Net. The virtual social realms provide individuals with a chance to establish new kinds of we-relationships in a mutually shared virtual meaning context (ibid. 92). The co-presence might be temporally not-coincidental, i.e. happening objectively in different times. Blurred temporal boundaries make the political action on the Net more fluid with respect to traditional political activity and fits better with the idea that there are no single dominant or objective cleavages causing the

Table 3*. Finland24.fi→Chat →Music→Lordi:25.5.2006 ≈ 10 pm.

Topic	Time											
Are we going to burn tomorrow	22.18	22.19	22.20	22.22	22.23	22.20	22.20	22.21	22.26			
MTV3 ten o'clock news... 10+actions	22.18	22.20	22.22	22.23	22.25	22.25						
To the news	22.19	22.22	22.23	22.25	22.22	22.23	22.25	22.25	22.33	22.23		
CRIMINAL ACTIVITY	22.22	22.23	22.26	22.27								
Petitton-site overloaded	22.23	22.24	22.25	22.42	22.47							
Let's make Seven go bankrupt	22.23	22.25	22.25	22.25	22.26	22.27	22.30					
naive people	22.25	22.26	22.28	22.59	22.27	22.29	22.52					
NATIONAL HEROES	22.26	22.28	22.30	22.37	22.28	22.33						
Yeah, a new god has been born	22.26	22.28										
I'M GONNA BURN MYSELF TOMORROW	22.26	22.27	22.28	22.28	22.33	22.29	22.36	22.29	22.32	22.34	22.54	
LINK	22.27	22.28	22.28	22.29	22.30	22.30	22.36	22.34				
To those who threatened to burn	22.28	22.30	22.35	22.32	22.32	22.43						
PEOPLE!	22.28	22.31	22.31	22.32	22.33							
That address of the petition	22.29	22.30	22.31									
WHERE DO I GET SEVEN T-SHIRTS?	22.30	22.31	22.33	22.40	22.32	22.37	22.43	22.58				
SEVEN WAS FIRST	22.30	22.31	22.31	22.32	22.34	22.35	22.39	00.19	22.46	22.08	22.07	
Yeah right	22.31	22.33										
For real!!!	22.31	22.33	22.35	22.40	22.41							
Great, Seven!	22.31	22.33	22.36	22.33	22.34	22.35	22.44	22.44	22.44			
How to get revenge on the publishers of the photos	22.34	22.43										
NEW CHRIST/ANTICHRIST!!	22.35	22.38	22.38	22.40	22.40	22.41	22.44	22.57				
No ads to the Aller Magazines	22.36	23.23										
Cancel your seven subscription	22.37											
BOYCOTT	22.37	22.41										
Situation at 9 pm.	22.38	22.39	22.40									
Ten points to MTV3!	22.38	22.39	22.40	22.45								
as I told	22.41	22.43	22.47									
Tomorrow I'm gonna cancel my Seven subscription	22.42	22.43	22.44	22.50	22.52	22.55	23.01					
Tomorrow I'm gonna subscribe to Seven	22.43	22.47										
Come on PEOPLE!	22.43	22.45	22.46									
Let's change the World	22.43	22.45	22.46	22.48	23.05	22.47	22.52	22.49	22.50	23.04		
As I told	22.44	22.46	22.51	22.45	22.54							
LORDI'S APPEAL	22.45	22.46	22.49	22.52								
REVENGING TOMORROW?	22.46	22.48										
IT'S GONNA BURN AT SEVEN'S EDITORIAL OFFICE	22.46	22.48	22.50	22.55	23.12	22.59	23.08					
BOYCOTT –Seven magazine !!!	22.46	22.55										

*Topics of discussion translated from Finnish by the authors.

political conflicts. Rather politicking seems to reflect on and correspond to individual life-styles and so it is an important constitutive element in building political identity (Melucci & Avritzer 2000, 518-519; cf. Bennett 2004, 127).

The following samples from the popular on-line-chat forum Finland24.fi show how the blurred temporal constraints were crossed and polyphonic discussions transformed into a discursive debate being political action *per se*. Addresses, replies, and remarks that constitute the discussion were not taken in the order of normal dialogue, rather they quite randomly preceded and followed each other, and still they somehow managed to mesh around the topic in a sensible manner.

The discussion was intensive and topics were coherent, even though the participants were not in the same spatial and temporal locus. It shows that the Internet as a tool, as well as a virtual space, allows collective action, in which each participant may join in different times and tune their actions in despite of their separate locations.

The Internet as a virtual space radically alters the understanding of how time affects politics by stretching the understanding of the spatial and temporal co-location of two or more individuals (Zhao 2004, 92, 96). Up to now, politics has been considered as an inter-subjective social and collective activity which channels the interests of many and organises the pursuit of their own ends. The necessary premise for any joint activity by a multitude of people is simultaneous spatial-temporal co-presence (see *ibid.*, 95; Zhao 2006). Actors must share the same space at the same time in order to show the power of the masses. Demonstrating, mass actions, reclaiming the streets, even voting in a parliament gain their effectiveness from this source. The crucial point here is; co-presence shapes both the lines and places of action. It constitutes a world as a place for politics⁸. This requires, of course, sharing the same place and time and synchronised actions.

8. According to Hannah Arendt, the world (*Welt*) is constructed through action between actors. In her own vocabulary, this is what she called *inter-est* (between beings). This inter-place separates subjects from each other, and simultaneously enables them to share the same spatial temporal space (Arendt 1958; Parvikko 1996; Segerberg 2005). In this space different interests collide and politics emerges through the clashes of plural opinions. To construct a world it is necessary that it is constructed at the same time between subjects. Nick Crossley (1996), for instance, claims that intersubjectivity itself constitutes a world, or more precisely, inter-world. In this inter-world intersubjectivity is possible when subjects are trying to tune in their act while sharing the same spatial and temporal horizon.

On the Net, however, demonstrating the power of the masses can be temporally and spatially unsynchronised. Every actor is capable of taking part in collective action at the preferred moment from whatever spot that has Internet access.

The transformational potentiality of the Net with regard to collective action and influence could be described as revolutionary. Earlier, collective activity was characterised by action that happens intersubjectively in shared space and partakers were by definition consociated contemporaries. Being not physically there, but acting at a distance through the Net co-presently, empowers such collective action that may consist of a single act done by atomistic individuals throughout the world (Zhao 2004, 96). It is no longer necessary to share the same place to utilise collective pressuring, or employ the power of the masses (as virtual sit-ins, e-attacks and the like so clearly demonstrate). Still, activities of that kind require very precise temporal synchronising to be at their most efficient. Yet, temporal flexibility expands in some other forms of net-politics. In campaigns, such as the Lordi-protest highlighted earlier, consciousness of the present now is not necessarily the objective now for all participants of collective action. The awareness of the now's temporal being, that is grasping the enduring present now as a temporal object that exists in time, could be different for each participant due to the virtual nature of the sphere of activity which is accessible from every subject's own temporal horizon. The participation takes place from the standpoint of a myriad of different present-nows because virtual time is beyond objective time, and the now-moments are asymmetrical in respect of the objective real-world's nows. A message could be sent to an on-line forum or chat-room, and it may receive an almost immediate response, or the response is given after a long delay. Yet, all replies and responses are, in combo, constructing a reciprocal sense of sharing the same place and doing something together. On-line-discussions constitute a world between subjects in cyber-space and constructed virtual space in which intersubjectivity⁹ may emerge regardless of the limitations of being in the here-and now (cf. Zhao 2006, 462-463).

9. The nature of Net facilitated intersubjectivity and co-presence in cyberspace is, in some commentaries, regarded as being something more or less imperfect, compared to co-presence in the real, physical world. According to Zhao virtual co-presence (or tele-co-presence as he calls the phenomenon) is mediated and thus truncated

CONCLUSION

In current political arenas the role of the Internet is crucial. Various uses of the Internet facilitate different civic and individually organized networks and help to introduce their aims and strategies, and to outreach target groups and members of the public. Also it is more efficient to run the core tasks of campaigning projects, such as communicating with supporters, coordinating events in the field, organising crowds in fast-breaking situations, reacting quickly to breaking news, and gaining publicity for their issue. User friendly applications offer efficient tools for horizontal interaction and carry out a variety of forms of reflexive politics. The traditional publicity of the mass media is easily replaceable by self-produced publicness from the grass-roots-level. From a de-medialised point of view, issues may be approached just in the form in which message senders want. The effectiveness of the Internet is based on its' potential to empower that horizontal communication between individual and different groups (Dahlgren 2005, 155). Everyone with access to the Internet may try to participate in public discussions and shape their agendas on on-line forums.

The Lordi-campaign is an exemplary case of the reflexive re-invention of politics and the political that took gossip journalism as its target. Protest emerged on the Internet around the self-organised network which consisted of separate individual actors. The network adopted such actionist tactics that by right could be called individualised innovative resistance. The network's actionist repertoire include public appeals, boycotts, buycotts, sharing and publishing information online and on websites, the gathering of action networks, and pressurising the employees and commercial partners of the magazine by a massive avalanche of emails. Also culture jamming was playing a rather visible role in the network's actions (virtual sit-ins, turning magazines upside-down in the selling stands and sending photos of these events to Internet-galleries). *7 Days*-magazine held virtual takeovers and put pressure on the protestors by claiming that they

(Zhao 2004: 96; see also Williams (2006). For an alternative reading concerning the nature of virtual presence, see Marion Hamm (2005). Unfortunately, in this chapter it is not possible to analyse these various concepts regarding virtual co-presence (being on-line) and its' relationship to 'real-worldly' (being off-line) counterparts.

were committing criminal activities, but no police investigation, nor legal processes followed from these acts (see Digitoday 31.5.2006; Digitoday 30.5.2006a).

From the perspective of reflexive politics, conflicts spring up from the problematic relation between an individual and society. This is partly caused by a societal and global development, the shift from communal life to private life in which the sense of shared community, imagined belonging to a bigger whole, is profoundly changing the scope of the political (see Johnston & Larána & Gusfield 1994; Beck 1995; Polletta & Jasper 2001; Bernstein 2005; McDonald 2006). As pointed out earlier, there are no single dominant or objective cleavages causing the political conflicts, rather conflicts arise from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. Reflexive politics puts emphasis on the mobilisation process fostering the emergence of new ideas, world-views, and particularly the adaptation of political activity and participation to change conditions (Diani & Eyerman 1992, 7-8).

Self-made publicness strengthens the core idea of reflexive political action, in which the significance of do-it-yourself culture is as crucial as the resistance to centralised ways of doing politics. It emphasises activities that take place in open, anti-hierarchical, free spaces. One characteristic feature in reflexive organisation and mobilisation is swarming. Horizontally communicating jungle drumming attracts people to visit interesting websites or hubs. This multitude of individuals may grow into a politically effective force if they unite in one or more respect. In other words they manage, at least temporarily, to transform people from different backgrounds into a unified collective agent. By meshworking the swarming effect turns the plural into unity. All that is familiar from a Hobbesian standpoint, but in this age people do not unite in order to safeguard their miserable lives, but instead to express themselves freely, if they have found one or more interests in common worth taking action over. (cf. Osterweil 2004, 501, 504.) The horizontal nature of the Internet's participation and action culture is far more democratic than traditional forms of government. In free net participation at a micro-level and activities occurring in cyberspace all participants are, by definition, equal; they share the same amount of power regardless of their position in the "real world" and all they

can trust in is the power of their arguments or the tempting nature of their agenda.

The extended present, in respect of intersubjectivity and facilitated happenings on the Net, has direct effects on the nature of action and on the styles it can adopt, as well as the outcomes of net-activism. The asymmetry in time-levels between the real world and virtual spaces enables that these different temporal zones might overlap; i.e. exist simultaneously at the level of subjective time experience. Consequently, that could cause latency in the efficacy of the action; the acts emerging now might change the course of events after a (long) while. In addition, this blurred temporality, especially the extended present on the Net empowers single actors by giving them a potentiality and tools to reflect on and to alter the course of their action, just as single acts. To a certain extent, it is possible to go back in time on the Net, for instance to react to, or even change earlier remarks on on-line-forums and chat-rooms. As the case of the Lordi-protest shows, several asymmetric acts could create an exponentially accumulated collective action around the issue that was held to be controversial. In this case, individualized collective actors constructed in a temporal sense, an unsynchronised collective action employing the means and styles of political consumerism and had an impact on the course of events in the real physical world.

Transformative change in organising political activities is salient and ostensible in Internet politics, because the Net is regarded as a powerful tool to gather coalitions and organise mobilisation of any kind (Chadwick 2006; Dahlgren 2005; Meikle 2002). Communicative pattering on the Net may arouse peoples' interest toward acute political and social problems and may cause political involvement and may even lead to action. Through the Net, this is especially convenient; at the minimum level all you have to do is click your mouse. Googling, blogging, maintaining websites, Net downloading and uploading, producing the material on the Net, mobilising people to take action about something, and net-petitions have become more and more visible and notable forms of political participation (Micheletti 2006). All the activities surrounding the Lordi-protest are not bound to remain a single atomistic by-plot within the story of political influence, but rather show the direction where civic participation and political activism is

heading. The innovative Lordi-protest indicates that de-medialised publicness is increasingly crucial for the politicisation of various topics of political consumerism.

REFERENCES

- Arendt, H. 1958. *The Human Condition*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Arquilla, J. & Ronfeldt, D. 2001. The Advent of Netwar (revisited). In Arquilla, J. & Ronfeldt, D. (eds.) *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Military*. National Defense Research Institute: RAND, 1-25.
- Baringhorst, S. 2005. New Media and the Politics of Consumer Activism – Opportunities and Challenges of Euro-Asian Anti-Corporate Campaigns. Paper presented at the Workshop on *New Directions in Cultural Politics, the Annual Conference of the European Consortium of Political Research*, Granada, April 14-19, 2005.
- Beck, U. 1995. Reinvention of Politics. In Beck, U. & Giddens, A. & Lash S. (eds.) *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Oxford, UK: Polity Press, 1-56.
- Bennett, L. W. 2006. Branded Political Communication: Lifestyle Politics, Logo Campaigns and the Rise of Global Citizenship. In Micheletti, M. & Føllesdal, A. & Dietlind, S. (eds.) *Politics, Products and Markets. Exploring Political Consumerism Past and Present*. New Brunswick: Transaction Books, 101-125.
- Bennett, L. W. 2004. Communicating Global Activism: strengths and vulnerabilities of networked politics. In Donk, W. van de & Loader, B.D. & Nixon, P.G. & Rucht, D. (eds.) *Cyberprotest. New media, citizens and social movements*. London & New York: Routledge, 123-146.
- Bennett, L. W. 2003. New Media Power: The Internet and Global Activism. In Couldry, N. & Curran, J. (eds.) *Contesting Media Power – Alternative Media in a Networked World*. Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publishers, 17-38.
- Bernstein, M. 2005. Identity Politics, *Annual Review of Sociology* 31(4), 7-74.
- Boström, M. & Føllesdal, A. & Klintman, M. & Micheletti, M. & Sørensen, M.P. (eds.). 2005. Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere. Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August 26-29, 2004. *TemaNord 2005:517*. <http://www.norden.org/pub/velfaerd/konsument/sk/TN2005517.pdf>. (Accessed July 3, 2007).

- Boycott Seven [Boikotoikka Seiskaa]. <http://www.boikotoikaaseiskaa.tk/>. (Accessed September 11, 2006).
- Boycott 7 Days-magazine. [7 päivää lehti boikottiin]. <http://www.adressit.com/ansku69>. (Accessed September 11, 2006).
- Chadwick, A. 2006. *Internet Politics. States, Citizens, and New Communication Technologies*. New York & London: Oxford University Press.
- Crossley, N. 2002. *Making sense of social movements*. Buckingham, Philadelphia. Open University Press.
- Dahlgren, P. 2004. Foreword. In Donk, W. van de & Loader, B. D. & Nixon, P.G. & Rucht, D. (eds.) *Cyberprotest. New media, citizens and social movements*. London & New York: Routledge, xi-xvi .
- Dahlgren, P. 2005. The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation, *Political Communication* 22(2), 147-162.
- della Porta, D. & Diani, M. 1999. *Social Movement in a Globalizing World*. New York, Macmillan.
- Diani, M. 2000. Social movement networks virtual and real, *Information, Communication & Society* 3(3), 386-401.
- Digitoday 31.5.2006. Seuraa Altialle, Travellinkille ja Olville: Dressman lopettaa mainostamisen Seiskassa [Altia, Travellink and Olvi have company: Dressman suspends advertising in Seven]. http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067894. (Accessed November 8 2006).
- Digitoday 30.5.2006. "Adressin todellinen nimimäärä on alhaisempi" - Seiska harkitsee oikeustoimia nettihäiriköjä vastaan ["The number of signatures in the petition is lower" – Seven Days considers legal actions against net-stalkers]. http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067858. (Accessed October 17, 2006).
- Digitoday 26.5.2006a. Ylläpitäjä luottaa Seiska-adressin aitouteen [Webmaster trusts in the authenticity of Seven-petition]. http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067748. (Accessed October 17, 2006).
- Digitoday 26.5.2006b. Sähköpostit säilyttivät: Olvi keskeytti mainoskampanjansa Seiskassa "[Emails strike fear: Olvi pulled out ads from Seven Days]. http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067788. (Accessed November 8, 2006).
- Digitoday 26.5.2006c. Mielenosoitus Seiskan toimituksen edessä: Matkatoimisto veti mainokset pois Seiskan nettisivuilta [Demonstration in front of the editorial office of Seven Days: Travelling Agency pulled out ads from the web site of Seven]. [330](http://www.digi-</p>
</div>
<div data-bbox=)

- today.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067764. (Accessed November 8, 2006).
- Digitoday 24.5.2006a. Seiskan Lordi-paljastus raivostuttaa netissä [The Lordi-revelation causes rage on the net]. http://www.digitoday.fi/page.php?page_id=11&news_id=20067712. (Accessed October 25, 2006).
- Digitoday 24.5.2006b. Foorumeilla jopa herjauksia ja tappouhkauksia. Hämeen Sanomat sulki fooruminsa, Seiska varoittaa nettihäiriköjä [Calumnies and even threats of killing on the forums. Hämeen Sanomat closed their forum. Seven Days warns net-stalkers]. <http://www.digitoday.fi/tietoturva/2006/05/24/hameen-sanomat-sulki-fooruminsa-seiska-varoittelee-nettihairikkoja/20067740/66>. (Accessed November 9, 2006).
- Donk, W. van de & Loader, B. D. & Nixon, P. G. Rucht, D. (eds.). 2004. *Cyberprotest. New media, citizens and social movements*. London & New York: Routledge.
- Finland24.fi→Discussion→Music→Lordi:25.5.2006 ≈10 pm. [Suomi24.fi→Keskustelu→Musiikki→Lordi:25.5.2006 ≈10 pm.] <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/4500000000001621/2006/5/index53.shtml>; <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/4500000000001621/2006/5/index54.shtml> (Accessed October 15, 2006).
- Finland24.fi→Discussion→Music→Eurovision Song contest. [Suomi24.fi→Keskustelu→Musiikki→Euroviisut→Tietoja palstasta]. <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/1500000000000020/>. (Accessed October 15, 2006).
- Finland24.fi→Discussion→Music→Eurovision Lordi. [Suomi24.fi→Keskustelu→Musiikki→Lordi→Tietoja palstasta]. <http://keskustelu.suomi24.fi/arkisto/124/4500000000001621/>. (Accessed October 15, 2006).
- Flickr-votelordi's photos. <http://www.flickr.com/photos/votelordi/>. (Accessed September 12, 2006).
- Garrett, K. R. 2006. Protest in an Information Society. A review of literature on social movements and new ICTs, *Information, Communication & Society* 9(2), 202-224.
- Gurak, L. J. & Logie, J. 2003. Internet protests from text to web!. In McCaughey, M. & Ayers, M. D. (eds.) *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge, 25-46.

- Hamm, M. 2005. *Indymedia - Concatenations of Physical and Virtual Space*. http://www.republicart.net/disc/publicum/hamm04_en.htm. (Accessed May 22, 2007).
- Heller A. & Fehér, F. 1988. *The postmodern political condition*. Cambridge, UK: Polity Press with Basil Blackwell.
- Helsingin Sanomat 10.6.2006. Lordi-nettiadressin nimet ovat valtaosin todellisia [Most of the signatures in the Lordi-petition are authentic]. http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Lordi-nettiadressin_nimet_ovat_valtaosin_todellisia/1135220235958. (Accessed June 11, 2006).
- Holzer, B. & Sørensen, M. 2001. *Subpolitics and Subpoliticians*. Arbeitspapier 4 des SFB 536 Reflexive Modernisierung. München, July 2001.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. 2007a. Hard Rock Politics! [Hard Rock Poliittikka!]. Journalismikritiikin vuosikirja 2007. Journalismin tutkimusyksikkö, *Tiedotustutkimus 1/2007*, 132-138.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. 2007b. Hard Rock Hallelujah! Empowering reflexive Political Action on the Internet, *Journal for Cultural Research* 11(4), 337-358.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. 2006. ICT and political participation: two discourses of political citizenship. Paper presented at the *Karlstad Seminar on Studying Political Action*, Karlstad, Sweden, October 12-14, 2006.
- IT-viikko 26.5.2006a. Valtava nettikampanja sai lehdet taipumaan: Seiska ja Katso pyytävät Lordilta anteeksi [Massive net-campaign got magazines to bend: Seven and Look! apologise from Lordi]. http://www.itviikko.fi/page.php?page_id=15&news_id=20062559. (Accessed October 5, 2006).
- IT-viikko 26.5.2006b. Olvi ja Travellink vetävät mainoksia: Nettiboikotti pelästytti mainostajia [Olvi and Travellink pulled out ads: Net-boycott scared them]. http://www.itviikko.fi/page.php?page_id=15&news_id=20062568. (Accessed November 8, 2006).
- Johnston, H. & Larāna, E. & Gusfield, J. R. 1994. Identities, Grievances, and New Social Movement. In Johnston, H. Larāna, E. & Gusfield, J. R. (eds.) *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press, 3-36.
- Katajamäki, H. 2006. "We like you Lordi!" [Pidämme sinusta, Lordi!], *Tiedotustutkimus 3/2006*:85-89.
- McCaughey, M. & Ayers, M. D. (eds.) 2003. *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. New York & London: Routledge.

- McDonald, K. 2006. *Global Movements: action and culture*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Melucci, A. & Avritzer, L. 2000. Complexity, cultural pluralism and democracy: collective action in public space, *Social Science Information* 39(4), 507-527.
- Meikle, G. 2002. *Future Active: Media Activism and the Internet*. London: Routledge.
- Micheletti, M. 2006. Blogging: A New People's Movement. http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19. Accessed May 19, 2007.
- Micheletti, M. & Stolle, D. & Nishikawa, L. 2005. A Case of Discursive Political Consumerism: The Nike e-mail exchange. Pp. 256 – 290 In Boström, M. & Føllesdal, A. & Klintman, M. & Micheletti, M. & Sørensen, M. P. (eds.) *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Proceedings from the 2nd International Seminar on Political Consumerism, Oslo August 26-29, 2004. TemaNord 2005:517. <http://www.norden.org/pub/velfaerd/konsument/sk/TN2005517.pdf>. (Accessed July 3, 2007).
- Micheletti, M. 2003. *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan.
- MikroPC.net 26.5.2006. Lordin kuvajulkaisu aiheutti kansanliikkeen verkossa [The publication of Lordi's photo raised a civic movement on the net]. <http://mikropc.net/uutiset/index.jsp?categoryId=atk&day=20060526#w200605260930039414>. (Accessed November 9, 2006).
- My Nike Media Adventure. <http://www.thenation.com/doc/20010409/peretti>. (Accessed November 4, 2006).
- Osterweil, M. 2004. The Dynamic of Open Space. A Cultural-political approach to reinventing the political, *International Social Science Journal* 56(182), 495-506.
- Polletta, F. & Jasper, J. M. 2001. Collective Identity and Social Movements, *Annual Review of Sociology* Vol. 27, 283-3005.
- Pajala, M. 2006. Erot järjestykseen!: Eurovision laulukilpailu, kansallisuus ja televisiohistoria [Differences into an order!: Eurovision song contest, nationality and television history]. Jyväskylä. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja* ISSN 1457-6899;88.
- Parvikko, T. 1996. *The Responsibility of Pariah: The Impact of Bernard Lazare on Arendt's conception of Political action and judgement in extreme situations*. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.

- Scammell, M. 2000. The Internet and Civic Engagement: The Age of the Citizen-Consumer, *Political Communication* 17(4), 351-355.
- Segerberg, A. 2005. Thinking Doing. The Politicisation of thoughtless action. Stockholm, *Stockholm Studies in Politics* 111.
- Stolle, D. & Hooghe, M. & Micheletti, M. 2005. Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation, *International Political Science Review* 26(3), 245-269.
- Zhao, S. 2006. The Internet and the Transformation of the Reality of Everyday Life: Toward a New analytical Stance in Sociology, *Sociological Inquiry* 76(4), 458-474.
- Zhao, S. 2004. Consociated Contemporaries as an Emergent Realm of the LifeWorld: Extending Schutz's Phenomenological Analysis to Cyberspace, *Human Studies* 27(1), 91-105.
- Votelordi.org. <http://www.votelordi.org>. (Accessed May 29, 2006).
- Wikipedia: *Culture Jamming*. http://en.wikipedia.org/wiki/Culture_jamming. (Accessed June 6, 2007).
- Wikipedia: *Lordi*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Lordi>. (Accessed June 6, 2007).
- Wikipedia: *7 päivää* [7 days]. http://fi.wikipedia.org/wiki/7_p%C3%A4iv%C3%A4%C3%A4. (Accessed June 6, 2007).
- Wright, S. 2004. Informing, communicating and ICTs in contemporary anti-capitalist movement. In Donk, W. van de & Loader, B. D. & Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds.) *Cyberprotest. New media, citizens and social movements*. London & New York: Routledge, 77-94.
- Williams, R. W. 2007. Democracy, Cyberspace, and the Body, *e-journal Cultural Logic*. <http://clogic.eserver.org/2006/williams.html>. (Accessed June 15, 2007).
- Zapatistas Discussion Group. <http://www.zapatistas.org/>. (Accessed November 4, 2006).

Tapio Häyhtiö & Jarmo Rinne¹

LITTLE BROTHERS AND SISTERS ARE WATCHING

Reflexive civic watch through computer-mediated communication

In this article we study the recent phenomenon of the individualized civic watch emerging on the Internet. 'Civic watch' from below allows people to monitor elites and organizations in order to make their actions more transparent, fair and accountable. The use of information and communication technologies increases the ability of people to publish information regarding the unethical behaviour or mishandling of governments, civil servants, public office holders, the police, etc. We study the individualized civic watch facilitated by computer-mediated communication in the frame of reflexive political action. Reflexive politics refers to politicized personal matters and it departs on the basis of individualized responsibility-taking. The Internet provides a cheap tool that empowers an individual and offers an opportunity to create personal news deliverance that influences mainstream news providers and the media. The individualized use of the Internet stresses the new forms of political activity that might cause the renaissance of personalized politicization. Through the Internet it is possible to offer 'official truth challenging' viewpoints on political campaigns and gain access to more personalized information than ever before, which may even reach a global audience. In regard to that we study individualized usage of the Internet. Such innovative forms of action are, for instance, Web blogging and multi-directional narrow-/broadcasting through YouTube.

Keywords computer-mediated communication; reflexive politics; individualized civic watch; blogging; YouTube; public spheres

Introduction

In whose pocket was the recorder by which this private conversation was taped?

(MP-candidate Petri Salo, Petri in his own words – blog 5.3.3007)

Petri Salo walked into an embarrassing covert taping in Vaasa.
(Newspaper *Pohjalainen* 7.3.2007, front page)

Attention was paid to the content of the tape, which is claimed to be refugee-phobic, even racist.
(*Pohjalainen*, 7.3.2007, inner pages)

Has somebody paid for this story? Is this, what Finnish democracy is in the year 2007?
(Petri in his own words – blog 8.3.3007)

The motive of covert taping was a transparent politics.
(*Pohjalainen* 15.3.2007)

At the beginning of March 2007, during the Finnish parliamentary election campaign, something unprecedented happened in Finnish political life. The experienced politician and MP-candidate aspiring to his third term was caught in action while articulating his xenophobic views about Somali immigrants in a tête-à-tête conversation for voters. The event took place at a public electioneering meeting. A passerby took her chance and covertly taped the discussion with her camera phone and sent it to the Finnish National Broadcasting company. The news item was broadcast merely in audio format through radio and television on 5 March (Silverberg 2007) by the Swedish-speaking news desk. Next day the *little sister* uploaded her video footage on YouTube.com, and it was viewed nearly 39,000 times before the Election Day. Similar cases – in which light, portable digital devices have been employed to expose the misconduct of politicians, public authorities, military officials and corporate actors – have occurred earlier elsewhere. That tendency has been a visible outcome on the *computer-mediated communication* (CMC) facilitated interactive communicative sites (Dahlgren 2006, pp. 275–276). Bi-directional *information and communication technologies* (ICTs) such as Weblogs and YouTube are putting more situational controlling power into the hands of citizens.

In this article we shall investigate the recently emerged phenomenon of *individualized civic watch* emerging on the Internet (Häyhtiö & Rinne 2007). ‘Civic watch’ from below reverses the idea of oppressive self-regulation and allows people to monitor elites and organizations in order to make their actions more transparent, fair and accountable (Garrett 2006, p. 209). We analyse in this article how the use of CMC has increased the ability of *civic watch dogs of power* to observe the activities of governments, civil servants, public office holders, the police, etc. (cf. della Porta & Mosca 2005, p. 183). For the analysis we combine data from different cases by using methodological triangulation. Through empirical cases we try to answer the question ‘what is the individualized civic watch on Web platforms in the context of *reflexive politics*?’ The objective is to find out what the

characteristic features, motivational drives and forms of action of the research object at hand are. Our methodological strategy is both *an understanding-oriented and an action-oriented perspective* in order to illuminate the dynamics and structural patterns *behind (a) given problem and its consequences, rather than to describe the symptoms of the problem and how frequently it occurs*. Methodological empirical representativeness is not an option in studying such a new emerging phenomenon. To make sense and have a meaningful insight into the notion of reflexive politics *it is more appropriate to select some few cases chosen for their validity* (Flyvbjerg 2006, p. 229).

Through the selected cases we show how conflicts are arising from clashes of different subjective values, lifestyles and attitudes. Thus, the notion of reflexive politics refers to the merging of political judgement into private concerns and also to the outcomes of action taken on the basis of these judgements. Therefore, the term reflexive politics provides an explanation of intuitively and instinctually emerging modes of politics. Typically, reflexive political action is not consistently organized. It resembles more closely action networking rather than institutionally structured collective activity (cf. Bennett 2004, pp. 127–130; Chadwick 2006, p. 119). Activities are not built around any specific political ideas, rather they politicize personal concerns. The forms of action and motives are quite similar to those adopted by the ‘new social movements’. However, most common issue-specific individually orientated political interventions differ from the traditional social movements, as well as from the new social movements with respect to their agenda, aims, temporal duration and lines of chosen activities (cf. della Porta & Diani 1999). For reflexive politics, the publicity and making of publicness within public spheres are regarded as being a very important resource in facilitating their mobilization and activities. We describe the ways of conducting reflexive politics in particular by focusing on personal blogging and the individually initiated production of audiovisual material to be disseminated through Web media. The Internet is reviewed as a space of micro-public spheres, through which self-made publicness has become a vital part for both media and political reality.

Finally, our research cases give us an opportunity to study how a fragmented, complex, multi-spatial environment transforms the repertoire and forms of citizen-oriented politics into more individualized ones. In this vein our endeavour develops the idea of Castells’s network society. A horizontal flow of self-made information through the infrastructure of CMC undermines the structures of the centralized political order. In a network society the significance of creators, disseminators and designers of information becomes accentuated (cf. Castells 1996). *Do-it-yourself-politics* (DIY) is vital for the emergence of a new type of political presence, subjectivity and interactivity.

Reflexive politics on the Internet

Internet research has shown how cost efficiently resource-poor political actors can utilize digital technologies in reducing the cost of their actions and

forming actionist networks. Most commonly, the Net is studied from the perspectives of enabling participation, creating the structural composition of action networks and their continuations, or shaping the organizational form of political activity (Garrett 2006, pp. 203–204).

The accessibility of www browsers in the 1990s created a setting for the notion of *Web 1.0* that refers to easy-to-use CMC. The expanding growth in the capacity of computing devices, software and data transfer led to the final breakthrough of the Internet and multiplied the number of users. The Internet became a graphic environment in which people can consume, publish content freely, create sites and communities, seek linked information, ‘surf’ from one place to another, entertain themselves, conduct politics and meet people (Chadwick 2006, pp. 45–47; Walch 1999, pp. 39–49). In CMC, the most significant political feature is *de-medialization*, which refers to the fracturing mediator role of mass media and the emergence of horizontal communication. As the Internet expanded, new styles of communication activism arose, because it was impossible to control them and anybody could try to bring matters to public discussion (Walch 1999, pp. 67–75).

Studies considering citizen-oriented politics have shown a growing interest in the paradigm shift in the political use of the Internet – labelled as a politics of *Web 2.0*. The notion of Web 2.0 encompasses sites based on user-generated content, networking and sharing (Wyld 2007). Today, the services and applications offered by the Internet are largely commercial, but this has not hindered spontaneous political civic activity from emerging onto the platforms of social media. In fact, it is understood that Web 2.0 sites in general are transforming the Internet into a mode of space where users do not simply discuss but do things together (O’Reilly 2005). It presents an Internet where contents are created and shaped by networking individuals (Chadwick 2006, p. 8; Wyld 2007, pp. 43–44). In user-generated content production individuals themselves control creation processes by developing, classifying, architecting or evaluating Web content. Indeed, Web 2.0 sites can be defined as peer-to-peer media, in which collectivities consist of the choices of individuals to connect to platforms and to act voluntarily in them (O’Reilly 2005). Web communities can also materialize sources of collective political activity when swarming, and meshworking individuals visit interesting Websites and hubs to solve problems or to attain shared aims or orientations. The multitude of individuals may grow into a politically effective force, if they unite. By meshworking, the swarming effect turns the plural into unity (cf. Osterweil 2004, p. 504).

Through the Internet, actors may disseminate their aims and agenda horizontally, from peer to peer, by opening new public places within the complex structure of overlapping public spheres *micro-, meso- and macro-public* spheres, which form according to Keane (2000, pp. 77–78): ‘. . . a [c]omplex mosaic of differently sized, overlapping and interconnected public spheres’. In addition, the employment of CMC offers multiple layers of spatial *asynchronous* contexts and

opportunities to mobilize and advocate political pursuits. Publishing and sharing self-made media content horizontally through the Net is a process in which media outputs are received and conceived by their audiences in discursive and interactive manners. In this context, any issue may take on political relevance. The meanings of these outputs are formed through communicative practises of sharing and delivering self-created material and information. Meaning-making is open-ended, even loose, talk in which politics can materialize in the context of discursive interaction, when the new ways of framing social/political issues, new ways of perceiving and new formulations of strategies are formed (cf. Dahlgren 2006, p. 279). The processes can be reciprocal, mutual attempts or launched even by a single active individual. It is possible to define issues as political, in other words politicize chosen topics, by denaturalizing the conventional perceptions or through ironic and sardonic approaches (Häyhtiö & Rinne 2008).

The CMC enable digital *micro*-politics that fosters the new ideas and modes of action along with the 'snowball-effect' that can, during a timely course of action, permeate into *meso*-, or even *macro*-political publicness. The asynchronous temporal dimension is then fortified when people decide to join the original online campaign after noticing it from some other media. Hence, the Internet is to be considered as a *locus*, channel, and to some extent even a temporal space for political and communicative action, participation and mobilization (Donk *et al.* 2004; Garrett 2006; Häyhtiö & Rinne 2007, 2008; Meikle 2002; della Porta & Mosca 2005). The empowering potentiality of the Internet is so impressive that hardly any serious political actor (or 'wanna-be' actor) could overlook its' facilitating features (Chadwick 2006). The technical development of the Internet and the plural forms of communication empower activity by opening a radically individualized environment, where personal concerns may be politicized.

The effects of the Internet on political civic empowerment can be analysed as follows. First, CMC is a resource for the activity. The Internet has modified movements and organizations, making them more networked, flexible and polycentric, making collective mobilization easier and increasing the opportunities for direct action. The Net also facilitates the construction and strengthening of collective identities and the distribution of alternative information (della Porta & Mosca 2005, p. 185). Second, micro-public spheres of the Net are potential places for the usage of actionist power; the Net is an open space both for political judgements and opinions and for choosing political styles. On the Net, basically anybody can try to influence matters that are considered important (Lappalainen 2006). Third, the communication platforms on the Internet construct personalized connections, such as user identifications, bookmarks, link listings, archives, email lists, blogs, etc., which may be latent connections of social networks for a long time, but in the unpredictable situations of Net politics they may become politically significant *nodes* (cf. della Porta & Mosca 2005, p. 186). Fourth, the Internet as an experience-based space enables different learning processes

through which individuals can improve their self-governance related, for instance, to technical skills, information retrieval and self-generated content and knowledge (Chadwick 2007; Dahlgren 2006), which are also crucial arts for practising spontaneous Net politics.

Individualized civic watch as a form of reflexive politics

One recently emerged form of politics is the individualized civic watch, which stems from the idea of reflexive political action being intertwined in all aspects of the empowering effects of the Internet. Civic watching improves the self-governance of the individual's own life in pursuing his/her political objectives. Hence, the individualized civic watch complements the traditional 'watchdogs' of power, such as broadcast media and civil society organizations. The political motive for an individual is to enter into public discussions via horizontal communication in order to have an effect on people's opinions. It seeks to influence other individuals' behaviour and action at the level of their everyday lives. The persuasive arguments could be addressed to either universal or particular audiences (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, pp. 28–30). As such, it reflects the fragmentation of the traditional institutional political environment into more diverse, complex and multi-spatial networks, in which personal responsibility-taking is replacing centralized political governing and shifting the focus onto the acting individual subject (McDonald 2006, p. 14; Micheletti 2003, p. 20). Formal politics is scaled down by the multiplication of individually generated public spheres (Bentivegna 2006, p. 339), in which political activity, participation and mobilization emerge from the issue-specific questions through personal political judgement based on intuitive and subjective values.

In this vein, the individual civic watch is one increasingly strengthening form of *reflexive politics* referring to the transformation of political activity and participation in which political issues are springing from the basis of subjectively felt wrongs reflecting personal political judgement (Häyhtiö & Rinne 2008). An approach of this kind emphasizes the activity of the people (*Do-it-yourself-attitude*), and extends the dimension of politics in a more personalized direction. The individual civic watch emerges from bi-directional interactive applications found on the Internet, and it may even occur on the commercially governed sites such as YouTube.com. DIY-activists' creativity in utilizing commercial, though costless, platforms is noteworthy, because so far most commentators have believed that spontaneous civic activity is unthinkable in commercialized environments (Atton 2004, p. 3). The commercial nature of the platforms seems not to bother active citizens, because publishing is free. In fact, swarming increases the advertising potential of sites that become popular.

When an individually politicized issue is made publicly accessible, anyone can participate in it or share in it (Heller 2006, p. 318). Through publicness the

reflexive individualized activity reaches its audiences. That turns the particular issue into a universal, publicly known one (Heller 2006, p. 321). If and when other people are agreeing with the sent message and sharing the same sort of sentiment, individuals' initiative forms a *collectivity*, consisting of a variety of personal political judgements and eventually evolves into an actionist network. The development of CMC has enhanced the possibilities of citizens pursuing their political aims through self-made publicity. To be persuasive in this requires some technical skills to be applied, such as photo shopping and editing information and pieces of news (Dahlgren 2006, p. 279). The success of alternatively produced communication lies also in timing, and the capability of exploiting chances in opening political contexts. The *raison d'être* of politically intended interventions are the most effective when the general feelings of the public are resonated, or at least are taken as being politically relevant for some segments of diversified audiences (cf. Dahlgren 2006, p. 276).

People's individual choices concerning the course of their reactions and actions may impact on a larger social problem or thematic entity. Such an *individualized collective action* (Micheletti 2003) is not directed from above, neither is it organized or centralized. It is not coordinated action, and the course of collective activity utilizes the self-made public sphere (publicness), and the styles and forms of the action are taking their shape intuitively in anonymous and fluid network flows, where unpredictable events occur (McDonald 2006, p. 9). Individual collective activity arises on the basis of individually made judgements of a prevailing situation, deploying the existing possibilities and infrastructural facilities. An individualized civic watch creates the new types of relations between political agents. The uses of interactive platforms generate new *loci* for meaningful action (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, p. 83), and in these *meet-up-places* people can share their fluctuating concerns and form constantly altering alliances around changing issues.

The Internet is a space to conduct and to enhance the art of political judgement. Due to *de-medialized* public spheres, users turn out to be active actors judging content for themselves and making choices (Häyhtiö & Rinne 2008; Walch 1999, pp. 70–71). Thus, the Internet provides an opportunity for anybody to intervene in different levels of publicness, addressing self-generated agenda, if the issue gets intensified accumulation, acceleration and support by other like-minded individuals. As an interactive media the Internet can challenge, and on some occasions even replace, the centralized (and sometimes controlled or else censored) mass media by offering independent alternative information about the world's events (Bentivegna 2006, p. 339). User-friendly and easily accessible applications, such as YouTube, Flickr, Facebook, Myspace, enable the creation of cross- and interlinked horizontal public places on the Internet. The chance to exercise surveillance is practically within the reach of anyone who is capable of making good use of the CMC. Utilizing the complex, overlapping structures of interconnected public spheres, it is possible to influence public

opinion by disseminating information concerning politicians' blunders or the misconduct of officials.

Civic watch blogging contesting the establishment

An individual 'civic watcher' chooses 'the most appropriate device according to the situation, the relation with the partner(s) or audience, the time and space constraints and personal comfort' (Heller 2006, p. 323). The availability of a great variety of new ICTs empowers forms of individualized civic watch elaborated through publicness which is accessible to virtually every one. On the Net, interactive sites and platforms supply individualized civic watchers with tools that may be used in communicative acts to provide information considered politically significant. These communicative situations and events based on individual judgement and *de-medialization* do not necessarily require organizational resources to reach broader public attention. Today, the most common Web 2.0 platforms available for individual civic watching are Weblogs (hereafter blogs) and *YouTube*, but it is clear that other diverse forms of CMC can also offer appropriate channels and arenas for civic watchdogging to occur.

The vast majority of blogs consist of 'autonomous ones' held by private people. The blog creation software tools and blog hosting services may be commercial or non-commercial. The ensemble of blogs is generally referred to as the blogosphere, which has grown into diverse blogging language cultures. Today, the statistics on blogging changes cumulatively, and it is well-known that the blogosphere expands in an astonishing speed. Tens of millions of blogs are actively updated on the Web. Social relations within the blogosphere are produced by permalinks and reader comments. In addition, blog sites create and conduct social relations with other bloggers, displaying links and RSS feeds on blog sidebars (Schmidt 2007). The most substantial and popular blogs are either heavily cited through permalinks or affiliated with blogrolls on the sidebars of the blogs (Marlow 2004). Bloggers reproduce and represent their virtual identities with the blogrolls. These hyperlinks may also highlight political or economical alliances. Blogging has also entered into the communication practices of the public and business sectors, where it becomes more and more a general mode of communication among officials and company leaders. Likewise, most of the mass media organizations publish blogs on their sites for outreach-forming, and many political candidates and decision-makers blog to bond with constituents. The blogosphere has become an elaborate fragment of the Internet, where individual blogs located on the sites can be easily and regularly updated. Single blog entries are displayed in reverse chronological order. In addition to the hypertext, blogs can be filled with content such as photographs, video and audio. It is characteristic of blogging software that individual posts, items or articles can be linked separately via permalink, which makes issue-specific linking possible (Wyld 2007).

The individual blogs typically provide readers with archives to browse in chronological order and possibly also in a categorized thematic setting. Blog archives store reactions posted by readers, which may also be direct comments on older blog entries. Blogs are a form of easy-to-use publishing and bi-directional platforms in which discussions and sharing are mainly conducted by cross-referencing hyperlinks. Thus, individual blogging entries are potential openings or floors in decentralized public deliberations distributing the alternative version of the 'official truth' (Kahn & Kellner 2004, pp. 26–32). For instance, several types of warblogging have turned out to be politically influential during recent years in criticizing political decision-makers. Warblogs attained general awareness when the USA attacked Iraq in 2004. The blogs of critical citizens, soldiers and civilians living in combat zones cause problems for an administration committed to perpetual warfare. Blog entries can reveal authentic war experiences and the ways of action of military personnel (Atton 2004, pp. 55–58).

The blogosphere was a central channel in rapidly disseminating the photographs of Abu Ghraib torture and prisoner abuse into a wider global consciousness in spring 2004. The infamous events in Abu Ghraib started as early as in autumn 2003. The abuse scandal began its journey towards disclosure in January 2004, when Spc. Joseph Darby handed out a CD containing shocking scenes of torture and the humiliation of detainees at the Army's Criminal Investigation Division (CID). CID immediately started an inquiry. Darby copied onto the CD the same photos that other guards had emailed to their families and friends. During the investigation the pictures were leaked to the media. Among the first media to react were *The New Yorker*, *The Washington Post* and *CBS News (60 Minutes)*. Shortly after the media attention, the blogosphere erupted and Abu Ghraib became a symbol of resistance against the *Second Gulf War*. The massive blogstorm undermined the legitimacy of the Bush war administration and caused several trials against prison guards. Intensive swarming throughout the blogosphere multiplied the shock effect of exposed images. Angry global responses embarrassed the Bush administration (CBS 60 minutes; Chadwick 2006, p. 305; Kahn & Kellner 2004, pp. 26–32; Reid 2005). Individual bloggers meshworked and circulated globally 'the hot stuff', connected and cross-referenced with each other and linked to issue-related Web-sites.

Another illustrative example of the reflexive watching power of the blogosphere is Colby Buzzell's blogging entries. On 4 August 2004, Buzzell awoke, according to his blog, on hearing the misrepresenting report of CNN covering a military operation in Iraq that he had taken part in himself. In the base net café he wrote an authentic blog entry personally describing the military action. Suddenly, thousands of people began reading Buzzell's blog; 'My War: Killing Time in Iraq'. Buzzell started to blog regularly to share lucid war experiences, which challenged the information coverage by CNN and military fact sheets. He blogged under a pseudonym CBFTW, 'Colby Buzzell Fuck the War',

and received as many as 5,000 hits a day. Buzzell's motivation to blog was that Americans had to be allowed to know what was really happening in Iraq (My War: Killing Time in Iraq; Wikipedia: Colby Buzzell).

In Iraq, many professional reporters have been frustrated with the established standards of war reporting. Several war correspondents have maintained anonymous blogs because they have wanted to post direct commentaries of personal experience that their employers would not agree to publish (Atton 2004, pp. 55–58). Also, civilian bloggers in war zones can share personal experiences to gain global reach and bloggers postings have also drawn media companies' attention. Furthermore, nowadays, citizens living on opposite sides of a war zone border can communicate with each other in order to get information about war events which may be withheld from civilians by fighting armies. Lebanese and Israeli bloggers were in dialogue when Israel attacked Lebanon during July–August 2006 (Vasama 2006). One potential political effect of authentic warblogs is that they may demoralize the civil society of the home front by eroding public support for military operations.

YouTube footage monitoring

On the Internet, there are several different easy-to-use platforms, where users can upload, view and comment on a diverse range of footage. The most popular video sharing service is YouTube.com, established in 2005. The uploaded footage parallels the idea of an individualized civic watch that can be classified into three types: videos representing different activities of officials, soldiers, etc., audio materials snapped from other media and self-filmed materials of the activities of political elites. Commonly, the popular YouTube videos end up in the blogosphere or online-forums as discussion material, or vice versa, the videos shared in other Web sites get easily uploaded to YouTube.

The authentic footage which is basically accessible to everyone has proved to be a politically influential form of communication. For instance, the police use of the electroshock weapon has provoked controversy in the USA. Well-known separate events are incidents filmed at the University of Florida and the University of California at Los Angeles (UCLA). Footage has been filmed with mobile camera phones and their different versions have been viewed on YouTube around 7 million times up to the end of October 2007. On 17 September 2007, Andrew Meyer, an undergraduate student, was drive-stunned with a Taser by university police. The incident took place at the Constitution Day forum held at the University of Florida in Gainesville, where US Senator and ex-presidential candidate John Kerry was giving a speech. During the question-and-answer period, Meyer asked provocative questions related to the 2004 presidential elections. Four university police officers interrupted Meyer's floor and escorted him to the back of the auditorium. Meyer struggled against the police for a short time, because he

thought that he had not done anything wrong. The resistance was cut off rapidly after putting handcuffs and tasing him with 50,000 V. The incident was caught on tape by several camera phones and different versions were uploaded in a short time on YouTube, and it was reported in the mass media during the following days. Also, student demonstrations were held against police Taser violence. The university suspended the two officers involved, and an investigation into the police activity was conducted at the request of the head of the university (University of Florida student Tasered at Kerry forum; Wikipedia: University of Florida Taser incident).

In turn, on 11 November 2006 a UCLA student, Mostafa Tabatabaiejad, was stunned with a Taser in the computer lab of Powell library by the campus police. An Iranian-American student refused to provide his identity card to a Community Service Officer during routine checks in the library. According to Tabatabaiejad, he was demanded to identify himself only because of his ethnic background. When Tabatabaiejad failed to leave immediately, UCLA police officers were called and arrived quickly at the library. At that point, Tabatabaiejad would have agreed to leave voluntarily from the computer lab, but the police officers grabbed him by hand after a short exchange of words. When Tabatabaiejad began to yell to the officers 'Don't touch me', officers eventually used the Taser. He was arguably stunned 3–5 times during a few minutes. A bystander recorded the incident by camera phone and uploaded the footage to YouTube. It was widely shared on the Net, which triggered a flood of reactions on the blogosphere. The taser event has had many consequences such as police investigations, a law suit raised by Tabatabaiejad, a student demonstration, organizations opposing inappropriate police violence and news coverage in different media. The internal police investigation did not find any policy violations, although an independent police investigation found several illegalities in the police behaviour (Bobb *et al.* 2007; UCLA Police Taser Student in Powell; Wikipedia: UCLA Taser Incident).

Politicians caught by an observing eye

Uploading footage on YouTube or on similar platforms is so easy; hence it is no wonder that it has gained such popularity. In the context of political life, reflexive civic watching aims to expose the actions taken by those who are in powerful positions and those who are aspirants to power. A famous case is senate candidate George Allen introducing the word *macaca* (meaning monkey) referring to an Indian American spectator among the audience during the US general election 2006 (*George Allen Introduces 'Macaca'*). Allen's use of a racist slur was taped and uploaded on YouTube. The footage gathered about half a million views and it inspired nationwide criticism and the delivering of clips that aimed to ridicule Allen's campaign. The incident was considered crucial in the US senate

election, because the choice of a Virginian senator was such a close call. Allen's rival Jim Webb won by a margin of only 0.39 per cent, due to which the Democratic party gained a 51–49 majority in the US Senate (Commonwealth of Virginia, 7 November, General Elections 2006; Häyhtiö & Rinne 2007).

The material on the broadcast yourself platforms does not need to be self-made. The reflexive civic watch may use the material produced by other media as well. This is the case in a hilarious example concerning French president Nicolas Sarkozy (Sarkozy au G8). Part of Sarkozy's press conference at a G8 summit was shown on Belgian TV news, suggesting that the French president, who claims to be abstinent, had not drunk only water before the press conference. The footage, in which Sarkozy acted like he was drunk, was never shown on French television. Nevertheless, several versions of it were uploaded on YouTube and they have been viewed more than 10 million times.

A Finnish example of reflexive civic watch was introduced during the Parliamentary Elections of 2007. A candidate of the National Coalition Party, Petri Salo, was covertly caught on tape by a mobile camera phone, while he was using insulting and racist language about Somali immigrants. This happened in a public campaign event held in his constituency, Vaasa on 3 March. A 'civic watcher' passing by, with no party or other political affiliation overheard the candidate's talk, and decided to act. The content of her filming was in the news on 5 March on the Swedish-speaking Radio station Vega and TV-Nytt, which are both part of the Finnish National Broadcasting Company. In the following days, other media published the news as well (Häyhtiö & Rinne 2007, p. 88). The pseudonym '*election monitor*' uploaded the covertly filmed footage on YouTube on 6 March (Petri Salo from the National Coalition party about Somalis). The quality of the sound in the clip is poor, but it has (Finnish) subtitles. The translation is as follows:

Vaasa 3.3.2007 OPEN CAMPAIGN EVENT

- The MP-candidate of the National Coalition party, Petri Salo (blue jacket, mustards) is discussing Finnish refugee politics
- In back, a few metres away, are some leading figures of the National Coalition party and Social Democrats
- Question: can you then say, I mean, I don't want to be a racist, not in any way, but those who are coming from African countries, are they better adjusted to these troubles?
- Salo: there are two good examples . . . Asians who . . . some time ago came from Vietnam to here, they are very well adjusted in here . . . another extreme then is Somalis, who are taking . . . some drugs, chewing some sort of dope with no intention whatsoever of learning the language or going to work
- Question: what can we do? Still, I'm looking for, whether this situation is acceptable?

- Salo: Vote for the National Coalition party, that's the only option. And the post of Minister of the Interior for us
- Petri Salo has sworn in later interview (5.3.2007) that he is standing behind his words and spoke according to the stated policy of the NATIONAL COALITION PARTY. He ought to know for sure what he is talking about. He has been an MP in the Coalition party for 8 years now'

The Petri Salo footage was viewed 39,000 times before the general elections were held on 18 March. Compared with the size of the population, that would equal 2.3 million views in the USA. In Salo's constituency the biggest newspaper, *Pohjalainen*, made Salo's behaviour the front page news on 7 March, and another major newspaper, *Ilkka*, handled the event very thoroughly in its leading article on the same day (Ilkka 2007a; Rautio 2007). In newspaper interviews, as well as in his Web-diary, Salo denied the expression of racist opinions. He stressed that the taped conversation was a person-to-person discussion and as such it should not have been disseminated publicly (Petri Salo in his own word Blog; Rautio 2007). The covert snapper, Pia Mikander, stepped out into the full glare of publicity on 12 March on Radio Vega and in the newspapers. In the interviews, she emphasized that filming the footage was not planned in advance. Also, she stressed that she was not working on behalf of any political party (Ilkka 2007b; Mikander 2007; Pajakko 2007).

According to Mikander, Salo's opinions needed to be published, because they have broader political and social relevance:

[I] was there, snapping pictures, because of my own interest (and maybe to use that material in teaching). I'm interested in electoral campaigning and how the candidates represent themselves and how they behave among voters. So that was my motive in shooting photos. When I discovered what PS had said, I got a new idea: This is something I want everybody to hear. You could say that was the main motive behind the whole thing. I want people to know, that such a veteran politician is thinking and saying such things. I wish that as many as possible could see that video and may talk about it in their working places, with family members and friends. Pohjalainen had a news title: The motive of covert taping was transparent politics. That gave, in my opinion; a fairly good idea of what I was doing. At the moment I'm pretty glad that this raised a discussion. On the other hand, I would have liked to see, that politicians would have caught this issue and started to ask the party leaders: what kind of candidates we'd like to have in our groups? Well, that didn't happen.

(Mikander 2007)

These comments by the 'civic watcher' Mikander clearly showed how citizen-oriented DIY politics could be treated as an expressive action through which

the agent can publically show his/her engagements, sense of belongness or personal value commitments (Dahlgren 2005, p. 155; Häyhtiö & Rinne 2008; Kahn & Kellner 2003). The covert snapper in this case should also be regarded as a person interested in political and social issues, because at that time she had already graduated in political sciences and was studying to receive a teacher's qualification in social studies/civics. She was worried about the racist opinion of an experienced MP, as well as the fact that no political institution responded to it critically. For that reason, she decided to upload Salo's views to YouTube:

[n]o one even asked how come the National Coalition party haven't made it clear, that as a party, it doesn't approve of such views. Katainen (the party chairman) just said twice in some interviews, that The Nat. Coal. is a tolerant party and that's it.

Really, I couldn't expect that the STT [the Finnish News Agency] news (considering that the whole case was a set-up) made a bigger fuss than PS's talkings.

Summarising briefly: I was surprised, that there was so much discussion about acquiring information by this method, and no mention of how it is possible that a big party candidate, who has been MP for 8 years, said such things.

(Pia Mikander, email interview 20.3.2007)

The discussion, or comments, found on YouTube after uploading the Petri Salo-footage, were unfiltered, even anarchistic exchanges of opinions between citizens. The substantial content of the remarks were not deliberative or argumentative, rather they resembled free associative talk in which the main purpose was to make one's own stance visible: to support or to oppose the politicized issues of Finnish refugee politics. Such an extreme and polarized debate is hardly found in the traditional media, because the content of many comments were openly racist or pejorative (see Petri Salo from the National Coalition party about Somalis). This site gathered a relatively massive level of swarming around it and launched a genuine, though rude and unfiltered, discussion about Finnish immigration politics. Despite the Somali-fuss, Petri Salo got through, though he lost 3,000 votes compared with the previous election. Salo himself believed that the massive ballyhoo in the newspapers cost him the post of Home Secretary (Häyhtiö & Rinne 2007; Ilkka 2007c).

Conclusion

In current political arenas, the role of the Internet is crucial. Various uses of the Internet facilitate different civic and individually organized networks and help

them to introduce their aims and strategies, and to reach target groups and members of the public. Also, it is more efficient to run the core tasks of campaigning projects, such as communicating with supporters, coordinating events in the field, organizing crowds in fast-breaking situations, reacting quickly to breaking news and gaining publicity for their issue (Häyhtiö & Rinne 2008). Various forms of individualized civic watching demonstrate that the new phenomenon of political Web communication is becoming more common. Googling, blogging, clicking, downloading, uploading, generating net contents and so forth have proved to be increasingly influential forms of political activity (Micheletti 2006). The Net-based environment opens a variety of possibilities for different styles and methods of political action, reflecting individuals' intentions and aims to emerge (Lappalainen 2006). On social media platforms, even individuals may try to gain support with their messages and become politically empowered actors without organizational resources. It is up to message providers to decide what, how and to whom they communicate. The power of the Internet is based on its ability to provide horizontal communication with no gatekeepers between citizens and civic networks, bypassing the traditional mass media. The use of CMC have reduced the costs of stepping out in public, but also, technologies have transformed political communication so that the art of creating and mastering the content of the message, ability to persuade and gain support are elementary in political activities (Dahlgren 2005, p. 215; Garrett 2006, p. 214).

In principle, the accessible, unconstrained communication and the horizontal nature of the Net radically shapes the understanding of political communication. It seems to be an ideal space, *per se*, for DIY communication, because the Net offers space for personal political judgements, activities and debates detaching structural formal politics. The Internet public spheres create self-made publicness of a new kind in which individuals may promote their political projects. In addition, the open publicness facilitates the making of comments and remarks by other Net users.

As in the case of the debate surrounding Petri Salo's YouTube footage, the site did not unite the participants into one unified multitude; rather, it showed the extreme opinions related to the topic. But, that is what politics is all about. As a channel, the Internet is tolerant and produces repertoires of contention and challenging information. It connects a many voiced crowd to discuss certain issues, bringing participants from various backgrounds together to share and contest their views. The multitude of people may unite into a mesh-worked collectivity or the opinions may polarize or diversify. Yet, as a political facilitator and meet-up place, the Internet has shown its potentiality. The horizontal participation and action culture characteristic of the Net is far more radically democratic than traditional vertical democratic governing. Open and free Web communication based on the premise that all participants are equal changes the nature of political communication and deliberation. The persuasiveness

of arguments is dependent on the quality of argumentation, not on the position or status of the participant. The lack of personal face-to-face communication underlines the significance of appealing argumentation. This feature is important when we think of its outcomes in regard to political action. The transformative change is crystallized, particularly in Net-politics, because it is used to mobilize supporters and gather coalitions. Communicative reflexivity could be considered as a vitalization of personal political empowerment, where collectivities and communities might be constituted just by clicking the mouse:

[v]ideo has been viewed about 38,000 times on the Net. I guess it should have an impact of some sort. Though, I believe that traditional media still play significant roles. I think that many viewers visited the site because it was on TV and in newspapers. On the other hand, if/when this kind of activity becomes more popular then maybe the voters will be able to find these types of videos without the help of traditional media. Maybe!

[s]o far such activity (publishing a video, for instance, on YouTube) has been mainly in the hands of candidates and parties. Many, both bigger and smaller, candidates have made some video-clip ads. In my opinion, it has worked so far, only top down. Imagine, if communication technology could help and facilitate the right kind of communication in both directions in the future?
(Mikander 2007)

Note

- 1 Both authors have contributed equally to this article.

References

- Atton, C. (2004) *An Alternative Internet: Radical Media, Politics and Creativity*, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Bennett, L. W. (2004) 'Communicating global activism: strengths and vulnerabilities of networked politics', in *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movement*, eds W. v. d. Donk, B. D. Loader, P. G. Nixon & D. Rucht, Routledge, London & New York, pp. 123–146.
- Bentivegna, S. (2006) 'Rethinking politics in the world of ICTs', *European Journal of Communication*, vol. 21, no. 3, pp. 331–343.
- Bobb, M., Barge, M. & Naguip, C. (2007) 'A bad night at Powell library: the events of November 14, 2006', *Police Assessment Resource Center*, [Online] Available at: <http://www.newsroom.ucla.edu/taserreport/> (22 September 2007).

- Castells, M. (1996) *The Rise of Network Society*, vol. 1 of *The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Blackwell, Oxford.
- CBS 60 Minutes (2006) 'Exposing the truth of Abu Ghraib. Anderson Cooper interviews whistleblower Joe Darby', [Online] Available at: <http://www.cbsnews.com/stories/2006/12/07/60minutes/main2238188.shtml> (23 January 2008).
- Chadwick, A. (2006) *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies*, Oxford University Press, New York and London.
- Chadwick, A. (2007) 'Digital network repertoires and organizational hybridity', *Political Communication*, vol. 24, no. 2, pp. 83–301.
- Commonwealth of Virginia, 7 November, General Elections 2006 (2006) [Online] Available at: http://www2.sbe.virginia.gov/web_docs/Election/results/2006/Nov/htm/ (22 September 2007).
- Dahlgren, P. (2005) 'The Internet, public spheres, and political communication: dispersion and deliberation', *Political Communication*, vol. 22, no. 2, pp. 147–162.
- Dahlgren, P. (2006) 'Doing citizenship: the cultural origins of civic agency in the public sphere', *European Journal of Cultural Studies*, vol. 9, no. 3, pp. 267–286.
- van de Donk, W., Loader, B. D., Nixon, P. G. & Rucht, D. (eds) (2004) *Cyberprotest: New Media, Citizens and Social Movements*, Routledge, London and New York.
- Flyvbjerg, B. (2006) 'Five misunderstanding about case-study research', *Qualitative Inquiry*, vol. 12, no. 2, pp. 219–245.
- Garrett, K. R. (2006) 'Protest in an information society: a review of literature on social movements and new ICTs', *Information, Communication & Society*, vol. 9, no. 2, pp. 202–224.
- George Allen Introduces 'Macaca' (2006) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=r90z0PMnKwI&mode=related&search=> (12 March 2007).
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2007) 'From occasional politician to reflexive actor' (in Finnish 'Satunnaisesta poliitikosta refleksiiviseksi toimijaksi'), *Politiikka*, vol. 49, no. 2, pp. 76–91.
- Häyhtiö, T. & Rinne, J. (2008) 'Temporal dimensions of reflexive Net-politics: politicking on the Internet with monsters', in *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*, eds T. Häyhtiö & J. Rinne, Tampere University Press, pp. 310–334.
- Heller, M. (2006) 'New ICTs and the problem of publicness', *European Journal of Communication*, vol. 21, no. 3, pp. 311–329.
- Ilkka* (2007a) 'Again another slip from Salo' (in Finnish 'Salolta lipsahti taas'), Leading article, *Ilkka*, 7 March, p. 2.
- Ilkka* (2007b) 'The Taper of Salo's Somali talkings: incidentally I happened to be there' (in Finnish 'Salon somalipuheidien nauhoittaja: Osuin paikalle sattumalta'), *Ilkka*, 15 March, p. 7.
- Ilkka* (2007c) 'The becoming of bourgeois government is crystal clear' (in Finnish 'Porvarihallitus on pläkkiselvä juttu'), *Ilkka*, 19 March, p. 25.

- Kahn, R. & Kellner, D. (2003) *Internet Subcultures and Political Activism*, [Online] Available at: <http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/oppositionalinternet.htm> (24 August 2004).
- Kahn, R. & Kellner, D. (2004) 'Globalization, technopolitics and radical democracy', in *Radical Democracy and the Internet: Interrogating Theory and Practice*, eds L. Dahlberg & E. Siaperä, Palgrave Macmillan, New York, pp. 17–36.
- Keane, J. (2000) 'Structural transformations of the public sphere', in *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*, eds K. L. Hacker & J. van Dijk, Sage Publications, London/Thousand Oaks/New Delhi, pp. 70–89.
- Lappalainen, P. (2006) 'The Internet as a forum of multiple styles of political activities', paper presented to the open international research and post-graduate seminar *Politics on the Internet: New Forms and Media for Political Action*, Tampere, 24–25 November 2006.
- Marlow, C. (2004) 'Audience, structure and authority in the weblog community', presented at the *International Communication Association Conference*, May 2004, New Orleans, LA, [Online] Available at: <http://alumni.media.mit.edu/~cameron/cv/pubs/04-01.pdf> (19 October 2007).
- McDonald, K. (2006) *Global Movements: Action and Culture*, Blackwell Publishing, Oxford, UK.
- Meikle, G. (2002) *Future Active: Media Activism and the Internet*, Routledge, London.
- Micheletti, M. (2003) *Political Virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*, Palgrave Macmillan, New York.
- Micheletti, M. (2006) 'Blogging: a new people's movement', [Online] Available at: http://www.politicsonline.com/netpulse/soundoff.asp?issue_id=10.19 (19 September 2007).
- Mikander, P. (2007) 'Ten Questions' (in Finnish 'Kymmenen kysymystä'), email interview (20 March 2007).
- My War: Killing Time in Iraq* (2007) [Online] Available at: <http://cbftw.blogspot.com/> (20 October 2007).
- O'Reilly, T. (2005) 'What is web 2.0 – design patterns and business models for the next generation of software', [Online] Available at: <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1> (15 August 2007).
- Osterweil, M. (2004) 'The dynamic of open space: a cultural-political approach to reinventing the political', *International Social Science Journal*, vol. 56, no. 182, pp. 495–506.
- Pajakko, S. (2007) 'The motive of covert tapping was a transparent politics' (in Finnish 'Salanauhoittajan motiivina oli avoin politiikka'), *Pohjalainen*, 15 March, p. 7.
- Perelman, C. H. & Olbrechts-Tyteca, L. (1969) *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, University of Notre Dame Press, Notre Dame/London.
- Petri in his own words*, [Online] Available only in Finnish at: http://www.petrisalo.net/blogi_kaikki.html (2 April 2007)

- Petri Salo from the National Coalition party about Somalis* (2007) (in Finnish 'Kokoomuksen Petri Salo somaleista'), [Online] Available in Finnish at: <http://www.youtube.com/watch?v=vzkGDrKD8js> (18 March 2007).
- della Porta, D. & Diani, M. (1999) *Social Movement in a Globalizing World*, Macmillan, New York.
- della Porta, D. & Mosca, L. (2005) 'Global-net for global movements? A network of networks for a movement of movements', *Journal of Public Politics*, vol. 25, no. 1, pp. 165–190.
- Rautio, P. (2007) 'Petri Salo in embarrassing covert taping in Vaasa' (in Finnish 'Petri Salo joutui kiusalliseen salanauhoitukseen Vaasassa'), *Pohjalainen*, 7 March, p. 1.
- Reid, R. T. (2005) 'Guard convicted in the first trial from Abu Ghraib', *Washington Post*, 14 January, p. A01.
- Sarkozy au G8* (2007) [Online] Available in French at: <http://www.youtube.com/watch?v=I4u3449L5VI> (23 September 2007).
- Schmidt, J. (2007) 'Blogging practices: an analytical framework', *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 12, no. 4, article 13, [Online] Available at: <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/schmidt.html> (20 October 2007).
- Silverberg, K. (2007) 'Current news' (in Swedish 'Aktuellt'), *YLE Nyheter*, 5 March.
- UCLA Police Taser Student in Powell* (2006) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=AyvrqcxNIFs> (22 September 2007).
- University of Florida Student Tasered at Kerry Forum* (2007) [Online] Available at: <http://www.youtube.com/watch?v=6bVa6jn4rpE> (22 September 2007).
- Vasama, T. (2006) 'War reports behind the rifle' (in Finnish 'Sotaraportteja kiväärin piipun takaa'), *Helsingin Sanomat*, 5 August, p. D4.
- Walch, J. (1999) *In the Net: An Internet Guide for Activists*, Zed Books, London & New York.
- Wikipedia: Colby Buzzell* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Colby_Buzzell (20 October 2007).
- Wikipedia: UCLA Taser Incident* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/UCLA_Taser_incident (22 September 2007).
- Wikipedia: University of Florida Taser Incident* (2007) [Online] Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/University_of_Florida_Taser_incident (22 September 2007).
- Wyld, D. C. (2007) *The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0*, E-Government Series. IBM Center for the Business of Government, [Online] Available at: <http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf> (16 August 2007).

Tapio Häyhtiö is completing his doctoral dissertation in Department of Political Science and International Relations, University of Tampere. His is the coordinator of Finnish Graduate School in Political Studies. His research interests are related to political participation, and action on Internet online fora and the relationship between democracy and online political action. He delivers

interactive e-lectures on democracy theories, civic activism on the Internet and administrative e-democracy projects. His works have been published in academic journals, anthologies, proceedings of international conferences and seminars. Most of his research papers are available at <http://www.edemokratia.uta.fi/>. His doctoral dissertation is based on research projects being funded by the Academy of Finland, *Online Discussions as Political Action* (ONDIS, 2003–2006) and *Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective* (2007–2010). *Address*: Department of Political Science and International Relations, University of Tampere, Tampere, 33014, Finland. [email: tapio.hayhtio@uta.fi]

Jarmo Rinne is completing his doctoral dissertation in the Department of Political Science. He has carried out several research projects – *Changing Styles of Civic Activism* (2002–2003), *Online Discussions as Political Action* (2003–2006) and *Political Participation and Modes of Democracy: Finland in a Comparative Perspective* (2007), all funded by The Finnish Academy of Science. His academic interests cover areas such as political theory, philosophy, methodological issues and history of political ideas. He has been also an editorial secretary in the *Politiikka* (Politics) – a quarterly publication of The Finnish Political Science association (1999–2000), and has taught extensively on issues related to civil society and citizen activism, political philosophy, methodology (both qualitative and quantitative) and political theory. He has published several papers in academic journals, anthologies and proceedings of various international conferences and seminars. Most of his research papers are available at <http://www.edemokratia.uta.fi/>. *Address*: Department of Political Science and International Relations, University of Tampere, Tampere, 33014, Finland. [email: jarmo.rinne@uta.fi]

Poliittisen toiminnan yksilöistyminen ja henkilökohtaistuminen

JARMO RINNE

Marginaalissa marssiva politiikan *avant garde* on sitkeästi kieltäytynyt vaipumasta unhojen yöhön ja toistuvasti saanut medianäkyvyyttä räväköillä tempauksillaan. Ilmiö ajankohtaistui konkreettisesti loppuvuodesta 2007. Tuolloin joukon aktivisteja onnistui herättää melkoinen kohu eläinten kohtelusta maataloilla valtamedian suosiollisesti julkaisua heidän salaa kuvaamiaan video-otoksia suomalaisilta tuotantotiloilta.

Poliittisen osallistumisen ja toiminnan tutkimuksen näkökulmasta mainitun kaltaiset kampanjat rikastavat ja laventavat ymmärrystä politiikan vaikuttamisen keinoista ja toimintakentistä. Poliittikan käytännölliset ja tutkimukselliset marginaalit ovat sikäli mielenkiintoisia, että niissä toimiessa sekä niitä analysoidessa joutuu useammin perustelemaan tekemisensä relevanssia vaikkapa perinteiseen vaali- tai puolueosallistumiseen ja sen tutkimukseen verrattuna. Ylipäätään politiikan marginaalissa toimivilta herkemmin kysellään heidän toimintansa poliittisuuden perään. Varsin vähäisellä analyttisellä vaivannäöllä ollaan valmiita leimaamaan marginaalissa tapahtuva ja epätavallisia keinoja käyttävä toiminta joksikin muuksi, kuten vaikkapa ekoterrorismiksi, rikollisuudeksi, lapseliseksi kiukutteluksi, pienen piirin toiminnaksi tai jollakin tavalla muuten ei-poliittiseksi aktiviteetiksi.

Tämän kaltainen arvostelu ei poista uusien ilmiöiden tutkimisen arvoa, vaan lähinnä kertoo tieteenalan sisäisistä koulukunta- ja ajattelueroista, sekä sen edustajien vaikeudesta kohottaa katsettaan kapeasta ja spesifistä professionaaliseen horisontista. Tässä kirjoituksessa hahmottelen vaihtoeht-

toista tapaa ymmärtää ja lähestyä politiikan marginaalissa viihtyvää aktivismia.

Keskeisenä motiivina yksilöllistyvälle poliittiselle osallistumiselle voidaan pitää eettiseksi koetua tapaa elää. Tämä tendenssi *totuudessa elämiin* ja sen mukainen toiminta, samoin kuin muille kohdistettu vaatimus tehdä samoin, näkyy niin aktivistien asialistalla kuin julkisessa toiminnassa. Toiminnan tarkoituksena on julkilausutusti saada aikaan muutos ihmisten elämäntavoissa (ks. esim. *tehotuotanto.net* [www-dokumentti]; *Muutoksen Kevät*, 30 nroa vuosilta 1996–2003; Keck & Sikkink 1998). Poliittikan aktivistit ovat kadottaneet uskonsa *valistuksen dialektiikkaan* eli siihen, että kehitys olisi se *primus motor*, joka johdattaa ihmiskunnan kohti valoisaan tulevaisuutta. Pikemminkin asian voisi ilmaista siten, että länsimaisen, kulutuksen kasvuun perustuvan ajattelun koetaan olevan erottamaton osa ratkaistavaa ongelmaa. Tästä johtuen vaikuttamisen kentät asetuvat korostetusti virallisen poliittisen koneiston ulkopuolelle. Järjestelmä itsessään koetaan sairaaksi ja nykyisen kaltaisen kehityksen uskotaan johtavan perikatoon. Omaksuttu näkökulma on pohjimmiltaan kehitysspesimististä, ja kritiikin kärki kohdistuu kokonaisen elämänmuodon, länsimaisen kulutusyhteiskunnan kriittiseen arvosteluun

Eettis-poliittinen agenda, eli totuudessa eläminen, synnyttää vastustamisen politiikan. Vastarinta ei välttämättä kohdistu perinteisesti poliittisiksi miellettyihin kohteisiin, vaan ennen kaikkea niihin (usein ylikansallisiin) organisaatioihin, tapoihin ja rakenteisiin, jotka ylläpitävät kestäväntöntä kehitystä. Erityisesti tulilinjalla ovat olleet taloudellista

globalisaatiota ajavat organisaatiot ja instanssit kuten WTO, G8-kokoukset, IMF ja Maailmanpankki. Tämän lisäksi toki vastustetaan myös perinteisiä poliittisia kohteita, silloin kun ne tukevat sortavaa, elämän edellytyksiä tuhoavaa tai ihmisten, eläinten tai luonnon oikeuksia polkevaa toimintaa (esim. Keck & Sikkink 1998). Poliittikaan osallistumisen käyttövoimana on poliittisten konfliktien henkilökohtaistuminen.

Politiikan henkilökohtaistuvat toimintatavat

Subjektiiivisesti koettujen asioiden ja ilmiöiden nostamista poliittisen vaikuttamisen alkupisteeksi ja siitä seuraavaa, joko yksilöllistä tai kollektiivista toimintaa voidaan lähestyä fenomenologista viitekehystä hyödyntäen. Fenomenologisesti orientoituneessa poliittisen subjektuuden ja toimijuuden tarkastelussa tarkastellaan tapaa toimia, osallistua ja vaikuttaa poliittisesti. Epistemologisesti selitystapa ottaa haltuun niin *uusien yhteiskunnallisten liikkeiden* kuin yksittäisen toimijan *henkilökohtaisen politisoiminnin*. Tällaisen tarkastelukulman avaamisen välttämättömyys on seurausta noin vuosikymmenen aikana tapahtuneesta muutoksesta poliittisen toiminnan muodoissa, keinoissa, mobilisoinnissa ja toimintaympäristöissä. Tässä muutoksessa on korostunut paitsi politiikan lisääntyvä subjektiiivisyys ja sen myötä nouseva tendenssi henkilökohtaisen politiikkaan, niin myös politiikan tekemisen paikkojen asettuminen entistä selvemmin instituutioituneen formaalin politiikan ulkopuolella.

Henkilökohtaiseen vastuunkantoon ja oman totuuden mukaan elämiseen perustuvan poliittisen osallistumisen ytimessä on juuri yksilön oma herääminen. Tässä heräämisessä on kyse sellaisten ongelmien huomaamisesta, jotka johtuvat järjestelmästä itsestään. Pelastuminen tai edes hengissä selviäminen edellyttää irrottautumista vakiintuneen politiikan tavoista vaikuttaa. Se vaatii pysyttelemistä erossa ”politiikan koneesta”, eli institutionaalisoituneesta päätöksenteosta, joka nähdään osana ratkaistavaa dilemmaa. 1990-luvulla esiin nousseiden postmodernien uusien yhteiskunnallisten liikkeiden viesti on kaikessa karuudessaan se, että rationaaliin tuottavuuslaskelmiin perustuva talousjärjestelmä sekä idealisoituun ja abstrahoituun kuvaan elävästä todellisuudesta pohjaava edistysusko johtaa ihmiskunnan tuhoon. Samalta pohjalta ponnistaa myös yksilöllistynyt kollektiivinen toiminta

(ks. Micheletti 2003) sekä yksilön oma yksilöitynyt refleksiivinen politikointi (Häyhtiö & Rinne 2007a). Aktiivisen poliittisen kansalaisuuden yhdeksi keskeiseksi määrittäjäksi on siten nousemassa kyky henkilökohtaisten poliittisten arviointien tekemiseen ja niiden mukaan toimimiseen (Barney 2007, 40). Omatoimisuus korostuu yksilöityneen politiikan toimintakeinoissa, -tyyleissä ja -kanavissa

Fenomenologinen tieteenkritiikki episteemisenä perustana

Hedelmällinen tapa lähestyä yllä kuvattua kehityspessimismien läpikäymää poliittista aktivismia on fenomenologinen tieteenkritiikki. Se pohjautuu Husserlin (1936) viimeiseksi jääneeseen kirjoitukseen, jossa peräänkuulutetaan tieteilijöiden ja ajattelijöiden vastuuta puuttua ihmiskunnan kehityksen kulkuun, jonka Husserl katsoo ajautuvan kohti barbariaa. Erityisen surullisena Husserl näkee tieteen lipumisen etämmäksi perustastaan elämämaailmasta ja sen jokapäiväisestä kokemuksellisuudesta (Husserl 1970, 45). Juha Varto (1992) näkee Husserlin kuvaaman kehityksen tuloksena olevan: ”merkityksestä puhdistettu” ja ”[k]okonaan formalisoitu tiede, jossa ei enää edes kysytä formalismien tulkintaa” (mt. 33). Formalisoitu tiede tarkastelee elämää, todellisuutta ja ihmistä idealisoituina ja abstrahoituina suureina. Tällainen tiedekäsitys johtaa väistämättä sellaiseen näkemykseen, että maailma on hallittavissa, mitattavissa ja laskennallisin suurein otettavissa haltuun (Husserl 1970; vrt. Varto 1992, 33–34). Kalkyloiva ajattelu on instrumentaalista ja uskoo omaan kykyynsä rationaalisesti ratkaista ongelmia ja lisätä tieteellisen tiedon akkumulaatiota.

Maailman käsitteellisessä tarkastelemisessa ei sinällään ole mitään ongelmallista, se voidaan nähdä tapana saada asioista tolkkua (Varto 1992, 39). Vaarana vain voi olla, että käsitteellisessä abstrahoinnissa samalla kadotetaan yhteys kokemuksellisuuteen ja maailmaa aletaan tarkastella tunnusluokina ja tilastoyksiköinä. Kaikki tieto, niin uskomuksiin perustuva *doxa*-tieto kuin tieteellisesti perusteltavissa oleva *episteeminen* tieto, on viime kädessä kokevan subjektin tietoa ja vain kokeva tietoisuus itse tietää sen minkä tietää. Mikään tiedon tyyppi ei ole siten tiukassa mielessä ”objektiiivista”, vaan se on aina sidottu kokevan subjektin kokemuksellisuuteen (Husserl 1970, 125–126;

Varto 1992, 41). Valistuksen hengessä marssiva, ihmiskunnan valaistuksen tähtäävä tieteellinen ajattelu ei ole ollut kovin kiinnostunut subjektivi-teetin eli tutkijan oman position vaikutuksesta tiedontuottamisen prosessissa.

Elämismaailman merkitysyhteydestä irronnut rationaliteettia tavoitteleva tiede on johtanut uskoon, että tieteellisesti tai tutkitusti tuotettu tai kehitetty hallinnoiminen ja johtaminen tuovat muusaan edistystä ja parempaa elämää kaikille. Husserlin tieteenkriitikistä on luettavissa epäilyt tämänkaltaisen kehitysuskon kestävyydelle. Myös postmoderni ajattelu suhtautuu skeptisesti tällaiseen *valistuksen dialektiikkaan* (esim. Gare 1995, 4–6; Pulkkinen 1996): korostaessaan uskon siihen, että rationaalisen ajattelun avulla maailma muuttuisi paremmaksi, haihtuneen savuna ilmaan Auschwitzissa. Ideaali rationaalisesti organisoituvasta tuotannon tehostamista sai natsi-Saksan käsitellyssä karmaisevan polttohautauksen. Järkiperäisesti järjestetty *holokausti* noudatti tehotuotannon periaatteita maksimoidessaan tuhkoneiston toimintaa. Ei liene sattumaa, että esimerkiksi eläinoikeusliikkeen julkaisemat kuvat internetissä muistuttavat keskitysleirien vangeista säilyneitä kuvia. Sattumaa tuskin on sekään, että ylikansallisten yritysten masinoimaa globalisaatiota vastustavat maailmanparantajat (Lindholm 2005) pitävät nykyistä maailmanjärjestystä ja sen edellyttämää kulluttavaa elämäntapaa itsessään ongelmana, joka pitää poistaa, koska se periaatteiltaan muistuttaa rationaalisen ja kalkyloivan ajattelun aiheuttamasta itsetuhon uhkasta (vrt. Gare, 1995, 1).

Omaehtoainen henkilökohtaisen politiikka

Omatoimisen vaikuttamisen juuret ajoitetaan yleensä 1960-luvulle, jolloin syntyneet liikkeet otivat etäisyyttä edeltäneen vuosikymmenien vahvasti rakenneorientoituneeseen järjestöaktiivisuuteen. Paradigman muuttamisen ja teoreettisten kehikkojen uudelleenmuotoilun tarve tulivat ilmeisiksi yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksesta, kun kollektiivinen kansalaistoiminta fokusoitui ja motivoitui nimenomaan vastareaktionä sosiaalisten muutosten aiheuttamille epäkohdille. Uusi paradigma korosti vakiintuneen poliittisen ja yhteiskunnallisen rakenteen olevan osa ratkaistavaa ongelmaa – tai ainakin osaltaan olleen aiheuttamassa sitä – eikä näin pelkästään vakiintuneissa puitteissa toimiminen enää riittänyt (esim. Offe 1985, 844–

845). Vanhan paradigman mukaan kollektiivinen toiminta epätydyttävien asiointilojen korjaamiseksi oli suoraviivainen ja välitön prosessi, joka kanavoitui olemassa olevien, vakiintuneiden kollektiivitoimijoiden kautta. Tätä näkemystä haastava paradigma puolestaan korosti tilanteiden hahmottamisesta asian puolesta toimimiseen johtavan prosessin avointa ja satunnaista luonnetta. (Canel 1997)

Jälkimmäisen käsityksen mukaisesti lähes mikä tahansa asia saattoi saada poliittisen ulottuvuuden ja purkautua protestinomaisena liikehdintänä. Alkutahdit post-strukturaaliselle ja jälkimodernille politiikalle lyötiin 1960-luvun kansalaistoiminnassa, joka haki innoitustaan nuoren Marxin uusvasemmistolaisista tulkinnoista (esim. Flaks 1994). Siihen vaikutti myös *henkilökohtaisen* (sukupuolen tai ihonvärin) politisoituminen (Wasserstrom 1997, 593–594; ks. myös aatehistoriallinen selvitys Pateman 1997; vrt. Offe 1985, 831).

Uusista yhteiskunnallisista liikkeistä alettiin puhua 1980-luvun puolivälin paikkeilla. Termin otti käyttöön Claus Offe kuvatessaan vapaamuotoisemmin organisoituvaa ja paikannettavaa kansalaisaktiivisuutta, joka korostaa organisoitumista temaattisten asiointien tai arvojen ympärille rakenteellisen organisoitumisen ja paikantamisen asemesta (Offe 1985). Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden syntyä selitetään yhteiskunnallisten olojen, arvo- ja asenneilmaston sekä kulttuuristen toimintamallien muuttumisella (esim. Rasimus 2006). Tämä selitys ottaa huomioon yksilön näkemysten vaikutuksen haluan vaikuttaa hänen itsensä tärkeiksi kokemiin asioihin. Individuaalinen maailmankuva kietoutuu yksilön omaan identiteettiin ja samanmielisten seurassa se jalostuu kollektiiviseksi identiteetiksi (esim. Melucci 1996; Rinne 1999). Poliittinen mobilisaatio ja toiminta kanavoituu verkostomaisen kollektiivisen liikehdinnän kautta, jossa yksi ja sama toimija voi ottaa osaa moniin eri kampanjoihin tai protestiaktioihin. Tosin liiketutkimuksellinen ymmärrys poliittisen toiminnan luonteesta monenkeskisenä ja intersubjektiviisena toimintana vie selitysmalleja kollektivismin suuntaan. Tutkimuksellinen mielenkiinto kohdistuu mobilisoituviiin ja organisoituviiin joukkoihin, ei niinkään ihmisiin niiden takana. Maailman subjektiivinen tarkastelu ja tulkinnot jäävät poliittisen toiminnan motiivien analyyseissa lähinnä kuriositeeteiksi.

Subjektiiivinen refleksio henkilökohtaisen politiikassa

Viimeaikaista kansalaistoimintaa selitettäessä eräät tutkijat ovat käyttäneet sellaisia käsitteitä kuin yksilöllistyvä kollektiivinen toiminta (*individualized collective action*, ks. Micheletti 2003) sekä refleksiivinen poliittinen toiminta (ks. Häyhtiö & Rinne 2007 ja 2008). Mainitut selittämismallit eroavat *perinteisestä* kollektiivisiin identiteetteihin pohjautuvista uusien yhteiskunnallisten liikkeiden selitysmalleista siten, että niissä politikointi saattaa lähteä sellaiselta yksilötasolta, jolla ei ole kiinnityspintaa mihinkään yhteiskunnalliseen liikkeeseen. Kumpikin selitysmalli kylläkin mahdollistaa myös toiminnan kollektiivisen mobilisoitumisen ja organisoitumisen, mutta sellaisella tavalla jossa kollektiivitoimijat syntyvät asiakohtaisesti toiminnan seurauksena. Nykyisen kaltaista poliittista osallistumista ei tyydyttävästi kyetä selittämään vanhoilla malleilla, joissa valtio *versus* kansalaisyhteiskunta yhdessä luovat eräänlaisen *metateoreettisen kehikon*, eli kansalaisten poliittinen toiminta ja osallistuminen määrittyvät suhteessa politiikan instituutioihin (Rinne 1999, 147). Käyttöön otettu refleksiivisen politiikan käsite puhuttaessa yksilöllistyvästä politiikasta on tunnusmerkillisesti rakenteista irrallaan olevaa verkostomaista ja joustavasti organisoituvaa (*fluid*) toimintaa (McDonald 2006, 9).

Refleksiivisyydellä viitataan sellaiseen poliittiseen toimintaan, jossa yksilöllisten poliittisten arvioiden merkitys politikoinnille korostuu. Poliittisen arvioinnin ajatuksen on tehnyt tunnetuksi Hannah Arendt, jonka mukaan poliittisen mahdollistuminen kumpuaa yksilöiden arvioinneista, joissa toimijat luovat väliinsä poliittisen tilan omia intressejään artikuloimalla. Näin toimijoiden väliin syntyy eräänlainen välitila, *inter-esse*, jonka Arendt tulkitsee politiikan paikaksi eli *maailmaksi*. (Arendt 1958, 190) Hannah Arendtin (1958) mukaan maailma [*Welt / World*] muodostuu aina subjektien väliin toiminnassa, kyseessä on *inter-esse*-tila, joka erottaa subjektit toisistaan että samanaikaisesti mahdollistaa saman tilan jakamisen (Arendt 1958). Maailman konstituoitumiselle on välttämätöntä, että se muodostuu samaan aikaan toimivien subjektien välille. Tässä maailmassa valitsee pluralistinen mielipiteiden kirjo ja eri intressien törmätessä syntyy politiikka. Poliittinen arviointi tai arvio on kykyä nähdä tilanteen tarjoa-

mia mahdollisuuksia politiikan tekemiseen, politikointiin. Tässä mielessä arvio muistuttaa Palosen politisoinnin (Palonen 1993) käsitettä, muttei ole sen kanssa kuitenkaan identtinen, sillä arvio on toimijan itsensä kyky, *potentia*, muodostaa merkityksiä, jotka voidaan politisoida poliittisesti toimimisen mahdollistamiseksi. Kyseessä on siten machiavellilainen *virtú* hyödyntää kontingentisti avautuvia mahdollisuuksia (vrt. Arendt 1961, 153; Parvikko 1996; Lappalainen, 2002, 67; Segerberg 2005, 83). Palosella politisointi on totalisoivampi operaatio, politiikan pelitilan avaus, johon hän ilmeisen implisiittisesti olettaa sisältyväksi poliittisen arvion sitä kuitenkaan selkeästi lausumatta¹. Poliittisen arvion kyky on siten paloslaisen politikoinnin epistemologinen ja välttämätön edellytys. Poliittista arviota ei myöskään pidä sekoittaa poliittisen lukutaidon käsitteeseen, vaikka tässäkin tapauksessa käsitteillä on ilmeisiä yhtäläisyyksiä. Poliittinen lukutaito (Paloheimo & Wiberg 1997) nähdäkseni viittaa politiikan agentin herkkyyteen ja valmiuteen toimia poliittisesti vastaantulevissa kontingenteissa tilanteissa. Mutta tämäkin vaatii pohjakeseen poliittisen arvion kulloisestakin tilanteesta.

Poliittisten interventoiden henkilökohtaistuminen ja yksilöllistyminen näkyy erityisesti horisontaalista viestimistä mahdollistavassa, interaktiivisessa Web-ympäristössä (Häyhtiö & Rinne 2007). Verkon potentiaali helppopääsysisine ja helposti käytettävine julkisuustiloineen lisää *asiakohtaiseksi politikoinniksi* nimetyn poliittisen toiminnan sekä kansalaistoimijoiden masinoimien vastakampanjoiden määrää. Lisäksi se avaa uusia pelitiloja ja paikkoja politikoinnille. Aiemmin vaihtoehtoisen ja subjektiivisesti motivoituneen politikoinnin paikkoina olivat mm. kadut, kauppapaikat ja rakennustyömaat. Kehittyvän digitaalisen teknologian myötä houkuttelevaksi toimintaympäristöksi on noussut verkon virtuaaliset julkisuustilat, joita hyödyntävät niin vakiintuneet poliittiset toimijat kuin yksittäiset kansalaiset. Horisontaalisesta kommunikaatiosta on tullut sellaista poliittista toimintaa, jolla ilmaistaan omaa persoonaa, arvoja, kuulumista johonkin ryhmään, elämäntapaa, sitoutu-

¹ Varsin kattavan ja tarkan selvityksen implisiittisen ja lausumattoman merkityksestä politisoitumisen aktille tarjoaa Alexandra Segerberg (2005) väitöskirjassa *Thinking Doing*.

mista ja osallisuutta. Lisäksi yksilöllistyvän refleksiivisen toiminnan myötä on internetissä kehittynyt uudentyyppistä mobilisointumista ja kiinnittymistä vaikuttavaan toimintaan, eli *parveilua* (*swarming*). Tällä tarkoitetaan sellaista osallistumista, jossa ihmiset yksilöinä, omalla ajallaan ja omasta tahdostaan, vierailevat kiinnostavilla ajankohtaisilla sivustoilla ja, kokiessaan asian läheiseksi tai tärkeäksi, päättävät ottaa osaa käynnissä olevaan kamppailuun. Parveilu ja siitä seuraava osallisuus eivät vaadi kovinkaan kummoista sitoutuneisuutta itse kampanjaan, mutta kävijämäärien kasvu houkuttaa myös muita vierailemaan sivustoilla. Näin tietoisuus itse kamppailusta lisääntyy ja muuttuu yleisemmin kiinnostavaksi ajankohtaisilmiöksi. Yksilölähtöisen refleksiivisen politiikan prosessikuvauksena voi pitää esimerkiksi Lordin maskittomien kuvien julkaisun aiheuttamaa protestikampanjaa (ks. Häyhtiö & Rinne 2008).

Omatoiminen agendan määrittely antaa aloitteen kansalaislähtöiselle poliittiselle toimijalle ja voimistaa (*empower*) yksilölähtöistä politikointia. Heideggerilaisittain pejoratiivinen *kuka tahansa* (*das Man*) on politiikan transformaatiossa saamassa uuden positiivisemmän tulkinnan. Heideggerin kuuluisa luomus *das Man* viittaa joukkosieluisuuteen ja itsestään pois hairautumiseen (*Verfallen*). Ihminen ikään kuin luopuu itsestään ja omista autenttisista tuntemuksistaan ja pyrinnoistään ja mukautuu ympäröivän maailman vaateisiin. Toisin sanoen ihminen toimii kuten hän olettaa, että hänen oletetaan toimivan. Näin ihminen luovuttaa sisäisen vapautensa ja varsinaisuutensa (*eigentlichkeit*) sulautuen kasvottomaan kollektiiviseen massaan ja mukautuen epävapaaaseen omasta itsestään vieraantuneeseen eksistenssiin (Heidegger 1986, §27; erinomainen tulkinta käsitteestä ks. Jalava 2000).

Yksilön vallan, erityisesti aloitevallan, kasvun on huomannut myös liike-elämä, joka on yleensä ketterämpi haistamaan vaihtuvia trendejä kuin akateeminen perustutkimus. Vuoden 2006 heinäkuun numerossaan yhdysvaltalainen *Business 2.0* -lehti kokosi listan 50 talouselämän vaikutusvaltaisimmasta henkilöstä (ks. *Business 2.0*). Listan henkilögalleria oli luonnollisesti kovin amerikkalaispainotteinen. Silti ns. tavanomaisten epäiltyjen, eli Bill Gatesin, Steve Jobsin, Rupert Murdochin ja muiden tietokone-, bisnes- tai mediamogulien, ja jopa ”öljydespoottien” edelle listan ykköseksi kiihlasi ”you” eli *sinä*. Samainen *sinä* voitti *Time*-leh-

den vuoden henkilön tittelin joulukuussa 2006. (Wyld, 2007, 12).

Huomionarvoista näissä kunniamaininnoissa on, että kummassakin *sinä* tarkoittaa *ketä tahansa* ja kaikkia meistä. Se tarkoittaa yksilöllistynyttä toimijaa, joka kykenee toisten ”*sinien*” kanssa kollektiiviseen sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan verkkoympäristössä. Lähtökohtana niin poliittiselle, sosiaaliselle kuin taloudelliselle toiminnalle, on yksilö, joka kykenee arviointiin. Arvioinnin seurauksena yksilöiden yksittäisten tekojen summana muodostuu kollektiivinen liikehdintä, joka avaa toimijalle vaikuttamisen kanavan, tavan ja jopa ryhmäkuulumisen tunteen (Micheletti 2003, 16,23,29). *Sinä* vuoden henkilönä on itsestään tietoinen arviointeja tekevä peilikuva Heideggerin *das Man*:ista.

Poliittisen toiminnan fenomenologinen perusta

Fenomenologisessa asenteessa kohdetta lähestytään maailmaan kuuluvana ilmiönä, jossa myös maailmaan kuuluva tarkastelija pyrkii sitä ymmärtämään. Fenomenologisen analyysin ontologian kannalta on välttämättömän tärkeää tiedostaa tutkijan oma positio ja se, että tarkasteltavan ilmiön ymmärtämisessä on ennen kaikkea kyse tarkkailijan itsensä esittämästä subjektiivisesta tulkinnasta. Maailma ja elämä kietoutuvat yhteen subjektiivisessä kokemuksessa. (Berndtsson et al. 2007, 259–260; Zahavi 2007, 79) Analyysi ulkoisesta todellisuudesta ei synny tyhjästä, vaan subjektin tietoisissa reflektioissa sen kanssa. Fenomenologia pyrkii esittämään yksityisen tulkinnan tai kuvauksen maailmasta, jossa elämme. Samalla tämän tulkinnan tulee kuitenkin olla myös jaettavissa ja yleinen. Se, miten tässä onnistutaan, riippuu paljolti tulkinnan tueksi esitettävästä argumentaatiosta eli siitä, miten hyvin tutkija saa *tolkun* tutkittavastaan.

Fenomenologisessa asenteessa huomio kiinnitetään yksikön ensimmäiseen persoonaan; fenomenologia on leimallisesti *minän* filosofiaa. Poliitiikan fenomenologinen tarkastelu alkaa yksilön reflektiosta itseään ympäröivään todellisuuteen ja sen intuitiiviseen käsittämiseen jollakin tavalla (Cromwell 2000, 11). Tässä kokemuksessa yksilö suuntautuu ympäröivään todellisuuteen, kokee ja miettää sen jonakin, mihin hän ottaa kantaa, tulkitsee ja arvottaa. Tämä kokemus on relevantti myös sellaisessa politiikan kontekstissa, jossa poliittisuus

tarkoittaa erilaisten mielipiteiden kirjoa eli pluralismia, erilaisia näkemyksiä hyvästä ja pahasta, vaihtoehtoisia toimintalinjoja jonkin asian suhteen, jne. Fenomenologisen politiikan lähtökohdan voisi kiteyttää iskulauseen omaiseen muotoon: ”*maailma minussa – minä maailmassa*”, joka oli täydentävä otsikko Juha Varton toimittamassa pienessä viisaassa kirjassa *Fenomenologeja* (Varto toim. 1989), jossa pohdittiin maailmaa kontemploivan minän maailman kontemplaatiota. Kirjan lähtökohta oli tarkastella sitä, mitä *minän* maailmassa oleminen on suhteessa *minän* sille antamiin merkityksiin.

Maailmaa reflektoidessaan *minä* suuntautuu siihen ja merkityksellistä sen jonakin. Kyse on siitä, että tarkasteltava ilmiö koetaan jonakin, toisin sanoen se saa joitakin merkityksellisiä ja mielellisiä attribuutioita, jotka tarkoittavat kokevalle *minälle* jotakin, mikä määrittää kokemuksen (*erfahrung*) tai elämyksen (*erlebnis*) luonteen (Husserl 1976, 200–2002). Tällaisesta reflektiosta fenomenologian parissa puhutaan *tajunnan intentionaalisuutena*. Asioiden, tai fenomenologisen tarkastelun yhteydessä ilmiöiden, todellinen luonne (tai olemus) paljastuu mielen sisäisessä tietoisuuden aktissa. Maailman ymmärtäminen on siten prosessi, jossa ulkoisen todellisuuden monet tasot kohtaavat sisäisen ymmärtämishorizontin, ja jossa maailma selittyy *sellaiseksi kuin subjekti sen kokee*. Yksilön itsensä jo eletty elämä ja odotukset tulevasta vaikuttavat luonnollisesti siihen tapaan, miten maailmaa merkityksellistetään ja mihin seikkoihin subjektiivinen tulkinta kiinnittyy tai painottuu. Tulkinnat ovat aina joko huonommin tai paremmin perusteltuja näkemyksiä jostakin. Fenomenologisen asenteen mukaisessa maailman merkityksellistämässä pyritään sovittamaan ikiaikainen filosofinen kiistakysymys *internalismin* ja *eksternalismin* vaikutuksesta tietoisuuden filosofiaan. Tässä debatissa on hyvin lyhyesti sanottuna kyse siitä, miten subjektiivisen tietoisuuden ulkoisen todellisuuden ymmärtäminen ymmärretään. Internalismin mukaan todellisuuden ymmärtäminen tapahtuu puhtaasti tietoisuuden sisäisten rakenteiden ansiosta, kun eksternalismi puolestaan väittää yksilöllisten kokemusten juontuvan yksilön suhteesta ulkoiseen ympäristöönsä (ks. tästä keskustelusta enemmän Zahavi 2004). Fenomenologisessa analyysissä sekä tietoisuudelle että ulkoiselle todellisuudelle on oma korvaamaton paikkansa.

”Maailma minussa”

Fenomenologisen lähestymistavan hedelmällisyys korostuu ajateltaessa politiikan ja poliittisen toiminnan yksilöllistyvää tendenssiä, joka perustuu yksilön omiin poliittisiin arviointeihin toiminnan suunnan vaihtoehtoista päätettäessä. Fenomenologisen intentionaalisuuden avulla on mahdollista pureutua siihen prosessiin tai ajattelutapahtumaan, missä subjekti elää jotakin tilannetta. Voidaan myös kysyä, miksi hän kokee sen tietynlaisena. Näiden kokemusten ja odotusten leikkauspisteessä toimiva *minä* valitsee oman tiensä. Kyseessä on siten viime kädessä arviointiin perustuva näkemys, joka on valintojen takana, joka korostaa henkilökohtaisen poliittisen arvion subjektiivista ja yksilöllistä kannan ottamista osana poliittista kansalaisuutta. (Esim. Cromwell 2000, 28; Barney 2007, 39–40)

”Minä maailmassa”

Husserlin viimeisimmän vaiheen filosofoinnissa painopiste on intersubjektiivisuuden teemojen tarkastelussa elämismaailman (*Lebenswelt*) käsitteen avulla. Elämismaailman käsitteen ytimen muodostaa käsitys, jonka mukaan *eläminen* ja *maailma* muodostavat kompleksisen ja keskinäisen riippuvuuden määrittäen kokemuksia, tai muodostaen niille ontologisen pohjan. Maailmassa eläminen on siten samanaikaisesti mitä syvimmin henkilökohtainen ja jaettavissa oleva kokemus (ks. esim. Husserl 1970; Berndtsson et al. 2007, 259; Zahavi 2007, 74). Elämismaailma on perusta, jolta erilaiset inhimilliset projektit nousevat, koska käsitteellinen ajattelu perustuu elämismaailmalliselle esikäsitteelliselle ajattelulle ja olemiselle (Waldenfels 1979, 126).

Elämismaailman fenomenologia voidaan ymmärtää kiihkeäksi refleksiiviseksi toimeliaisuudeksi, jossa pyritään maailmasta tietämisen ja totuuden alkulähteille ja pohtimaan tämän pyrinnön merkitystä poliittisen osallistumisen ja toiminnan muodoille. Fenomenologinen politiikan analyysi muodostaa eräänlaisen matriisin tai verkostorakennelman (*nexus*). Tässä verkostomaisessa matriisissa toimiva yksilö ja hänen toimintaympäristönsä ovat analyttisesti toisistaan erotettavissa, mutta eivät redusoitavissa toisiinsa. Tämän matriisin ansiosta voidaan samalla kertaa huomioida niin ympäröivä sosiaalinen ja poliittinen konteksti kuin

myös siinä toimiva partikulaari yksilö. Kaiken lisäksi voidaan arvioida tämän refleksiivisen tietoisuuden vaikutusta tilanteessa tapahtuvaan poliittiseen toimintaan, sen tyyliin, osallistumiseen ja sitoutumiseen. (Jung 1979; Rinne 1999, 160–161).

Politiikan ja poliittisen luonnetta koskevien arvostelmien ongelmaksi nouseekin se, että niistä voidaan sanoa melkein mitä tahansa, ja mikä tahansa arvostelma voi olla merkityksellinen ja sisällöllinen jossakin kulttuurissa, sosiaalisessa ryhmittymässä tai subjektiivisessa arvioinnissa. Subjektiiviset käsitykset siitä, mikä on poliittista tai politiikkaa vaihtelevat yksilöllisesti. Jos asiaa ajatellaan puhtaasti poliittisen kontekstissa ja poliittisen toiminnan valossa, niin tilanteissa hahmotetut arvionnit tapahtuvat fenomenologisesti ilmaisten niin kutsutun *um-zu* -rakenteen (jonkin kautta jotakin varten, tai jotta-rakenteen) avulla. Tämän rakenteen on tehnyt tunnetuksi Heidegger (1986). *Um-zu* -rakenteen avulla esimerkiksi vasara saateetaan mieltää esineenä, joka on tarkoitettu vasarointia varten. Näin myös mielenosoitus voidaan ymmärtää omien poliittisten kantojen esittämiseksi, salakuvaus tehotuotannossa käyntyjen eläinten kohtelun julkistamiseksi ja ihmisten asenteiden muuttamiseksi jne. Vaihtelevissa tilanteissa, joissa politikoidaan, politisoidaan, käydään kamppailuja ja tehdään päätöksiä, poliittinen toimija miettii, miten hän saa toiminnalleen tavoitellun vaikutuksen.

Poliittisen toiminnan yksilöityminen

Refleksiivisessä politiikassa toimijan kyky tehdä tarkoituksenmukaisia arvioiteja toimintansa suunnasta ja käytettävistä keinoista vaihtelevissa tilanteissa korostuu. Samoin korostuu julkisuuden ja julkisuustilojen merkitys toiminnallisen politiikan perspektiivistä. Poliittinen toimija on ikään kuin esiintyvä taiteilija. Oleellista politiikan käsitteen määrittelyssä ei siten ole sen tekemisen paikka, vaan ennen kaikkea sen toiminnallinen luonne. Poliittisesta toiminnasta tulee enenevässä määrin itse määritellyistä lähtökohdista ponnistavaa sitoutumista jonkin asian puolesta tai jotakin vastaan vaikuttamista. Tästä seuraa, ettei oikeastaan voi olla mitään yleisiä totuuksia tai arvoja, vaan kaikki totuudet ja arvot ovat tilannekohtaisia, subjektiivisia ja ympäristöönsä sidottuja. (Pulkinen 1996, 45, 59; Akinwumi 2006, 370). Tämä kieltää universaa-

lin politiikkakäsityksen kuin myös universaalien poliittisuuden. Paradoksaalista kyllä, tilanteiden ja kontekstien ainutkertaisuus mahdollistavat minkä tahansa ilmiön politisoitumisen. Tämä näkyy jokapäiväisessä elämässä ja vaikuttaa tapaan tulkita ja arvottaa ympäröivää todellisuutta. Näin yksilö ei pelkästään reflektoi kokemuksellisuutta, vaan myös tulkitsee todellisuutta ja arvioidessaan luo merkityksiä itselleen.

Subjektuudella ei ole siten pysyvää muotoa tai olemusta (Akinwumi 2006, 369), vaan se konstituoituu joka tilanteessa uudelleen ja on riippuvainen mm. materiaalisesta ympäristöstä, arvioinneista, historiallisesta kontekstista ja muista toimijoista. Tällainen lukutapa kiistää niin pysyvän subjektuuden kuin pysyvän identiteetin, mutta ei toimijuutta (*agency*) tilanteessa. Toimija voi milloin tahansa pyrkiä politisoimaan minkä ilmiön hyvänsä, ja siten onnistua tietoisesti rikkomaan konsensuaalisen politiikan koodiston. Esimerkkeinä voi mainita yllättävät pelinavaukset ja vaatimukset, kuten vaikkapa ”olkaamme realisteja – vaatikaamme mahdolltomia”. Niiden avulla toimijat asemoivat itsensä konfliktuaaliseen suhteeseen vastustamansa ilmiön tai asiain tilan kanssa. Subjektulähtöinen arviointi määrittelee toiminnan suuntaa suhteessa toisten toimijoiden odotuksiin ja oletettuihin kokemuksiin. Samalla se mittauttaa tavoitteet poliittisissa mahdollisuusrakenteissa. Arvopluralismi tarjoaa moniaineksisen pohjan poliittiselle toiminnalle ja avaa keskusteluun uusia agendoja, eli politisoi aiemmin tabuina pidettyjä asioita kuten rock-musiikon oikeutta yksityisyyteen tai eläinten oikeuksia ja ihmisten velvollisuuksia niitä kohtaan.

Poliittisesti aktiivisesta kansalaisesta tulee vaihtuvia toiminnallisia konteksteja ja tilanteita hyödyntävä poliittinen kuluttaja (Meyer 2007, 57). Subjektiiviset arvovalinnat, uusien elämäntapojen -tyyliin esiinmarssi, yksilöllisten ratkaisujen korostaminen, asioiden tekeminen lähipiirissä ja pienessä mittakaavassa oma-aloitteisesti ovat tunnusmerkillisesti uudenlaisen kansalaistoiminnan agendalla, jonka myötä poliittisen osallistumisen ja toiminnan motiivit nousevat henkilökohtaisen, koetun ja eletyn elämän alueilta. Konfliktien ja intressien yksilöistymisen ei merkitse politiikkaan kyllästymistä, vaan vaikuttamista horisontaalisesti. Aktivistien toiminnallisen poliittisen aktiviteetin ja mobilisaation perimmäinen tavoite on subjektiivisen hyvinvoinnin parantaminen, itse määritellyn hyvän edistäminen ja elämän laadun nostaminen

(Rinne 1999, 152). Toisinaan vaikuttavuutta keskeisemmäksi nousee uusien ajatusten ja arvojen tuominen julkisuuteen, innovatiivisten toimintamuotojen kehittäminen, sosiaalinen yhdessäolo ja keskustelut maailmankatsomuksista (Lindholm 2005, 152–153, 182).

Henkilökohtaisella tasolla on tärkeää, että poliittisuuden ilmi tuleminen edellyttää subjektiivista, omakohtaista arviointia tilanteesta ja siinä ole-

misen sekä vaikuttamisen tavoista. Näin nähtynä Schmittin (1976) klassinen jaottelu *ystäviin ja vihollisiin* poliittisen tunnusmerkkillisenä määrittelijänä taipuu nopeasti refleksiivisen politiikan ja arendtilaisen politiikkakäsityksen tarpeisiin. Samalla se heittää haasteen ideologis pohjaisille mobilisaation ja osallistumisen selitysketyksille, sekä avaa tilan toisenlaisille tavoille toimia, osallistua ja vaikuttaa poliittisesti.

LÄHDELUETTELO:

- Arendt, Hannah. 1961 [1954]. *Between Past and Future. Eight Exercises in Political Thought*. New York: Penguin Books.
- Arendt, Hannah. 1958. *The Human Condition*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Akinwumi, Akinbola. E. 2006. A Singular Time, or a Separated Continuum? Unthinking modernity/postmodernity. *Time & Society* vol. 15 No.2/3, 365–372.
- Barney, Darin. 2007. Radical Citizenship in the Republic of Technology: A Sketch. Teoksessa Dahlberg, Lincoln & Siaperä, Eugenia (toim.). *Radical Democracy and the Internet*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave: McMillan.
- Berndtsson, Inger, Claesson, Silwa, Friberg, & Joakim, Öhlén. 2007. Issues about Thinking Phenomenologically while Doing Phenomenology. *Journal of Phenomenological Psychology* 38 (2007), 256–277
- Business 2.0 July. 2006 [www-dokumentti]. Saatavilla <http://money.cnn.com/2006/06/21/technology/10dontmatter.biz2/index.htm>. Luettu 28.8.2007
- Canel, Eduardo. 1997. New Social Movement and Resource Mobilization: The Need for Integration. Teoksessa Kaufman, Michael & Dilla, Haroldo (toim.), *Community Power and Grassroots Democracy*. London: Zed Books.
- Cromwell, Steven Galt. 2000. Who is the Political Actor? An existential Phenomenological Approach. Teoksessa Thompson, Kevin & Embree, Lester (toim.), *Phenomenology of the Political, contributions to Phenomenology*, Vol 38, s. 11–28.
- Flaks, Richard. 1994. The Party's over. Teoksessa Johnston & Laraña & Gusfield (toim.), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Temple University Press: Philadelphia.
- Gare, Aaron. 1995. *Postmodernism and the Environmental Crisis*. London, Routledge.
- Heidegger, Martin. 1986 [1927]. *Sein und Zeit*. Tübingen: Niemeyer.
- Husserl, Edmund. 1984 [1990/1] *Logische Untersuchungen 2.1.* (LU 2.1). Husserlian Band XIX/1. Haag: Martinus Nijhoff.
- Husserl, Edmund. 1976 [1913]. *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und die tranzendente Philosophie I.* (IDEEN I). Husserliana Band III/I. Haag: Martinus Nijhoff.
- Husserl, Edmund. 1977 [1936]. *Die Krisis der Europä-*
- ischen Wissenschaft und die tranzendente Phänomenologie.* (KRISIS). Hamburg: Felix Meiner Verlag.
- Husserl, Edmund. 1970. *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*. Käännös David Carr. Evanston: Northwestern University Press.
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo. 2007. Satunnaisesta politiikosta refleksiiviseksi toimijaksi – Poliittisen osallistumisen muutoksesta. *Politiikka* 49:2, 76–91
- Häyhtiö, Tapio & Rinne, Jarmo. 2008. Hard Rock Hallelujah! Empowering Reflexive Political Action on the Internet”, *Journal for Cultural Research*, Vol. 12, issue 1 (tulosssa).
- Jalava, Marja. 2000. *Historiallisia Arvosteluja 7/2000: Oleminen ja aika ”Miksi on olemassa ylipäätään jotakin, pikemminkin kuin ei mitään?”*. Saatavilla, <http://www.helsinki.fi/hum/hist/yhd/julk/arvoti/heidegge.html>. Luettu 28.8.2007
- Jung, Hwa Yol. 1979. *The Crisis of Political Understanding: A phenomenological Perspective in the Conduct of Political Inquiry*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Keck, Margaret & Sicking, Katherine. 1998. *Activist beyond borders: advocacy networks in international politics*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Lappalainen, Pertti. 2002. *Poliittisen tyylin taito*. Tampere: Vastapaino.
- Lindholm, Arto. 2005. *Maailmanparantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus
- McDonald, Kevin. 2006. *Global Movements: action and culture*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Melucci, Alberto. 1996. *Challenging Codes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meyer, S., David. 2007. *The Politics of Protest. Social Movements in America*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Micheletti, Michele. 2003. *Political virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action*. New York: Palgrave Macmillan.
- Offe, Klaus. 1985. New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics. *Social Research*, Vol. 52, No. 4, 812–868.
- Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti. 1996. *Politiikan perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Palonen Kari. 1993. Introduction: From Policy and Polity to Politicking and Politization?. Teoksessa Palonen & Parvikko (toim.) *Reading the political, exploring the Mar-*

- gins of Politics*. Tampere: The Finnish Political Association.
- Parvikko, Tuija. 1996. *The Responsibility of Pariah: The Impact of Bernard Lazare on arendt's conception of Political action and judgement in extreme situations*. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.
- Pateman, Carole. 1997 [1980]. "The Fraternal Social Contract". Kirjassa Goodin, Robert, E. & Pettit, Philip (toim.) *Contemporary Political Philosophy*. Blackwell Publisher: Oxford, UK, [alunperin julkaistu *The Disorder of Women*, Polity Press 1980, s. 33–57].
- Pulkkinen, Tuija. 1996. *Postmodern and political agency*. Helsinki: Hakapaino.
- Rasmus, Ari. 2006. *Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*. Acta Electronica Universitatis Tampensis; 565. Saatavilla <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6758-2.pdf>
- Rinne, Jarmo. 1999. Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. teoksessa Pertti Lappalainen (toim.) *Tyylikästä kansalaisaktivismia. Tampereen yliopiston Poliittikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11/1999*.
- Schmitt, Carl. 1976 [1917]. *Concept of political* [Der Begriffe des politischen]. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.
- Segelberg, Alexandra. 2005. *Thinking Doing. The Politicisation of thoughtless action*. Stockholm: Stockholm Studies in Politics 111.
- Zahavi, Dan. 2004. Husserl's Noema and the Internalism-Externalism Debate. *Inquiry* 47, 42–66.
- Zahavi, Dan. 2007. Subjectivity and the First-Person Perspective. *The Southern Journal of Philosophy* Vol. XLV, 66–84.
- Waldenfels, Bernhard. 1979. *Die Abgründigkeit des Sinnes. Kritik an Husserls Idee der Grundlegung*. Teoksessa Ströker, Elisabeth (toim.) *Lebenswelt ind Wissenschaft in der Philosophie Edmund Husserls*, Frankfurt am Main Vittorio Klostermann.
- Varto, Juha. 1989 (toim). Fenomenologeja: Maailma minusa minä maailmassa, *Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta*, Vol. 1, 1989.
- Varto, Juha. 1992. Fenomenologinen tieteen kritiikki. Tampere: *FITTY 30, SUFI-tutkimuksia 1*.
- Wasserstrom, Richard, A. 1997. "Racism, Sexism, and Preferential Treatment: an Approach to the Topics". Kirjassa Goodin, Robert, E. & Pettit, Philip (toim.). *Contemporary Political Philosophy*. Blackwell Publisher: Oxford, UK, [alunperin julkaistu *UCLA Law Review*, 24, s 581–622].
- Wyld, David C. 2007. The Blogging Revolution: Government in the Age of Web 2.0. *E-Government Series. IBM Center for The Business of Government*. Luettu 16.8. 2007. Saatavilla <http://www.businessofgovernment.org/pdfs/WyldReportBlog.pdf>

Sanomalehti

Muutoksen Kevät: Ympäristövallankumouksellinen aikakauslehti. Ilmestyneet numerot 1996–2003.